

Полтавський юридичний інститут
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
Координаційний центр з надання правової допомоги
Регіональний центр з надання безоплатної вторинної
правової допомоги у Полтавській області
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Дніпропетровський регіональний інститут державного
управління Національної академії державного управління
при Президентові України
Українська асоціація європейських студій
Полтавський обласний центр перепідготовки та підвищення
кваліфікації працівників органів державної влади, органів
місцевого самоврядування, державних підприємств,
установ і організацій
Програма радників з питань ВПО
Міністерства соціальної політики України

АДАПТАЦІЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ДО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

**Матеріали II Всеукраїнської
науково-практичної конференції
23 листопада 2017 року**

ЧАСТИНА 2

Полтава
2017

УДК 340.11 (477) : 341.1
А28

Редакційна колегія:

М. І. Лахижа, д. держ. упр., професор;
В.М. Божко, д.ю.н., доцент;
О.М.Лемешко, к.ю.н., доцент

Адаптація правової системи України до права Європейського Союзу : теоретичні та практичні аспекти : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 23 листопада 2017 року) : у 2 ч. – Полтава : Россава, 2017. – Ч. 2. – 236 с.

Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції висвітлюють теоретичні та практичні аспекти проблем адаптації правової системи України до права Європейського Союзу.

Розрахований на юристів, фахівців державного управління, працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, науковців, викладачів, слухачів та студентів.

УДК 340.11 (477) : 341.1

*Матеріали друкуються мовами оригіналів.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають автори.*

*Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу
Полтавського юридичного інституту Національного
юридичного університету імені Ярослава Мудрого заборонено*

© Полтавський юридичний інститут
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, 2017

ЗМІСТ

ЧАСТИНА 2

ПАНЕЛЬ 4. СКЛАДНОЩІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО ПУБЛІЧНОГО ПРАВА ДО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ 10

Проф. д-р Николай Арабаджийски

ПОЛИТИКИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА АДМИНИСТРАЦИЯТА НА ИЗПЪЛНИТЕЛНАТА ВЛАСТ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ В ПРЕДПРИСЪБЕДИНИТЕЛНИЯ ПЕРИОД КЪМ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ 10

Александрова Єлизавета Юрійвна,

ПРЕДМЕТ У СКЛАДАХ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ МЕДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ... 18

Аніщенко Михайло Анатолійович,

МІСЦЕ ПРАВА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В СИСТЕМІ ПРАВА 20

Антонова Ольга Валерійвна,

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ АДАПТАЦІЇ ДО АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ПРОСТОРУ ЄС: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН 22

Белкін Леонід Михайлович,

УГОДИ ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ: АНТИЄВРОПЕЙСЬКА СУТНІСТЬ У ЄВРОПЕЙСЬКІЙ УПАКОВЦІ 27

Бобрицький Леонід Володимирович,

ОСОБЛИВОСТІ ПРОТИДІЇ ДЕРЖАВИ КОРУПЦІЙНИМ ПРОЯВАМ 30

Бойко Валентина Вячеславівна,

ОКРЕМІ АСПЕКТИ АДАПТАЦІЇ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ 32

Бруслик Олексій Юрійович,

НОВИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПАРЛАМЕНТ ЯК ЦЕНТРАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ ОНОВЛЕНОЇ СИСТЕМИ ВЛАДИ В УКРАЇНІ 35

Воротіна Наталія Вікторівна,

АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТІВ ДО СТАНДАРТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ 37

Галіахметов Ігор Абзалович,

ПРАВОВА ІНФІЛЬТРАЦІЯ ПОЛОЖЕНЬ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МЕЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ 2014 РОКУ В СФЕРІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ 40

Галас Петро Вікторович,

Шамрук Наталія Борисівна,

СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВІТЧИЗНЯНОЇ АДМІНІСТРАТИВНОЇ РЕФОРМИ..... 42

Гордієнко Лариса Юрійвна, Соболева Ірина Володимирівна, МЕХАНІЗМ АДАПТАЦІЇ АНТИМОНОПОЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ПРАВОВИХ НОРМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	45
Гринько Лариса Петрівна, КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРАДІЖОК, ПОСДНАНИХ ІЗ ПРОНИКНЕННЯМ У ПРИМІЩЕННЯ ТА ІНШЕ СХОВИЩЕ.....	47
Грицяк Ігор Андрійович, «ДОТОРКАНІСТЬ» ПУБЛІЧНИХ ДІЯЧІВ У ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	51
Гулак Олена Василівна, ТРАНСФОРМАЦІЯ ВІТЧИЗНЯННОГО ІНСТИТУТУ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ У КОНТЕКСТІ АДАПТАЦІЇ НОРМАТИВНИХ ТА НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО ЄВРОСТАНДАРТІВ	56
Деревянко Богдан Володимирович, ЩОДО НАБЛИЖЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ОПЕРАЦІЇ ІЗ КРИПТОВАЛЮТОЮ УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ОКРЕМИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ	59
Довбня Олександр Борисович, РЕАЛІЗАЦІЯ МІСТОБУДІВНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТУ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МІСТОМ.....	63
Довгенко Анастасія Олександрівна, ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ І ДІЯЛЬНОСТІ АПАРАТУ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ	65
Дякова Олександра Олександрівна, ДОТРИМАННЯ ПРИСЯГИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ВИСОКОГО РІВНЯ ПРАВОСВІДОМОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО	68
Завгородня Владислава Миколаївна, Полянська Єлизавета Андрійвна, ПОНЯТТЯ ЕКОЛОГІЧНИХ БІЖЕНЦІВ: ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ У ПРАВІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ І ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ.....	71
Загинець Зоя Аполлінаріївна, ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО СУТТЄВІ ЗМІНИ У МАЙНОВОМУ СТАНІ СУБ'ЄКТА ДЕКЛАРУВАННЯ: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ...	73
Ільченко Сергій Юрійович, ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ПРО МЕДИЧНУ РЕФОРМУ: ПРОБЛЕМА УСПАДКУВАННЯ ДИСКРИМІНАЦІЙНИХ ТРАДИЦІЙ.....	76
Казанчук Ірина Дмитрівна, АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ НОРМ ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В УКРАЇНІ В СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА	79

Калінічев Андрій Андрійович, ТУРИСТИЧНИЙ ЗБІР ЯК ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОДАТКОВИЙ ПЛАТІЖ	83
Кернякевич-Танасійчук Юлія Володимирівна, ПРОБАЦІЯ ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ВИПРАВЛЕННЯ ТА РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ЗАСУДЖЕНИХ	85
Кононенко Віталій Вікторович, ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ СПОРТУ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ...	88
Криницький Ігор Євгенович, ПРО ЮРИДИКО-ТЕХНІЧНІ ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ACQUIS COMMUNAUTAIRE (НА ПРИКЛАДІ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ)	90
Кульчій Інна Олексіївна, ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ	93
Купрій Віталій Миколайович, ОСОБЛИВОСТІ КОНСТИТУЦІЙНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ОСНОВНОГО ЗАКОНУ ДЕРЖАВИ В ОКРЕМИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВАХ	95
Купчення Лідія Іванівна, Антоненко Артем Андрійович, ГАРМОНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО АГРАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ВИМОГ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	98
Кураташвили Анзор Альфредович, ІННОВАЦІЙНИЙ КРИТЕРІЙ ЗАЩИТИ ПРАВ І СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧЕСКИХ ІНТЕРЕСОВ ЧЕЛОВЕКА – ОПРЕДЕЛЯЮЩЕЕ НАПРАВЛЕНИЕ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА И ЕГО АДАПТАЦИИ С ПРАВОМ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА	101
Лемешко Олександр Миколайович, ЧОГО ОЧІКУЄ СУСПІЛЬСТВО ВІД СУДОВОЇ РЕФОРМИ?	103
Леоненко Ігор Володимирович, ЛЮДИНА ЯК ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ: МОЖЛИВОСТІ ТА МЕЖІ ЗАКОННОГО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАТОРІВ (КОНФІДЕНТИВ) У ПРИВАТНІЙ ДЕТЕКТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	105
Лифарь Анна Олександрівна, ДО ПИТАННЯ КОДИФІКАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	108
Лученцов Григорій Васильович, ПРАВО ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ НА ПРИВАТНІСТЬ ПРИ ОПРИЛЮДНЕННІ ДЕКЛАРАЦІЙ ПРО МАЙНО, ДОХОДИ І ВИДАТКИ ..	110
Масв Андрій Петрович, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ВЕЛИКИХ МІСТ НА ПРИКЛАДІ ПАРИЗЬКОЇ АГЛОМЕРАЦІЇ	113

Мазур Світлана Михайлівна, НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА, ЯКА ЗАКРІПЛЮЄ СОЦІАЛЬНІ ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА УЧАСНИКІВ АТО	116
Мамонтова Валентина Василівна, Кожуріна Віра Миколаївна, ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄС: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ	119
Менська Олена Анатоліївна, РЕСТИТУЦІЯ ЯК СПОСІБ ЗАХИСТУ Й ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ	121
Мизнікова Валерія Вікторівна, СТАТУТ ООН ТА ЙОГО ВПЛИВ НА СТАНОВЛЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ	124
Морозова Стелла Євгенівна, ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ КОЛЕКТИВНИХ ПОЗОВІВ В УКРАЇНІ	127
Муза Олег Валентинович, ПУБЛІЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ	129
Набок Віталій Олексійович, ОБ'ЄДНАНА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА ЯК ВИЯВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ	132
Надієнко Олена Іванівна, СТАНОВЛЕННЯ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ ЯК ДЕРЖАВНОГО ІНСТИТУТУ	136
Осипенко Наталія Михайлівна, Дорошенко Лариса Володимирівна, НОВІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ПРАВОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ	139
Осінцева Анастасія Михайлівна, ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ	141
Пузиревський Максим Вячеславович, Карелін Владислав Володимирович, ВПЛИВ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС НА РЕФОРМУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У ВІДПОВІДНОСТІ ДО AQUIS ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	144
Расулова Лала Амір кизи, ЗАПРОВАДЖЕННЯ «НОВОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ» (NPM) В УКРАЇНІ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОНОДАВЧО ЗАКРІПЛЕНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН	146

Резанов Сергій Анатолійович, АДМІНІСТРАТИВНИЙ РОЗСУД В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ.....	148
Романенко Євген Олександрович, КІБЕРБЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ	151
Романюк Павло Віталійович, ВИБОРНИСТЬ СУДДІВ: PRO ET CONTRA.....	153
Савенко Ганна Вікторівна, АДАПТАЦІЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ НОРМ І СТАНДАРТІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ЕКОЛОГІЧНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ	156
Сарибасєва Ганна Миколаївна, ПІДХОДИ КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄС ДО СИСТЕМАТИЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА.....	158
Сіренко Дмитро Олександрович, ПРАВОВІДНОСИНИ У ПРИВАТНІЙ ДЕТЕКТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В МЕЖАХ ЗАПОБІГАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ПОВ'ЯЗАНИМ З КОРУПЦІЄЮ	161
Січкарь Альбіна Олегівна, ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЧИННОГО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ВИБОРИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ» З ПРОЕКТОМ ВИБОРЧОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ	163
Скоробагатько Андрій Васильович, ПЕНСІЙНА РЕФОРМА ЧИ ПАРАМЕТРИЧНІ ЗМІНИ В СОЛІДАРНІЙ ПЕНСІЙНІЙ СИСТЕМІ?.....	165
Solovei Alona Anatolievna, SOCIAL JUSTICE FOR THE EUROPEAN UNION AND THE INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION.....	168
Троцька Марина Василівна, АДАПТАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	170
Удовиченко Вікторія Валеріївна, ПРАВОВИЙ СТАТУС ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД.....	173
Усенко Анатолій Анатолійович, ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ HAZARD ANALYSIS AND CRITICAL CONTROL POINTS (НАССР) В КОНТЕКСТІ НАБЛИЖЕННЯ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕЧНІСТЮ ТА ЯКІСТЮ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ УКРАЇНИ ДО СТАНДАРТІВ ЄС	175

Хамзін Тимур Рафаїлович, АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯМ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	178
Хащевацька Юлія Олегівна, Дмитренко Емілія Станіславівна, АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ДО ВИМОГ АКТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	181
Цувіна Тетяна Андріївна, ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО СУДУ У КОНТЕКСТІ ПРИНЦИПУ ПРОПОРЦІЙНОСТІ.....	183
Чулінда Людмила Іванівна, ПРОБЛЕМА ВІДПОВІДНОСТІ ТЕКСТУ-ОРИГІНАЛУ І ТЕКСТУ- ПЕРЕКЛАДУ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ДОКУМЕНТА.....	186
Шевченко Наталія Павлівна, ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО СТАНДАРТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	188
Шеховцова Ольга Ігорівна, Пашико Єлізавета Олександрівна, ПРИЧИНИ ЗЛОЧИННОСТІ ОСІБ З РОЗЛАДАМИ ПСИХІКИ ТА ПОВЕДІНКИ	191
Шимко Артем Романович, ПРОМИСЛОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ТА ВИМОГИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	193
Юринець Юлія Леонідівна, ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО ПУБЛІЧНОГО ПРАВА ДО ACQUIS ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	195
Яковенко Віра Сергіївна, ІНСТИТУТ ОМБУДСМАНА В УКРАЇНІ – КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР СТВОРЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	198
ПАНЕЛЬ 5. ПЕРЕШКОДИ НА ШЛЯХУ ПРИВЕДЕННЯ У ВІДПОВІДНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА ДО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....	202
Драгомирецька Наталія Михайлівна, ПРАВОВІ ТРАДИЦІЇ РІЗНИХ ДЕРЖАВ ЩОДО ПАРТНЕРСТВА.....	202
Андрушко Юлія Анатоліївна ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ УКРАЇНИ ДО ТРУДОПРАВОВИХ НОРМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	204
Бугайчук Микола Петрович, Шамрук Наталія Борисівна, ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ІНШИХ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	206

<i>Голодна Анастасія Сергіївна,</i> УЗАКОНЕННЯ ТА ВИЗНАННЯ ОДНОСТАТЕВИХ ШЛЮБІВ В УКРАЇНІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНТЕКСТ	208
<i>Гнедик Є.С.,</i> МЕДИЧНИЙ ТУРИЗМ В СИСТЕМІ ПРАВА ЄС	211
<i>Грекова Марина Миколаївна,</i> <i>Греков Євген Анатолійович,</i> ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ТРУДОВИХ СТАНДАРТІВ У ПРАКТИЦІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ	214
<i>Єгоричева Світлана Борисівна,</i> ВТІЛЕННЯ НОРМ ПРАВА ЄС У ЗАКОНІ УКРАЇНИ «ПРО СПОЖИВЧЕ КРЕДИТУВАННЯ»	218
<i>Зуб Олексій Юрійович,</i> ОГЛЯД ТРАНСКОРДОННИХ СПРОЩЕНИХ ПОРЯДКІВ РОЗГЛЯДУ ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	221
<i>Рассохіна Аліна Миколаївна,</i> ЗАХИСТ АВТОРСЬКИХ ПРАВ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ	223
<i>Садикова Яна Михайлівна,</i> ПРИНЦИП ПРОПОРЦІЙНОСТІ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	226
ПАНЕЛЬ 6. ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАКТИКИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ НАСЕЛЕННЯ 229	
<i>Курилко Вікторія Олексіївна,</i> ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ НАСЕЛЕННЯ	229
<i>Шляхтіна Анастасія Сергіївна,</i> МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ВИРШЕННЯ ПРОБЛЕМ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ТА ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ	233

ПАНЕЛЪ 4.СКЛАДНОЩІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО ПУБЛІЧНОГО ПРАВА ДО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Проф. д-р Николай Арабаджийски
Ръководител на секция „Публична администрация“
при Нов български университет, Република България

ПОЛИТИКИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА АДМИНИСТРАЦИЯТА НА ИЗПЪЛНИТЕЛНАТА ВЛАСТ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ В ПРЕДПРИСЪЕДИНИТЕЛНИЯ ПЕРИОД КЪМ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

След 10 ноември 1989 г. историческото развитие на България се отличава с преходен период към демокрация и пазарна икономика. В периода от 1989 г. до 1997 г. в администрацията на изпълнителната власт се прилага немския модел на държавна служба. Той се основава на Веберовата теория на бюрокрацията, при който се допуска назначения на „политически лица“ на висше равнище в администрацията¹. Политиките на осем правителства² в този период не водят до съществени промени в структурата на администрацията на изпълнителната власт. Всички прилагат този модел на държавна служба.

В предприсъединителният период на Република България за пълноправен член на Европейския съюз от 1995 г.³ до 2007 г. по-голяма част от институциите, съставляващи структурата на администрацията на изпълнителната власт, се изграждат,

¹ Бел.авт. За моделите на държавната служба в страни-членки на ЕС по-подробно вж. Арабаджийски, Н. Организация на публичната администрация в Република България. Изд. НБУ. С., 2010 г., с.71-73

² Бел.авт. В периода от 1989 г. до 1997 г. управляват последователно осем правителства с министър председатели: **Андрей Луканов 1** (от 8 февруари 1990 г. до 21 септември 1990 г.), **Андрей Луканов 2** (от 22 септември 1990 г. до 20 декември 1990 г.), **Димитър Попов** (от 20 декември 1990 г. до 8 ноември 1991 г.), **Филип Димитров** (от 8 ноември 1991 г. до 30 декември 1992 г.), **Любен Беров** (от 30 декември 1992 г. до 17 октомври 1994 г.), **Ренета Инжова** (служебно правителство от 17 октомври 1994 г. до 25 януари 1995 г.), **Жан Виденов** (от 25 януари 1995 г. до 12 февруари 1997 г.) и **Стефан Софийански** (служебно правителство от 12 февруари 1997 г. до 21 май 1997 г.)

³ Бел.авт. Европейското споразумение за асоцииране на Република България към ЕС е подписано на 8 март 1993 г. и влиза в сила на 1 февруари 1995 г.

функционират и развиват на базата на експертните препоръки и с финансирането от Европейската комисия.

След 1997 г. правителството с министър председател Иван Костов⁴ формулира политики, които реализира чрез приета Стратегия за изграждане на модерна административна система на Република България от 1998 г.⁵ Вследствие на реализация на този стратегически документ са приети два основни закона регламентиращи изграждането и функционирането на администрацията на изпълнителната власт и правният режим на държавните служители – Закон за администрацията⁶ и Закон за държавния служител⁷.

С приемането на Закона за администрацията през 1998 г. в Република България се въвежда френския модел на държавна служба. Той се основа върху „политическите кабинети“, които следва да подпомагат органите на управление да реализират правителствените политики в съчетание със скандинавския модел на държавна служба, основаващ се на „политическия неутралитет на държавните служители“, назначени в администрацията, на които е разрешено да участват в политическа дейност.

Законът въвежда унифициран модел за администрацията на изпълнителната власт. Тя включва централни органи (Министерски съвет, министър-председател, заместник министър – председатели и министри), териториални органи (областните управители, кметовете на общини, кметовете на райони, кметовете на кметства и кметските наместници). За органи на изпълнителната власт се считат и председателите на държавни агенции, държавните комисии, изпълнителните директори на изпълнителните агенции и ръководителите на държавни институции, създадени със закон или с постановление на Министерския съвет, които имат функции във връзка с осъществяването на изпълнителната власт. Централните органи на изпълнителната власт, както и председателите на държавни агенции и областните управители създават на свое пряко подчинение „политически кабинети“. Всеки орган на изпълнителната власт се подпомага от администрация за да осъществява съответни законоустановени правомощия на управление. Друга основна функция на администрацията е и да предоставя съответни публични услуги.

⁴ Бел.авт. Правителството на **Иван Костов** управлява с мандата на Обединените демократични сили /ОДС/ в периода от 21 май 1997 г. до 24 юли 2001 г.

⁵ Приета с Решение на Министерския съвет № 36 от 09.02.1998 г.(необнародвана)

⁶ Обн. ДВ. бр.130 от 5 Ноември 1998 г., с посл. изм. ДВ. бр.98 от 9 Декември 2016 г.

⁷ Обн. ДВ. бр.67 от 27 Юли 1999 г., с посл. изм. и доп. ДВ. бр.105 от 30 Декември 2016 г.

Администрацията на изпълнителната власт е централна и териториална.

Централната администрация включва: администрацията на Министерския съвет, министерствата, държавните агенции, администрацията на държавните комиси, изпълнителните агенции и административните структури, създадени с нормативен акт, които имат функции във връзка с осъществяването на изпълнителната власт.

Териториалната администрация включва: областните администрации, общинските администрации и специализираните териториални администрации, създадени като юридически лица с нормативен акт.

Системата на централната администрация и на областните администрации е изградена централизирано и се регламентира със Закона за администрацията. Администрацията е организирана в дирекции. Тези от тях, които имат териториални звена се наричат главни дирекции. В дирекциите се създават отдели, а при необходимост към тях сектори. Администрацията е разделена на обща и специализирана. Общата администрация осъществява вътрешно административни дейности, като подпомага органа на управление, като ръководител на администрацията и осигурява дейността на специализираната администрация, която осъществява външни административни дейности по предоставянето на публични услуги. Административното ръководство на администрацията на съответен орган се осъществява от главен секретар. В структурните звена на администрациите се назначават държавни служители и лица, работещи по трудово правоотношение. Всяка администрация към съответен орган се изгражда в съответствие с приет от Министерския съвет Устройствен правилник.

Системата на общинските администрации от 1991 г. е изградена децентрализирано. Структурите и не се изграждат на базата на унифицирания модел въведен със Закона за администрацията. Общинските администрации се изграждат в съответствие със Закона за местното самоуправление и местната администрация⁸. Общинският съвет одобрява общата численост и структурата на общинската администрация в общината, района и кметството по предложение на кмета на общината. Предложението му следва да е съобразено с бюджета на съответната община. Кметът на общината утвърждава Устройствения правилник на общинската администрация и назначава

⁸ Обн. ДВ. бр.77 от 17 Септември 1991 г., с посл. доп. ДВ. бр.9 от 26 Януари 2017 г.

безсрочно секретар на общината, който да отговаря за дейността на общинската администрация.

Със Закона за държавния служител приет през 1999 г. се въвежда отделен правен режим за държавните служители в администрацията – административноправен режим. Съществуващите до този момент трудовоправни правоотношения, регламентирани с Кодекса на труда⁹ за държавните служители се преобразуват в служебни правотношения.

В периода от 2000 г. до 2006 г. по специалния структурен фонд за подпомагане на държавите - кандидатки за членство в Европейския съюз, създаден с Регламент 1267/1999 г. на Съвета на Европа с наименованието „Инструмент за структурна политика за предприєднияване“ (ИСПА), в Република България започва реализирането на редица проекти. Някои от тях не са успешни поради липсата на административен капацитет на служителите на администрацията, които ги подготвят.

С Регламент 1268/1999 г. на Съвета на Европа е създаден още един специален Фонд за подпомагане на предприєдинителните мерки в селското стопанство и земеделското развитие на държавите кандидатки през периода за подготовката за членство (САПАРД)¹⁰. Много от проектите по него също не са успешни, което се отразява негативно върху развитието на сектора земеделие и селско стопанство.

Системата на администрацията на изпълнителната власт в Република България се усъвършенства чрез политики на правителството с министър председател Симеон Сакскобурготски¹¹. То приема и реализира през 2002 г. Стратегия за модернизиране на държавната администрация в Република България от присъединяване към интегриране¹². Като цяло моделът на държавната служба не се изменя. Изграждането на административните звена на централната и териториалната администрации на изпълнителна власт е вследствие на формулирани политики на базата и на резултати на извършен анализ за състоянието на дава фактора – достъпност до администрацията и обществени очаквания от нейната дейност. През 2002 г. е приета и първата Стратегия за електронно правителство.

⁹ Обн. ДВ. бр.26 от 1 Април 1986 г., с посл. изм. и доп. ДВ. бр.105 от 30 Декември 2016 г.

¹⁰ Вж. Шикова, И. Регионалните и местните власти в процеса на Европейската интеграция. С., 2000 г., с. 50-53.

¹¹ Правителството на **Симеон Сакскобурготски** е образувано от дейци на Националното движение „Симеон Втори“ (НДСВ), Движението за права и свободи (ДПС) и независими експерти. Управлява в периода от 24 юли 2001 г. до 17 август 2005 г.

¹² Приета с Решение на Министерския съвет № 465 от 09.07.2002 г.

Системата на администрацията на изпълнителната власт в Република България продължава да се усъвършенства чрез политики на правителството с министър председател Сергей Станишев. То е образувано от дейци на „Коалиция за България (БСП и коалиция), Национално движение „Симеон Втори“(НДСВ) и Движение за права и свободи(ДПС). Управлява от 16 август 2005 г. до 27 юли 2009 г. с мандата на третата политическа сила ДПС. Правителството е формирано на базата на коалиционно споразумение. То е наречено „Правителство на европейската интеграция, икономическия разтеж и социалната отговорност“. В публичното пространство е известно, като правителство на „Тройната коалиция“.

Правителството приема и започва активно изпълнение на управленската си програма за четиригодишния си мандат. Основни функции за изграждането и усъвършенстването на държавната администрация се възлагат на министъра на държавната администрация и административната реформа. Като основна цел, която трябва да достигне ръководеното от него Министерство на държавната администрация и административната реформа е „да фокусира усилията си върху дълбочината на промените в администрациите“, като „въвлече обществото във формулиране на политиките“. За постигането на тази цел министреството следва да „оптимизира структурата, общото и оперативното ръководство на държавната администрация“ и да „подобри управлението на човешките ресурси в нея и да укрепи административния капацитет на централно, регионално и местно ниво“. То следва да формулира политики с цел продължаване модернизацията на държавната администрация в унисон с практиките на държавите-членки на ЕС¹³.

През 2006 г. правителството инициира законодателни изменения в двата основни закона отнасящи се до изграждането и функционирането на администрацията на изпълнителната власт – Закона за администрацията и Закона за държавния служител. Чрез тях се осъществява административна реформа по отношение на: разграничаване на политическото от административното ниво в администрацията, регламентиране процеса на разработване на политики, създаване на ефективен вътрешен контрол, ефективно управление на човешките ресурси в администрацията и укрепване статута и повишаване мотивацията на държавните служители. За определяне рамките на дейността по управление на човешките ресурси,

¹³ Вж. Програма на Правителството на европейската интеграция, икономическия разтеж и социалната отговорност 2005-2009 г., стр.30 и 70

както и за повишаване на административния им капацитет през същата година са приети Стратегия за управление на човешките ресурси в държавната администрация 2006-2013 г. и План за нейното изпълнение¹⁴, и се актуализира Стратегията за обучение на служителите в администрацията¹⁵.

През 2006 г. е правителството приема нова Стратегия за децентрализация 2006 -2015 г.¹⁶. В нея са заложили важни стратегически цели за провеждането на националната политика за усъвършенстване на териториалното управление. Тя е интегрален документ, който обединява секторните политики и тяхната координация на различните равнища на териториално управление. Акцентът е върху обвързването на модернизацията на държавната администрация и изграждането на децентрализираната администрация с процеса на децентрализация. Тя се основава на приоритетите на европейските политики за децентрализация, устойчиво и балансирано развитие на регионите. Тези приоритети се основават на принципите на Лисабонската стратегия в регионалната политика на България и са съобразени с Европейската харта за местното самоуправление¹⁷.

Част от изискванията за институционалното изграждане на системата на администрацията на изпълнителната власт в Република България са и тези за провеждането на регионални реформи. Целта е в Република България да се изградят региони, способни да се възползват от структурните фондове¹⁸. С решение на Европейския парламент (ЕП) от м. септември 2007 г. в България се утвърждават 6 планови региона (NUTS 2), всеки от които обхваща между 4 и 5 области (NUTS 3)¹⁹. Дискусиите за броя на регионите в Република България продължават.

¹⁴ Планът е приет с Протокол № 29.16 от заседанието на Министерския съвет на 20 юли 2006 г.

¹⁵ Приета с Решение на Министерски съвет № 85 от 14 февруари 2002 г., актуализирана с Протокол № 11.1 на Министерския съвет от 16 март 2006 г.

¹⁶ Приета с Решение на Министерския съвет № 424 от 05.06.2006 г.

¹⁷ Бел.авт. Европейската харта за местно самоуправление е приета от държавите-членки на Съвета на Европа в Страсбург на 15 октомври 1985 г. Ратифицирана е със закон, приет от 37-о Народно събрание на Република България – обн. ДВ, бр. 28 от 28.03.1995 г.

¹⁸ Бел.авт. За регионалната икономическа политика на Европейския съюз, политиката на сближаване 2007-2013 г., структурните фондове на Европейския съюз и несъответствията на регионалната политика на ЕС по-подробно вж. Георгиев, Л. Регионална икономика. Изд. НБУ. С., 2009 г., с. 305-391; Георгиев, Л. Регионални и общински несъответствия. Изд. НБУ. 2012 г., с.355-362 и Гълъбинова, Юл. Европейските региони – формално изследване на номенклатурата или използване на възможностите за сближаване. Изд. НБУ. С., 2015 г., с. 59- 91

¹⁹ Бел.авт. По-подробно за плановите региони в Република България вж. Арабаджийски, Н. Държавно и публично управление. Изд.НБУ. С., 2014 г., с.112-114

Проблемите на децентрализацията на областно и общинско ниво в Република България са предмет на множество задълбочени научни изследвания проведени в периода от 2006 г. до 2008 г. от различни български експерти. Резултатите в изготвените от тях аналитични доклади показват, че няма единно обособило се мнение за второто ниво на управление. Повечето от експертите считат, че ако политическото решение е това ниво да бъде нивото на изградените и функциониращи 28 области, управлявани от назначаеми областни управители, които се подпомагат от областни администрации, то в правомощията им трябва да се инкорпорират част от деконцентрираните служби. Ако политическото решение е за създаването на по-малко и аброй но по-големи региони (6, 9 или 12), то задължително според експертите трябва да се създаде междинно ниво²⁰. Дискусиите в тази насока също продължават. Учените се обединяват около тезата, че на този етап не е възможно да се вземе предвид един-единствен унифициран модел за териториално управление, който да е приложим от всички държави - членки на Европейския съюз²¹. Това предполага формулиране и реализиране на различни политики за изграждане и функциониране на териториалните органи на управление и какви да бъдат структурите на администрациите, които да ги подпомагат, и да предоставят публични услуги на местно ниво.

Вследствие на демографския срив в Република България, една голяма част от общините не са с население над 6000 души. В съответствие с изискванията на Закона за административно-териториалното устройство на Република България приет през 1995 г.²² това условие е валидно само за новосъздаващите се общини. Със Закон за териториалното деление на Столична община и големите градове от 1995 г.²³ се урежда териториалното деление на градовете с население над 300 000 души. Такива са София, Пловдив и Варна. В тях са създадени райони и кметства в районите. Дебатът за количествените изисквания за броя на населението в тези закони също продължава.

На 21 декември 2006 г. правителството одобрява Национална стратегическа референтна рамка на България /НСРР/ - програмен

²⁰ Вж. Аналитичен доклад „Проучване на модели на координация на деконцентрираните звена в страните - членки на ЕС, със сходно административно и териториално устройство“. С., МРРБ, 2006г. - заключение.

²¹ Бел.авт. По-подробно за резултатите от аналитичните доклади вж.Арабаджийски, Н. Организация на публичната администрация в Република България. Изд. НБУ. С., 2010 г., с.145-152

²² Обн. ДВ. бр.63 от 14 Юли 1995 г., с посл. изм. ДВ. бр.58 от 18 Юли 2017 г. – чл.8, ал.1 т.1

²³ Обн. ДВ. бр.66 от 25 Юли 1995 г., посл. изм. ДВ. бр.90 от 15 Октомври 1999 г. – чл.1

период 2007-2013 г.²⁴. Част от нея е утвърдения стратегически документ Оперативна програма „Административен капацитет“. С изпълнението ѝ се цели постигането на общи стандарти и правила за реформа в държавната администрация, на всички нива – централно, областно и общинско. Започва реализирането и на Оперативната програма „Техническа помощ“.

На 1 януари 2007 г. Република България е приета за пълноправен член на Европейския съюз. Една година по-късно правителството на Сергей Станишев актуализира управленската си програма за преиода 2008-2009 г. В нея се предвижда „подобряване капацитета на администрацията за извършване оценка на въздействието при разработване и прилагане на политики и законодателство“, както и „внедряване на Административния регистър, с оглед постигане на по-голяма публичност, прозрачност, яснота, откритост и отчетност на администрацията“²⁵.

Моделът на държавна служба, въведен със Закона за администрацията през 1998 г. не е променен. Промените са предимно функционални и засягат структурни звена на централната администрация (дирекции, отдели, сектори), както и броя на техните служители. В териториалната администрация няма промени в броя на структурите. Оптимизацията се свежда до съкращаване на щатната численост на служителите. Това е показател за устойчивостта на изградената система на администрацията на изпълнителната власт и провеждане на планирани политики за оптимизацията ѝ.

Литература:

1. Арабаджийски, Н. Организация на публичната администрация в Република България. Изд. НБУ. С., 2010 г.
2. Арабаджийски, Н. Държавно и публично управление. Изд.НБУ. С., 2014 г.
3. Георгиев, Л. Регионална икономика. Изд. НБУ. С., 2009 г.
4. Георгиев, Л. Регионални и общински несъответствия. Изд. НБУ. 2012 г.
5. Гълъбинова, Юл. Европейските региони – формално изследване на номенклатурата или използване на възможностите за сближаване. Изд. НБУ. С., 2015 г.

²⁴ Бел.авт. НСРР е изготвена в съответствие с чл.27 и чл.28 от Регламента на Съвета на ЕС(№1083/2006 г. от 11 юли 2006 г.). Тя е документ, описващ ролята на структурните фондове през периода 2007-2013 г. в подкрепа на глобалната стратегия за развитие на България.

²⁵ Вж. Актуализирана програма на Правителството на европейската интеграция, икономическия растеж и социалната отговорност 2008-2009 г., с.21

*Александрова Єлизавета Юрїєвна,
Полтавський юридичний коледж
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
студентка III курсу*

ПРЕДМЕТ У СКЛАДАХ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ МЕДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Предмет злочину – це факультативна ознака загального складу злочину на стороні об'єкта, яким виступають певні речі та явища квазіматеріального характеру, на які спрямоване злочинне посягання та з певними властивостями яких закон пов'язує наявність в діях особи ознак конкретного складу злочину.

Більшість злочинів в сфері медичної діяльності посягають на особу, її життя та здоров'я. Це у свою чергу викликає складності у встановленні предмета цих злочинів [3, с. 38].

Предметом злочину, що передбачений у ст. 141 КК України, є лікарські засоби. Відповідно до ст. 2 Закону України «Про лікарські засоби» лікарськими засобами є речовини або їх суміші природного, синтетичного чи біотехно-логічного походження, які застосовуються для запобігання вагітності, профілактики, діагностики та лікування захворювань людей або зміни стану і функцій організму.

Склади злочинів в сфері трансплантації та донорства (ст. 142-143 КК України) характеризуються наявністю таких предметів, як органи, тканини людини та кров людини. Предметом злочину, склад якого міститься в ст. 142 КК України, є органи та інші анатомічні матеріали.

Предметом злочинів щодо розголошення лікарської таємниці, а саме ст. 132 КК України (Розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невеликої інфекційної хвороби), ст. 145 (Незаконне розголошення лікарської таємниці) виступає інформація, що становить таку таємницю. Питання щодо можливості визнання лікарської таємниці предметом злочину є дискусійним, оскільки будь-яка таємниця – це певна інформація. Тому ряд авторів не виділяють предмет як ознаку у складі злочину, передбаченого ст. 145 КК України [4, с. 420]. Склад названого злочину характеризується наявністю такої ознаки, як предмет, що носить квазіматеріальний характер. Проте невірним видається надання інформації лише матеріальній ознаки, тобто пов'язувати її з певним документом чи іншим носієм, як це зробив М.І. Хавронюк, визначивши лікарську таємницю як «певним чином задокументовану інформацію про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторони життя

громадянина» [6]. Як правильно зазначив Д.С. Азаров, чинне законодавство не містить вказівки на обов'язкове закріплення зазначеної інформації у певному документі. Далеко не всі відомості, наприклад, про інтимну і сімейну сторони життя особи документуються, до того ж вербальне передавання інформації не передбачає існування матеріальної форми (носія) останньої [1, с. 100].

В.І. Акопов до змісту лікарської таємниці включав факт звернення до медичного закладу, інформацію про функціональні і фізичні недоліки організму, спадкові хвороби, діагноз, ускладнення, прогноз, сімейне та інтимне життя, факт усиновлення чи удочеріння, стан здоров'я родичів [2, с. 98-99].

М.Н. Малєїна вважає, що крім власне медичної інформації лікарська таємниця включає також «інформацію про сімейне, інтимне життя, стан здоров'я родичів пацієнта. Такі відомості можуть бути отримані при огляді та лікуванні, його родичів, з історії хвороби та іншої документації, а також від інших медичних працівників (наприклад, консультантів)» [5, с. 63-64].

Отже, відомості, що становлять лікарську таємницю, можна розділити на дві групи:

- медична інформація (це відомості про факт звернення до лікувального закладу, діагноз, характер протікання хвороби та прогноз щодо її протікання, наявність інших захворювань, фізичних та психічних розладів);

- інформація немедичного характеру (відомості про особисте, сімейне життя хворого та його близьких, їхні звички, схильності, їхнє минуле).

Таким чином, підводячи підсумок щодо злочинів в сфері медичної діяльності, слід зазначити, що зайва криміналізація медичної діяльності, введення у кримінальне законодавство нових норм і складів злочинів, пов'язаних з медициною, не завжди виправдана. Доцільно розглядати питання про кримінальну відповідальність медичних працівників за злочинні порушення у сфері репродукції, трансплантації органів та тканин людини, генетики, інших нових сфер медицини. Це необхідно з метою недопущення зловживань у цих сферах надання медичної допомоги, з метою формування суспільних відносин у потрібному для всього суспільства напрямі. Водночас додаткове поширення кримінально-правових норм на ті відносини, які вже є у КК України, потенційно може створити ситуацію, за якої професія лікаря розглядатиметься з позиції високого ступеня ризику кримінальної відповідальності.

Науковий керівник: к. ю. н. Полтава К.О.

Література:

1. Азаров Д.С. Кримінальна відповідальність за розголошення лікарської таємниці: окремі теоретичні та прикладні проблеми / Д.С.Азаров // Кримінально-правова охорона життя та здоров'я особи: Матер. Наук.-практ. конф. [Харків] 22-23 квітн. 2004 р. / Редкол.: Сташис В.В. (голов. ред.) та ін. – К. – Х.: «Юрінком Інтер», 2004. – 260 с.
2. Акопов В.І. Медичне право в питаннях і відповідях. – М.: Видавництво ПРИОР, 2001. – С. 208.
3. Расторопов С.В. Ознаки, що характеризують об'єктивну сторону злочинів проти здоров'я людини // Закон і право. – 2005. – № 7. – С. 41.
4. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар / За заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – К.: Концерн «Видавничий дім «Інюре», 2003. – С. 1196.
5. Малєїна М. Н. Людина і медицина в сучасному праві. – М.: БЕК, 1995. – С. 262.
6. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К.: А.С.К., 2002. – С. 1104.

*Аніщенко Михайло Анатолійович,
Запорізький державний медичний університет,
кандидат юридичних наук*

МІСЦЕ ПРАВА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В СИСТЕМІ ПРАВА

Як відомо з теорії права, підставою для виокремлення певної галузі права є предмет та методи правового регулювання. Предметом правового регулювання є суспільні відносини, що регулюються певною галуззю права. Методом правового регулювання є сукупність засобів та способів, за допомогою яких правові норми регулюють суспільні відносини. Предметом права охорони здоров'я є суспільні відносини в сфері охорони здоров'я.

Оскільки відповідно до чинного Закону України «Основи законодавства України про охорону», (далі – Основи), охорона здоров'я – система заходів, що здійснюються органами державної влади та органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, закладами охорони здоров'я, фізичними особами - підприємцями, які зареєстровані в установленому законом порядку та одержали ліцензію на право провадження господарської діяльності з медичної практики, медичними та фармацевтичними працівниками, громадськими об'єднаннями і громадянами з метою збереження та відновлення

фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини при максимальній біологічно можливій індивідуальній тривалості її життя [1].

З огляду на дане визначення, до кола правовідносин в сфері в сфері охорони здоров'я належать наступні правовідносини: правовідносини, що складаються в процесі здійснення медичної діяльності; правовідносини, що складаються в процесі здійснення фармацевтичної діяльності; правовідносини, що складаються в процесі здійснення діяльності народних цілителів; правовідносини, що складаються в процесі здійснення діяльності громадських організацій, метою яких є охорона здоров'я; правовідносини, що складаються в процесі здійснення діяльності юридичних осіб (установ, підприємств, організацій) з охорони праці; правовідносини, що складаються в процесі здійснення управлінської діяльності органами державної влади та місцевого самоврядування в сфері охорони здоров'я; правовідносини, що складаються в процесі діяльності спеціалістів немедичного профілю, спрямована на охорону здоров'я; правовідносини, що складаються в процесі діяльності фізичних осіб, що спрямована на збереження власного здоров'я та здоров'я інших людей.

Методом правового регулювання права охорони здоров'я є розумне поєднання імперативного та диспозитивного методів правового регулювання з метою збереження та покращення життя та здоров'я людей. Дане твердження знаходить своє підтвердження у правових нормах найвищої юридичної сили та міжнародно-правових актах. Наприклад, відповідно до ст. 3 Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [2].

Стаття 49 Конституції говорить, що медична допомога в державних і комунальних закладах охорони здоров'я надається безоплатно [2].

Виходячи з багатоманіття відносин в сфері охорони здоров'я, вони звичайно ж надаються різними галузями права. Тому, право охорони здоров'я є комплексною галуззю права.

Право охорони здоров'я має і свою розгалужену структуру. Наприклад, медичне і фармацевтичне право є його підгалузями, народне цілительство – окремим галузевим інститутом, охорона праці – міжгалузевим інститутом.

До речі, у більшості країн Євросоюзу праву охороні здоров'я приділяється значна увага, в тому числі воно також розглядається як окрема галузь. Про це, наприклад, свідчить програма подвійного

дипломування Київського національного університету імені Тараса Шевченка з університетом ім. Миколаса Ромеріса (м. Вільнюс, Литва): "Україно-Європейські правничі студії" за спеціалізацією «Охороноздоровче право».

Виділення права охорони здоров'я в окрему галузь буде сприяти науково-практичній розробці його інститутів відповідно до стандартів Європейського союзу.

Отже, право охорони здоров'я – це система правових норм, що є самостійною комплексною галуззю права, яка регулює відносини у сфері охорони здоров'я.

Література:

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон від 19.11.1992 № 2801-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>.

2. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254 к/96-ВР](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%20к/96-ВР).

3. Київський національний університет імені Тараса Шевченка: юридичний факультет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.univ.kiev.ua/ua/departments/law>.

Антонова Ольга Валеріївна,

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління

при Президентіві України,

кандидат наук з державного управління, доцент

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ АДАПТАЦІЇ ДО АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ПРОСТОРУ ЄС: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

В умовах глобалізації та євроінтеграційних процесів дослідницька увага до компетентного управління збільшується у прогресії від управління організацією до управління публічними справами, що особливо постає важливим для України в умовах реформування [7]. Проблематика державного управління багаторівневими та складними соціальними відносинами обумовлена інтеграційними змінами в політичних та соціально-економічних сферах суспільного життя. Рівень інтеграції та поглиблення глобалізації актуалізує збільшення плюралізму, полікультурних факторів, міжфункціональних ролей, розмивання ієрархії управлінських структур, створення

горизонтальних мереж самоврядування та управління публічними справами органами самоорганізації. Дуже важливими в цьому контексті постає взаємозв'язок «виклики – контекст – дії – результат». Тому завдання щодо формування стратегічної компетентності керівного складу державної служби, як здатності створення цілісного управлінського простору, у визначенні пріоритетних завдань державного управління для реалізації та захисту національних інтересів – це виправданий крок з боку уряду, особливо в умовах орієнтації на загальноєвропейські цінності, стандарти та правові норми. Серед основних елементів сучасної держави виділяють такі: ефективне управління та лідерство, якісні послуги та механізми розподілу, стабільні державні інститути влади [6, с. 6]. Всі ці елементи пов'язані із персоналом, його професійно-кваліфікаційним рівнем та розвитком потенціалу. Отже, фактично мова ведеться про технології кадрової роботи – призначення та відбір, показники успішності роботи та рівень відповідальності, підхід до організації професійного навчання. Розглянемо досвід формування стратегічної компетентності державних службовців європейських країн з огляду на специфіку адаптаційних процесів до адміністративно-правового поля Європейського Союзу.

По-перше, було визначено необхідність регулювання та обмеження реального політичного впливу чиновників, відповідно закріплено такі поняття, як: службова лояльність та «компенсовані» обмеженні. Слід відзначити, що адміністративні реформи в Європі, пов'язані з переходом від менеджерських функцій держави (new management) до врядування (governance), зі зміною регулюючих функцій держави в економіці до індивідуального підходу (клієнтистського) у наданні послуг, вимагало включення установок на прийняття культурного різноманіття. Дослідник адміністративних систем країн Європи Ж. Зіллер зазначає, що політизація державної адміністрації у країнах Західної Європи відбувається через вплив політики на набір і перебіг кар'єри державних службовців. Загальні принципи демократичних країн забороняють брати до уваги політичні погляди громадян при вступі на державну службу, а також погляди державних службовців у разі прийняття рішень, що впливають на їх кар'єру. Однак, саме політична влада вирішує ці питання [4, с. 369]. У Німеччині, Греції, Італії політизація державної адміністрації є можливою й застосовується на всіх рівнях у формі патронату посад. Бельгія, Іспанія, Франція проводять деполітизований набір на всіх рівнях. Наприклад, в Іспанії політичний характер вступу на службу на місцевому рівні пов'язаний з демократизацією відносин між урядом та

місцевими владами [2]. Так, дослідник Г.Бребент зазначає: «...Публічне управління не здійснюється однаковим чином в Іспанії, Англії або в Німеччині. Навіть серед сусідніх країн Європи, чії традиції та культури є близькими, можуть бути виявлені суттєві відмінності. В такій централізованій та уніфікованій країні, як Франція, існують регіональні особливості адміністративних практик і правил» [1, р. 335]. Наприклад, у Франції діє інструкція 1946 р. про добір кандидатів на посади (з основним критерієм – здатність виконувати покладені обов'язки), яка встановлює коло обов'язків і необхідний освітній рівень для кожного класу. Отже, конкурсні іспити в вищий клас А спрямовані на виявлення значних загальних і технічних знань, і повинні залишити впевненість у тому, що претендент має достатні інтелектуальні здібності і твердий характер. Клас В має виявити технічність, виконавську дисципліну та вміння керувати людьми, відповідно гнучкість та професійні знання разом з особистою ініціативою [5, с. 111-112]. Претенденти до класу С мають продемонструвати виконавчо-технічні навички. Тоді як у Фінляндії з 1997 р. встановлено особливі принципи призначення та відбору службовців на посади. Показники, виступаючи критеріями відбору, розподілені на дві групи: формальні (правові приписи) та лідерські (неформальні). До вимог першої групи слід віднести вищу освіту, професійний рівень, здатності, досвід роботи на державних посадах. До другої групи відносять етичну поведінку, вміння та бажання працювати в колективі, комунікабельність, мовну культуру, здатність до навчання [6, с. 164 – 165].

По-друге, атестація персоналу відбувається відповідно до загальноприйнятих міжнародних стандартів: оцінювання компетентностей – знання, навички, мотивація до їх застосування та реальне їх використання (цінності, спеціалізовані професійні знання, реальні результати за звітний період); поведінка на робочому місці; шкали оцінювання поведінки для кожної компетентності. На фінській державній службі особлива увага приділяється оцінці успішності діяльності службовця на посаді. Такими показниками є: результати роботи та відповідальність (якість, кількість, виконання узгоджених завдань); професійна кваліфікація (володіння методами та засобами, ініціативність, самостійність, різноманітні професійні навички); навички співпраці та взаємодії; потенціал розвитку (ставлення до інновацій, змін, завдань, самовдосконалення, участь в покращенні організації робочого місця). Доцільність реалізації саме такого підходу ґрунтується на існуванні системи фінансового заохочення та

нагородження як стимулів для успішного керівництва у межах службових контрактів.

По-третє, питання професійного навчання. У межах європейської інтеграції перед фінською державною службою виникли нові напрями діяльності щодо інтеграції та уніфікації адміністративно-правових систем, підготовки державних службовців, здатних працювати в умовах і відповідно до загальноєвропейських цінностей та стандартів. Особливе питання постало щодо розробки спеціальних та навчальних програм, тому був проведений аналіз потреб у навчанні, визначено цілі та напрями навчання, зміст навчання, цільові навчальні групи, методи та форми навчання [6, с. 166–167]. На основі цих навчальних потреб були сформовані навчальні плани за напрямками, а саме: інформування державних службовців та оволодіння ними компетенцією в сфері європейської політики та роботи інститутів ЄС; необхідність існування робочої мережі з обміну досвідом в уряді та міністерствах; необхідність підтримки постійних інформаційних каналів з членами ЄС у ключових областях політики та управління. Основні модулі навчальних програм підготовки державних службовців охоплюють європейську інтеграції (історія, організація, напрями; прийняття рішень в інститутах ЄС; загальні та спеціальні питання інтеграції Фінляндії); методи переговорів і механізм лобювання в ЄС; вплив євроінтеграції на суспільство, державне управління Фінляндії; інформаційні системи в ЄС та їх використання; культура та національні особливості країн ЄС.

По-четверте, практика вільного, чесного та відкритого обговорення. Так, Швеція характеризується відкритим доступом до внутрішніх державних документів та ефективною системою правосуддя, високими етичними стандартами, що були встановлені парламентом та урядом з неухильного їх дотримання. Чесність за кілька років стала соціальною нормою. Так само можна тлумачити і застосовувати основні моральні принципи до державних службовців, які, окрім безпосередньої відповідальності за свої вчинки або бездіяльність, можуть стати вольною або невольною причиною до антисоціальної поведінки інших громадян. Найважливішою функцією державних службовців є втілення ідеалів громадянської поведінки, високого рівня правосвідомості та самопрезентація влади. Адміністративна система не може формуватися окремо від економічної та політичної систем, які визначаються, насамперед, економічними інтересами суспільства. Наяскравіше це демонструє англосаксонська модель адміністративного права, де розвиток суспільства, добробут громадян ґрунтується на спільній, договірній

ідеї взаємодії між державним та бізнес секторами. Основний акцент був зроблений на ефективному використанні ЗМІ та внутрішньої організаційної роботи в партіях з використанням інтелектуального потенціалу партійців – активних свідомих громадян. Повштовхом для подібних перетворень стала праця Р. Рейха „Добробут нації”, автор якої наполягав, що в сучасній глобальній економіці капітал та інвестиції легко перетинають географічні та політичні кордони. Отже, єдиним специфічним ресурсом кожної країни є її народ. А оскільки глобалізація неминуча доцільною економічною політикою є інвестування в людей, тобто освіту й професійну підготовку [Цит. за [3, с. 277]. Політико-управлінська практика західноєвропейських країн свідчить про побудову платформ політичних партій, в тому числі й правлячих, на необхідному наборі суспільних цінностей, який є гнучким, постійно потребує перегляду та стратегічної відповідності до потреб суспільства. Тільки тоді ця платформа може здобути суспільну підтримку. Отже, як свідчить зарубіжний досвід для підтримки професійно-кваліфікаційного рівня та високого ступені довіри необхідним є дотримання трьох вимог у підготовці вищих керівних кадрів державної служби. Це – загальне бачення стратегічного розвитку, стійкість поглядів та принципів на стратегію реформування, єдність політичного та адміністративного керівництва у справі модернізації державного управління відповідно до норм, стандартів та принципів, традицій доброго врядування, загальноприйнятих в європейських країнах.

Література:

1. Braibant G. The Past and Future of Public Administration // International Review of Administrative Science. – 2002. – Vol. 68. – №3. – p. 330–342.
2. Боссарт Д., Деммке К. Державна служба у країнах-кандидатах до вступу до ЄС: нові тенденції та вплив інтеграційного процесу / Пер. з англ. О.М. Шаленко. – К.: Міленіум, 2004. – 128 с.
3. Європейська соціал-демократія: трансформація у прогресі / За ред. Р. Курперуса, Й. Кендела / Пер. з англ. – К.: Основні цінності, 2001. – 508 с.
4. Зіллер Ж. Політико-адміністративні системи країн ЄС: Порівняльний аналіз / Пер. з франц. В. Ховхуна. – К.: Основи, 1996. – 420 с.
5. Колісніченко Н.М. Державна служба в Європейському Союзі. Європеїзація та розвиток державної служби в Україні: навч. посіб. / За заг. ред. М.Бойцуна, О.Рудіка, Я.Мудрого. – К.: Міленіум, 2009. – 248 с.

6. Лобанов В.В. Работа с высшим административным персоналом в США и других зарубежных странах. – М.: Изд-во РАГС, 2006. – 230 с.

7. Лубчак В. Що загрожує суверенітету України : доповідь НАН України «Національний суверенітет України в умовах глобалізації» // День. – № 74. – 26.04.2012. – Режим доступу: www.day.kiev.ua/227664.

Белкін Леонід Михайлович,

Адвокат, кандидат технічних наук, старший науковий співробітник

УГОДИ ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ: АНТИЄВРОПЕЙСЬКА СУТНІСТЬ У ЄВРОПЕЙСЬКІЙ УПАКОВЦІ

Раніше автор вже зазначав, що під виглядом «європейської адаптації» чиновники лобіюють або дійсно європейські норми, але без європейських запобіжників владному свавілля, або під виглядом «європейських» норм запроваджуються норми, які насправді не є «європейськими» або такі норми, від яких прагнуть відмовитися і самі європейці. Зокрема «диктаторські» закони від 16.01.2014 р. також називали «європейськими» [1].

Одною з таких новел «європейського» типу є впровадження у Кримінальний процесуальний кодекс (далі – КПК) України 2012 р. інституту так званих угод про визнання винуватості. Цьому інституту присвячена окрема глава 35 КПК, а також окремі процесуальні норми в інших, спеціальних, розділах, наприклад, щодо апеляційного оскарження вироків про затвердження угод (ст.ст. 394, 407 глави 31 КПК). При цьому основними принципами щодо застосування угод визнаються: законність (умови угоди не повинні суперечити вимогам цього КПК та/або закону), зокрема, наявність фактичних підстав для визнання винуватості; неприпустимість порушення інтересів третіх осіб; добровільність укладання угод. Однак при цьому у КПК системно не вирішене питання наслідків затвердження вироків угод, що порушують ці принципи, зокрема, порушують інтереси третіх осіб, що має широке поширення у практиці українського кримінального судочинства [2].

При підготовці проекту КПК 2012 р. та відразу після його прийняття переважна більшість українських авторів розглядає запровадження угод у кримінальному провадженні як засвоєння досвіду Європи та США, очікуючи від цього досвіду переважно позитив. Натомість, неврахування органічно притаманних українським правоохоронним органам негативних якостей здатні звести нанівець

будь-які позитивні закордонні починання. Деякі українські автори звертають на це увагу, побоюючись тиску на підозрюваних (обвинувачених), корупцію [3, с. 171; 4, с. 113 та ін.]. Деякі автори сподіваються на роль прокурорів щодо запобігання цим негативним проявам, однак враховуючи нинішні властивості української прокуратури, ці сподівання є занадто оптимістичними. Наприклад, у статтях [3, с. 174; 4, с. 113] прямо вказується на небезпеки тиску на підозрюваного (обвинуваченого) саме з боку прокурора.

Аналіз вироків українських судів, постановлених за наслідками укладання угод про визнання винуватості свідчать про підтвердження самих негативних сподівань. Так, в Єдиному державному реєстрі судових рішень міститься низка «вироків», які приймали судді Печерського районного суду м. Києва на підставі угод про визнання винуватості, укладених з прокурорами Київської місцевої прокуратури № 6 м. Києва (прокуратури Печерського району м. Києва) особами, які нібито вчинили кримінальне правопорушення за ст. 205 КК України. Період вчинення злочину – середина 2016 р. У цих «вироках» міститься посилання на те, що особи, які обвинувачуються у цьому злочині, в середині 2016 р. нібито порушували Закони України: «Про підприємництво» (втратив чинність з 01.01.2004 р.), «Про систему оподаткування» (втратив чинність з 01.01.2011 р.), «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» (діє в новій редакції і з новою назвою з 01.01.2016 р., а статті, на які посилаються прокурори, у новій редакції відсутні або мають іншу редакцію) тощо. Тобто ці закони (чи відповідні їх норми) на момент вчинення нібито кримінального правопорушення вже не діяли. Ось, для прикладу, такі судові «вироки»:

№ справи	Дата вироку	Адреса в реєстрі (цифрове розширення)	Суддя	Прокурор
757/33431 /17-к	27.06.2017	68252670	Шапутько С.В.	Мазурик С.В.
757/15825 /17-к	22.05.2017	66624274	Смик С.І.	Мазурик С.В.
757/56085 /16-к	30.03.2017	65692717	Білоцерківець О.А.	Мазурик С.В.
757/14967 /16-к	25.01.2017	64644694	Бабенко С.Ш.	Большаков Д.В.
757/28562 /16-к	20.10.2016	62119051	Тарасюк К.Е.	Гринкін А.О.

Включення в угоди про визнання винуватості, а потім – і у «вироки» законів, які нібито порушили особи, але які (закони) на той момент не діяли, означає, що в обвинувальний акт прокурори вносили обвинувачення осіб в порушенні законів, яких на момент вчинення порушення не існувало зовсім. Однак і судді на це уваги не звертали. За таких умов, під тиском прокурорів та за байдужості суддів можна обвинуватити осіб у будь-якому злочині.

Українська система судового визнання угод створює реальні можливості для порушення прав третіх осіб, обвинувачуючи їх без їх участі у процесі [2]. Так, вироком Шевченківського районного суду м. Києва від 18.05.2013 р. у справі № 761/12023/13-к затверджена угода про визнання винуватості, укладена між прокурором Молованюком А.В та обвинуваченим, визнаним винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 205 КК України; при цьому у вирок визначено, що засуджений нібито сприяв ухиленню від сплати податків 5 юридичних осіб на загальну суму більше 12 млн. грн. Отже, у вирок дана оцінка діяльності цих юридичних осіб як протиправної, хоча ці юридичні особи протиправність своїх дій не визнавали, що реально порушує їх права.

Література:

1. Белкін Л.М. Гасло «адаптації до права Європейського Союзу» як чинник небезпеки для прав громадян / Л.М. Белкін // Адаптація правової системи України до права Європейського Союзу: теоретичні та практичні аспекти : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 08.12.2016 р.): у 2 ч. – Полтава : ПУЕТ, 2016. – Ч. 1. – С. 230-233.

2. Трут Д.В. Вирок за ст. 205 КК України щодо директора контрагента: чи є надія скасувати ППР в судовому порядку? [Електронний ресурс] / Д.В. Трут. – Режим доступу : <http://pres.in.ua/posobnictvi-v-umisnomu-uhilenni-vid-splati-podatki-inshim-sub.html>.

3. Краснопольська Л.П. Інститут угод про визнання вини в кримінальному провадженні України [Електронний ресурс] / Л.П. Краснопольська // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право. – 2015. – Вип. 28. – С. 167-176. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_018_2015_28_26.

4. Губська О.А. Угода про визнання вини у кримінальному процесі: досвід і практика застосування / О.А. Губська // Правничий вісник Університету «КРОК». – 2011. – Вип. 10. – С. 106-114.

*Бобрицький Леонід Володимирович,
Інститут підготовки кадрів
Державної служби зайнятості України
к.ю.н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОТИДІЇ ДЕРЖАВИ КОРУПЦІЙНИМ ПРОЯВАМ

Корупція створює реальні загрози національній безпеці України, впливає практично на усі сфери суспільного життя – соціальні, правові, економічні, політичні та погіршує міжнародні відносини держави з іншими країнами світу. На жаль, сучасне українське законодавство, що повинно ефективно забезпечувати протидію корупційним правопорушенням є недосконалим. За роки незалежності, Верховною Радою України були прийняті Закони України : «Про боротьбу з корупцією» № 357/95ВР від 05.10.1995 р. [1]; «Про засади запобігання та протидії корупції» №1506-VI від 11.06.2009 р. [2]; «Про запобігання корупції» №1700-VII від 14.10.2014 р. [3], а також ціла низка законів й постанов уряду, щодо створення окремих правоохоронних органів та їх структур, які повинні були покласти край корупційним проявам у державі. Слід зазначити, що у кожен з цих Законів впродовж їхньої чинності багаторазово вносились доповнення та поправки, що само по собі вже свідчить про недосконалість їх у процесі розробки та застосування. Водночас така кількість законів, з однієї проблеми, прийнятих за відносно нетривалий історичний період, та відсутність очікуваних позитивних результатів у сфері протидії корупції також вказують на те, що чинна влада переймається більше деклараціями щодо боротьби з корупцією, а не реальними кроками у її подоланні. Складаються тисячі адміністративних протоколів про корупційні порушення, відкривається значна кількість кримінальних проваджень за ознаками корупційних злочинів, але притягуються до відповідальності та отримують покарання одиниці правопорушників, і то, це переважно державні службовці шостої-сьомої категорій. Таким чином в Україні створюється викривлене уявлення про стан корупції та якість роботи правоохоронної системи щодо її подолання.

Ознакою сьогодення є й поширення «корупційного лобізму», сутнісні вияви якого – у технологіях використання підкупу осіб, які виконують повноваження державних функцій. Виконання корупційних за змістом «посередницьких» функцій у відносинах третіх осіб з органами державної влади стало не ситуативним, а тотальним. Найчастіше такими посередниками є працівники органів публічного управління, що мають контрольно-регулятивні повноваження

(працівники державних адміністрацій, поліції та інших правоохоронних органів, уповноважені особи представницької влади, тощо).

Слід відзначити й корупційні вияви латентного характеру, зокрема: влаштування на роботу своїх родичів, близьких, знайомих; здійснення підприємницької діяльності через підставних осіб або родичів чи близьких; отримання «комісійних» від учасників процедур державних закупівель; неофіційне спілкування з представниками організацій, що є підконтрольними або мають договірні відносини з органами державної влади; отримання не передбачених законом пільг та привілеїв тощо.

Викликає занепокоєння ситуація в органах судової влади, характерною ознакою якої є клановість, що пояснює відсутність кримінальних проваджень за фактами корупції в судах. Крім того, під час звернення до суду та судових розглядів фіксуються численні порушення та зловживання. Проте статистика свідчить про низькі показники поширення корупції серед суддів в Україні.

Посилюється тенденція у виявах корупційних дій в інституціях публічної влади, зокрема, при здійсненні адміністративних процедур та державних закупівель. На думку фахівців, причинами цього є:

- недосконалість законодавства про державну службу, зокрема щодо підбору кадрів, належного матеріального стимулювання працівників цієї сфери, ротації державних службовців на окремих посадах тощо;

- непрозорість та недосконалість процедур прийняття адміністративних рішень, невизначеність механізмів здійснення окремих елементів адміністративних процедур, неврегульованість питань застосування дискреційних повноважень;

- відсутність законодавчо визначених етичних регуляторів поведінки державних службовців, контролю за їх дотриманням, можливостей притягнення осіб до відповідальності за порушення цих правил;

- суперечності у визначенні статусу державних органів, що породжує неузгодженість контрольної і дозвільної функцій, контрольно-дозвільної і господарської функцій органів державної влади;

- неефективність державного контролю у сфері державних закупівель, зокрема вибір неконкурентних процедур закупівлі, а також відсутність процедури дискваліфікації учасників з негативною репутацією («чорних списків»), обмеження доступності інформації про державні закупівлі.

Цілком поділяючи думку вчених і практиків, які відзначають недостатньою ефективність заходів по боротьбі з корупцією в органах публічної влади, вважаємо, що вони мають здійснюватися на засадах: урахування змін соціально-економічної та політичної ситуації в країні; здійснення державної політики, спрямованої на усунення та нейтралізацію чинників, що провокують корупційні дії; дотримання законних прав та забезпечення свободи кожного громадянина; узгодженість дій державних органів, громадських організацій та громадян у боротьбі з усілякими виявами корупції; системність у проведенні антикорупційних кампаній на всіх рівнях; реалізація превентивних (попереджувальних) заходів, що ґрунтуються на якісному й кількісному аналізі чинників, виявів корупційних діянь в усіх сферах суспільного життя, прогнозування їх динаміки поширення корупційних виявів; залучення потенціалу мас-медіа в інформуванні громадян, державних службовців, представників громадських організацій щодо законодавчих ініціатив у сфері запобігання та припинення корупційних правопорушень.

Література:

1. Закон України «Про боротьбу з корупцією» № 357/95ВР від 05.10.1995 р. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, №34, ст. 266) Електронний ресурс: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/356/95-вр>.
2. Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції» №1506-VI від 11.06.2009р. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2009, №45, ст. 691) Електронний ресурс: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1506-17>.
3. Закон України «Про запобігання корупції» №1700-VII від 14.10.2014 р. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2014, №49, ст. 2056) Електронний ресурс: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

Бойко Валентина Вячеславівна,

Полтавський національний технічний університет

імені Юрія Кондратюка,

старший викладач секції державного управління і права

ОКРЕМІ АСПЕКТИ АДАПТАЦІЇ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТИВ

Євроінтеграція є цивілізаційним вибором України, і у системі зовнішньополітичних пріоритетів нашої держави посідає особливе місце. Угодою про асоціацію між Україною передбачається, що співробітництво в галузі управління державними фінансами спрямовується на забезпечення розвитку бюджетної політики і

надійних систем внутрішнього контролю та зовнішнього аудиту, що базуються на міжнародних стандартах, а також відповідають основоположним принципам підзвітності, прозорості, економності, ефективності та результативності [1].

Поступове входження в європейські інституції вимагає адаптації бюджетного законодавства до європейських стандартів, зокрема в частині розподілу та використання коштів Державного бюджету. Недосконалість законодавства створює передумови для зловживань на даному етапі бюджетного процесу та завданню державі величезних фінансових збитків. З огляду на велику кількість бюджетних правопорушень та відповідні рекомендації ЄС, останніми роками відбуваються досить значні зміни у бюджетному законодавстві України, проте питання його вдосконалення є і досі актуальним.

Про ефективність законодавчих змін, направлених на підвищення результативності заходів, що здійснюються на етапі виконання державного бюджету за видатками свідчать, в тому числі, і результати контрольно-аналітичних та експертних заходів, здійснюваних Рахунковою палатою України

Так, Рахунковою палатою України у 2014 році виявлено порушень бюджетного законодавства на загальну суму 22 млрд. 517 млн. грн. [2], в 2015 році на 22 млрд 651,8 млн. грн. [3], а у 2016 році на 16 млрд 963,1 млн грн. [4]. Найбільш характерними з них, за кількістю виявлених випадків та обсягами, були: використання бюджетних коштів без належних нормативно-правових підстав; планування з порушенням чинного законодавства та за відсутності правових підстав; використання коштів державного бюджету з порушенням чинного законодавства; порушення під час здійснення закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти [2, 3, 4]. Переважна більшість із зазначених порушень бюджетного законодавства носять систематичний характер, незважаючи на те, що щороку Рахунковою палатою надаються рекомендації щодо покращення управління коштами державного бюджету та усуненню виявлених порушень як самим суб'єктам-порушникам, так і тим органам, що уповноваженні на життя відповідних заходів реагування та внесення змін до актів бюджетного законодавства.

І хоча кількість виявлених порушень бюджетного законодавства за 2014-2016 роки має тенденцію до зменшення, це аж ніяк не зумовлюється різким підвищенням рівня правової свідомості та правової культури суб'єктів, що здійснюють видатки державного бюджету. Зазначена ситуація є швидше наслідком зменшення кількості перевірок в зв'язку із введенням мораторію на проведення перевірок

контролюючими органами. Так, 2014 році Рахунковою палатою було перевірено 744 об'єкти, а у 2016 році лише 644 [2, 4].

Системний характер переважної більшості порушень бюджетного законодавства та величезні суми завданих збитків від бюджетних правопорушень свідчить про низьку ефективність тих заходів, яких вживає Рахункова палата. Реальні заходи по усуненню виявлених порушень бюджетного законодавства здійснюються доволі рідко. Особливо, якщо йдеться про реакцію органів виконавчої влади на постанови та висновки Рахункової палати, які були надані органам державної влади, підприємствам, установам та організаціям. Складається ситуація, коли Рахункова палата здійснює наглядові функції, а результати її діяльності не реалізуються.

З огляду на це, необхідно внести зміни до бюджетного законодавства, передбачивши в ньому не лише повноваження по виявленню правопорушень та наданню пропозицій щодо їх усунення, а і по притягненню до відповідальності. Так, службовці Рахункових палат у Іспанії і Туреччині не тільки здійснюють перевірки правильності та законності здійснення господарських операцій, а й проводять розслідування та виносять судові постанови. При цьому Рахункова палата не входить до судової системи відповідної країни, залишаючись незалежним органом фінансового контролю [5, 47-53]. І хоча Рахункові палати таких країн як Росії, Польщі та Чехії, теж не наділені «судовими» функціями, а у країнах Європейського Союзу функції примусу, якими наділяються органи державного фінансового контролю, поступово відмирають, проте у країнах Центральної та Східної Європи на перехідний період вони є необхідними, ми підтримуємо думку про те, що в сучасних умовах «використання засобів примусу в діяльності вищого органу державного фінансового контролю в бюджетному процесі вважається вкрай потрібним» [6, с.285]. З огляду на це, вважаємо за необхідне внести відповідні зміни до Бюджетного кодексу України та ЗУ «Про рахункову палату», надавши право Рахунковій палаті застосувати заходи впливу до порушників бюджетного законодавства.

Література:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011.
2. Звіт Рахункової палати за 2014 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16747166/zvit_2014.pdf.

3. Звіт Рахункової палати за 2015 рік. Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16748714/Zvit_2015.pdf.

4. Звіт Рахункової палати за 2016 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16751480/Zvit_2016.pdf.

5. Дорош Н. І. Державний фінансовий контроль: зарубіжний досвід і шляхи вдосконалення // Фінанси України. – 2009. – № 1. – С. 47-53.

6. Гетманець О. П. Бюджетний контроль: організаційно-правові засади: монографія / О. П. Гетманець. – Х.: Екограф, 2008. – 308 с.

Бруслик Олексій Юрійович,

Полтавський юридичний інститут

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
к.ю.н, асистент кафедри кримінального та адміністративного
права і процесу*

НОВИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПАРЛАМЕНТ ЯК ЦЕНТРАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ ОНОВЛЕНОЇ СИСТЕМИ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Україна гостро потребує оновлення державно-владного інституційного дизайну. Ця аксіома була зрозуміла ще до подій 2013-2014 років на Майдані, а після завершення Революції Гідності набула цілісного виразу у вимогах народу. Тим не менше, політичним діячам, які прийшли до влади на хвилі революційних змін в країні, вдалося вдало змістити акценти в аспекті реформування системи влади в Україні. Головні реформаторські устремління були спрямовані на проведення реформи Збройних Сил України в умовах військового конфлікту на Донбасі і після анексії Росією Криму, що продовжує бути пріоритетним життєво важливим напрямком. Разом із цим, до категорії невідкладних було віднесено реформу правоохоронної системи, на хвилі народного невдоволення фактами діяльності спецпідрозділу «Беркут» та діяльності всієї системи МВС, а також судової системи, яка в період Майдану яскраво продемонструвала свою нездатність вершити в Україні правосуддя і захищати права людини і громадянина. Реформу вітчизняної системи прокуратури також було визначено як одну з пріоритетних.

Як наслідок, нині ми маємо лише часткове, значною мірою лише фасадне оновлення кожної із вказаних сфер реформування. Міліція була перейменована в Поліцію, а працівники «старого» правоохоронного органу пройшли переатестацію, щоб отримати доступ до нової структури. Було створено Спеціалізовану

антикорупційну прокуратуру, Національне антикорупційне бюро України, патрульну поліцію, а нещодавно оновлений склад Верховного Суду України прийняв присягу суддів реформованого найвищого судового органу України. Незважаючи на те, що всі ці реформи отримали своє належне законодавче та конституційне забезпечення, тим не менше, отримані результати викликають обґрунтовані нарікання серед пересічних громадян, науково-академічного, експертного середовища, а також серед функціонерів із самих систем, які піддалися реформуванню. Широко побутує думка про те, що, наприклад, реформу української поліції було провалено, що призвело до неспроможності правоохоронців боротися із зростанням злочинності в Україні. Створення нової антикорупційної інфраструктури поки що не отримала свого завершення, оскільки відбувається саботування створення Спеціалізованого антикорупційного суду, що передбачено українським законодавством. Цей перелік можна продовжувати.

Для розуміння того, чому нинішній стан реформування державно-владного інституційного дизайну викликає нарікання у широких верств українського населення слід повернутися до початку нашої роботи. Козьма Прутков якось писав: «Відшукай всьому початок і ти багато чого зрозумієш». В даному контексті, принципово неправильним видається підхід, який був обраний одразу після завершення Революції Гідності: винесення за дужки реформаторського пулу владно трикутнику: Парламенту, Уряду та Президента. Це могло бути виправдано в період «гарячої» фази військового конфлікту на Донбасі. Однак нині, коли на східному форпості нашої держави триває тліючий конфлікт, потрібно дати нове дихання перебудові і реформуванню системи влади в Україні. Окрім цього, сам хід реформ в нашій державі демонструє, що без внесення змін у діяльність владної системи на найвищому рівні, нам буде дуже складно вийти із ситуації в якій опинилася наша держава.

За результатами соціологічного дослідження, яке було проведене соціологічною службою Центру Разумкова з 6 по 11 жовтня 2017 року, Президенту України довіряють 24,8% опитаних, не довіряють – 68,2%, Уряду – відповідно 19,8% і 73,1%, Національному банку – відповідно 15,3% і 75,2%), Верховній Раді – відповідно 13,8% і 80,7%. Довіру до державного апарату (чиновників) висловили 11,2% опитаних, не довіряють – 80,7%. Найбільш непопулярним державним інститутом в Україні виявився саме парламент, що також має свої вагомі причини, які мають амбівалентний характер. З одного боку, нездатність Верховної Ради здійснювати якісне законодавче забезпечення

трансформації держави та неспроможність брати на себе відповідальність у складних суспільно-важливих питаннях, а з іншого – низка корупційних скандалів, які розгорілися влітку 2017 року.

Тому проведення парламентської реформи в Україні є не менш важливим завданням, ніж реформування правоохоронної системи, судової чи здійснення боротьби з корупцією. Реформа Верховної Ради є навіть більш нагальною, ніж нині впроваджувані, оскільки саме від якості законотворення та політичної волі народних обранців залежить доля державних перетворень. Разом з тим, рівень народної підтримки всіх державних інституцій демонструє, що Україні потрібно здійснити оновлення всієї системи влади. Йдеться не лише про децентралізацію, яка поки що ще не отримала свого конституційного оформлення. Головним чином слід акцентувати увагу на доцільності перетворення України на справжню парламентсько-президентську республіку, або чисто парламентську із одночасним проведенням комплексного реформування найвищого представницького інституту нашої країни. Саме реформована Верховна Рада має стати центральним елементом оновленої системи влади в Україні, який буде здійснювати представництво інтересів народу, здійснювати законодавче забезпечення проведення реформ, що забезпечать перезаснування української держави та гідне життя українців, а також здійснюватиме перманентний контроль за діяльністю виконавчої гілки влади.

Воротина Наталія Вікторівна,

*Інститут держави і права імені В.М. Корецького НАН України,
кандидат юридичних наук, доцент*

АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТІВ ДО СТАНДАРТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Великим досягненням України за останні роки є укладення та ратифікація Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони [1]. Угода частково набула чинності з 1 вересня 2014 року, а її торговельна частина, глибока та всеохоплююча зона вільної торгівлі, застосовується з 1 січня 2016 року. Протягом 2014-2017 років Угоду ратифікували Верховна рада, Європарламент, а також національні парламенти усіх країн ЄС. 11 липня 2017 року Рада ЄС ухвалила рішення про укладення Угоди про асоціацію з Україною від імені

Європейського Союзу, що стало заключним етапом ратифікації, а з 1 вересня 2017 року Угода набула чинності в повному обсязі.

Набуття чинності Угоди є значним стимулом для розвитку співробітництва між Україною та ЄС практично в усіх сферах. Згідно з Угодою, Україна повинна адаптувати своє законодавство до законодавства ЄС, що стосується також і сфери державних фінансів. Тому хотілося б окреслити деякі кроки України у напрямку адаптації законодавства у сфері формування бюджетів до стандартів ЄС.

Розділу V Угоди (Економічне та галузеве співробітництво) включає главу 3 – «Управління державними фінансами: бюджетна політика, внутрішній контроль і зовнішній аудит. Статтею 346 передбачено, що співробітництво в галузі управління державними фінансами спрямовується на забезпечення розвитку бюджетної політики і надійних систем внутрішнього контролю та зовнішнього аудиту, що базуються на міжнародних стандартах, а також відповідають основоположним принципам підзвітності, прозорості, економності, ефективності та результативності.

Статтею 347 встановлено [1], що у галузі бюджетної політики Сторони, зокрема, обмінюються інформацією, досвідом, найкращою практикою та здійснюють інші заходи щодо розвитку системи середньострокового бюджетного прогнозування/планування. Зазначимо, що бюджетне планування на середньострокову перспективу вже давно застосовується в більшості розвинених держав світу. Середньострокове бюджетне планування – це формування головними розпорядниками бюджетних коштів плану своєї діяльності на середньостроковий період, визначення обсягів необхідних коштів для досягнення поставлених цілей у середньостроковій перспективі. Середньостроковий бюджетний план сприяє досягненню вищого рівня стабільності і передбачуваності економічної ситуації в країні. Окрім виконання стабілізаційної функції, середньострокове планування є інструментом розв'язання таких важливих проблем: підвищення ефективності бюджетного процесу та фінансової дисципліни; посилення прозорості та ефективності витрачання бюджетних коштів; сприяння розвитку інноваційного потенціалу та інвестиційної привабливості країни [4].

Слід зазначити, що у цьому напрямку наша держава вже здійснила ряд важливих кроків. Так, 8 лютого 2017 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України була схвалена Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки [2], якою було визначено впровадження середньострокового бюджетного планування як одного із основоположних завдань. А 23 березня 2017

року Верховна Рада прийняла Закон України «Про внесення зміни до розділу VI "Прикінцеві та перехідні положення" Бюджетного кодексу України щодо запровадження середньострокового бюджетного планування» [2]. У виконання вказаного закону Кабінетом Міністрів був схвалений проект Основних напрямків бюджетної політики на 2017 – 2020 роки та переданий до Верховної Ради України.

Виходячи із міжнародного досвіду, виділяють наступні переваги середньострокового бюджетного планування: базується на чітко сформульованих цілях і пріоритетах бюджетної політики; дає оцінку відповідності поточної політики та її майбутнього впровадження фіскальній стратегії держави; надає бюджетному процесу риси безперервності й наступності; покращує ефективність розподілу державних ресурсів, підвищуючи прозорість і підзвітність у бюджетному процесі й забезпечуючи механізм систематичного перегляду бюджетних зобов'язань і пріоритетів витрачання бюджетних коштів; може слугувати своєрідним механізмом підвищення взаємодії між різними державними установами, заохочуючи галузеві міністерства до вищого рівня залученості у бюджетний процес [2].

Таким чином, резюмуючи викладене, можна впевнено говорити про те, що Україна робить важливі кроки щодо адаптації законодавства, у тому числі бюджетного, до стандартів Європейського Союзу. Слід наголосити на безумовній корисності та прогресивності таких змін, зокрема, у розглянутій вище сфері середньострокового бюджетного планування. Тому цю роботу необхідно неупинно продовжувати в цілях розбудови України як правової європейської держави.

Література:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони, 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

2. Про внесення зміни до розділу VI "Прикінцеві та перехідні положення" Бюджетного кодексу України щодо запровадження середньострокового бюджетного планування: Закон України від 23 березня 2017 р. №1974-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1974-19>.

3. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 р. № 142-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80>.

4. Середньострокове бюджетне планування (міжнародний досвід). Інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційно-дослідницьким центром на запит Комітету Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29131.pdf.

Галіахметов Ігор Абзалович,

*ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»,*

кандидат юридичних наук, доцент

**ПРАВОВА ІНФІЛЬТРАЦІЯ ПОЛОЖЕНЬ УГОДИ
ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИМ
СОЮЗОМ 2014 РОКУ В СФЕРІ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ**

Великий резерв збільшення проявів ефективності європейського права закладений у його глибокому просуванні в усі внутрішньодержавні процеси, зокрема у сферу транскордонного та регіонального співробітництва місцевих (об'єднаних) територіальних громад. «Внутрішні правозастосовні» органи місцевого самоврядування можуть вигравати важливу роль у забезпеченні функціонування не тільки національного, а й міжнародного (європейського насамперед) права, що відповідала б «взаєморозумінню та двосторонньому співробітництву в сфері регіональної політики щодо методів формування та реалізації регіональних політик, зокрема багаторівневого управління та партнерства, з особливим наголосом на розвитку відсталих територій та на територіальному співробітництві, при цьому створюючи канали зв'язку та активізуючи обмін інформацією між національними, регіональними та місцевими органами влади, соціально-економічними утвореннями та представниками громадянського суспільства» (стаття 446 Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (далі – ЄС), Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами від 27.06.2014 року), а також наближало б європейське право до кінцевого суб'єкта будь-якої соціальної дії – людини. Адже, «особливо актуальною ця проблема відчувається на регіональному та місцевому рівнях, де все ще домінуючими є погляди на євроінтеграцію, як на суто зовнішній процес, який не стосується внутрішніх перетворень у країні та громадян» (витяг із Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 роки, що

затверджена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25.10.2017 року № 779-р).

У межах Плану заходів з реалізації Концепції розвитку сільських територій, що затверджено Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19.07.2017 року № 489-р, було зокрема передбачено: розроблення регіональних програм відновлення та збереження культурної та історичної спадщини територіальної громади села, селища та забезпечення їх фінансування; законодавче забезпечення можливості участі територіальних громад села, селища і суб'єктів господарювання до управління територіями й об'єктами природно-заповідного фонду; імплементація положень, передбачених у статтях 403–405 зазначеної Угоди про асоціацію 2014 року та Додатку XXXVIII до цієї Угоди. А згідно з «Планом дій Ради Європи для України на 2011–2014 роки» від 23.06.2011 року в рамках пакета програми «Демократія на місцевому рівні: сприяння громадському обговоренню міжнародних стандартів проведення демократичних виборів» були свого часу передбачені для реалізації: (1) проект 3.2.1 «Зміцнення демократії на місцевому рівні та підтримка реформ місцевого самоврядування в Україні; (2) проект 3.2.2 «Зміцнення інституційного потенціалу місцевих органів влади та їхніх об'єднань для реалізації європейських стандартів ефективного врядування на місцевому рівні, забезпечення активної громадянської позиції та демократії прямої участі»; (3) проект 3.2.3 «Посилення лідерських якостей місцевих виборних представників» тощо.

Тобто дані заходи відбуваються за допомогою механізму правової інфільтрації (лат. *in* – у (в), *filtratio* – проціджування [1, с. 237]; комплексна (дихотомічна) правова категорія. – І. Г.) норм міжнародного (європейського) права в право внутрішньодержавне або норм однієї чи декількох держав у внутрішньодержавне право іншої держави за допомогою певних організаційно-правових способів і прийомів (імплементація, адаптація тощо. – І. Г.), які забезпечуються компетентними державними органами, щодо виконання положень узятих міжнародних зобов'язань, враховуючи особливості національного законодавства, історичного розвитку і джерел права, що характерні для національного права держави-реципієнта, та котрі направлені на реалізацію приписів, що передбачені положеннями міжнародно-правових актів.

Шляхом адаптації законодавства України до права ЄС та Ради Європи можна досягти створення належних правових механізмів щодо формування об'єднань єврорегіонального співробітництва (Euroregional Cooperation Grouping) та європейських об'єднань

територіального співробітництва (European Grouping for Territorial Cooperation), практично визначити змістове наповнення та законодавчо закріпити повноваження органів місцевого самоврядування щодо реалізації заходів транскордонного співробітництва з урахуванням децентралізації та принципу субсидіарності, що є складовою реалізації положення Протоколу № 3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або властями стосовно об'єднань єврорегіонального співробітництва (ОЕС) 2009 року.

Таким чином, міжнародна муніципально-правова інтеграція зумовлює процес закономірного розвитку договірної (статутної) міжнародної організації або асоціації з нею, що наділена правосуб'єктністю, а отже, можливістю здійснювати в межах компетенції юридично значні дії, обов'язкові для держав-членів (договірних сторін), або виступати в якості міжнародного форуму (конференції тощо), на якому держави-члени (договірні сторони) можуть обговорювати й самостійно приймати рішення (рекомендації тощо), оформлювати їх окремими угодами (протоколами тощо) в сфері місцевого самоврядування, транскордонного та регіонального співробітництва територіальних громад, децентралізації державного управління. Одним з основних механізмів здійснення міжнародної муніципально-правової інтеграції є правова інфільтрація положень зазначеної Угоди.

Література:

1. Словник іншомовних слів / Уклад.: С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. – К.: Наукова думка, 2000. – 680 с.

Галас Петро Вікторович,

здобувач кафедри адміністративного,

цивільного та господарського права і процесу,

Академії державної пенітенціарної служби, м. Чернігів

Шамрук Наталія Борисівна,

Академія Державної пенітенціарної служби,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного,

цивільного та господарського права і процесу

СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВІТЧИЗНЯНОЇ АДМІНІСТРАТИВНОЇ РЕФОРМИ

Першочерговою проблемою суспільного розвитку України є становлення й розвиток сильної та ефективної державної влади як

необхідність передумови трансформації суспільства на засадах ринкової економіки, прав людини і політичного плюралізму. Нова Конституція України визначила потребу створення змін в організації та функціонуванні державної влади і місцевого самоврядування, їх правове забезпечення та відповідні перетворень у державі взагалі. Їх мета - прискорити перехід від авторитарного до демократичного державного управління, модернізація державно-управлінських відносин, створити дієву систему державного забезпечення та захисту конституційних прав і свобод людини, гідних умов її життя, наближення апарату управління до населення, пристосування його до потреб сьогодення.

Сьогодні державне управління являє собою складне суперечливе явище з багатьма бюрократичними деформаціями, недоліками, слабкими сторонами, успадкованими від попередньої командно-адміністративної системи. Тому настав час, коли необхідно оцінити, переосмислити та визначити єдиноправильну стратегію та ефективну тактику в процесі українського державотворення [1].

Система державного управління в Україні, побудована з урахуванням адміністративно-територіального устрою на основі чотирьох рівнів управління, серед яких вищий здійснює Кабінет Міністрів України, центральний представлений центральними органами виконавчої влади, місцевий – обласний рівень управління – забезпечується обласною державною адміністрацією, а районний здійснюється районною державною адміністрацією.

Адміністративна реформа була поділена в своїй реалізації на декілька напрямків: 1. Створення нової правової бази, що регламентує державне управління в Україні; 2. Формування нових інститутів, організаційних структур та інструментів здійснення державного управління; 3. Кадрове забезпечення нової системи державного управління; 4. Зміцнення та формування нових фінансово-економічних основ функціонування державного управління; 5. Наукове та інформаційне забезпечення системи державного управління, формування механізмів наукового та інформаційного моніторингу її функціонування.

За своїм змістом адміністративна реформа є комплексом узгоджених заходів, спрямованих на суттєве підвищення рівня керованості життєво важливих процесів у суспільстві шляхом науково обґрунтованого створення ефективного механізму державного управління, розвитку адміністративного законодавства, поліпшення кадрового, інформаційно-технічного і фінансово-економічного

забезпечення організації виконавчої влади та місцевого самоврядування [2, с. 226].

Першочерговою метою реформи визнано формування ідеології адміністративної реформи, а також запровадження нової ідеології функціонування самої виконавчої влади і місцевого самоврядування як діяльності щодо забезпечення реалізації прав і свобод громадян, надання державних і громадських послуг [3, с. 188–191].

Демократизація та гуманізація стосунків між виконавчою владою, її посадовими особами, з одного боку, та громадянами, іншими приватними (зокрема юридичними) особами, з іншого, є принциповим напрямком розвитку і вдосконалення системи виконавчої влади [4, с. 285].

Протягом останнього десятиліття вчені наголошують на тому, що хоча частину положень Концепції адміністративної реформи потрібно буде переглянути з точки зору реалій, що склалися, та позицій сучасних наукових парадигм проте головним чином, зважаючи на нереалізованість основної частини положень Концепції, її основні ідеї не втрачають своєї актуальності, з чим важко не погодитись [5, с. 5].

Отже, адміністративна реформа повинна здійснюватись за такими напрямками як, створити нову правову базу, яка б змогла регламентувати державне управління в Україні, забезпечити формування нових інститутів організаційних структур та інститутів здійснення державного управління. Створити нове кадрове забезпечення системи державного управління; зміцнити та сформувати нові фінансово-економічні основи для функціонування державного управління; наукове та інформаційне забезпечення системи державного управління, формування механізмів наукового та інформаційного моніторингу її функціонування.

Література:

1. Суть адміністративної реформи - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pravo.vuzlib.su/book_z1181_page_67.html
2. Адміністративне право України. Академ. курс : підруч.: [у 2 тт.]: Т. 1. Заг. частина / ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова) та ін. – К.: ТОВ «Вид-во «Юридична думка», 2007. – 592 с.
3. Янчук О. Трансформація системи виконавчої влади в контексті адміністративної реформи в Україні / О. Янчук // Адміністративне право в контексті європейського вибору України. Зб. наук. праць. – К.: Міленіум, 2004. – С. 188–191.
4. Органи державної влади України / за ред. В. Ф. Погорілка. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2002. – 592 с.
5. Онищенко Н. М. Правова система: проблеми теорії / Н.М. Онищенко. – К., 2002.

*Гордієнко Лариса Юрійвна,
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця,
кандидат економічних наук, доцент,
Соболева Ірина Володимирівна,
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця,
аспірант*

МЕХАНІЗМ АДАПТАЦІЇ АНТИМОНОПОЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ПРАВОВИХ НОРМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

В аспекті євроінтеграційного вибору України особливого значення набуває розробка та реформування законодавства з питань регулювання монополій. Вирішення цього питання дозволить підвищити конкурентоспроможність економіки та збільшити залучення іноземних інвестицій в Україну.

Проблеми та особливості адаптації антимонопольного законодавства України до правових норм Європейського Союзу (ЄС) досліджуються у працях вітчизняних вчених, а саме: Н.І. Горбаль, С.П.Даніш, У. І. Когут, В. С. Лук'янець, С. Б. Романишин, К. В. Смирнова [1–4]. В той же час на сьогодні недостатньо дослідженою є проблема формування та впровадження ефективного механізму адаптації антимонопольного законодавства України до правових норм ЄС, що і обумовило мету даної роботи.

Поняття «механізм» набуло в останні роки широкого застосування в сфері публічного управління, в тому числі у трансформаційних процесах, до яких можна віднести й адаптацію антимонопольного законодавства України до правових норм ЄС.

Слід погодитися з думкою О. Б. Коротич, яка у роботі [5] підкреслює складність застосування в держаному управлінні поняття «механізм» у зв'язку з тим, що воно може трактуватися в кількох значеннях, які виходять як з його етимології (переклад із грецької означає знаряддя, споруду), так і з використання в різних науках для аналізу взаємодії певних елементів протягом здійснення складного процесу.

Виходячи з припущення, що адаптацію антимонопольного законодавства України до правових норм ЄС, доцільно віднести до управлінського процесу, тобто такого, який передбачає здійснення цілеспрямованого впливу суб'єкта управління (законодавчі та виконавчі органи влади) на об'єкт управління (антимонопольне законодавство) для здійснення досягнення певної мети (адаптоване

законодавство України до правових норм ЄС), то й механізм адаптації слід розглядати як певний механізм управління.

Якщо погодитися з класифікацією усіх наявних механізмів (у тому числі й управлінських), яка наведена у роботі [5], то їх можна поділити на три досить відмінні один від одного типи: механізми-знаряддя, механізми-системи (подання систем як механізмів) та механізми-процеси.

Отже стосовно механізму адаптації законодавства, якщо його віднести до типу механізму-системи, то його можна уявити як сукупність взаємопов'язаних складових, які забезпечують цілеспрямований вплив на об'єкт управління (антимонопольне законодавство України) з метою адаптації його до правових норм ЄС (рис. 1.1).

Якщо віднести механізм адаптації до типу класифікації «механізм-знаряддя», то його можна уявити як певне знаряддя для здійснення цілеспрямованих перетворень, що здійснюються за допомогою сукупності способів, методів, важелів, через які суб'єкт управління впливає на об'єкт управління для досягнення певної мети.

Рис. 1.1. Складові механізму адаптації антимонопольного законодавства України до правових норм ЄС

Механізм адаптації законодавства як механізм-процес – це сукупність функцій управління (планування, організація, контроль, мотивація, координація), за допомогою яких здійснюється управління процесом адаптації антимонопольне законодавство України до правових норм ЄС.

Таким чином запропонований управлінський механізм адаптації антимонопольного законодавства України до правових норм

Європейського Союзу надасть можливість системно здійснювати адаптаційний процес задля забезпечення його результативності.

Література:

1. Горбаль Н.І. Імплементация в Україні антимонопольного законодавства Європейського Союзу / Н. І. Горбаль, С. Б. Романишин, У.І.Когут // Науковий вісник НЛТУ України. – 2016. – Вип. 26.2.). – С. 182–190.
2. Даніш С.П. Особливості адаптації антимонопольного законодавства України до конкурентного права Європейського Союзу / С.П.Даніш // Фінансове право. – 2013. – № 1 (23). – С. 40–42.
3. Лук'янець В.С. Шляхи адаптації антимонопольного законодавства України до конкурентного права ЄС / В. С. Лук'янець // Часопис Академії адвокатури України. – 2011. – № 13 (4). – С. 1–8.
4. Смирнова К. В. Правове регулювання конкуренції в Європейському Союзі: теорія і практика : монографія / К. В. Смирнова. – Одеса : Вид-во «Фенікс», 2015. – 429 с.
5. Коротич О. Б. Державне управління регіональним розвитком України: монографія / О. Б. Коротич. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2006. – 220 с.

Гринько Лариса Петрівна,

Полтавський юридичний інститут

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,

кандидат юридичних наук, доцент

КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРАДІЖОК, ПОСДНАНИХ ІЗ ПРОНИКНЕННЯМ У ПРИМІЩЕННЯ ТА ІНШЕ СХОВИЩЕ

Крадіжки чужого майна є найпоширенішими діяннями з усіх злочинів, які становлять підвищену ступінь суспільної небезпеки для економічних (майнових) інтересів громадян і держави, оскільки саме вони посягають на одне із найбільш соціальних благ – право власності. Інтенсивність вчинення крадіжок, широке використання в цих цілях нових способів вчинення злочинів та одночасно низька результативність боротьби з ними вимагає нових підходів в їх аналізі й оптимізації заходів, що забезпечують швидке розкриття і розслідування цього небезпечного виду злочину.

На сьогодні дослідженню крадіжок займалися такі провідні вчені як В.П. Бахін, І.А. Возгрін, В.К. Гавло, І.Ф.Герасимов, В.Г.Гончаренко, Л.Я. Драпкін, О.Н. Колесниченко, В.О. Коновалова, Г.А. Кушнір, В.Л.Підпалій, Н.А. Сенчик та інші. Разом з тим, залишаються поза уваги висвітлення ряд питань, серед яких провідне місце займає

розроблення методики розслідування крадіжок, поєднаних із проникненням у приміщення та інші сховища.

Конкретний зміст криміналістичної характеристики крадіжок, поєднаних із проникненням у приміщення та інші сховища полягає у виявленні всіх елементів, які складають у своїй сукупності та взаємозв'язку її структуру. Слід виділити наступні її елементи: дані щодо предмета злочинного посягання, способу, обстановки, часу та місця злочину, особи потерпілого та особи злочинця.

Аналіз результатів узагальнення судово-слідчої практики свідчить про те, що на сьогодні відсоток крадіжок, поєднаних із проникненням у приміщення та інші сховища серед загальної кількості крадіжок є досить значним. Найчастіше предметом крадіжки виступають: грошові кошти (34%), відеоапаратура, побутова техніка (18%); одяг (11%); продукти харчування (6%); цінні метали (5%); документи і цінні папери (4%); інше майно (22%). При цьому, у більшості випадків викрадаються одночасно різні речі і цінності, що знаходяться у власності. Як правило, перевага надається грошовим коштам, а також предметам, які можна легко збути.

Одним з найбільш важливих елементів криміналістичної характеристики зазначеного виду крадіжок є відомості про місця та способи їх вчинення. Аналіз статистичних даних, а також узагальнення кримінальних проваджень по даній категорії свідчить про те, що приміщення та інші сховища умовно можна розподілити на такі групи: прибудинкове приміщення (сарай, погріб, у т.ч. гаражі); місця загального користування (під'їзди, ліфти, сходові клітки); розважальні заклади (ресторан, кафе, ігрові зали, комп'ютерні клуби тощо); фінансові установи (банк, пункт обміну валют, ломбард, офіс тощо); торговельні організації (магазини, кіоски, супермаркети, пункти прийому вторинної сировини, склади, СТО, заправні станції тощо); учбові заклади (школи, вузи, ПТУ); інші приміщення та сховища.

При аналізі крадіжок, поєднаних із проникненням у приміщення та інші сховища, заслуговують на увагу способи їх вчинення. При цьому, узагальнюючи кримінальні провадження по даній категорії злочинів, слід зазначити, що всі способи можна розподілити на дві групи. До першої відносяться крадіжки, що вчиняються відкритим способом. У 43 % випадків таємного викрадення майна з приміщення та іншого сховища способом проникнення був вільний доступ. При цьому, вчиненню даної категорії крадіжок нерідко сприяла віктимна поведінка потерпілих, які залишали відкритими двері чи вікна. До другої групи відносяться способи, при яких крадіжки були вчинені

шляхом зламування (замків, дерев'яних конструкцій, розбиття вікон тощо).

Найбільш розповсюдженими способами здійснення крадіжок з приміщень та інших сховищ є наступні: крадіжки з різними формами зломів (36%); підбору відмичок до замикаючих пристроїв (28 %); через незачинені вікна, балкони, двері (21%); за допомогою розборів стельових перекриттів, витискування скла у вікні тощо (11 %); проникнення іншими шляхами (4%).

На сьогодні не спостерігається виразної тенденції до скорочення витончених способів їх вчинення. Останніми роками відбувається значне збільшення числа випадків здійснення крадіжок, поєднаних із проникненням у приміщення та інше сховище шляхом підбору ключів (28%) та висвердлювання замку (15%). Ці та інші дані дослідження показують, що 60% і більш зареєстрованих крадіжок вчинюються з використанням своєрідних навиків і «технічних» засобів. Крадіжки, поєднані з проникненням у приміщення та інші сховища, обладнаних сигналізацією, що знаходиться під охороною, вчинюються не часто, але вони все ж таки мають місце. У більшості випадків мова йде про вчинення крадіжок з магазинів, складів, підприємств, установ та організацій.

Значне число крадіжок, поєднаних із проникненням у приміщення та інші сховища здійснюється без ретельної підготовки до злочину. При цьому, як правило, така підготовка включає наступні розвідувальні дії: підшукування об'єкту посягання; наведення довідок через сусідів та знайомих; вивчення шляхів відходу з місця вчинення крадіжки; підбір технічних засобів або їх виготовлення, залежно від розташування об'єкту і конструкції замикаючих пристроїв, а також підшукування можливих місць збуту викраденого. У 52 % випадків крадіжок, поєднаних із проникненням у приміщення та інші сховища, викрадене збувалося вже у першу добу після вчинення злочину.

Кількість крадіжок, поєднаних із проникненням у приміщення та інші сховища в окремі пори року майже однакова. Якщо восени зафіксовано 25,4 % злочинів, то влітку і взимку – по 26,9 % та 24,8 %, і лише весною зафіксоване певне зниження кримінальної активності крадіїв (22,9%).

Представляють інтерес так само відомості про розподіл зареєстрованих крадіжок по днях тижня. Найбільша їх кількість доводиться на вихідні (46%), найменша - на понеділок (8%). У інші дні крадіжки розподілилися таким чином: п'ятниця (15%), вівторок (12%), середа (9%), четвер (10%). За часом доби понад половина крадіжок, поєднаних із проникненням у приміщення та інше сховище

здійснюється вночі (38%) та рано вранці (43%). Це свідчить про те, що більшість злочинців намагаються уникнути можливості бути викритим у вчиненні крадіжки.

Крім розкритих елементів механізму крадіжок, поєднаних із проникненням у приміщення та інше сховище, важливе значення має криміналістична характеристика потерпілих. Крадіжки, поєднані з проникненням у приміщення та інше сховище, не відносяться до категорії злочинів з якими віктимогенними ознаками. Основну масу потерпілих від злочинних дій складають незнайомі особи (89 %). У переважній більшості злочинів на момент їх вчинення потерпілі були відсутніми на місці вчинення злочину або перебували в нетверезому стані.

Одним з основних складових криміналістичної характеристики крадіжок, поєднаних із проникненням у приміщення та інше сховище, є вчення про особу злочинця.

Особа злочинця – це складне інтегруюче поняття, що включає в себе і біологічні, і психологічні, і соціальні сторони людини. Характеристика особи крадія має особливе значення, оскільки її вивчення є завжди актуальним для вироблення ефективних заходів розкриття та попередження цього виду злочину.

Найбільшу кількість засуджених за крадіжки, поєднані з проникненням у приміщення та інше сховище, становлять особи у віці від 18 до 40 років. Більшість зазначених крадіжок вчиняються групою неповнолітніх осіб, а серед осіб, які досягли віку 25 років навпаки, більшість крадіжок вчиняються поодиночі.

Таким чином, наведена вище криміналістична характеристика крадіжок, поєднаних із проникненням у приміщення та інше сховище, включає знання про предмет злочинного посягання, способи їх вчинення, місце і час, дані про потерпілу особу, а також особливості особи злочинця, і є вихідною теоретичною й інформаційною базою для правильного визначення ефективних попереджувальних напрямків, методів, прийомів і засобів розкриття та розслідування даного виду злочину.

Грицак Ігор Андрійович,
*Київський університет імені Бориса Грінченка,
декан факультету права та міжнародних відносин,
доктор наук з державного управління, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України*

«ДОТОРКАНІСТЬ» ПУБЛІЧНИХ ДІЯЧІВ У ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Процес гармонізації вітчизняного публічного права з Acquis Європейського Союзу триває вже другий рік поспіль в умовах реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (далі – Угода). Підписана 21 березня 2014 року спочатку в частині політичних положень, а 27 червня того ж року – й інших положень, Угода була ратифікована Верховною Радою України 16 вересня 2014 року. Особливістю ратифікації Угоди було синхронне надання згоди Європейським Парламентом на тимчасове застосування (тобто до її ратифікації всіма державами-членами ЄС) відповідних положень політико-правового характеру з 1 листопада 2014 року. Розділ Угоди, в якому йдеться про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі, мав реалізовуватися з 1 січня 2016 року. Однак нератифікація Угоди в цій частині протягом періоду з кінця 2015 року до першої половини 2017 року Нідерландами (під тиском Росії) спричинила затримку її реалізації. Тому фактична реалізація Угоди про асоціацію між Україною та ЄС почалася з 1 вересня 2017 року, надавши реалізації Європейської політики сусідства не лише новий імпульс, але й потужно підсиливши її міжнародно-правове підґрунтя.

Загальновідомо, що однією з перепон, які ускладнюють євроінтеграційний поступ України на сучасному етапі, є розгул організованої злочинності в усіх її проявах, і зокрема в таких найбільш уразливих для української державності, як корупція, легалізація (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом тощо. Проте, ці негативні прояви глобалізації зачепили не лише Україну. Потоки незаконних грошей, які проходять і через держави-члени Європейського Союзу, можуть шкодити як цілісності, стабільності та репутації фінансового сектора і загрожувати внутрішньому ринку Союзу, так і міжнародному розвитку. Як наголошується в спільній Директиві Європейського Парламенту та Ради від 20 травня 2015 року, відмивання грошей, фінансування тероризму та організована злочинність залишаються значними проблемами, які потребують розв'язання на рівні Союзу. На додачу до подальшого розвитку підходу до кримінального права на рівні Союзу, цілеспрямоване і

пропорційне запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей та фінансування тероризму є вкрай необхідним, і може дати додаткові результати [1].

Події останніх років у різних країнах світу, в тому числі і в Україні, показали дуже високі ризики, пов'язані з політично значущими особами (далі ПЗО; англ. – politically exposed persons [ПЕП]). Організована ними злочинність справляє руйнівний вплив на економічні системи, послаблює і підриває віру в соціальні цінності та суспільні інститути, дестабілізує і розбиває фінансові системи. З огляду на це, дії та фінансові операції публічних політиків потребують особливої уваги і адекватних заходів контролю з боку держави.

Досвід країн Центрально-Східної Європи, які вступили в ЄС у 2004, 2007 та 2013 роках, показує, що долати корупцію та інші проблеми, успадковані з минулої доби «соціалізму» і «комунізму», можна найбільш ефективно через адаптацію національних правових систем до права Європейського Союзу. В цих європейських країнах було розуміння величезної шкоди від проявів пострадянського патроналізму, генерованого на початкових етапах відходу від минулого їхніми патроналістськими політичними системами. Адже в рамках патроналістської політичної системи, як зауважує А. Умланд, офіційно прозахідна зовнішня політика може цілком співіснувати з корупційними схемами всередині країни, поки європеїзація не впливає на фінансові або інші корінні інтереси верхівки правлячого клану. Патрональний режим може проводити суттєві економічні та адміністративні реформи, якщо при цьому йому вдається зберегти функціонування панівної неформальної піраміди і втримати основні джерела влади, впливу і доходів. Цей трюк, наприклад, можна повернути через поділ, ізоляцію, імітацію, дроблення, продовження, обмеження або маніпуляцію реформами. Таке розмивання реформаторських проєктів дозволяє режиму поступово пристосовуватися до зміненого стану справ, придумувати нові або заново винаходити старі схеми вилучення рент, адаптувати структуру і експлуатацію панівної піраміди до нових обставин. [5].

Адаптація передбачає вироблення відповідних заходів на міжнародному (європейському) рівнях, спрямованих на боротьбу з корупцією, які виправдовують потребу в особливій увазі до політично значущих осіб. Крім цього, доцільним є застосування відповідних поглиблених заходів з аналізу благонадійності клієнтів стосовно осіб, яким довірені зараз чи були довірені раніше важливі державні функції у своїй країні чи за кордоном, а також стосовно вищих фігур у міжнародних організаціях. Однак при цьому міжнародна, і зокрема

європейська практика застосування відповідних поглиблених заходів базується на вимогах, які мають стосовно політично значущих осіб запобіжний, а не кримінальний характер, і не повинні інтерпретуватися як такі, що таврують політично значущих осіб участю в злочинній діяльності. Відмова підтримувати ділові зв'язки з особою виключно на тій основі, що вона вважається політично значущою особою, суперечить букві та духові вищезгаданої Директиви і переглянутих Рекомендацій ФАТФ [3].

У спільній Директиві Європейського Парламенту та Ради від 20 травня 2015 року [1] закріплені такі поняття, як «політично значуща особа», «члени сім'ї», «особи, відомі як близькі соратники», «вище керівництво», що дає змогу особливо ретельно застосовувати процедури ідентифікації та в верифікації клієнта в процесі боротьби з корупцією, легалізацією (відмиванням) доходів, отриманих злочинним шляхом тощо.

Політично значуща особа (ПЗО) – це фізична особа, якій довірені зараз чи були довірені раніше важливі державні функції, у тому числі: глави держави, глави уряду, міністри, заступники та помічники міністрів; члени парламенту чи подібних законодавчих органів; члени керівних органів політичних партій; члени верховного суду, конституційного суду або інших вищих юридичних органів, рішення яких не підлягають подальшому оскарженню, окрім як за виняткових обставин; члени рахункових палат чи правлінь центральних банків; послы, повірені у справах та високопоставлені офіцери збройних сил; члени адміністративних, керівних та наглядових органів державних підприємств; директори, заступники директорів та члени правління або еквівалентні функції в міжнародних організаціях.

До членів сім'ї належать: дружина / чоловік, або особа, що вважається еквівалентною дружині / чоловіку, політично значущої особи; діти та їх дружини / чоловіки, або особи, що вважаються еквівалентними дружині / чоловіку, політично значущої особи; батьки політично значущої особи;

Особи, відомі як близькі соратники – це фізичні особи, про яких відомо, що вони мають спільне бенефіціарне володіння юридичними особами чи юридичними формами, або будь-які інші тісні ділові зв'язки з політично значущою особою; фізичні особи, які мають одноосібне бенефіціарне володіння юридичною особою чи юридичною формою, про яку відомо, що вона де-факто була створена для вигоди політично значущої особи.

«Вище керівництво» означає посадову особу чи працівника з достатніми знаннями щодо рівня ризиків установи у сфері відмивання

грошей та фінансування тероризму і достатнім старшинством для прийняття рішень, що впливають на рівень ризиків, який не обов'язково, в усіх випадках, має бути членом правління.

В українському законодавстві відсутнє поняття «політично значуща особа», хоча з 2010 року введено поняття «політичний діяч» як об'єкт фінансового моніторингу. Таке ж поняття є в Рекомендаціях ФАТФ, перекладених на українську мову [4].

18 травня 2010 р., коли були внесені зміни до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом», у п. 29 ст. 1 з'явився термін «публічні діячі» та перелік таких осіб [2]. Категорію публічних діячів складають національні публічні діячі, іноземні публічні діячі, діячі, що виконують значні функції в міжнародній організації, а також їх пов'язані особи.

Національними публічними діячами є фізичні особи, які виконують публічні функції в Україні, а саме: Президент України, Прем'єр-міністр України, члени Кабінету Міністрів України, перший заступник міністра, заступник міністра, інші керівники центральних органів виконавчої влади та їх заступники; Голова та члени Центральної виборчої комісії; народні депутати України; Голова та члени Правління Національного банку України, члени Ради Національного банку України; Голова та судді Конституційного суду України, Голова та судді Верховного Суду України, голови та судді вищих спеціалізованих судів, члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, члени Вищої ради юстиції; Генеральний прокурор України та його заступники; Голова та члени Рахункової палати; надзвичайні і повноважні послы; Начальник Генерального штабу - Головнокомандувач Збройних Сил України, начальники Сухопутних військ, Повітряних Сил, Військово-Морських Сил; Голова Служби безпеки України та його заступники; Голова Антимонопольного комітету України та його заступники; члени Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення; державні службовці, посади яких віднесені до першої та другої категорій посад; керівники обласних територіальних органів центральних органів виконавчої влади та прирівняні до них, прокурори областей та прирівняні до них, керівники обласних територіальних органів Служби безпеки України, голови апеляційних судів; керівники адміністративних, управлінських чи наглядових органів державних та казенних підприємств, господарських товариств, державна частка у статутному капіталі яких перевищує 50 відсотків; керівники статутних органів політичних партій; члени центральних статутних органів політичних партій.

Іноземними публічними діячами є фізичні особи, які виконують публічні функції в іноземних державах, а саме: глава держави, керівник уряду, міністри та їх заступники; депутати парламенту; голови та члени правлінь центральних банків; члени верховного суду, конституційного суду або інших судових органів, рішення яких не підлягають оскарженню, крім як за виняткових обставин; надзвичайні та повноважні послы, повірені у справах; керівники центральних органів військового управління; керівники адміністративних, управлінських чи наглядових органів державних підприємств; посадові особи політичних партій.

Діячами, що виконують значні функції в міжнародній організації, є посадові особи міжнародних організацій, що обіймають або обіймали протягом останніх трьох років в них керівні посади, а саме: директори, голови правлінь або їх заступники, або виконують будь-які інші керівні функції на найвищому рівні в міжнародних організаціях, у тому числі в міжнародних міждержавних організаціях, члени міжнародних парламентських асамблей, судді та керівні посадові особи міжнародних судів.

Пов'язаними особами національних публічних діячів, іноземних публічних діячів, діячів, що виконують значні функції в міжнародній організації, є їх члени сім'ї, а також юридичні особи, кінцевими вигодоодержувачами або власниками істотної участі яких є такі діячі чи їх члени сім'ї. Під членами сім'ї розуміються особи, які перебувають у шлюбі, їхні діти (у тому числі повнолітні) та їх подружжя, батьки, особи, які перебувають під опікою і піклуванням, інші особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки, у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі.

Вищевикладене дає підстави зробити такі висновки:

З метою підвищення ефективності боротьби з організованою злочинністю (з корупцією, відмиванням грошей і т.п.) відповідні національні законодавчі акти повинні бути узгоджені з європейськими та міжнародними стандартами, тобто адаптовані.

Заходи у сфері боротьби з організованою злочинністю (з корупцією, відмиванням грошей і т.п.), ухвалені винятково на національному рівні, без урахування координації та співробітництва з європейськими інституціями в процесі євроінтеграції, матимуть дуже обмежений вплив. Ці заходи повинні бути сумісними з європейськими (міжнародними), або принаймні настільки ж суворими, що й інші заходи, які вживаються в ЄС та міжнародною спільнотою.

Література:

1. Директива (ЄС) 2015/849 Європейського Парламенту та Ради про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей та фінансування тероризму, що вносить зміни до Регламенту (ЄС) № 648/2012 Європейського Парламенту та Ради і припиняє дію Директиви 2005/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради і Директиви Комісії 2006/70/ЄС [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20160516/DIRECTIVE%20\(EU\)%202015_UA.htm](http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20160516/DIRECTIVE%20(EU)%202015_UA.htm).

2. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» від 18 травня 2010 року № 2258 / Zakon2.rada.gov.ua/laws/show/249-15.

3. Міжнародна група з протидії відмиванню брудних грошей / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/FATF>.

4. Міжнародні стандарти з протидії відмиванню доходів та фінансуванню тероризму і розповсюдженню зброї масового знищення . Рекомендації ФАТФ / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/site_docs/2012/22.03.2012/1.pdf.

5. Умланд Андреас. Корупційна, патрональна система контрактауе: як Україні не повернутися в темні часи / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://voxukraine.org/2017/11/06/koruptsijna-patronalna-sistema-kontratakuye-yak-ukrayini-ne-po-povernutisya-v-temni-chasi>.

Гулак Олена Василівна,

*Національний університет біоресурсів і природокористування України
к.ю.н., доцент,*

доцент кафедри адміністративного та фінансового права

ТРАНСФОРМАЦІЯ ВІТЧИЗНЯННОГО ІНСТИТУТУ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ У КОНТЕКСТІ АДАПТАЦІЇ НОРМАТИВНИХ ТА НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО ЄВРОСТАНДАРТІВ

Найактуальніші задачі публічного управління вирішуються за допомогою правових, організаційно-правових та економіко-правових інструментів, серед яких важливе місце займає інститут державної служби. Зазначений інститут має як правовий (є правовим інститутом, який регулює відокремлені групи суспільних відносин), так і організаційно-правовий характер (є частиною державного механізму, на який покладено виконання певних нормативно виражених завдань та функцій) [1, с. 178].

Позиція провідного вітчизняного адміністративіста В.Б.Авер'янова полягає у тому, що, «державна служба» може розглядатися у трьох аспектах: соціальному (пов'язаний з призначенням державної служби у суспільстві); політичному (пов'язаний з формуванням та здійсненням державної влади); правовому (пов'язаний з необхідністю правового регулювання статусу державних службовців, проходження державної служби і т.ін.) [2, с. 309].

Зважаючи на таку модель, Гулак О.В. та Рафальським А.Р. було запропоновано сформувати нову багатоаспектну (соціальний, політичний та правовий аспекти) модель державної служби. При цьому, дослідження сутності поняття «державна служба» пропонується проводити у три взаємопов'язані етапи: як професійної діяльності (функціональна спрямованість та завдання державної служби); як інституту права (відносно самостійна група суспільних відносин, що регулюються за допомогою взаємопов'язаних норм права); як інституту законодавства (система нормативно-правових актів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання державної служби) [1, с. 178].

Зауважимо, що на сьогодні відсутня єдина наукова позиція щодо визначення правового інституту державної служби як самостійного або як комплексного. Наприклад, існує позиція, згідно з якою державна служба як правовий інститут поєднає правові норми різних галузей права [3, с. 181]; прихильники іншої позиції, навпаки, заперечують, вказуючи на те, що державна служба є виключно інститутом адміністративного права, тобто, містить у собі правові норми лише адміністративного права [4, с. 161]. Окрім того, найбільш гострі дискусії серед науковців-правників точаться навколо двох підходів - широкого адміністративного та трудового. Прихильники останнього вважають, що службові відносини, що виникають у зв'язку з прийняттям на публічну службу, її проходженням та припиненням - не що інше, як трудові відносини, отже, і регулюватися вони повинні трудовим законодавством.

Все ж слід зауважити, що «превалюючою» є концепція, згідно якої інститут державної служби слід розглядати саме в межах адміністративного права. Чимала когорта науковців, які приділили даному питанню значну увагу, серед яких, Аніщенко Т.С., Авер'янов В. Б., Мельник Р. С., Мовчун О.Г., Старилов Ю.М., Коломонець Т.О., розділяють саме таку позицію.

Зважаючи на необхідність адаптації вітчизняного законодавства до європейських стандартів, обумовлену прагненням українського

народу та відповідним закріпленням на рівні законів та міжнародних договорів, держава Україна взяла на себе обов'язок привести систему нормативно-правових актів до відповідного рівня. Відповідних змін зазнають і галузі права, їх інститути та підгалузі. Особливо це стосується адміністративного права та його інститутів, зважаючи, ж до того, на історичні витоки та перспективи розвитку цієї галузі права, широкий предмет дослідження та регулювання суспільних відносин і надзвичайно широку джерельну базу, а відтак, і різноманіття підходів та трактовок щодо фундаментальних питань.

Втім, наукові праці останніх років щодо предмету нашого дослідження майже усі пов'язані тим, що «інститут державної служби» згідно з європейськими загальнозживаними стандартами, пропонується трансформувати на «право публічної служби» або ж «службове право», до того ж, окремої галузі права.

Як відзначає О.А. Дьомін, принципове ототожнення найманих працівників та державних службовців було характерно для країн соціалістичної системи права, де, відповідно до її доктрини, кожна людина бере участь у житті суспільства незалежно від сфери застосування її праці [5, с. 8]. Саме від такого підходу, практично імплементуючи міжнародні стандарти у вітчизняну систему законодавства, намагається «відходити» і наукова спільнота.

Ціла низка реформ, зокрема, щодо зміни системи органів місцевого самоврядування та їх взаємодії з органами виконавчої влади, щоправда без системних, законодавчих змін та анонсована пенсійна реформа додає неабиякої ваги і теоретико-концептуальним змінам щодо вироблення підходів до розуміння «державної служби» та діяльності тих категорій працівників, які можуть до неї відноситись.

І, у цілому, підтримуючи точку зору, що «інститут державної служби» являється комплексним інститутом адміністративного права, який регулюють норми різних галузей права, зауважимо, що саме комплексний характер нормативного регулювання притаманний більшості інститутам адміністративного права, і саме у цьому полягає специфіка цієї галузі права по відношенню до інших.

Література:

1. Гулак О.В., Рафальський А.Р. Державна служба: поняття, сутність та місце в адміністративному праві України // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України: Серія «Право». – 2014. – № 197. – Ч. 3. – С. 175-182.
2. Адміністративне право. Академічний курс: Підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). – К.: Видавництво «Юридична думка», 2004. – 584 с.

3. Державне управління в Україні: навчальний посібник / За заг. ред. В.Б.Авер'янова. – К.: Факт, 1999. – 432 с.

4. Бахрах Д. Н. Административное право России: Учебник для вузов / Д. Н. Бахрах. - М.: Издательство Норма, 2002. – 640 с.

5. Демин А. А. Государственная служба в РФ: учебник для магистров / А.А. Демин. – 7-е изд., перераб. и доп. М., 2012. – 392 с.

*Дерев'янюк Богдан Володимирович,
Донецький юридичний інститут МВС України,
доктор юридичних наук, професор*

ЩОДО НАБЛИЖЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ОПЕРАЦІЇ ІЗ КРИПТОВАЛЮТОЮ УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ОКРЕМИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ

Восени 2008 року певною особою чи групою осіб або компанією під ім'ям Сатоші (Сатоші) Накамото (Satoshi Nakamoto) в мережі Інтернет було опубліковано концепцію криптовалюти біткойн (англ. – Bitcoin або BTC), а з січня 2009 року запущено програму з її обігу. З того часу у багатьох країнах світу криптовалюта біткойн була легалізована й отримала поширення у вигляді або повноцінної валюти, або грошового сурогату, або певного електронного товару. На сьогодні крім біткойну у світі поширено близько двадцяти видів інших криптовалют – Ethereum (від англ. «ether» – ефір, ефіріум), Ripple (ріпл), Litecoin (від англ. «lite» – легкий, і англ. «coin» – монета), Peercoin (піркойн, відома також як PPCoin і PPC), Nxt (від англ. «next» – наступний), Namecoin (від англ. «name» – ім'я, і англ. «coin» – монета) та ін.

Криптовалюта має свої правила обігу, що визначають її переваги та недоліки у порівнянні із класичною валютою. Обіг криптовалюти має значну кількість власних ризиків, на яких наголошувалося у попередній роботі [1], зокрема: – технологічний ризик, що полягає у можливості добровільної або насильницької відмови людської цивілізації від сучасних комп'ютерів та/або технологій Інтернет; – правовий ризик односторонньої зміни фірмою-надавачем послуг з розміщення гаманця умов договору і введення оплати за надання окремих послуг та здійснення певних операцій; – економіко-правовий ризик полягає у можливості падіння попиту на криптовалюту через підвищення попиту на реальні товари, економічну кризу, світову війну тощо, або через заборону державою однієї і появу нової криптовалюти; – технологічний ризик, що полягає у можливості заволодіння сторонніх осіб інформацією про «ID гаманця» і пароль, у т.ч. у

можливості передачі цієї інформації третім особам фірмою-надавачем послуг з розміщення гаманця; у можливості пошкодження програмного обладнання або самого комп'ютера власника гаманця; у можливості банальної втрати і не відновлення «ID гаманця» та/або пароллю його власником; – правовий ризик, що полягає у відсутності правового регулювання здійснення операцій із криптовалютами, рекомендації НБУ не проводити такі операції, покладання захисту законних інтересів на самих власників гаманців криптовалют, вказівкою на заборону їх використання в силу декількох норм у законодавстві і можливість застосування не названих прямо заходів відповідальності та ін. [1, с. 37-38]. Питання щодо оцінки названих ризиків кожна людина чи суб'єкт господарювання приймають самостійно. У даному випадку більше уваги слід приділити аналізу ставлення законодавця, головного банку та уряду держав до використання громадянами (підданими) та/або суб'єктами господарювання криптовалют.

У більшій мірі Україну цікавить регулювання правовідносин, пов'язаних із обігом криптовалюти саме в європейських державах, до інтеграції із якими спрямована економічна, соціальна, військова тощо політика держави. Станом на сьогодні у більшій чи меншій мірі операції з біткойнами отримали легалізацію в Австралії, Австрії, Болгарії, Бразилії, Ізраїлі, Канаді, КНР, Норвегії, Сінгапурі, США, Тайланді, ФРН, Хорватії, Швейцарії, Японії та ін. Як бачимо, серед названих держав п'ять є членами ЄС. У багатьох європейських державах розрахунок біткойнами та криптовалютою інших видів часто є більш вигідним, ніж розрахунок класичною валютою. У ФРН криптовалюта біткойн має статус бартеру і дозволяє розраховуватися за будь-які товари (навіть автомобілі), оминаючи оподаткування; у Відні у кожному поштовому відділенні можна обміняти євро на біткойни; так само як і в Австрії, біткойни популярні у Швейцарії [2] та декількох інших країнах світу. Законодавство ЄС в даний час класифікує біткойн як «цифрове представлення вартості, яке не підтвержене центральним банком або державним органом і не прив'язане до юридично встановлених валютних курсів і яке може використовуватися як засіб обміну для купівлі товарів і послуг, їх передачі та зберігання, і може набуватися в електронному вигляді. При цьому обмін традиційними валютами на одиницю біткойн звільняється від сплати податку на додану вартість» [3].

Стаття 32 Закону України «Про Національний банк України» зазначає, що грошовою одиницею України є гривня, а випуск та обіг на території України інших грошових одиниць і використання

грошових сурогатів як засобу платежу забороняються. На основі цієї норми та нормх статті 99 Конституції України, статті 192 Цивільного кодексу України, статті 3 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» та статті 3 Декрету КМУ «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» НБУ ще 10 листопада 2014 року видав роз'яснення, в якому визнав біткойн як грошовий сурогат, який не має забезпечення реальною вартістю і не може використовуватися фізичними та юридичними особами на території України як засіб платежу, оскільки це протирічить нормам українського законодавства [4]. Після різкого зростання вартості криптовалюти біткойн у серпні-вересні 2017 року (станом на 1 листопада 2017 року криптовалюта біткойн встановила новий історичний максимум вартості, на біржі криптовалюти сягнувши 6540 доларів США за одиницю [5]) і підвищення цікавості українського суспільства до криптовалюти 11 серпня 2017 року НБУ в особі заступника глави НБУ О. Чурія висловився з приводу правового статусу біткойну. Сенс відповіді був таким, як і в 2014 році: ринок біткойнів та іншої криптовалюти є незначним у порівнянні із обсягами світової капіталістичної економіки. Тому переважна більшість урядів та центральних банків економічно розвинених держав намагається обкладати операції із криптовалютою податками або просто зберігає мовчання і витримує паузу, не коментуючи ситуацію із обігом криптовалют. НБУ в обігу криптовалют бачить загрозу для звичайних громадян та суб'єктів господарювання - резидентів України, а тому не рекомендує або забороняє проведення операцій із криптовалютою [3]. Проте по факту резиденти України сьогодні активно проводять транзакції із криптовалютою або займаються вирахуванням чи видобутком (так званим майнінгом) криптовалюти. Наприклад, серед приватних фахівців у сфері ІТ-технологій невеликого обласного центру України – міста Полтава відомо про сімох осіб, які займаються майнінгом. Їх реальна кількість може бути набагато більшою.

У ситуації, що склалася в Україні з приводу обігу криптовалют та їх правової регламентації та необхідності інтеграції до європейського правового простору, вважаємо за доцільне реалізувати наступну стратегію:

1. Дозволити, але не рекомендувати резидентам України здійснювати операції із криптовалютою, доки не запроваджуючи їх оподаткування. Це є логічним, оскільки у випадку їх заборони чи запровадження оподаткування держава буде вимушена визнати свою неспроможність у виявленні осіб та операцій;

2. Визнати майнінг криптовалют (у першу чергу біткойнів) видом господарської діяльності і застосовувати оподаткування. Виявити «майнера» достатньо просто через надвелике у порівнянні зі звичайним споживання електричної енергії, потребу у приміщеннях для значної кількості пристроїв, наявність значної кількості осіб, спроможних надати співробітникам пожежної охорони, місцевих електричних мереж, правоохоронних та/або фіскальних органів інформацію про «майнерів». Це можуть бути сусіди, родичі, працівники, випадкові свідки тощо. Враховуючи надвисокий рівень рентабельності роботи «майнерів», і настання кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків у значних, великих, особливо великих розмірах на основі статті 212 КК України, значна кількість «майнерів» самостійно повідомить фіскальні органи і самостійно зареєструє свою діяльність. В іншому випадку продовжуємо мати ситуацію, аналогічну тій, що склалася після офіційної заборони недержавним суб'єктам господарювання надавати послуги грального бізнесу. За легітимності існування недержавні суб'єкти грального бізнесу отримували ліцензію, набували патент та сплачували достатньо великі податки. Тепер недержавний гральний бізнес офіційно відсутній, а фактично виходить, що він працює та ще й держава надала йому податкові канікули, звільнила від отримання ліцензії та придбання патенту тобто надала пільги.

У випадку реалізації в Україні стратегії із двох названих вище пунктів законодавство України про криптовалюту наблизиться до законодавства окремих країн ЄС та ЄС загалом, держава отримає додаткові кошти, а «майнери» легалізують свою діяльність.

Література:

1. Деревянко Б. В. Ризики здійснення операцій з криптовалютою (біткойнами) громадян і суб'єктів господарювання України / Б. В. Деревянко // Форум права: електрон. наук. фахове вид. – 2017. – № 3. – С. 33–39. – URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_3_8.pdf.

2. Плюсы легализации. В ЕС за биткоины покупают и автомобили – эксперт [Электронный ресурс] // РИА новости Украина. – сайт : Режим доступа : <http://rian.com.ua/economy/20170813/1026716065.html>.

3. НБУ висловився про правовий статус Bitcoin [Електронний ресурс] // Finance.ua : сайт. – Режим доступу : <http://news.finance.ua/ua/news/-/408354/nbu-vyslovyyvysya-pro-pravovyyj-status-bitcoin>.

4. Роз'яснення щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти» Bitcoin : Роз'яснення Національного банку України від 10 листопада 2014 року

[Електронний ресурс] / Національний банк України // Національний банк України: сайт. – Режим доступу : https://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=11879608.

5. Цена Bitcoin взлетела до нового исторического рекорда // [Электронный ресурс] // Бэгнет. – сайт : Режим доступа : <http://www.bagnet.org/news/economics/347200/tsena-bitcoin-vzletela-donovogo-istoricheskogo-rekorda>.

*Довбня Олександр Борисович,
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління
при Президенті України,
аспірант кафедри регіонального розвитку
та місцевого самоврядування*

РЕАЛІЗАЦІЯ МІСТОБУДІВНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТУ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МІСТОМ

Ефективне управління розвитком просторової організації життєдіяльності міських утворень можливе лише за умови відповідного його правового забезпечення, інструментарієм якого на місцевому рівні є містобудівна документація.

У сучасному світі є багато інструментів місторегулювання, головним є містобудівний регламент, який більш ніж сто років успішно використовується в світі. Проте на теренах пострадянських країн, зокрема – в Україні, успішно не використовується.

Основний закон у містобудівній сфері – закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» [1], яким у сукупності з підзаконними до нього актами визначені правила ведення містобудівної політики на місцевому рівні. Вони варуються від довгострокового безтермінового (але гнучкого), стратегічного планування – генпланів, в яких зазначені основні напрямки розвитку міста, до більш детальних містобудівних документів, таких, як план зонування та детальний план території, в яких зазначається висотність забудови, її щільність в межах території забудови (земельної ділянки), зазначені інженерні вишукування та заходи щодо належного використання територій. Регламентовано оприлюднення даних в ЗМІ та надання положень генпланів за запитами на інформацію, що відповідає європейській практиці.

Проаналізував існуючу законодавчу базу можна стверджувати, що діюче містобудівне законодавство дозволяє та сприяє органам

місцевого самоврядування ефективно проводити містобудівну політику.

Незважаючи на існування правового визначення процедури підготовки, розробки та реалізації містобудівної документації [2], виникає проблема щодо реалізації програм містобудівних документацій, яка складається з ряду причин. Наприклад, при можливих формальних підходах при оприлюдненні рішень про розроблення документацій (внесення змін) та подальших передпроектних стадіях, навіть діючи в межах, визначених чинним законодавством, виникають проблеми з провадженнями містобудівних документацій.

У зв'язку з цим, вважаємо за доцільне дослідження досвіду країн Європейського Союзу щодо правового забезпечення містобудівної діяльності.

На цей час спільними рисами національних систем регулювання містобудівною діяльністю в розвинутих країнах є висока самостійність органів місцевого самоврядування щодо проведення місторегулюючої політики, при цьому зберігається координуюча роль державних структур у стратегічних питаннях. Орієнтація, як правило, на правові методи місторегулювання. В той же час існують значні відмінності у моделях регулювання розвинутих країн стосовно критерію свободи при прояві ринкових механізмів розвитку міста (ліберальні та регулятивні моделі). У більшості розвинутих країн прийнята двох стадійна система планування, яка дозволяє інтегрувати питання стратегії і тактики містобудівного розвитку [3].

Так, у Польщі, місцеві плани розвитку представляють собою чинні місцеві закони, які прийняті у вигляді резолюцій муніципальної ради, із зазначенням мети, зонування та правил забудови земельних ділянок, а також оприлюднення інвестиційних цілей відповідної територіальної одиниці. Складається план з текстової частини (резолюція) та графічної частини (додаток до резолюції). Результати місцевого плану розвитку, а також інші положення формують спосіб здійснення права власності на нерухоме майно.

Проведений аналіз дозволив зробити висновок, що місцеві плани розвитку в Польщі в цілому схожі з містобудівною документації в Україні, однак мають більш досконалу комунікацію з зацікавленими особами при підготовці, розробленні та впровадженні. Важливо відмітити, що в цих планах розвитку результати формують спосіб здійснення права власності на нерухоме майно, що дуже корисно було б запровадити в Україні, оскільки правове регулювання містобудівної діяльності у сучасному суспільстві являє собою складну збалансовану

систему обмежень та стимулів, за допомогою яких захищаються інтереси як користувача території, так і всього міського суспільства.

Дослідження досвіду Франції стосовно використання планів стратегічного розвитку міст дозволило встановити наступне. Суб'єктами ініціативи щодо розробки таких планів, як правило, є або муніципалітети або торгово-промислові палати цих міст. Оскільки і перша й друга структури опосередковано відображають зацікавлення приватних учасників містобудівної діяльності, при їх взаємодії у стратегічному плануванні розвитку міста інтереси муніципалітету та асоційованих підприємницьких кіл (потенційних інвесторів) не ігноруються і не протиставляються. Слід зауважити, що на кожному етапі розробки планів розвитку долучаються місцеві депутати та громадські організації.

Таким чином, правове регулювання містобудівної діяльності у сучасному суспільстві являє собою складну збалансовану систему, яка має включати й сукупність обмежень і стимулів, за допомогою яких захищаються інтереси як користувачів території, так і спільні інтереси громади міста у цілому. При цьому корисним є застосування кращих досягнень європейських країн.

Література:

1. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17 лютого 2011 р. № 3038-VI 290 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>

2. Про затвердження Порядку розроблення містобудівної документації: Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства від 16.11.2011 р. № 290 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1468-11>

3. Семенов В.Т., Штомпель Н.Е. Устойчивое развитие мегаполисов. Урбанистические аспекты: [монографія] / В.Т.Семенов, Н.Е.Штомпель. – Х.: ХНУГХ ім. А.Н. Бекетова, 2015. – 335 с.

Довгенко Анастасія Олександрівна,

Полтавський юридичний інститут

*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
студентка 2 курсу 23 групи*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ І ДІЯЛЬНОСТІ АПАРАТУ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Ефективне функціонування апарату глави держави – запорука належного виконання Президентом України своїх повноважень, адже даний інститут є одноособовим. Однак питання системно-структурної

організації апарату Президента України, поняття та види допоміжних органів, що входять до нього ще не стали предметом ґрунтовного наукового опрацювання. Щоправда, правову організацію апарату глави держави раніше досліджували Ю.І. Крегул, Н.Г. Плахотнюк і В.І. Мельниченко, Н.О.Рибалка та інші вчені.

Відповідно до п.28 ст.106 Конституції України, глава держави «створює у межах коштів, передбачених у Державному бюджеті України, для здійснення своїх повноважень консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи і служби» [1], які входять до складу президентського апарату. Отже, апарат Президента України – це сукупність консультативно-дорадчих та інших допоміжних органів і служб, створених при главі держави, до яких входить і Адміністрація Президента України.

Апарат глави держави в Україні представлений низкою різних органів, подібних за своїм призначенням і повноваженнями, проте всі вони виступають як окремі від одного державні органи. Вони не наділені державно-владними повноваженнями і не несуть конституційно-правової відповідальності, на відміну від глави держави. Особливості діяльності таких органів визначаються їхнім сприянням у здійсненні повноважень Президента України [2, с.409].

Щоправда, сучасна наука досі не визначила місця та не окреслила тієї ролі, котру відіграють ці органи у механізмі української держави. То ж метою даної роботи є уточнення місця, яке займають органи, що забезпечують діяльність глави держави, у механізмі української держави.

Сукупність цих допоміжних органів можна умовно поділити на дві групи: ті, що передбачені в Конституції України та ті, що утворюються Президентом України.

Робота усіх цих органів спрямована на забезпечення діяльності глави держави, а не на здійснення державно-владних повноважень, хоча при цьому вони володіють значними важелями впливу на державні органи, в тому числі на органи державної влади; забезпечують двосторонній зв'язок глави держави із суспільством, державними органами, їх підрозділами, окремими посадовими особами тощо. За своїм призначенням всі вони беруть участь в організації роботи Президента України, у здійсненні всіх його повноважень, а також забезпечують безпеку глави держави, створюють необхідні умови для його роботи [3, с.102].

Провідне місце серед допоміжних органів, які забезпечують діяльність глави держави посідає саме Адміністрація Президента України. Оскільки наділена особливим статусом щодо інших

допоміжних органів та займає роль центрального елемента усієї системи допоміжних органів глави держави.

Правовою основою формування Адміністрації Президента України як апарату глави держави є Указ Президента України від 25.02.2010 року №265/2010, яким вона не тільки була створена, але й визначено її призначення. Саме тому Адміністрація Президента України й наділена тими повноваженнями, які вказані у Положенні, затвердженому Указом Президента України від 02.04.2010 р. № 504/2010. Відповідно до цього Положення, Адміністрація Президента України є постійно діючим допоміжним органом.

Доцільно зосередити увагу на завданнях Адміністрації Президента України, адже вона здійснює організаційне, консультативне, правове, матеріально-технічне та експертно-аналітичне забезпечення роботи Президента України. Відповідно до Положення Адміністрація здійснює організаційно-технічне забезпечення роботи інших допоміжних органів глави держави. Існуюча система допоміжних органів Президента передбачає наявність в ній певної центральної координуючої інституції, що гарантує взаємозв'язок роботи допоміжних органів і їх системність, – саме такою інституцією і є апарат глави держави.

Отже, Адміністрація Президента України виступає допоміжним державним органом при главі держави, що не включається до конституційних гілок державної влади, який безпосередньо не здійснює державну владу, але бере участь у державно-владній діяльності глави держави, організаційно, аналітично та іншим чином сприяючи виконанню ним завдань та функцій держави.

Література:

1. Конституція України Верховна Рада України; Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/page3>.

2. Зозуля О. І. Правові засади формування Адміністрації Президента України / О. І. Зозуля // Форум права. - 2011. - № 1. - С. 408-418. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_1_66

3. Бодрова І.І. Система допоміжних органів при Президентіві України / І.І. Бодрова // Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд. та місц. самоврядування. - Х.: Право, 2012. - Вип. 23. - С. 94-105. http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/2013/1/Bodrova_94.pdf.

*Дякова Олександра Олександрівна,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
аспірант*

ДОТРИМАННЯ ПРИСЯГИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ВИСОКОГО РІВНЯ ПРАВОСВІДОМОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО

Щодо національних особливостей «української» правової ідеології, то варто наголосити на тому, що в умовах розбудови сучасної демократії існує два вектори її формування: перший - пристосування до схожої, але вже існуючої, другий - створення власної національної правової ідеї.

Ідейна спрямованість уявлень про досконале право має бути осмислена з філософсько-правової точки зору і пристосована саме до українських реалій. У світлі євроінтеграційного напрямку побудови держави повсякчас постає питання про переймання європейських правових ідеологій. Але відмінності суспільної свідомості можуть негативно вплинути на рівень забезпечення законності та високий рівень правової культури. Для прикладу, верховенству права в Європі віддається перевагу перед усіма іншими правами і свободами особистості. На практиці це ще не означає безумовного забезпечення справедливості, оскільки право не може бути вище моралі, совісті і моральності. Ця проблема навмисно приховується, на ділі ж, особистість перетворюється в раба, з творчої людини робиться робот, і закінчитися це може катастрофою²⁶.

Несформованість вітчизняної правової ідеології регіоналізує вітчизняний правовий простір, породжує слабкість правової системи, поділяє єдину правову культуру на «східну» та «західну», призводить до втрати чітких політичних і духовних орієнтирів і, як наслідок, до перманентної політичної нестабільності, протистояння²⁷.

Держава віддалилася від суспільства, насамперед, тим що добровільно відмовилася від духовного єднання з ним. Конституція України, по суті, відмовилася від використання духовного фактора у вирішенні політичних завдань. Стаття 15 Конституції України проголосила «ідеологічну багатоманітність», згідно з якою «жодна ідеологія не може встановлюватися як державна чи обов'язкова».

²⁶ М.А. Семко *Правовой нигилизм в современной Украине* / М.А. Семко // Вісник НТУ «ХП». – 2015. – № 28(1137). – С. 30-34 С.33.

²⁷ Недюха М. *Світоглядно-теоретичні засади правової ідеології* / М. Недюха [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1724>.

Згідно з нею всі громадські об'єднання, незалежно від духовно-морального змісту їх діяльності, «рівні перед законом».

Держава жодним чином не сприяє розвитку національної ідеї, не формує, хоча б у системі органів державної влади, ідеологічні настанови. Відсутність такої політики в суспільстві пояснюється духовним плюралізмом, але ідеологічні настанови в лавах Національної поліції України не порушили б цього принципу, а призвели б до формування звичок діяти на благо суспільства і держави.

Запрограмований Конституцією України ідеологічний, отже, духовний розбрід і хитання, викликає байдуже ставлення населення до держави. Так, населення стало пасивним у виборчих компаніях (все більша кількість людей на вибори не ходить або голосує «проти всіх»), не хоче служити в армії (призовники вилловлюються поліцією і направляються служити під конвоем), не надає допомогу правоохоронним органам (не тільки свідки, але часто і потерпілі намагаються не мати справу з правоохоронцями), ухиляється від сплати податків і т.п. На жаль, сьогодні, відомі численні випадки корумпованості українського чиновництва і продажності поліції, що можна пояснити тільки обумовленою бездуховністю, відсутністю почуття відповідальності перед «ближніми»²⁸.

Відсутність нормативно закріпленої правової ідеології хоча і визначає Україну як правову державу, але, насправді, робить її вразливою у сфері формування різних форм та видів правового безкультур'я, і, як наслідок, – правового нігілізму.

Слід визнати, що формування національної правової ідеї є досить актуальним у сучасній Україні. По-перше, ідейні противаги, обмеження, заборони по відношенню до неправомірних явищ і вчинків, а по-друге, ідейні стимули, мотиви, сприяють виявленню та укріпленню правомірних засад у суспільстві. Ідеї, які повинні міститися у правовій ідеології, представляють собою ціннісні орієнтири, які виявляють активний вплив на правомірну поведінку людини і розвиток суспільних відносин. Ці ідеї мають великий вплив на правотворчий процес, виступають по відношенню до правових норм оціночними орієнтирами²⁹. Звідси здійснення будь-якої діяльності в державі, від агропромислової до політико-правової, на

²⁸ Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані : монографія / за ред. проф. О. В. Козаченка, проф. Є. Л. Стрельцова. – Миколаїв : Іліон, 2016. – С.254.

²⁹ Каложний Р.А. Проблеми і перспективи розвитку національної правової ідеології в умовах глобалізації / Р.А. Каложний // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. – 2014. – № 4. – С. 31-35. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2014_4_7.

базі національної правової ідеї призведе до згуртування та надання спільного вектора інтересам усього суспільства в цілому та кожного громадянина окремо.

Отож, процес формування правової ідеології українського суспільства в цілому, і в поліції зокрема, а також правосвідомості окремих соціальних груп варто поєднувати з формуванням патріотизму та з урахуванням особливостей української культури. Національна правова ідея має бути вектором національного відродження України. Закономірність такого розуміння підтверджується тим, що будь-яке явище, у тому числі і національна ідея, перш ніж закріпитись у суспільстві, має отримати філософсько-світоглядне визнання, бути морально виправданим та юридично закріпленням у свідомості певних суб'єктів³⁰. Виходячи з цього, варто наголосити, що всі шляхи подолання правового нігілізму мають бути спрямовані не лише на протидію фактам прояву нігілізму у суспільстві та в поліції, а й на формування національної, української правової ідеї. Її формування забезпечить розбудову держави в усіх напрямках, адже коли мета існування будь-якого державного органу та суспільства в цілому співпадає, процес взаємодії, довіри та поваго один до одного і до права в тому числі стане значно якіснішим та дієвим.

Виразна соціально позитивна правова ідеологія держави, а також загальний високий рівень освіти громадян, багато в чому підтримують політичну владу і правову систему, є передумовою і умовою їх стійкого існування. Зазначене можливо втілити, перш за все, шляхом проведення реформи освіти і виховання у громадян патріотичних почуттів, любові до культури свого народу, пропаганди необхідності впровадження найважливіших соціальних цінностей³¹.

Формування національної правової ідеї можливе лише за наявності певного об'єму правових знань. Так, поряд із іншими шляхами подолання правового нігілізму, у правозастосовній діяльності поліції має місце удосконалення правової освіти населення в цілому. Як уже зазначалося, для формування високого рівня правової культури поліцейських достатньо високого рівня правової освіченості самих поліцейських. В той час, як зменшення кількості фактів правового нігілізму, як в суспільстві, так і в Національній поліції, залежить від рівня правової освіти суспільства в цілому. Тому шляхом подолання

³⁰ Сметюх В.С. Реалізація ідеї сучасної національної держави в Україні / В.С. Сметюх // Правова держава. – 2016. – № 21. – С. 17.

³¹ Момышева Ф. С. и др. Правовой нигилизм: понятие и пути преодоления // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. – 2015. – №. 5-2. – С.31-32.

правового нігілізму в діяльності поліції є саме удосконалення правової освіти загалом.

Вочевидь, для того, щоб відбулося прийняття права на особистісному рівні, необхідно, адекватно потребам часу і розвитку сучасної особистості, формувати соціальний, в даному випадку освітній, простір буття особистості^{32,33}. Відповідність правової освіти сучасним вимогам та забезпечення принципу випереджувальної освіти дає можливість стверджувати, що правова освіта, як засіб формування правової свідомості індивіда на високому рівні забезпечить мінімізацію проявів правового нігілізму.

*Завгородня Владислава Миколаївна,
Навчально-науковий інститут права
Сумського державного університету,
кандидат юридичних наук, доцент*
*Полянська Єлизавета Андріївна,
Навчально-науковий інститут права
Сумського державного університету,
студентка*

ПОНЯТТЯ ЕКОЛОГІЧНИХ БІЖЕНЦІВ: ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ У ПРАВІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ І ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Зміни клімату, що привертають нині все більшу увагу міжнародного співтовариства, екологічні лиха, інші різкі зміни в навколишньому середовищі (підвищення рівня моря, збільшення інтенсивності циклонів, нерегулярність опадів тощо) змушують мільйони людей змінювати традиційний спосіб життя та покинути свої країни. Сучасна екологічна реальність часто робить міграцію єдиною можливим варіантом поведінки для окремих острівних спільнот, населення, що проживає в дельтах великих річок чи зазнає наступу пустелі.

Так, масштабні повені в Китаї та Пакистані в 2010 році спричинили переміщення близько 10 мільйонів людей, а загалом у цьому році за даними Міжнародної Організації Червоного Хреста і Півмісяця в світі більш ніж 320 мільйонів осіб зазнали шкоди через

³² Ильенков Э. В. Что же такое личность? // С чего начинается личность. – М.: Политиздат, 1979. – С. 183-237.

³³ Правовий світогляд і політика (сучасна реальність, бачення на перспективу) / Н.М.Оніщенко // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2014. – № 2. – С. 95.

екстремальні погодні явища [1]. За прогнозами, близько 200 мільйонів людей будуть вимушені змінити місце проживання через зміни клімату до 2020 року [2].

Відтак, надзвичайно важливо встановити як національні, так і міжнародні юридичні правила, що враховували б особливості становища екологічних біженців, дозволяли б людям переміщуватися таким чином, щоб захистити їхні права та людську гідність, а також мінімізувати незручності для населення тих країн, що стануть новим місцем проживання мігрантів. З огляду на гостроту проблеми і швидкість зростання темпів екологічної міграції, географічне розташування та рівень щільності населення України, цілком ймовірним видається, що, навіть незважаючи на військовий конфлікт, який навряд чи буде розв'язано найближчим часом, певна частина переселенців опиниться на території нашої держави. Законодавчої ж бази, розрахованої на такі ситуації, в Україні поки що немає, адже Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» до таких осіб застосованим бути не може.

У Європейському Союзі проблема визначення правового статусу екологічних біженців також далека від вирішення, однак уже достатньо усвідомлена. ЄС та держави-члени почали активну роботу в цьому напрямку. Україна, з огляду на свої євроінтеграційні прагнення та актуальність питання, не повинна стояти осторонь цього процесу, розвиваючи власне законодавство у руслі розуміння глобальних проблем світу та Європи.

Відповідно до ст. 78 Лісабонського договору [3] ЄС володіє компетенціями щодо введення певних змін пов'язаних з категорією екологічних біженців, вирішує питання спільної політики у сфері надання притулку, охорони і тимчасового захисту особи, визнання відповідного статусу кожного громадянина третьої держави, що потребує міжнародно-правової охорони.

Директива Ради 2001/55/ЄС від 20 липня 2001 року [4] з певними застереженнями може бути застосована до екологічних біженців. Визначені в ній умови та стандарти тимчасової охорони біженців у разі їх масового напливу можуть бути поширені й на осіб, що покинули своє місце проживання через екологічні катастрофи. Так, у Директиві узгоджується визначення осіб, що потребують міжнародного захисту. Ними є громадяни третіх країн або особи без громадянства, котрі були вимушені покинути власну країну чи регіон походження або були евакуйовані, зокрема, за наполяганням міжнародних організацій, і які не можуть повернутися у безпечні та стабільні умови з причин ситуації, що превалює в країні (ст. 299 (с)).

Хоча зазначений документ і не вирішує проблему екологічних біженців повністю та регламентує переважно процедурні питання, він є, по суті, першим наднаціональним актом, що може забезпечити надання охорони таким особам.

Кілька держав-членів ЄС (Швеція, Данія, Фінляндія) надають захист особам, що рятуються від стихійних та екологічних лих за своїм національним законодавством [5, с. 100]. Зрозуміло, що така політика має для держав-учасниць певні політичні та економічні наслідки, але, звертаючи увагу на сучасні екологічні реалії, визнання і юридичне закріплення такої категорії як екологічний біженець є необхідним, зокрема, й в законодавстві України.

Література:

1. World Disasters Report, 2013, IFRC. Available at: <http://www.ifrc.org/Global/Documents/Secretariat/201410/WDR%202014.pdf>.

2. Stern, N. Stern Review on the Economics of Climate Change, HM Treasury, London. 2006. Available at: http://unionsforenergydemocracy.org/wp-content/uploads/2015/08/sternreview_report_complete.pdf.

3. Treaty Of Lisbon. Amending The Treaty On European Union And The Treaty Establishing The European Community (2007/C 306/01). Available at: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:12007L/TXT>.

4. Council Directive 2001/55/EC of 20 July 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between Member States in receiving such persons and bearing the consequences. Available at: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32001L0055>.

5. Дополнительные / вспомогательные формы защиты: Сборник аналитических материалов и международно-правовых документов. – К.: УВКБ ООН, 2004. – 214 с.

Загиней Зоя Аполлінарівна,

Національна академія прокуратури України,

доктор юридичних наук, доцент

ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО СУТТЄВІ ЗМІНИ У МАЙНОВОМУ СТАНІ СУБ'ЄКТА ДЕКЛАРУВАННЯ: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ

Одним із додаткових заходів фінансового контролю для осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, є письмове подання ними повідомлення про суттєві

зміни у майновому стані (ч. 2 ст. 52 Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року (Закон)). Так, у разі суттєвої зміни у майновому стані суб'єкта декларування, а саме отримання ним доходу, придбання майна на суму, яка перевищує 50 прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 1 січня відповідного року (ПМ), зазначений суб'єкт у десятиденний строк з моменту отримання доходу або придбання майна зобов'язаний письмово повідомити про це Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК). Таким чином, у національному антикорупційному законодавстві передбачено обов'язок суб'єкта декларування письмово повідомляти НАЗК про суттєві зміни у майновому стані. Зауважимо, що відповідний обов'язок має особистий характер, оскільки стосується лише суб'єкта декларування. Інформація про отримання доходу або придбання майна членом сім'ї суб'єкта декларування, що перевищує 50 ПМ, не повідомляється.

У випадку, коли суб'єкт декларування не повідомив або несвоєчасно повідомив про суттєві зміни у майновому стані, його дії слід кваліфікувати за ч. 2 ст. 172-6 «Порушення вимог фінансового контролю» Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП).

Поняття «суттєві зміни у майновому стані» у законодавстві не визначається. На нашу думку, для встановлення цієї обставини слід ураховувати кількісний та якісний критерії. Кількісний критерій визначений у ч. 2 ст. 52 Закону: отримання суб'єктом доходу, придбання майна на суму, яка перевищує 50 ПМ. Якісний критерій можна встановити лише шляхом тлумачення. Так, слово «суттєвий» в українській мові означає «який становить саму суть, зміст чогонебудь; важливий, значний; який має велике, особливе значення». Що стосується поняття «майновий стан», то воно у законодавстві також не визначається. На нашу думку, майновий стан суб'єкта декларування передбачає сукупність будь-якого майна, у тому числі грошових коштів, суб'єкта декларування. Таким чином, суттєвість зміни у майновому стані визначається сукупністю кількісного та якісного критеріїв. Незважаючи на синонімічність слів «суттєвий» та «істотний» в українській мові, все ж вважаємо, що у ч. 2 ст. 52 Закону доцільно вести мову про істотну зміну у майновому стані суб'єкта декларування, оскільки слово «істотно» стосується розміру змін або порівнянь, тобто кількісних показників.

Однією з підстав повідомлення про суттєві зміни у майновому стані суб'єкта декларування є отримання ним доходу, який перевищує 50 ПМ. У цьому контексті важливо з'ясувати такі питання: 1) «Який

дохід – отриманий чи нарахований – слід брати до уваги для встановлення обов'язку повідомляти про суттєві зміни у майновому стані?»; 2) «Чи зобов'язаний суб'єкт декларування письмово повідомляти НАЗК про суттєві зміни у майновому стані, якщо заробітна плата отримана ним частинами, кожна з яких не перевищує 50 ПМ, а сукупний розмір більший вказаного вище розміру?»; 3) «В який момент суб'єкт декларування повинен повідомити НАЗК про суттєві зміни у майновому стані, якщо йому виплачена сума заборгованої підприємством заробітної плати за відповідний період, яка перевищує 50 ПМ, а сума заробітної плати за кожен місяць, у якому утворилася заборгованість, менша за вказаний вище розмір?»).

Відповідаючи на перше запитання, зауважимо, що з цього приводу у судовій практиці існує два підходи. Так, за постановою Святошинського районного суду м. Києва від 11 жовтня 2017 р. у справі № 759/14493/17 особу визнано винною у вчиненні правопорушення, передбаченого у ч.2 ст.172-6 КУпАП, за неповідомлення про суму нарахованого, а не отриманого доходу. Водночас постановою Печерського районного суду м. Києва від 19 грудня 2016 р. в справі № 757/58986/16-п було закрито справу про адміністративне правопорушення у зв'язку з відсутністю події і складу адміністративного правопорушення, передбаченого у ч. 2 ст. 172-6 КУпАП, оскільки особа отримала заробітну плату в сумі, меншій, ніж 50 ПМ, хоча їй було нараховано заробітну плату в сумі, що перевищував цей показник.

Вважаємо більш правильним саме останній підхід, ураховуючи наступне. По-перше, Закон розрізняє відомості про отримані (нараховані) доходи, які зазначаються в декларації (п. 7 ч. 1 ст. 46) та отримані доходи як підстава повідомлення про суттєві зміни у майновому стані (ч. 2 ст. 52). По-друге, у формі повідомлення про суттєві зміни в майновому стані суб'єкта декларування: затверджена рішенням НАЗК від 10 червня 2016 року № 3 (Форма), передбачено, що дохід, який був нарахований, але не сплачений (не отриманий), не повідомляється. По-третє, як було зазначено вище, отримання відповідного доходу повинно суттєво вплинути на майновий стан суб'єкта декларування. Такий значний вплив може мати лише той дохід, який він «тримає у руках» (отриманий ним), яким він може розпорядитися. По-четверте, як вказано у Формі, інформація, включена в повідомлення про суттєві зміни у майновому стані суб'єкта декларування, повинна бути також відображена в декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, яку такий суб'єкт декларування подає відповідно до

Закону. Як було зазначено вище, у такій декларації має зазначитися сума нарахованого доходу, що повністю відобразить рівень фінансового становища особи упродовж року, за який подавалася декларація.

Що стосується другого та третього запитань, то враховуючи таке розуміння отриманого доходу, що наводилося нами вище, суб'єкт декларування повинен письмово повідомити НАЗК у випадку отримання частини заробітної плати, що перевищує 50 ПМ, а не її загального розміру за місяць. Те ж саме стосується і виплати одноразово заборгованої заробітної плати, яка перевищує 50 ПМ. У кожному з цих випадків, на нашу думку, слід констатувати суттєву зміну у майновому стані суб'єкта декларування.

*Ільченко Сергій Юрійович,
Національна асоціація адвокатів України
(Комітет медичного і фармацевтичного права та біоетики),
кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник*

ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ПРО МЕДИЧНУ РЕФОРМУ: ПРОБЛЕМА УСПАДКУВАННЯ ДИСКРИМІНАЦІЙНИХ ТРАДИЦІЙ

1. 19 жовтня 2017 року Верховною Радою України прийнято Закон «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення». У п. 2 ч. 1 ст. 5 вказаного Закону серед основних принципів програми медичних гарантій зазначається «надання рівних державних гарантій для реалізації пацієнтами права на охорону здоров'я незалежно від віку, раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, зареєстрованого місця проживання, за мовними або іншими ознаками». Таким чином законодавцем задекларовано антидискримінаційний спосіб реалізації програми медичних гарантій.

2. У ч. 3 ст. 3 Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» зауважується, що права та гарантії у сфері охорони здоров'я, що стосуються медичного обслуговування, забезпечення лікарськими засобами, передбачені іншими законами України для певних категорій осіб, фінансуються за окремими програмами за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, цільових страхових фондів та інших джерел, не заборонених законодавством. Тобто на законодавчому рівні передбачено, що медичне обслуговування та забезпечення лікарськими засобами

населення в Україні за рахунок коштів державного бюджету може відбуватися не лише відповідно до Закону України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення», а й на підставі інших законів.

3. В Україні медичне обслуговування та лікарське забезпечення Президента України та його апарату, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Ради національної безпеки і оборони України та інших державних органів здійснюється Державним управлінням справами, яке, за рахунок коштів загального і спеціальних фондів державного бюджету України, опікується такими закладами охорони здоров'я, як-от: Державне підприємство «Санаторний комплекс «Пуца-Озерна» (04075, м. Київ, Пуца–Водиця, 14-та лінія), Державне підприємство «Санаторій «Збруч» (48201, Тернопільська обл., смт. Гусятин вул. Санаторна, 10 «З»), Комплекс відпочинку «Пуца-Водиця» (04114, м. Київ, вул. Вишгородська, 150), Державне підприємство «Санаторій «Конча-Заспа»» (03084, м. Київ Столичне шосе, 215), Будинок відпочинку «Конча-Заспа» (03084, м. Київ, Столичне шосе, 24 км), Державне підприємство «Санаторій «Кришталевий палац»» (82200, Львівська обл. м. Трускавець, вул. Суховоля, 35), Державне підприємство «Санаторій «Моршинський»» (82482, Львівська обл., Стрийський р-н, м.Моршин, вул. Джерельна, 5), Державний лікувально-профілактичний заклад «Санаторій імені М. О. Семашка» (357600, Ставропольський край, м. Кисловодськ, вул. Семашка, 2/12), Державний заклад «Дитячий оздоровчий табір «Світанок»» (03179 м. Київ, 17-й км Житомирського шосе), Державний заклад «Поліклініка №2» (01014, м. Київ, вул. Верхня, 5), Санітарно-епідеміологічна станція (03143, місто Київ, вул. Академіка Заболотного, 15), Державна наукова установа «Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини» (01014, м. Київ, вул. Верхня, 5), Клінічна лікарня «Феофанія» (03680, м. Київ, вул. Академіка Заболотного, 21), Державне підприємство «Аптека» (01014, м. Київ, вул. Верхня 5). Варто зауважити, що вказаними державними закладами медична допомога та лікарські засоби надаються окремим категоріям державних службовців та прирівняних до них осіб. Наприклад, у додатку до чинного Указу Президента України від 19.09.1996р. №857/96 «Про медичне та побутове обслуговування суддів» передбачено прирівняння у медичному обслуговуванні посад Голови Конституційного Суду України і Верховного Суду України до посади Прем'єр-міністра України; їх перших заступників – до Першого віце-прем'єр-міністра України, заступники голів цих судів – до посади Віце-прем'єр-міністра України. Вочевидь таке прирівняння та існуюча

класифікація державних службовців має певне значення для якості і кількості медичної допомоги та лікарських засобів, які мають їм надаватися. У ч. 13 ст. 20 та ч. 7 ст. 33 Закону України «Про статус народного депутата України» без жодних обмежень щодо переліку чи обсягу медичних послуг та лікарських засобів закріплено безкоштовне медичне обслуговування народних обранців, навіть після закінчення строку їх повноважень, тобто незалежно від затверджених щорічно програм медичних гарантій для більшості громадян країни.

4. Відповідно до викладеного можна зробити висновок: програма медичних гарантій, яка передбачена у Законі України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» стосується не всіх пацієнтів в Україні та закріплює подальше існування певних категорій осіб, яким таке обслуговування може надаватися за окремим порядком, при чому за рахунок коштів державного бюджету. Видається, що подібні «виключення із правил» несуть у собі дискримінаційні ризики, через які до пацієнтів в Україні може бути різне ставлення, зважаючи на їх належність до певної категорій держслужбовців та незважаючи на потребу у підвищеній турботі чи догляді.

5. 10 грудня 2017 року відзначатиметься чергова річниця проголошення Загальної декларації прав людини, прийнятої Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй у 1948 році. Ст.ст. 3, 5, 7, 12, 19 та 25 цього документу відіграли визначальну роль у формуванні сучасного законодавства про права людини у сфері медицини, при цьому у ст. 2 зауважується, що кожна людина повинна володіти усіма правами та свободами, проголошеними даною Декларацією, без будь-якої різниці. Висунуті Загальною декларацією антидискримінаційні ідеї продовжили та розвинули Конвенція про захист прав людини та основних свобод від 4 листопада 1950 року (ст. 14), Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 року (ст. 26) інші міжнародні нормативно-правові акти. Таким чином в Україні право кожного на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування, закріплене у ст. 49 Конституції України, має забезпечуватися однаково, незважаючи на різні чинники, зокрема й на належність до певної професії.

Казанчук Ірина Дмитрівна,

Харківський національний університет внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри

адміністративної діяльності поліції факультету № 3

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ НОРМ ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В УКРАЇНІ В СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

У світлі розвитку в Україні євроінтеграційних процесів та з позиції обрання вектором розвитку держави в рамках національної безпеки програми збереження навколишнього природного середовища стурбованість станом природоохорони актуалізувала потребу у зверненні до правових джерел і провідного досвіду діяльності природоохоронних органів європейських країн. Так в політиці Європейського Союзу (далі – ЄС) досягнення сприятливого стану навколишнього природного середовища та вироблення відповідних стандартів його захисту займає провідне місце і є однією з пріоритетних вимог розвитку країн-членів Євросоюзу [1, с.113]. Європейські держави проводять величезну роботу по розробці єдиних стандартів охорони навколишнього природного середовища і раціонального використання природних ресурсів, які закріплені передусім в директивах ЄС (на сьогодні прийнято понад 90 директив з природоохоронних питань). Ці Директиви ЄС спрямовані на: встановлення стандартів щодо оцінки вартості контролю за забрудненням в промисловості; оцінки впливу певних державних та приватних проєктів на навколишнє природне середовище; меж контролю і забезпечення інформацією і інше. Окремо встановлені стандарти якості захисту природного середовища, якості повітря, питної води (води річок, морів і інших водойм), промислових ризиків і біотехнологій, відходів, шумів [2].

Так, слід вказати на Директиву Європейського Парламенту та Ради від 15.01.2008 р. (2008/1/ЄС) щодо попередження та контролю за забрудненням. Цей документ має вагоме значення в природоохоронній сфері Європейського Співтовариства, адже встановлює межі викидів, еквівалентні параметри і технічні заходи, що повинні ґрунтуватись на найкращих технологіях з урахуванням місцевих природних умов. В усіх випадках умови дозволу повинні передбачати заходи, спрямовані на зведення до мінімуму забруднень, що поширюються на великі відстані або транскордонного забруднення, а також на забезпечення високого рівня охорони навколишнього середовища в цілому. Заслугує певної уваги й Директива від 23.04.2009 р. (2009/33/ЄС) з

питань сприяння екологічно чистим і енергозберігаючим засобам автомобільного транспорту, яка визначає обов'язковість придбання чистого і економічного автомобільного транспорту підприємствами, підрядними компаніями і водіями.

Значна увага в законодавстві ЄС приділяється питанню відповідальності за завдання шкоди навколишньому середовищу. Відмінність законодавства ЄС від українського полягає у тому, що окрім необхідності покарати винну особу за шкоду, нанесену навколишньому природному середовищу, законодавець робить з цього питання основним актом ЄС є Директива Парламенту від 21.04.2004 р. (2004/35/ЄС) про відповідальність, попередження і відшкодування екологічної шкоди. Її положення спрямовані не на охорону здоров'я і майна людини, а на охорону довкілля як такого, що включає біологічне розмаїття, води і ґрунтів. Окрім цього ця Директива за своєю суттю є нормативним актом, що регулює правовідносини, виходячи з принципів, які є елементами публічного права. Це проявляється у праві державних органів безпосередньо, без звернення до суду, примушувати тих, хто використовує небезпечне обладнання до заходів з санації, до відповідальності користувачів перед державою та у відсутності у фізичних та юридичних осіб права вимоги по відношенню до користувачів обладнання.

Великі зусилля держав ЄС в сфері природоохорони спрямовані боротьбу із забрудненням навколишнього середовища. У правовій системі ЄС акцент робиться на організаційно-правовому врегулюванні механізму застосування різних засобів боротьби із забрудненням довкілля промисловими підприємствами. Це: екологічна експертиза і аудит, ліцензування, екологічне нормування, державний екологічний контроль, моніторинг впливу потенційної діяльності на навколишнє середовище, екологічна сертифікація. Зокрема остання має на меті просувати на ринок продукцію промислових підприємств, при виробництві яких не допускалося порушень еко-вимог [3, с.206]. Вбачається, що і українське законодавство повинно бути спрямоване на досягнення саме цієї мети. В цьому контексті вагомості набуває Директива 2008/98/ЄС від 19.11.2008 р. про відходи [2]. Цей правовий акт встановлює заходи з розміщення і знищення небезпечних відходів, уточнює дозвільні вимоги до виробничої діяльності промислових підприємств. Частіше в ЄС контрольні функції зосереджені на місцевому рівні влади, включаючи закріплення конкретних правових вимог до діяльності окремих промислових підприємств і організацій. Насамперед, вони стосуються технологій, норм щодо використання корисних копалин, промислових відходів і будівельних робіт. При

цьому право видачі ліцензій підприємствам і організаціям може бути делеговане органам публічної влади на різних рівнях. Цей досвід ЄС щодо делегування місцевій (регіональній) владі ряду повноважень з охорони навколишнього природного середовища, користування надрами, землею, може бути розглянутий в аспекті можливості імплементації в українське адміністративне законодавство.

Отже, в умовах сьогодення впровадження європейських стандартів життя в Україні визнано головною метою Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» [4]. Внаслідок чого, власне європейські стандарти й повинні визнаватися головним індикатором у ході модернізації системи державного управління та реформування адміністративно-правових інститутів в Україні у природоохоронній сфері. У свою чергу ми вважаємо, що процес покращення системи охорони навколишнього природного середовища має відбуватися за наступними напрямками:

виконання зобов'язання щодо «переїняття європейських норм і стандартів чистого навколишнього природного середовища». Для нашої держави це означає створення чітких законодавчих рамок й визначення чітких стандартів якості захисту природного середовища, створення сучасної нормативно-правової бази із врегулювання відносин у галузі природоохорони, відповідальності за нанесення шкоди навколишньому середовищу (виконання усіх вимог згідно з етапами, які визначені у Загальнодержавній програмі адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (2004 р.) [5]);

удосконалення правового механізму участі громадськості в прийнятті управлінських рішень з екологічних питань та здійснення заходів, необхідних для сприяння реалізації положень Оргузької конвенції щодо вільного доступу до інформації, участі громадськості в прийнятті рішень і доступі до правосуддя у справах природоохоронного характеру;

чіткий розподіл компетенції між усіма суб'єктами системи управління та охорони навколишнього природного середовища;

удосконалення організації та правової процедури здійснення моніторингу стану охорони навколишнього природного середовища, розробка державних і регіональних планів (проектів) щодо його покращення;

впровадження комунікаційної стратегії щодо підтримки політики охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки у суспільстві;

створення сучасної автоматизованої системи збирання, накопичення і передачі за належністю інформації про адміністративні правопорушення у галузі природоохорони і природокористування, а також про проблеми регіонального і загальнодержавного рівнів від громадян до органів державної влади;

посилення громадського контролю за природоохоронною діяльністю центральних та регіональних органів виконавчої влади та посилення участі громадських інституцій (насамперед, природозахисних організацій), органів місцевого самоврядування у галузі управління природоохоронною сферою;

втїлення у життя Концепції формування еко-правової культури населення України шляхом вироблення єдиної стратегії дій щодо виховання кожного громадянина в дусі дбайливого ставлення до природи, особистої відповідальності за збереження та національне використання природних ресурсів, усвідомлення необхідності дотримання встановлених міжнародних еко-норм і стандартів;

розширення меж міжнародного співробітництва між природоохоронними органами України і країн Європейського Співтовариства задля обміну інформацією, передовим досвідом природоохоронної діяльності, вироблення пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення спільної діяльності у напрямку підвищення ефективності роботи у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Література:

1. Івасечко О. Особливості формування екологічної політики Європейського Союзу / Ольга Івасечко // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку : збірник наукових праць / Національний університет "Львівська політехніка" [та інші]. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2013. – Випуск 25. – С. 113–118.

2. Збірник нормативно-правових актів Європейського Союзу у сфері охорони навколишнього середовища. – Л.: Екоправо-Львів, 2009. – 192 с.

3. Право Європейського Союзу / В. М. Бесчасний, В. П. Філонов, О.В. Філонов та ін.; за заг. ред. І. А. Грицяка. Київ, – 2010. – 366 с.

4. Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020": Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 // Урядовий кур'єр від 15.01.2015. – № 6.

5. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004 № 1629-IV // Відомості Верховної Ради України – 2004. – № 29. – Ст.367.

*Калінічев Андрій Андрійович,
Київський міжнародний університет*

ТУРИСТИЧНИЙ ЗБІР ЯК ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОДАТКОВИЙ ПЛАТІЖ

Туристичний збір введено до вітчизняної податкової системи в 2010 році з прийняттям Податкового кодексу України. Згідно до законодавчої класифікації цей податковий платіж належить: з одного боку – до зборів, з іншого боку – до місцевих податкових платежів. Остання підстава поділу та групування, зазвичай, не викликає наукової дискусії. Натомість, віднесення туристичного збору до зборів, на наш погляд потребує додаткової аргументації. Взагалі, наразі питання співвідношення податку і збору (як на рівні вітчизняного законодавства, так й на рівні фінансово-правової доктрини) далеке від вирішення. Визначальною в окресленому контексті є позиція законотворця щодо визначення цих податкових платежів. Так, згідно до пункту 6.1 статті 6 Податкового кодексу України податком є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку відповідно до цього Кодексу. В свою чергу, пункт 6.2 статті 6 Податкового кодексу України встановлює, що збором (платою, внеском) є обов'язковий платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій [1]. За всієї загальності наведених дефініцій зразу ж стає наявною колізія, адже, наприклад, якщо ми проаналізуємо правовий механізм туристичного збору, то жодної спеціальної вигоди від його справляння у чинному форматі платник не отримує.

Вирішити зазначений проблемний вузол допоможе звернення до підходів напрацьованих наукою фінансового права. Так, проф. М.П.Кучерявенко цілком слушно констатує, що податок являє собою форму примусового відчуження результатів діяльності суб'єктів, які реалізують свій податковий обов'язок, що на підставі закону (або акту органу місцевого самоврядування) вноситься до бюджету відповідного рівня (або цільового фонду) і виступає як обов'язковий безумовний, нецільовий, безоплатний, безповоротний грошовий платіж [2, с.119]. Головними же відмінностями податків і зборів являються різне фінансове значення, а також цільовий характер надходжень останніх [3, с.24]. Тобто, при їх розмежуванні слід рухатися «від зворотнього». Якщо податок – це нецільовий платіж, то збір має цільовий характер. Це ключова і найбільш помітна ознака відмежування зборів від

податків. Водночас, варто зазначити, що на відміну від сучасної фінансово-правової [4, с.231; 5, с.34] та економічної [6, с.23] доктрини, де така позиція знайшла своє сприйняття, у вітчизняному законодавстві в якості категоричного імперативу вона не закріплена. Відповідно, при регламентації правового механізму зборів визначення їх цільового спрямування стало своєрідним проявом факультативності в податково-правовому регулюванні.

Водночас, вивчення двох експериментальних податкових платежів, які певний час справлялись в Автономній Республіці Крим (збір на розвиток рекреаційного комплексу в Автономній Республіці Крим і збір на розвиток пасажирського електротранспорту в Автономній Республіці Крим) і також були дотичні до туристичної сфері, дозволяє констатувати, що це була тільки спроба запровадити інвестиційні збори пов'язані з туризмом. Адже незважаючи на ключове слово «розвиток» та на окреслені в назві цих податкових платежів цілі, вони часто спрямовувалися на виконання інших завдань [7]. Водночас слід зауважити, що курортний збір, який передував туристичному збору, взагалі ні в своїй назві, ні в законодавчій регламентації справляння, не передбачав цільової конкретизації. Вочевидь, багато в чому зазначений «рудиментарний» фактор вплинув на абстрактний (в окресленому плані) характер туристичного збору. Зрештою, враховуючи на рівень фаховості вітчизняних органів місцевого самоврядування, наведена загальність туристичного збору часто призводить до хаотичності у використанні фінансових ресурсів отриманих від його сплати, покривання за їх рахунок видатків «будь на що». Тому, самоусунення законодавця від визначення цільового призначення окресленого податкового платежу навряд чи заслуговує на підтримку.

Задля виправлення окресленої ситуації необхідно врахувати і досвід ЄС, зокрема, Республіки Італія. Так, у місті Мілані з 1 вересня 2012 року введений туристичний податок (Tassa di soggiorno) – муніципальний податок, що має цільове призначення, кошти від нього спрямовуються на фінансування заходів з відновлення та/або підтримки культурних та екологічних активів міста, а також для поліпшення туристичної сфери [8]. Вважаємо, що в ПК України варто: по-перше, в пункті 6.2 статті 6 як одну з ознак збору закріпити його цільовий характер; по-друге, в статті 268 регламентувати спеціальну мету туристичного збору та передбачити вектори його спрямування. Таке рішення стимулюватиме як платника (він буде знати, що отримає в майбутньому), так і надавачів тимчасового житла (вони не тільки будуть знати адресата фінансування, але й зможуть його

контролювати). Туристичний збір зможе стати вагомим важелем інвестування в туристичну інфраструктуру. При цьому, у Кодексі повинні визначатися напрямки фінансування, залишаючи органам місцевого самоврядування право самостійно визначати конкретні інвестиційні проекти.

Література:

1. Офіційний вісник України від 10 грудня 2010 р., № 92, том.1, стор.9, стаття 3248, код акту 53775/2010.
2. Кучерявенко М.П. Податкове право України: Академічний курс: Підручник / М.П.Кучерявенко. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – 701 с.
3. Криницький І.Є. Правове регулювання оподаткування майна: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / І.Є.Криницький. – Х., 2001. – 208 с.
4. Мамалуй О.О. Правове регулювання загальнодержавних зборів в Україні / О.О.Мамалуй // Університетські наукові записки. – 2005. – № 3. – С.228 – 231.
5. Оніщик Ю.В. Податок і збір як системоутворюючі категорії податкового права: поняття, ознаки, сутність / Ю.В.Оніщик // Адвокат. – 2010. – № 2. – С.32 – 35.
6. Попов Е.М. Налоги и налогообложение: учеб. пособие / Е.М.Попов. – 2-е изд., испр. – Минск: Вышш. шк., 2013. – 319 с.
7. Сборник нормативно-правовых актов Автономной Республики Крым. – 2003. – № 2. – Ст.96.
8. Tassa di soggiorno [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.comune.milano.it>.

Кернякевич-Танасійчук Юлія Володимирівна,

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПРОБАЦІЯ ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ВИПРАВЛЕННЯ ТА РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ЗАСУДЖЕНИХ

У системі основних засобів виправлення та ресоціалізації засуджених, визначених кримінально-виконавчим законом, чільне місце займає пробація.

Пробація – це доволі «молода» концепція, історичний розвиток якої почався ще в XIX ст. Поява пробації була зумовлена важливими соціальними та культурними тенденціями в країнах Західної Європи й Північної Америки, коли пенальні реформи почали орієнтуватися на ідеї гуманітаризму, поєдані з висновками щодо неспроможності в'язниці повернути злочинців до суспільства як повноцінних його членів [1, с. 113].

Як зазначає Д. Ягунов сьогодні термін «пробація» вживається в декількох значеннях: 1) як концепція соціальної роботи з правопорушниками та іншими соціально вразливими групами; 2) як ієрархічна організаційна структура; 3) як орган державної влади (служба); 4) як умовне невинесення вироку або як умовне звільнення від покарання з випробуванням; 5) як специфічний процес виконання альтернативних покарань; 6) стан, у якому перебуває злочинець упродовж певного терміну: злочинець (probationer) перебуває «на пробації» – тобто під пробаційним наглядом (on probation, under probation supervision); 7) як з'єднувальна ланка між кримінальним процесом, виконання покарань та соціальною роботою [2].

Закон України «Про пробацію» під поняттям «пробація» розуміє – систему наглядових та соціально-виховних заходів, що застосовуються за рішенням суду та відповідно до закону до засуджених, виконання певних видів кримінальних покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинуваченого [3].

В рамках реалізації кримінально-виконавчої політики здійснюється наглядова та пенітенціарна пробація.

Сумніву не викликає соціальна доцільність застосування пробації. Про що свідчать думки науковців.

Так В. Дрьомін чітко підкреслив, що на особливу увагу заслуговує реабілітаційний аспект пробації: при її застосуванні головною метою вважається не покарання, а соціальна реінтеграція в суспільство та виправлення засуджених [4, с. 123].

Виходячи з позиції І. С. Яковець: «Основна відмінність сьогоднішньої пробації – ми починаємо працювати із людиною ще на момент, коли вона є обвинуваченим. Тобто пробація вивчає особу, вивчає її соціальні зв'язки, наскільки їй потрібна допомога та яка саме. Ми знижуємо витрати на утримання осіб в місцях позбавлення волі та не вимушені боротися потім із негативними явищами, які дає ізоляція від суспільства» [5].

Як вважає О. В. Ткачова, використання виховних, соціальних і наглядових заходів, що передбачені системою пробації до осіб, які визнані судом винними у вчиненні злочинів невеликої і середньої тяжкості, буде гуманним, розумним, економічно доцільним і ефективним заходом у запобіганні рецидивній злочинності, зменшенні криміногенного потенціалу українського суспільства [6, с. 71].

Справді, цей вид впливу на злочинця може стати одним із найефективніших, адже, в першу чергу, це пов'язано з особистим підходом до кожної особи, яка вчинила правопорушення, бо наше

законодавство направлено саме на виправлення людини, а не засудження [7, с. 600].

Це є можливим за умови впорядкування системи нормативно-правових актів, у тому числі підзаконних, які регулюють кримінально-виконавчу діяльність, пов'язану із здійсненням пробації, починаючи від термінологічних змін (заміна терміну «кримінально-виконавчі інспекції» на «орган пробації») до змістовних сутнісних змін. Належним має бути фінансове та матеріально-технічне забезпечення пробаційної діяльності. Слід також розширювати співпрацю органів пробації з представниками громадських організацій задля досягнення спільними зусиллями мети пробації – забезпечення безпеки суспільства тощо.

Література:

1. Маршуба М.О. Служба пробації в Україні: проблеми впровадження в систему кримінальної юстиції / М. О. Маршуба // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. – 2016. – № 19. – С. 113-115.

2. Ягунов Д. Що стоїть на заваді створення служби пробації в Україні? (до питання про створення національної моделі пробації) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до док.: http://www.yagunov.in.ua/wp-content/uploads/2016/07/Ягунов_Служба_пробації.pdf.

3. Закон України «Про пробацію» від 5 лют. 2015 р. № 160-VIII [Електронний ресурс] / Офіц. сайт Верховної Ради України // Режим доступу до док.: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/160-19?test=NOaMfL2dtr58Lry6ZiEWNJ7fHI48Us80msh8Ie6>.

4. Дрьомін В. Пробація: зарубіжний досвід обмеження тюремної популяції / В. Дрьомін // Право України. – 2000. – № 12. – С. 123.

5. У Полтаві провели тренінг «побудова партнерської мережі в рамках реалізації наглядової та досудової пробації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до док.: <http://np.pl.ua/2017/04/v-poltavi-provely-treninh-pobudova-partnerskoji-merezhi-v-ramkah-realizatsiji-nahlyadovoji-ta-dosudovoji-probatsiji>.

6. Ткачова О. В. Інститут пробації в Україні: історичний досвід і сучасний стан / О. В. Ткачова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. – 2016. – Випуск 4. – Т. 2. – С. 68-71.

7. Маланчук П. М., Голодна А. С. Пробація в Україні: бути чи не бути / П. М. Маланчук, А. С. Голодна // Молодий вчений. – № 12.1 (40). – грудень, 2016 р. – С. 598-601.

Кононенко Віталій Вікторович,
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка,
студент

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ СПОРТУ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Ситуація в Україні у сфері фізичної культури і спорту залишається складною. Найгострішою проблемою є низький рівень залучення населення (13 %) до занять фізкультурно-оздоровчої спрямованості. За цим показником Україна суттєво поступається: Фінляндії, Швеції, Великобританії, Чехії, Німеччині та деяким іншим країнам. Світовий досвід засвідчує, що оптимальна рухова активність упродовж усього життя кожної людини – найефективніший засіб профілактики захворювань та зміцнення здоров'я. За очікуваною тривалістю життя населення України посідає одне з останніх місць в Європі.

Основні функції органів управління в розвинутих зарубіжних країнах зводяться до фізичного виховання учнівської молоді, масової фізкультурно-спортивної роботи, забезпечення спорту вищих досягнень, організації військово-фізичної підготовки, здійснення міжнародних спортивних контактів, підготовки кадрів і проведення науково-дослідної роботи [3].

Управління фізичної культури і спорту у цих країнах поліцентричне, тобто в ньому мається значне число центрів, їхнє групування виробляється в залежності від особливостей того чи іншого напрямку фізичної культури і спорту. До таких специфічних напрямків варто віднести: державне управління національним фізкультурним рухом; громадське управління національним фізкультурним рухом; управління фізичним вихованням учнівської молоді; управління аматорським спортом за лінією національних федерацій по видах спорту; управління підприємницьким спортом; управління професійним спортом; управління мілітаризованим спортом [1].

У Франції державний секретаріат по справах молоді, спорту й активного відпочинку керує підготовкою олімпійців, організацією фізичного виховання, розвитком окремих видів спорту, контролем за діяльністю навчальних закладів з фізичного виховання і спорту, організацією активного відпочинку, підготовкою фізкультурних кадрів, будівництвом спортивних споруджень.

В Іспанії в Міністерстві національної освіти є відділ з фізичної культури і спорту, що координує діяльність з фізичного виховання

контингенту вищих і середніх навчальних закладів, а також громадських організацій, що керують розвитком окремих видів спорту. В його функції входить зв'язок між цивільними і військовими установами, що забезпечують фізичну підготовку армійських контингентів [2].

У деяких країнах державне управління різними напрямками досліджуваної сфери роз'єднане. Так у Бельгії фізичної культури і спорту відає п'ять міністерств. Міністерство національного утворення забезпечує постановку фізичного виховання в середніх навчальних закладах; міністерство охорони здоров'я курирує позашкільний спорт, масову фізкультурно-спортивну роботу; міністерство юстиції займається постановкою фізичного виховання у вищих навчальних закладах; міністерство оборони – фізичним вихованням і спортом в армії; міністерство внутрішніх справ – організацією фізичного виховання і спорту в жандармеріях, поліцейських і інших формуваннях.

У найбільшій мірі державне управління фізичної культури і спорту в цих державах представлено у вихованні учнівської молоді. У ФРН воно керується Постійним комітетом міністерства освіти. В Ісландії фізичним вихованням школярів відає Управління фізичним вихованням міністерства освіти [4].

В усіх країнах маютья федерації по видах спорту. Офіційні функції цих організацій – розвиток конкретного виду спорту, проведення офіційних змагань, реєстрація вищих досягнень, виявлення найсильніших спортсменів, добір і підготовка спортсменів для участі в міжнародних змаганнях, підвищення рівня професійних знань тренерського складу. Федерації мають і функцію представництва від імені спортсменів країни в міжнародних об'єднаннях з відповідного виду спорту.

Найбільш істотне значення як орган управління міжнародним спортивним рухом має Міжнародний олімпійський комітет. Завдяки тому, що він має всі права на олімпійські ігри, його юрисдикція поширюється на аматорський спорт взагалі. У своїй практичній діяльності Міжнародний олімпійський комітет керується Олімпійською хартією, що містить офіційні правила, а також роз'яснення й інструкції.

Значну роль в управлінні спортом у розвинутих країнах грають громадські організації – спортивні союзи, федерації за видами спорту, різні ради, національні олімпійські комітети та спортивні клуби й ін. Ці організації керуються, а в деяких випадках і фінансуються правлячими колами суспільства. З цього досвіду можна запозичити

організацію діяльності громадських організацій в управлінні фізичної культури і спорту, а також форми їх фінансування [5].

Література:

1. Вацеба О. М. Характеристика основ розвитку фізичної культури і спорту у вітчизняній та сучасній українській науково-методичній думці / О. М. Вацеба, А. О. Кухтій // Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту. – 2017. – №12. – С. 19–26.

2. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 24 грудня 1993 р. № 3808-XII // Голос України. – 1994. – 29 січня (№ 5). – С. 9–15.

3. Здоров'я – 21: Основи політики досягнення здоров'я для всіх у Європейському регіоні Всесвітньої організації охорони здоров'я / ВООЗ, Європейське регіональне бюро. – Копенгаген, 1999. – 310 с.

4. Мальона С. Б. Організаційно-правові аспекти функціонування фізичної культури і спорту / С. Мальона // Молода спортивна наука України: зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Л., 2016. – Вип. 10, т. 3. – С. 6–10.

5. Петрова І. О. Дозвілля в зарубіжних країнах : підручник / І.О.Петрова. – К. : Кондор, 2015. – 408 с.

Криницький Ігор Євгенович,

Полтавський юридичний інститут

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
доктор юридичних наук, професор, старший науковий співробітник*

ПРО ЮРИДИКО-ТЕХНІЧНІ ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ACQUIS COMMUNAUTAIRE (НА ПРИКЛАДІ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ)

Тривалий час у вітчизняній системі законодавства був відсутній податковий кодекс, кілька спроб його прийняття не мали конструктивного результату. Тільки наприкінці 2010 року очікування платників податкових платежів, фахівців в сфері оподаткування, суспільства в цілому були позитивно реалізовані. Прийнятий кодифікований акт виправив деякі негативні моменти законодавчого регулювання справляння податків і зборів, знизив його колізійність, усунув певні прогалини. Натомість зараз, підбиваючи підсумки впровадження Податкового кодексу України, можна констатувати, що він не став панацеєю, не «спростив життя» ні для платників податкових платежів, ні для податкових органів і, урешті-решт, сподівання, що на нього поклалися не виправдалися. Якість Кодексу є досить низькою, що відчуває й законотворець, адже масштабні зміни та доповнення до його тексту вносяться регулярно. Процес

удосконалення ПК України набув перманентного характеру, ситуація в зазначеному аспекті не покращується кардинальним чином. До речі, не у всіх державах-членах Європейського Союзу існує податковий кодекс (так, жодна пострадянська країна, що набула членства в ЄС не пішла шляхом прийняття подібного кодексу). Вивчення досвіду законодавчого регулювання в розвинених державах (в першу чергу в країнах ЄС) свідчить, що форма нормативно-правового акту не виступає абсолютною домінантою, на відміну від його змісту. В будь-якому разі, можна стверджувати, що окреслений кодифікований акт далекий від сталих європейських стандартів нормопроекування.

Задля аргументації наведеної позиції спочатку стисло проаналізуємо першу редакцію ПК України. На наш погляд, до основних різновидів порушення правил законодавчої техніки можна віднести:

1. Недотримання логіки побудови Кодексу. Зрозуміло, що будь-який розділ акту повинен починатися з першої глави. Натомість, в Розділі XIV «Спеціальні податкові режими» реально вона відсутня, до того ж законодавець щодо неї фіксує в Кодексі «виключена». Таке рішення провокує зустрічне запитання – виключена з чого? Якщо з ПК України, то його ж раніше не існувало (це перша редакція), якщо з законопроекту, то навряд чи виправдано про це вказувати в Кодексі і закладати відповідну «білу пляму».

2. Порушення логічної послідовності викладу нормативних розпоряджень. Прикладом може слугувати довільне структурування законодавчого масиву (не у відповідності до обраної законотворцем класифікації податків і зборів). Так, розділ XII «Місцеві податки і збори» вкраплено до групи розділів, присвячених регулюванню загальнодержавних податкових платежів. Водночас варто зауважити, що кілька розділів у Кодексі розміщені з порушенням черговості загальнодержавних податків і зборів, що визначена у ст.9 ПК України.

3. Відсутність напрацьованого «стандартного» підходу до законодавчого регулювання податкових платежів. Так, певним податкам в Кодексі приділений цілий розділ (наприклад, розділ III «Податок на прибуток підприємств»), деяким – окрема глава (розділ XIV глава 2 «Фіксований сільськогосподарський податок»), певним податковим платежам – одна стаття (розділ XII стаття 265 «Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки»).

Крім того, законодавцем не дотримуються ним же встановлені загальні засади встановлення податків і зборів (ст.7), рушиться звична схема податково-правового механізму, адже не завжди в Кодексі вичерпно визначаються його обов'язкові елементи (що повинно було б

тягнути за собою неможливість справляння відповідного податкового платежу). Яскравим прикладом наведеного може слугувати військовий збір. Зазначений податковий платіж розміщено взагалі в прикінцевих положеннях, до того ж про нього відсутня навіть згадка в статтях 9 та 10, що визначають перелік загальнодержавних та місцевих податків і зборів. Зрештою, відсутня легальна позиція – який це податковий платіж, зважаючи на вище вказаний критерій диференціації.

На нашу думку, кожному податку чи збору повинен відповідати окремий розділ Кодексу, кожному елементу податково-правового механізму – як мінімум окрема стаття. Подібний крок є цілком виправданий зважаючи на ту обставину, що обов'язкові елементи тотожні для кожного податкового платежу.

4. Наявність прогалін. Так, в ПК України відсутня така ключова, системоутворююча категорія податкового права як правовий механізм податку. При цьому, не всі елементи цього механізму закріплені чи навіть згадуються в Кодексі (ст.7), коректність формулювання деяких елементів викликає сумніви і потребує корегування.

5. Порушення принципу законотвірчої оптимізації. Кодекс містить низку статей занадто великих за обсягом, складних за побудовою, що ускладнює їх розуміння та використання. Наприклад, ст.14 набагато більша за обсягом ніж Закон України «Про систему оподаткування». При цьому, не завжди досягається компактність викладу норм права, точність уживаних формулювань.

6. Існування суперечностей в системі вітчизняного законодавства, як по лінії «Податковий кодекс України – Бюджетний кодекс України», так і по лінії «Податковий кодекс України – інші закони». Наприклад, підстави для надання податкових пільг та порядок їх застосування визначаються виключно ПК України (п.7.4 ст.7), водночас згідно до ст.2 Закону України «Про звільнення від оподаткування грошових коштів, які спрямовуються на проведення новорічно-різдвяних свят для дітей та на придбання дитячих святкових подарунків» від оподаткування ПДВ звільняється низка операцій.

Подальша трансформація Кодексу не виправила ситуацію в окресленому аспекті, навпаки можна стверджувати, що вона тільки погіршується, адже до негативних моментів першої редакції додаються й подальші хибні рішення вітчизняного законотворця. Так, розділ XII замість назви «Місцеві податки і збори» отримав назву «Податок на майно». При цьому його зміст не відповідає назві, адже цей розділ додатково містить й статті, які регламентують справляння таких місцевих податкових платежів як туристичний збір (ст.268) та збір за місця для паркування транспортних засобів (ст.268-1).

Окреслений нами перелік юридико-технічних проблем не є вичерпним. Ми намагалися показати їх різноманіття та виявити найбільш «больові точки» нормопроєтування в сфері оподаткування. Усунення наведених вад навряд чи вирішить всі існуючі проблемні моменти, проте, їх ігнорування є неприпустимим. Відповідно чинна редакція ПК України потребує невідкладної та суттєвої ревізії. І починати її, на нашу думку, варто зі зміни концепції побудови ПК України на користь виділення трьох частин: Загальної, Особливої та Спеціальної (Процесуальної).

Кульчій Інна Олексіївна,
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка
кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент секції державного управління і права
кафедри фінансів та банківської справи

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Однією із загальних тенденцій розвитку сучасного світового суспільства є його трансформація в інформаційне суспільство на основі широкого впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у всі сфери життєдіяльності особистості, суспільства та держави. Застосування вказаних електронних технологій пов'язане з якістю інформаційних ресурсів органів державної влади. Інформаційний ресурс – сукупність документів у інформаційних системах. Повнота, якість, доступність інформаційних ресурсів владних органів впливають на впровадження політичних, соціальних, економічних, культурних та інших реформ. Слід наголосити, що в умовах становлення глобального інформаційного суспільства підвищення ефективності функціонування органів державної влади неможливе без якісного наповнення інформаційних ресурсів, які оптимізують інформаційну взаємодію всіх сегментів влади як між собою, так і з суспільством у цілому.

Закон України «Про Національну програму інформатизації» від 04.02.1998 р. № 74/98-ВР, визначає функцію забезпечення доступу громадян та їх об'єднань до інформації державних органів та органів місцевого самоврядування, а також до інших джерел інформації [1].

Порядок доступу до державних інформаційних ресурсів або інформації з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена Законом України «Про захист інформації в інформаційно-

телекомунікаційних системах», перелік користувачів та їх повноваження стосовно цієї інформації визначаються законодавством [1].

Закон України «Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України» від 23.02.2006 N 3475-IV визначає інформаційні ресурси, як систематизовану інформацію, що є доступною за допомогою інформаційних технологій, право на володіння, використання або розпорядження якою належить державним органам, військовим формуванням, утвореним відповідно до законів України, державним підприємствам, установам та організаціям, а також інформація, створення якої передбачено законодавством та яка обробляється фізичними або юридичними особами відповідно до наданих їм повноважень суб'єктами владних повноважень [1].

Термін «інформаційний ресурс» зустрічається і в інших нормативно-правових актах, втім значна частина статей законів має бланкетний характер і відсилає до норм чинного законодавства, що аж ніяк не сприяє визначеності правового регулювання. Відповідно, зараз органи влади, орієнтуючись на норми розгалуженого інформаційного законодавства, продовжують формувати та удосконалювати електронні ресурси. Відтак нагальною потребою для держави та суспільства є прийняття Інформаційного кодексу, що дозволить систематизувати норми та привести їх у відповідність до норм Європейського законодавства.

Одним із важливих моментів забезпечення дотримання статей законів, які регламентують інформаційні ресурси є створення дієвого інституту контролю за якістю, своєчасністю, повнотою інформації. Адже згідно законодавства притягнути органи влади за несвоєчасність викладення інформації, наприклад на сайт органу влади практично не можливо. Звісно при цьому варто пам'ятати про особливості реалізації закону України «Про доступ до публічної інформації». На нашу думку, доречним є створення реального дієвого механізму контролю, яким мав би стати інститут інформаційного комісара з відповідними повноваженнями, професійною підготовкою, рівнем авторитету та незалежності. Ця проблема є нагальною для сучасної України і наразі є потреба під час розробки змін до законодавства в сфері інформації передбачити та законодавчо закріпити такий незалежний професійний механізм контролю за дотриманням норм законодавства. Якість електронних ресурсів органів влади має ґрунтуватися на систематизованій правовій базі.

Література:

1. Закон України «Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України» від 23.02.2006 № 3475-IV [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3475-15>.

2. Закон України «Про Національну програму інформатизації» від 04.02.1998 р. № 74/98-ВР [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80>.

3. Законом України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80>.

Курпій Віталій Миколайович,

*Інститут законодавства Верховної Ради України,
народний депутат України, аспірант*

ОСОБЛИВОСТІ КОНСТИТУЦІЙНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ОСНОВНОГО ЗАКОНУ ДЕРЖАВИ В ОКРЕМИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВАХ

При підготовці тез цієї доповіді поставлено за мету з'ясувати спільні риси та відмінності в конституційно-правовому регулюванні процесу внесення змін до конституцій окремих європейських держав, а саме Французької Республіки [1, с. 47–71], Республіки Польщі [1, 173–205], Італійської Республіки [1, с. 135–157], Федеративної Республіки Німеччини [1, с. 83–122] та Швейцарської Конфедерації [2, с. 93–127]. Автором буде акцентована увага на таких складових порівняльного аналізу: 1) суб'єктах, уповноважених ініціювати внесення змін до основного закону держави; 2) формах участі громадян у процесі конституційної законотворчості; 3) органах, уповноважених здійснювати контроль за конституційністю внесення змін до основного закону держави; 4) питаннях, з яких не допускається внесення змін до конституції; 5) юридичних фактах або станах, що перешкоджають внесенню змін до основного закону держави; 6) суб'єктах, уповноважених ухвалювати рішення про внесення змін до конституції.

Ознайомлення з текстами конституцій вищевказаних держав дозволяє стверджувати, що правом законодавчої ініціативи в переважній більшості з них наділені: 1) народ в особі мінімальної законодавчо визначеної кількості громадян; 2) парламент (чи його палати, за умови, якщо такий парламент бікамеральний) або мінімальна законодавчо визначена кількість народних обранців (члени парламенту); 3) глава держави в особі президента. Підтвердженням

цьому слугують такі положення конституцій вищевказаних держав: 1) правом ініціювати внесення змін до Основного Закону Французької Республіки наділені Президент Республіки, діючий за пропозицією Прем'єр-міністра та члени парламенту (ч. 1 ст. 89); 2) проект закону про зміни конституції Республіки Польща можуть внести не менше 1/5 законного числа депутатів, Сенат або Президент республіки (ч. 1 ст.235); 3) повний перегляд Основного Закону Швейцарської Конфедерації можуть запропонувати громадяни держави в особі не менше 100 тис. осіб, Федеральні збори, Національна Рада або Рада кантонів, а частковий перегляд – виборці (не менше 100 тис.), які є виразниками волі народу, і Федеральні Збори (стст. 193, 194).

Специфічною особливістю Конституції Італійської Республіки та Основного закону ФРН є те, що вони не містять окремої норми, яка визначає коло суб'єктів, уповноважених ініціювати внесення змін до конституцій цих держав.

Конституції зарубіжних держав передбачають (допускають) можливість таких форм участі громадян у законодавчому конституційному процесі: 1) референдум; 2) народна ініціатива; 3) всенародне обговорення. У переважній більшості з них передбачена необхідність проведення всенародного референдуму щодо внесення змін до основного закону. Це підтверджується відповідними конституційними положеннями, закріпленими: у чч. 2–3 ст. 89 Конституції Французької Республіки; у ч. 6. ст. 235 Конституції Республіки Польща; у ч. 4 ст. 75 Конституції Італійської Республіки; у ст. 140 Конституції Швейцарської Конфедерації.

На рівні Основного Закону ФРН референдум, як форма участі громадян у процесі конституційної законотворчості, не передбачений. Водночас, питання референдуму регулюються ст. 29 Основного Закону ФРН «Перебудова федеральної території» (передбачає можливість зміни існуючих кордонів суб'єктів федерації). Щодо інших форм участі народу в процесі конституційної законотворчості, то: а) Конституція Італійської Республіки передбачає законодавчу ініціативу (ч. 2 ст. 71); б) Основний Закон Швейцарської Конфедерації, крім обов'язкового референдуму, також передбачає народну законодавчу ініціативу (п. а) ст. 140).

На рівні основного закону держав по-різному вирішується питання контролю за діяльністю суб'єктів законодавчого конституційного процесу на різних його стадіях. До суб'єктів, уповноважених здійснювати такий контроль, відносять: 1) Конституційну Раду (ст. 60 Конституції Французької Республіки), яка слідкує за правильністю проведення всіх заходів референдуму,

передбачених стст. 11 і 89 і в розділі XV; оголошує його результати (ст. 60); 2) Верховний Суд, який уповноважений підтверджувати дійсність загальнопольського референдуму, а також референдуму, в якому йдеться про загальнопольський затверджувальний референдум) (ч. 4 ст. 125); 3) Федеральні збори, що на стадії законодавчої ініціативи оголошують таку ініціативу повністю чи частково недійсною, якщо вона порушує принципи єдності форми, змісту або імперативні норми міжнародного права (ч. 3 ст. 139 Федеральної Конституції Швейцарської Конфедерації).

Важливим аспектом характеристики конституційного регулювання процесу внесення змін до основного закону держави є питання, які складають своєрідну заборону для суб'єкта законотворчості в плані їх перегляду. Так, конституції Італійської та Французької республік містять практично аналогічний припис, за яким республіканська форма правління не може бути предметом конституційного перегляду (ч. 5 ст. 89 Конституції Французької республіки та ст. 139 Конституції Італійської Республіки відповідно). Абзацом 3 ст. 79 Основного Закону ФРН передбачено, що не допускаються зміни Конституції держави, що торкаються розподілу федерації на землі, принципи участі земель в законодавстві або принципи, викладені в ст.ст. 1, 20 (абз. 3 ст. 79). Федеральною Конституцією Швейцарської конфедерації передбачено положення, відповідно до якого, повний або частковий перегляд конституції не повинен порушувати імперативні норми міжнародного права (ч. 4 ст. 193, ч. 2 ст. 194).

На рівні основного закону держав неоднаково вирішується і питання щодо юридичних фактів (станів), які перешкоджають внесенню змін до конституції: Основний Закон Швейцарської Конфедерації не містить таких посилань (ч. 1 ст. 192); Конституція Республіки Франції забороняє перегляд її положень, якщо такий перегляд посягатиме на цілісність території держави (ч.4 ст. 89); Конституція Республіки Польща таким фактом визнає надзвичайний стан (ч. 6 ст. 228).

У більшості західноєвропейських держав повноваження щодо внесення змін до конституцій належить народу та парламенту. Підтвердженням цьому слугують відповідні положення, закріплені у ч. 2–3 ст. 89 Конституції Французької Республіки; ч. 6 ст. 235 Основного Закону Республіки Польща; ч. 3 ст. 138 Конституції Італійської Республіки; ст. 195 Федерального Основного Закону Швейцарської Конфедерації.

Отже, не претендуючи на вичерпне висвітлення питання, що розглядається, наведені положення дають уявлення про загальні риси та відмінності в конституційно-правовому регулюванні процесу внесення змін до досліджуваних нами конституцій західноєвропейських держав, що склали предмет порівняльного аналізу.

Література:

1. Конституції зарубіжних країн : Навчальний посібник / Авт.-упоряд. : В.О. Серьогін, Ю.М. Коломієць, О.В. Марцеляк та ін. / За заг. ред. к.ю.н., доц. В.О. Серьогіна. – Харків : Видавництво «ФІНН», 2009. – 664 с.
2. Конституции зарубежных стран / сост. Дубровин В.Н. – М : ООО Издательство «Юрлитинформ», 2001. – 448 с.

Купчєня Лїдїя Іванївна,

Полтавський юридичний коледж

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
кандидат юридичних наук, викладач*

Антоненко Артем Андрійович,

Полтавський юридичний коледж

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
студент*

ГАРМОНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО АГРАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ВИМОГ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Актуальність дослідження питання гармонізації вітчизняного аграрного законодавства зумовлена необхідністю комплексного реформування вітчизняної правової системи та приведення національного законодавства у відповідність до європейських стандартів, зокрема у сфері виробництва та переробки сільськогосподарської продукції, що підвищить конкурентоспроможність останньої на світовому ринку. Хоча євроінтеграційні прагнення України проголошено одним з основних пріоритетів державної політики, відмінність регламентації сільськогосподарської діяльності українським законодавством та *acquis communautaire* є підставою для заниження цін на якісну, по суті, продукцію сільського господарства. Разом з тим відповідність вимогам ЄС ще не гарантує ефективність правового регулювання окремих питань. Наприклад, у цілому маркування органічної сільськогосподарської продукції в Україні здійснюється так, як і в ЄС [1], однак допустимість використання недержавних логотипів та

проведення сертифікації приватними структурами нівелює значимість самої процедури сертифікації.

Слід врахувати, що наближення вітчизняної правової термінології до термінології європейського права є послідовним процесом узгодження концепцій розвитку національного законодавства, на основі загальноєвропейських цінностей права, тому термінологія є методологічною передумовою та підґрунтям реформування окремих галузей права, розробки положень кодексів і законодавчих актів, які забезпечували б реалізацію прав людини на засадах верховенства права. Ще на Ялтинському Саміті «Україна – ЄС» 7 жовтня 2003 р. було визнано, що одним із найефективніших шляхів входження України до спільного європейського простору і повноправного членства в ЄС є гармонізація законодавства нашої держави до права Євросоюзу. Гармонізація законодавства – це процес цілеспрямованого зближення та узгодження нормативно-правових приписів з метою досягнення несуперечливості законодавства, усунення юридичних колізій, дотримання міжнародних, європейських та національних правових стандартів. Є важливим способом правової інтеграції, одним з юридичних механізмів досягнення спільної мети різних міждержавних об'єднань та інтеграції світового співробітництва у цілому [2].

Слід підкреслити, що гармонізація як діяльність, що спрямована на усунення відмінностей між об'єктами гармонізації, має здійснюватися не спонтанно, методом спроб та помилок, а на основі певних організуючих принципів. До останніх, зокрема, відносять такі: 1) наближення права до світових правових стандартів має відбуватися на плановій основі; 2) орієнтація і наближення до світових правових стандартів має враховувати особливості національної системи права; 3) оптимальність (достатність нормативної деталізації); 4) системність (ієрархічно побудована сукупність взаємопов'язаних правових норм) [3, с. 45].

Важливим документом у сфері наближення законодавства України до ЄС є Закон України «Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 2002 р. У Концепції зазначається, що метою Загальнодержавної програми є створення передумов для підготовки законодавчої бази до входження України в Євросоюз. У Законі вперше було наведено поняття «адаптації» – це форма правої гармонізації, сутність якої полягає в узгодженні, а саме пристосуванні нормативно-правих актів національного законодавства до міжнародних, європейських або внутрішньодержавних стандартів.

Вона базується на принципах системно-функціонального та порівняльно-правового пізнання державно-правових явищ і формування відповідної системи законодавства [4, с. 73].

Таким чином, гармонізація, тобто приведення законодавства України у відповідність до законодавства ЄС, є важливим інструментом зближення законодавства України і ЄС, а також одним із першочергових кроків на шляху повноправного членства України в Європейському Союзі. Водночас гармонізація законодавства України і ЄС має здійснюватись не виключно у формі адаптації, а враховувати конкретні норми, що узгоджуються, та сутність відносин, що ними регулюються, зокрема у сфері сільськогосподарського виробництва.

Література:

1. Коваленко Т.О. Правове регулювання маркування органічної сільськогосподарської продукції в Україні: апроксимація до вимог ЄС. Правові засади ведення органічного землеробства: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (29-30 вересня 2017 року / за ред. Шульги М.В. Харків: «Доміно», 2017. С. 97–100.

2. Азаров О.М. Проблеми приєднання України до системи ГАТТ/СОТ. Сучасні проблеми юридичної науки і правозастосовної діяльності : тези наук. доп. та повідомл. учасн. Наук. Конфр. Молодих учених, м. Харків , 20 – 21 груд. 2001 р. Х., 2002. С. 45-49.

3. Богдан А.Й. Правове забезпечення виробництва сільськогосподарської продукції в Україні у контексті вимог законодавства ЄС : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Х., 2010. 15 с.

4. Гришак С.В. Теоретичні основи адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу// Форум права. – 2012. – № 4. – С. 73.

Кураташвили Анзор Альфредович,
доктор экономических наук, профессор факультета бизнестехнологий
Грузинского технического университета, Вице-Президент
Международной Академии социально-экономических наук, Вице-
Президент Международной Академии политического менеджмента,
Академик Международной Академии Юридических наук,
Действительный член Нью-Йоркской Академии наук (Тбилиси, Грузия)

ИННОВАЦИОННЫЙ КРИТЕРИЙ ЗАЩИТЫ ПРАВ И СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ИНТЕРЕСОВ ЧЕЛОВЕКА – ОПРЕДЕЛЯЮЩЕЕ НАПРАВЛЕНИЕ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА И ЕГО АДАПТАЦИИ С ПРАВОМ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

Защита прав и социально-экономических интересов человека должно представлять собой определяющее направление совершенствования национального законодательства по его адаптации с правом Европейского Союза, ибо защита прав и интересов человека является краеугольным камнем в функционировании Европейского Союза.

Вместе с тем, необходимо обратить внимание на то, что нередко главное внимание в государстве обращается в основном лишь на необходимость достижения экономической эффективности, например, налоговой системы – на увеличение доходности государственного бюджета, что, безусловно, чрезмерно важно не только с экономической, но и с социальной точек зрения.

Однако считаю принципиально важным обратить внимание и на необходимость подчинения налоговой политики государства, так же, как и политики государства вообще, непосредственно на решение социальных проблем.

Таким образом, налоговая политика государства, так же, как и политика государства вообще, должна быть нацелена, прежде всего, на реализацию интересов народа, ибо главное назначение государства и государственной политики – это служение интересам народа, а экономическая сторона проблемы, и, следовательно, необходимость решения экономических проблем, в соответствии с философией социальной цели, созданной профессором Альфредом Кураташвили, должны рассматриваться лишь как необходимые средства реализации интересов народа [1].

Исходя из вышеотмеченного, налоговая политика государства должна быть подчинена решению двуединой социально-

экономической задачи: повышению доходности государственного бюджета – как необходимому условию реализации социальных проблем, и, вместе с тем, непосредственной (а не только опосредованной) реализации интересов народа – как главной задачи налоговой политики государства, так же, как и политики государства вообще.

Следовательно, должны быть созданы соответствующие политико-правовые механизмы решения двуединой социально-экономической задачи налоговой политики государства, учитывающей как необходимость повышению доходности государственного бюджета, так и необходимость наиболее полной реализации интересов народа.

Притом, по мере развития социально ориентированной рыночной экономики, должна все больше усиливаться социальная ориентация этой рыночно-экономической системы – как господствующее направление в ее функционировании.

Таким образом, главным – инновационным – критерием защиты прав и социально-экономических интересов человека, определяющим направлением совершенствования национального законодательства по его адаптации с правом Европейского Союза, должна рассматриваться социальная прибыль – повышение качества жизни людей, т.е. должна рассматриваться прибыль – как социальная категория, которой должна подчиняться прибыль – как экономическая категория.

Отсюда логически следует, что созданная мной Теория Социальной прибыли [2; 3; 4; 5; и др.] должна рассматриваться в качестве научной основы определения инновационного критерия оценки эффективности системы государственного управления, служащего интересам народа, что, безусловно, должно быть отражено в национальном законодательстве, и что, несомненно, будет способствовать его адаптации с правом Европейского Союза.

Література:

1. Кураташвили Альфред А. Философия социальной цели. Принципиально новое научное направление – исходная теоретическая основа формирования и функционирования истинно человеческого общества и государства (монография на грузинском, английском и русском языках). Тбилиси: Международное издательство “Прогресс”, 2003. – 352 с.

2. Кураташвили Анзор А. Теория социальной прибыли – принципиально новое направление в науке государственного управления. Научные изыскания в государственном и муниципальном управлении. (Киев, Украина). Сборник научных трудов. Выпуск 1/2011. Киев – 2011. - С. 89-95.

3. Кураташвили Анзор А. Теория социальной прибыли и необходимость правового обеспечения ее практической реализации в интересах народа. *Международный научный журнал "Проблемы Юриспруденции"*, 2015, №1-2. Международная Академия социально-экономических наук. Грузинский технический университет. Тбилиси: Международное издательство "Прогресс", 2015. – С. 75-80.

4. Кураташвили Анзор А. Теория социальной прибыли – необходимая научная основа государственного управления в интересах народа. *Материалы XVI Международной научной конференции: «Стратегия формирования Е-Экономики и Е-Общества в Центральной и Восточной Европе: Состояние и перспективы развития»* Наленчов (Польша), 25-27 мая 2015 года. Монография, состоящая из статей (докладов). Под редакцией Романа Собиеского. Люблинский католический университет Иоанна Павла II (Польша). Люблин: Издательство KUL, 2015, С. 167-172.

Лемешко Александр Миколайович,

канд.юрид.наук, доцент, заступник директора

Полтавського юридичного інституту

Національного юридичного інституту імені Ярослава Мудрого

ЧОГО ОЧІКУЄ СУСПІЛЬСТВО ВІД СУДОВОЇ РЕФОРМИ?

Нещодавно, 3 жовтня 2017 року Верховною Радою України прийнято Закон «Про внесення змін до господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та до інших законодавчих актів», який є втіленням так званою судової реформи, тобто реформи судової системи країни. Науковці, політологи, депутати різних рівнів, політики та практикуючі юристи традиційно жваво обговорюють запропоновані зміни процесуального законодавства, переважно висловлюючи критичні зауваження та вказуючи недоліки. Я хотів би висловити ряд тез на захист вказаного закону, та вказати на окремі ризики, які закладені у його змісті, що можуть негативно вплинути на судову діяльність.

Перш за все, усунуто чотирирівневість судових інстанцій, а саме подвійність касаційної інстанції, очевидно позитивна новина. Спрощення судової системи та зменшення кількості інстанцій добра новина.

Далі, запроваджується так звана «судова медіація», яка покликана зменшити строки розгляду судами юридичний конфліктів та спрямовувати сторони до примирення за участю саме судді. Новий напрямок діяльності судді-доповідача реалізується шляхом відкритих,

спільних для обох сторін, та (або) закритих односторонніх нарад. Це дійсно прорив у реалізації правосуддя. Ризики судової медіації, на нашу думку, можливий конфлікт інтересів, корупційний ризик. Адже при проведенні так званих закритих, суто конфіденційних нарад за участю однієї сторони учасника судового розгляду, суддя помилково або свідомо може підштовхувати одну сторону до певного варіанту процесуальної поведінки, наприклад, неправосудного варіанту, не вивчивши матеріали та позиції сторін. Здається, доцільніше запровадити залучення професійного медіатора і не покладати таку нетипову в цілому для суду, функцію. Хоча елементи судової медіації існують і зараз, запропоновані зміни вбачаються недоопрацьованими.

Крім того, запроваджується так звана Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система. «Електронний суд» означатиме обов'язкову реєстрацію офіційних електронних адрес у вище названій системі для державних органів, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання, адвокатів, експертів, нотаріусів, приватних виконавців, арбітражних керуючих та добровільну реєстрації для інших юридичних та фізичних осіб. Сучасні форми розгляду справи в електронній формі, в тому числі відеоконференції, електронний обмін процесуальними документами, дійсно викликає підтримку. Проте, чи буде така система захищена на достатньому рівні від несанкціонованого втручання? Чи виключені випадки кібершахрайства з доказовими матеріалами? Чи надійна система від масштабних кібератак? Чи буде забезпечено належний рівень електронних носіїв?

Нарешті, судова реформа передбачає впровадження норм, які усуватимуть зловживання процесуальними правами. Такі новели «умовні», адже і сьогодні такі норми існують у національному законодавстві. Проте, існують ризики зловживання процесуальними правами самим судом. Наприклад, заявлення завідомо безпідставного відводу, подання декількох позовів з аналогічним предметом, подача завідомо безпідставного позову, необґрунтоване або штучне об'єднання позовних вимог, безпідставне залучення особи для участі в якості відповідача для зміни підсудності, укладання мирової угоди на шкоду права третіх осіб тощо - може тягнути наслідком залишення без розгляду, або повернення скарг, заяв чи клопотань. Таке розширення судової дискреції, покликане протидіяти судовій корупції, на фоні очевидно оцінних, розмитих обставин та термінів, стає корупційним ризиком, адже суддя може бути використати вказані норми не з метою реалізації правосуддя.

Не торкаючись питань про адвокатську монополію, монополію державної судової експертизи, запровадження можливості залучення

експерта з права у судовому процесі, проаналізувавши вище вказані обставини, можна підсумувати: на фоні неповаги до суду та судового рішення, зростанні злочинності, ігноруванні норм Конституції та законів України, судова реформа необхідна, її слід починати та реалізовувати. Проте неякісний нормативний матеріал, корупційні ризики та відсутність кримінологічної та антикорупційної експертизи вказаного закону, суперечливість та неоднозначність правового матеріалу про судову реформу, вимагають не лише його доопрацювання, але постійного моніторингу для внесення необхідних змін чи доповнень. Мабуть кожен юрист, адвокат, суддя чи прокурор, експерт чи інший фахівець чи учасник процесу повинен відповідально ставитись до своєї професії, ролі у суспільстві. Необхідно починати судову реформу з себе та свого робочого місця, яким би воно близьким чи далеким від реалізації правосуддя не було. Це складно, але так необхідно. Лише так, на мою думку, можна забезпечити реалізацію будь-якої реформи, в тому числі судової.

Леоненко Ігор Володимирович,

*доцент кафедри державно-правових дисциплін
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»,
кандидат юридичних наук*

ЛЮДИНА ЯК ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ: МОЖЛИВОСТІ ТА МЕЖІ ЗАКОННОГО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАТОРІВ (КОНФІДЕНТІВ) У ПРИВАТНІЙ ДЕТЕКТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод проголошує: «Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб» [1].

Відповідне положення закріплене також у ст. 32 Конституції України, де зазначається, що ніхто не може зазнавати втручання в його особисте життя, крім випадків передбачених Конституцією [2].

У країнах Європейського Союзу та Західної Європи інститут приватної детективної діяльності виник ще у 19 столітті та сьогодні є досить популярним серед громадян цих країн. При цьому приватна детективна діяльність перебуває під пильним наглядом громадськості

та піддається жорсткій критиці у засобах масової інформації, яка іноді висвітлює її як негативне та непотрібне суспільне явище, яке становить реальну загрозу приватному життю громадян. Так, у своїй промові від 31 серпня 2013 року стосовно діяльності Асоціації детективів Британії (The Association of British Investigators) Прем'єр-міністр Великобританії Тереза Мей зазначила: «Вкрай важливим для нас являється належне регулювання приватної детективної діяльності задля забезпечення суворих стандартів у цій сфері та поваги й дотримання прав громадян на приватне життя» [3].

В Україні інститут приватної детективної діяльності перебуває на стадії становлення та розвитку. Сьогодні в нашій державі поки що відсутній законодавчий акт, що регулює порядок організації та здійснення приватної детективної діяльності, хоча законопроектна робота в даній сфері триває вже більше п'ятнадцяти років. Починаючи з 2000 року до Верховної Ради України було подано три проекти відповідного закону. Лише останній законопроект від 28 грудня 2015 року № 3726 «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» (далі – Законопроект) виявився найбільш оптимальним та таким, що відповідає як національним, так і європейським стандартам [4]. Проте не дивлячись на те, що 13 квітня 2017 року Законопроект був прийнятий більшістю голосів народних депутатів у Верховній Раді України (далі – ВРУ), все ж таки законодавчий акт був ветоований Президентом України та відправлений з відповідними поправками до Комітету ВРУ з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності на доопрацювання.

Відомо, що традиційними джерелами інформації приватного детектива являються люди та документи. Передусім, це особи (носії інформації), які володіють відомостями про факти та події, що цікавлять приватного детектива, офіційні представники підприємств, установ, організацій, спеціалісти у тій чи іншій сфері, а також правопорушники, які мають відношення до конкретних фактів та подій. При цьому, особливий інтерес становлять особи, які мають доступ до відомостей, що цікавлять приватного детектива (спілкуються з обізнаними людьми, розробляють або оформлюють відповідні документи, працюють з ними).

Враховуючи характер потреб, необхідних особистих, ділових та інформаційних якостей, приватний детектив починає шукати підходящу особу, для чого уважно розглядає відповідний контингент людей у певному соціальному середовищі (наприклад, персонал державної установи, що цікавить клієнта). З них від відбирає тих, хто в найбільшій мірі відповідає встановленим вимогам.

Слід зазначити, що використання так званих довірених осіб приватних детективів або «конфідентів» під час виконання різноманітних завдань являється досить розповсюдженим явищем. Хоча в проекті Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» № 3726 відсутній будь-який натяк на конфіденційне співробітництво з особами на добровільній основі. Натомість, конфіденційне співробітництво офіційно дозволене в оперативно-розшуковій діяльності та кримінальному процесі.

Так, ст. 275 Кримінального процесуального кодексу України надає право слідчому використовувати інформацію, отриману внаслідок конфіденційного співробітництва з іншими особами, під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій [5].

У юридичній літературі конфіденційне співробітництво визначається як негласні відносини, що встановлюються уповноваженими органами з повнолітньою дієздатною особою (громадянином України, іноземцем або особою без громадянства) і на засадах добровільності та конспіративності використовуються для вирішення завдань кримінального провадження [5, с. 694].

Отже, на думку автора, конфідент – це повнолітня, дієздатна особа (громадянин України, іноземець або особа без громадянства), з якою у приватного детектива виключно на засадах добровільності та конспіративності встановлені конфіденційні відносини, метою яких являється виконання завдань приватної детективної діяльності у порядку та на підставі вимог, визначених законом.

Необхідність у запровадженні в діючий Законопроект даного елемента пояснюється насамперед таємним (прихованим або негласним) аспектом роботи приватного детектива.

Таким чином, з огляду на викладені обставини, пропонується внести до проекту Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» № 3726 наступні зміни й доповнення:

1) доповнити статтю 1 положеннями наступного змісту: «Конфідент – це повнолітня, дієздатна особа (громадянин України, іноземець або особа без громадянства), з якою у приватного детектива виключно на засадах добровільності та конспіративності встановлені конфіденційні відносини, метою яких являється виконання завдань приватної детективної діяльності у порядку та на підставі вимог визначених цим Законом».

Література:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 року [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_004

2. Конституція України: чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 30 вересня 2016 р.: (Офіц. текст). – К.: Паливода А. В., 2016. – 76 с.

3. Raising standards, inspiring trust... and lobbying for change [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.theabi.org.uk/>

4. Про приватну детективну (розшукову) діяльність: Проект Закону України № 3726 від 28 грудня 2015 року [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57580.

5. Кримінальний процесуальний кодекс України: станом на 05 січня 2017 р. / Верховна Рада України [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

6. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / За загальною редакцією професорів В. Г. Гончаренка, В. Т. нора, М. Є. Шумила. – К.: Юстиніан, 2012. – 1224 с.

Лифарь Анна Олександрівна,

Полтавський юридичний інститут

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого»,
студентка 4 курсу, 41 групи*

ДО ПИТАННЯ КОДИФІКАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

На сьогодні нормативне забезпечення екологічного права як галузі являє собою розгалужену систему законодавчих та нормативно-правових актів різного регулюючого рівня, юридичної сили та сфер застосування.

Зменшення великого різноманіття актів, що регулюють екологічні відносини, модернізація екологічних норм та заповнення прогалин у законодавчому регулюванні охорони навколишнього середовища, приведення національного екологічного законодавства до міжнародних стандартів та стандартів ЄС обумовлює необхідність кодифікації екологічного законодавства.

В науковій літературі час від часу постає питання про необхідність прийняття певного цілісного кодифікованого акту, а саме Екологічного кодексу, що дало б можливість певним чином систематизувати хоча б частину того масиву актів екологічного законодавства, що зараз існують.

Дослідженням цього питання займалися такі науковці як Ю. С. Шемшученко, А. П. Гетьман, О. В. Панченко та ін..

На сьогоднішній день, існують численні суперечності в нормах актів екологічного законодавства, що негативно впливає на

правозастосовчу практику, створює труднощі в пошуці необхідної норми. Так, Земельний кодекс допускає приватну власність на об'єкти водного фонду, Водним кодексом же цього не передбачено; між кодексами існують істотні розбіжності у важливому питанні визначення розмірів прибережних захисних смуг навколо морів, морських заток, лиманів та в межах населених пунктів (ч. 3 ст. 60 ЗК України, ч. ч. 4, 5 ст. 88 ВК України) [1;2]; ст. 23 Кодексу України про надра, передбачаючи право землевласників і землекористувачів на видобування корисних копалин місцевого значення, торфу, прісних підземних вод та користування надрами для інших цілей, зовсім не враховує вимог ЗК України щодо дозвільного порядку зняття ґрунтового покриву, встановлених ст. 168 ЗК України [1;3].

Саме це і нашоухує на важливість питання прийняття єдиного кодифікованого акта, який би усунув всі ці розбіжності.

В Україні постійно відбуваються активні дискусії щодо необхідності прийняття екологічного кодексу України, його структури та змісту. Існують деякі теоретичні та практичні напрацювання в цьому напрямі. Так, розробка проекту Екологічного кодексу України була ще передбачена Основними напрямами державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки, затвердженими Постановою Верховної Ради України від 5 березня 1998 року № 188, де зазначено, що кодифікація перспективних актів екологічного законодавства передбачає: наукове обґрунтування, розроблення та прийняття Екологічного кодексу України, законів України про континентальний шельф, про екологічну інформацію, про екологічну освіту [4]. Проте, суттєвих зрушень в цьому напрямі з того часу не спостерігається, хоча пропозиції щодо прийняття Екологічного кодексу України час від часу виникають.

Так виділяють два шляхи створення Екологічного кодексу України:

- перший полягає в кодифікації лише не кодифікованих законів;
- другий в кодифікації кодифікованих (Земельний, Водний, Лісовий кодекси) та не кодифікованих законів [5].

Не погоджуючись з другим підходом, варто зазначити, що на сьогоднішній день спостерігається тенденція розвитку природоресурсного законодавства в «ширину», тобто природоресурсні кодифікаційні акти поступово починають «обростати» навколо себе спеціалізованими законами. [6]. Тому, на нашу думку, кодифікуючи вже наявні кодифіковані акти, та не кодифіковані закони отримаємо не виправдано великий за обсягом Кодифікований акт, який призведе

до незручностей застосування. Окрім того, в цьому контексті варто погодитися з Панченко О. В. та Проскурою Т. Б., які зазначають, що яким би досконалим не був Екологічний кодекс, він не зможе охопити всю сферу суспільних відносин, які є предметом регулювання екологічного права [6]. Тому, більш виправданим, в даному випадку, на нашу думку, є перший підхід, при цьому необхідно буде привести у відповідність до нового Екологічного кодексу вже кодифіковані закони, з метою уникнення суперечностей.

Таким чином, система екологічного законодавства, на сьогодні, являє собою розгалужену систему нормативно-правових актів різного регулюючого рівня, юридичної сили та сфер застосування, з огляду на це, та з метою усунення колізій між нормативно-правовими актами, приведення національного екологічного законодавства до міжнародних стандартів та стандартів ЄС, вважаємо необхідним прийняти єдиний, комплексний акт, Екологічний кодекс України, при цьому приводячи у відповідність до вимог сьогодення вже існуючі кодифіковані акти.

Література:

1. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3–4. – Ст. 27
2. Водний кодекс України / Голос України. – 2004. – № 78.
3. Кодекс України «Про надра» / Урядовий кур'єр. – 2004. – № 59.
4. Постанова Верховної Ради України «Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки» / Відомості Верховної Ради України, 1998, N 38-39, ст.248.
5. Кобрін А.Є. Проблеми кодифікації екологічного законодавства та Екологічний кодекс України // Реферат з курсу «Екологічне право України» – Київ – 2012 – 16 с.
6. Панченко О. В., Проскура Т. Б. Кодифікація екологічного законодавства: світовий досвід та українські перспективи// Young Scientists. – 2017. № 3. – С. 549-553.

*Лученцов Григорій Васильович,
адвокат,*

здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРАВО ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ НА ПРИВАТНІСТЬ ПРИ ОПРИЛЮДНЕННІ ДЕКЛАРАЦІЙ ПРО МАЙНО, ДОХОДИ І ВИДАТКИ

У сучасному світі корупція розглядається як вкрай негативне соціальне явище, що являє собою реальну загрозу для безпеки суспільств, підриває демократичні інститути і цінності, унеможливує сталий розвиток країн, вражених корупцією, нівелює принцип

верховенства права, і, як наслідок, породжує системні порушення прав і свобод людини і громадянина, веде до зuboжіння і вимирання населення.

Серед заходів протидії корупції важливе місце обіймає здійснення фінансового контролю за доходами і видатками осіб, які потенційно мають можливість вчинити корупційні правопорушення. Для цього обов'язком осіб, які претендують за посади уповноважених на виконання функцій держави, працюють на цих посадах або вийшли у відставку, встановлюється подання фінансової звітності.

Здійснення фінансового контролю за доходами і видаткам осіб, уповноважених на виконання функцій держави, передбачена розділом VII закону «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року №1700-VII [1]. Стаття 47 цього закону встановлює, що подані цими особами декларації включаються до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що формується та ведеться Національним агентством з питань запобігання корупції. Доступ до таких декларацій є відкритим для будь-якої особи на офіційному веб-сайті Національного агентства.

Виключення з цього правила встановлені лише щодо зазначених у декларації відомостей щодо реєстраційного номера облікової картки платника податків або серії та номера паспорта громадянина України, місця проживання, дати народження фізичних осіб, щодо яких зазначається інформація в декларації, місцезнаходження об'єктів, які наводяться в декларації (крім області, району, населеного пункту, де знаходиться об'єкт). Ці відомості визначені як інформація з обмеженим доступом, а тому не підлягають відображенню у відкритому доступі.

Починаючи з 2016 року на офіційному веб-сайті НАЗК розміщені декларації осіб, уповноважених на виконання функцій держави, зміст яких, навіть без відомостей, що є інформацією з обмеженим доступом, дає можливість зробити висновок щодо матеріального стану такої особи та членів її сім'ї, наявності майна тощо.

Цілком природно виникає питання: чи не є оприлюднення декларацій про майно, доходи і видатки публічних службовців порушенням права на приватність? Конвенція Ради Європи про захист прав і основоположних свобод (1950 р.) в ч. 1 ст. 8 встановлює, що кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції. Частина 2 цієї статті проголошує, що органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із

законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб [2].

Питання про те, чи має місце порушення ст. 8 Конвенції у випадках, коли держава зобов'язує публічного службовця оприлюднювати відомості про майно, доходи і видатки, які містяться в антикорупційній декларації, було вирішено в рішенні Європейського суду з прав людини у справі Випіч проти Польщі (Wypych v. Poland), скарга № 2428/05, рішення від 25 жовтня 2005 р.) [3].

У цій справі заявник скаржився на те, що як член муніципальної ради міста Квідзин (Kwidzyn) він був зобов'язаний розкрити докладну інформацію про свій фінансовий стан і документи про власність. Декларація мала бути у подальшому надрукована у Публічному інформаційному бюлетені, доступному населенню по Інтернету, поряд з деклараціями інших членів ради, а в разі непредставлення такої інформації він втрачав свій місячний заробіток. Заявник стверджував, що публікація може зробити його та його сім'ю мішенню для злочинців.

Хоча така міра і була втручанням у приватне і сімейне життя заявника, Європейський Суд встановив, що вона була необхідною в демократичному суспільстві і для запобігання злочинам, у цьому випадку корупції в політиці. У цьому контексті використання Інтернету для публікації такої інформації слугувало гарантією того, що виконання зобов'язання щодо розкриття відомостей надавало реальну можливість для її публічного вивчення та обговорення. На думку Європейського Суду, у суспільства є правомірний інтерес у встановленні того, що муніципальна політика є прозорою і доступ до декларацій в Інтернеті робить доступ до такої інформації ефективним і простим. Без такого доступу зобов'язання не мало б практичного значення або справжнього впливу на ступень інформованості населення про політичний процес.

На підставі цього, Європейський Суд не визнав порушенням ст. 8 Конвенції обов'язок публічного службовця надавати відомості про фінансовий стан з подальшим оприлюдненням їх через мережу Інтернет.

Таким чином слід зробити висновок, що встановлення обов'язку щодо внесення відомостей про фінансовий стан, у тому числі й про видатки публічних службовців, до антикорупційних декларацій з подальшим їх оприлюдненням, у тому числі й через мережу Інтернет, є поширеною практикою країн, які мають хороші результати у

запобіганні і протидії корупції. Оприлюднення інформації про фінансовий стан зазначених осіб хоча і являє собою втручання у приватне і сімейне життя, але не може визнаватися порушенням ст. 8 Конвенції про захист прав і основоположних свобод.

Література:

1. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014р. № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.

2. Конвенція Ради Європи Про захист прав людини та основоположних свобод, 1950 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

3. Andrzej WYPYCH v. Poland, Application no. 2428/05 [Electronic resources]. – See at: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-71236"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{).

Маєв Андрій Петрович,

Одеський регіональний інститут державного управління

Національної академії державного управління

при Президентіві України,

кандидат наук з державного управління

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ВЕЛИКИХ МІСТ НА ПРИКЛАДІ ПАРИЗЬКОЇ АГЛОМЕРАЦІЇ

У процесі реалізації в Україні децентралізації та реформи місцевого самоврядування особливої актуальності набувають питання адміністративного устрою та взаємодії між різними рівнями територіальної влади. Проте, на сьогодні реформування зачіпає насамперед невеликі громади, які вже встигли відчутти переваги добровільного об'єднання та отримали додаткові джерела надходжень до місцевих бюджетів. В той же час залишаються невирішеними питання взаємовідносин між місцевою владою великих міст та прилеглих до них територій, їх узгодженого розвитку, що гостро постають як у столиці, так і в інших великих мегаполісах.

На сучасному етапі більше половини населення світу живе в агломераціях, створюючи 80% світового ВВП і цей процес в майбутньому буде тільки посилюватись. За даними ООН в 2050 році 70% світового населення буде проживати в агломераціях [3].

Перші міста в Європі з'явилися ще в епоху античності. Потім їх число значно збільшилося в період середньовіччя. На початку XX ст. Європа концентрувала 1/3 всіх великих міст світу. Не доводиться дивуватися тому, що саме цей регіон став батьківщиною міських

агломерацій, яких вже на початку 1980-х років тут налічувалося близько 400.

Практика утворення агломерацій (або метрополій) є особливо успішною у Франції, де навколо всіх великих міст формуються певні системи управління. Значною мірою це пов'язано з високим рівнем урбанізації, що становить 85,74 % [5]. Найбільшою агломерацією протягом останніх десятиліть залишається Паризька, чисельність населення якої становить близько 10 млн. осіб.

Місто Париж давно вже вийшло за межі свого адміністративного кордону (департаменту Париж), і фактично виплеснулося в сусідні департаменти: О-де-Сен, Сена-Сен-Дені, Валь-де-Марн, практично повністю урбанізувавши їх. Цю зону міської забудови прийнято називати внутрішньої зоною передмість, або «малою короною». У більш віддалених від Парижа департаментах утворилася зовнішня зона передмість – «велика корона» (урбанізовані ареали департаментів Сена-і-Марна, Івелін, Ессон і Валь-д'Уаз). Місто Париж разом з двома «коронами» і утворює той урбанізований ареал, який прийнято називати Паризької агломерацією, або Великим Парижем.

Паризька агломерація не розвивалася хаотично. Спроби впорядкування розвитку Парижа здійснювалися протягом майже двохсот років. Префект Парижа барон Осман провів в XIX сторіччі повну реконструкцію міста. Він зніс старі кріпосні стіни і проклав знамените кільце бульварів, без яких Париж вже немислимий. У кінці 1930-х років з'явилася Генеральна схема розвитку Паризького регіону. Вона передбачала створення другого ядра агломерації – Париж-2, де зосередилися б усі управлінські функції, будівництво нових міст, переміщення жителів з ядра в передмістя.

У 1960-х роках почали будуватися міста-супутники столиці. Нові міста повинні були в першу чергу зняти демографічне навантаження з ядра агломерації. У місцях їх розташування потрібно було забезпечити відносну рівновагу між житловим будівництвом, кількістю робочих місць і соціально-культурною сферою. Приблизно п'ята частина приросту населення у «великий корони» припала на ці нові міста [2].

Формалізація відносини між Парижем і органами місцевої влади прилеглих територій відбулася відносно недавно. Прийнятий 27 січня 2014 року Закон про модернізацію територіального управління і створення метрополій (Loi de modernisation de l'action publique territoriale et d'affirmation des métropoles, MAPTAM) надав метрополії Великого Парижа статус публічної інституції міжкомунальної співпраці (Etablissement public de coopération intercommunale, EPCI) з особливим статусом і фіскальними повноваженнями, що набули

чинності з 01 січня 2016 року [6]. Відповідно до закону МАРТАМ, новий статус, що закріплений статутом, а також власну представницьку асамблею отримали й інші метрополії країни.

В контексті вивчення іноземного досвіду можливо сформулювати такі ключові тези щодо розвитку агломерацій в Україні:

- Агломерації – продукт урбанізації країни, що виникає і розвивається завдяки спеціалізації території, її залученості в єдиний транспортний, виробничий простір.

- Там де агломерації склались, проявляється природна потреба співпраці її суб'єктів, що стосується передусім планування території, громадського транспорту та спільної інфраструктури [4].

В українському законодавстві сьогодні немає чіткого визначення поняття «агломерація» та чітких критеріїв, які б допомогли встановити межі агломерації. Наслідком цього є стихійне розростання території міських агломерацій, а відсутність узгодженого механізму виділення земельних ділянок перешкоджає подальшому промисловому розвитку агломерації, будівництву транспортних магістралей та розвитку інших об'єктів інфраструктури [1].

З урахуванням того, що процес добровільного об'єднання громад, що триває, практично не зачіпає великі міста, виникає побоювання того, що утворені навколо міста об'єднані громади заблокують його розвиток. Альтернативою цьому сценарію як раз і може бути створення агломерацій.

Література:

1. Лайко О. Інституціональні основи регулювання агломераційного процесу в Україні та Одещині [Електронний ресурс] / О. Лайко // – Режим доступу: <https://www.slideshare.net/CSIUKRAINE/ss-74577941> – Назва з екрану.

2. Мирошникова Е. Большое сердце Франции. Парижская агломерация [Электронный ресурс] / О. Мирошникова // – Режим доступу: <http://geo.1september.ru/1999/45/geo45.htm> – Название с экрана.

3. Осіпов В. Конкурентоспроможність міських агломерацій: світові тренди та перспективи формування в Україні / В. Осіпов, М. Кукош // Економічні інновації: Зб. наук. пр. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2014. – Вип. 57. – С. 283-296.

4. Сергієнко О. Київ у кайданах околиць, або Як розвиватися українським мегаполісам? / О. Сергієнко, А. Ткачук // – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://gazeta.dt.ua/internal/kiyiv-u-kaydanah-okolic-abo-yak-rozvivatisya-ukrayinskim-megapolisam_.html – Назва з екрану.

5. France: Degree of urbanization from 2001 to 2011World Bank [Electronic resource] – Access mode: <http://www.statista.com/statistics/167202/urbanization-in-france/> – Title from the screen.

6. Loi n 2014-58 du 27 janvier 2014 de modernisation de l'action publique territoriale et d'affirmation des métropoles [Electronic resource] – Access mode: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000028526298> – Title from the screen.

*Мазур Світлана Михайлівна,
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка,
магістрантка спеціальності «Публічне управління та
адміністрування»*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА, ЯКА ЗАКРІПЛЮЄ СОЦІАЛЬНІ ГАРАНТІЇ ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА УЧАСНИКІВ АТО

Питання соціального та правового захисту військовослужбовців набули актуальності з початку проведення у квітні 2014 року широкомасштабної антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей, в якій задіяні численні сили і засоби суб'єктів боротьби з тероризмом. Політика у сфері безпеки завжди декларувалася Україною як політика нейтралітету та невтручання. Проте, внаслідок подій 2014-2017 років, виявилася необхідність значних змін правової бази, що адаптують стан української армії до умов ведення збройного конфлікту на Сході країни[5].

Зазначена проблематика торкнулася не лише самої будови та принципів діяльності Збройних Сил України, але й зачепила питання соціальної захищеності військовослужбовців та членів їхніх сімей, оскільки кількість суб'єктів, що претендують на такий соціальний захист, різко зросла в сотні разів, як і сама кількість Збройних Сил України. Декілька турів мобілізації, значна кількість жертв значно підвищила витрати держави на соціальний захист як самих військовослужбовців, так і членів їхніх родин.

Швидка зміна ситуації в країні та стрімке збільшення чисельності Збройних Сил України, виникнення нових категорій осіб, статус яких не врегульовано сучасним законодавством та які потребують окремого специфічного соціального захисту, зумовлює, відповідно, й стрімке зростання кількості прогалин у правовому регулюванні зазначених питань. [5]

Джерела військового права у своїй сукупності утворюють певну систему, яка відображає зміст та комплексність зазначеної галузі права і покликана врегулювати публічні відносини, що виникають між державою, суспільством та військовослужбовцем під час забезпечення здійснення функції захисту держави. Проте суспільні процеси дуже стрімко розвиваються, а в умовах нинішньої ситуації в країні стає очевидним, що значні зміни, які відбулися в суспільстві, а особливо у сфері діяльності Збройних Сил України, потребують глибоких змін правового поля, що регулює відносини цієї сфери.

Варто зазначити, що за часів незалежності України прийнято значну кількість законодавчих та інших нормативно-правових актів, серед яких: Статути Збройних Сил України, Закон України «Про Збройні Сили України»[2], Закон України «Про оборону України», Закон України «Про військовий обов'язок та військову службу» [1], Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», Закон України «Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ» [3], Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»[4].

В Україні створено єдину державну систему соціального забезпечення, яка передбачає централізоване правове регулювання, що гарантує на всій території країни однакові умови та норми, рівні можливості здійснення громадянами свого одного з найважливіших конституційних прав – права на соціальний захист. Крім того, місцевими органами державної влади можуть видаватися нормативні акти, якими передбачається надання окремим категоріям громадян додаткових, окрім тих, які передбачені законодавством, пільг. Але такі нормативні акти діють лише на території відповідної місцевої ради, і передбачені цими нормами види соціального забезпечення фінансуються з місцевого бюджету [5].

Не можна не зважати на міжнародно-правові акти як на джерело адміністративно-правового регулювання соціального захисту військовослужбовців Збройних Сил України, оскільки вплив норм міжнародного права на соціальне становище військовослужбовців очевидний, а від дотримання державою положень, задекларованих у міжнародному праві щодо соціального захисту осіб, що перебувають на службі, залежить і власне економічний, соціальний стан Збройних Сил України, а також бойовий дух та емоційно-психологічний стан особового складу армії.

Отже, у зазначених умовах постало питання недосконалості наявної правової бази у військовій сфері, неадаптованої до реальних

умов здійснення оборони України та захисту її суверенітету. Очевидним став той факт, що наявне правове підґрунтя у сфері соціального захисту військовослужбовців, як і значна частина правової бази, що регулює відносини в цій сфері, а також політика у сфері обороноздатності країни виявились недостатньо різнобічними та повноцінними, адже не враховували важливих питань, які постали в умовах реального збройного конфлікту [5].

Література:

1. Про військовий обов'язок та військову службу: закон України від 25.03.1992 р. №2233-ХІІ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua>. – Назва з екрану.

2. Про Збройні Сили України: закон України від 06.12.1991 р. № 1934-ХІІ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua>. – Назва з екрану.

3. Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ: закон України від 9 грудня 1992 року № 7-92 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua>. – Назва з екрану.

4. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: закон України від 22.10.1993 № 3551-ХІІ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua>. – Назва з екрану.

5. Шкуропацький О.І. Поняття адміністративно-правового регулювання соціального захисту офіцерського складу Збройних Сил України / О. І. Шкуропацький // Вісник Харківського національного університету ім. Іна. Серія Право. – 2015. – № 000, Вип. 20. – С. 104-108.

Мамонова Валентина Василівна,
*Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління
при Президентіві України,
доктор наук з державного управління, професор*

Кожуріна Віра Миколаївна,
*Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління
при Президентіві України,
аспірант кафедри регіонального розвитку
та місцевого самоврядування*

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄС: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

На сучасному етапі розвитку української держави все більшої актуальності набуває дослідження регулювання вітчизняного ринку землі та вивчення закордонного досвіду у цій сфері. З метою адаптації правової системи України до права Європейського Союзу та імплементації кращих європейських практик до вітчизняного публічного права доцільно здійснювати аналіз правового регулювання у країнах ЄС окремих сфер життєдіяльності суспільства, зокрема – земельних відносин. Важливість законодавчого забезпечення та регламентації земельних відносин в Україні визнана на державному рівні [1], пріоритетність проведення земельної реформи закріплено в стратегічних нормативно-правових актах: Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», а також у Середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду до 2020 року та Плані пріоритетних дій Уряду на 2017 рік.

Достатньо тривалий процес земельної реформи на сучасному етапі вже має відповідні наслідки: з 41,5 млн га всіх сільськогосподарських угідь України 31,0 млн га нині перебувають у приватній власності, близько 10,5 млн га – у державній та близько 0,03 млн га – у комунальній та колективній власності [2]. Але повноцінний оборот земель стримує відсутність правового забезпечення ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення.

Основними нормативно-правовим актом, що регулює земельні відносини в Україні, як відомо, є Земельний кодекс України. Окрім нього, права система, об'єктом регулювання якої є земельні відносини, охоплює 16 законів («Про форми власності на землю», «Про оренду землі», «Про плату за землю», «Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток» та ін.)

та інших нормативно-правових актів (Декрет Кабінету Міністрів України «Про приватизацію земельних ділянок», Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо підвищення рівня захисту майнових прав сільського населення», Постанова Кабінету Міністрів України «Про створення єдиної системи державної реєстрації земельних ділянок, нерухомого майна та прав на них у складі державного земельного кадастру» тощо). Але, не дивлячись на таку детальну правову регламентацію, існує необхідність у розробці законодавчої бази саме для ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення та програмної документації для розвитку ринкових земельних відносин.

Варто зазначити, що діючим законодавством України продовжено мораторій на продаж сільськогосподарських земель до 1 січня 2018 року. Схожі засоби з метою ведення боротьби зі спекуляцією земельними ресурсами, обов'язкового використання землі для розвитку сільського господарства широко використовуються в країнах ЄС. Наприклад, в Данії, Франції – забороняється купівлю-продаж земель сільськогосподарського призначення для несільськогосподарських потреб, або обмежується процедурно (необхідність отримати дозвіл місцевих органів влади та зацікавлених осіб). Окрім того, згідно з датським законодавством від покупця земельної ділянки сільськогосподарського призначення вимагається наявність відповідної аграрної освіти та зобов'язання, що на купленій земельній ділянці господарюватиме не менше восьми років. За умов неналежного використання земельної ділянки, власник може бути позбавлений права на неї.

У багатьох країнах ЄС заборонено продавати землю іноземцям. Польща, Естонія, Латвія, Литва, Словаччина, Угорщина, Чехія, Румунія, Болгарія встановили перехідний період тривалістю від 7 до 12 років, протягом якого фізичні особи-іноземці та іноземні компанії не можуть набувати у власність землі сільськогосподарського призначення. На нашу думку, такий досвід є дуже корисним для України, адже державного регулювання потребує доступ іноземців до ринку землі нашої країни. Між тим, існують і норми, що пом'якшують умови продажу землі при виконанні певних умов, наприклад, європейські фермери мають можливість купувати землю в Угорщині через три роки за умови попередньої оренди в цей період.

В Угорщині відносини з приводу формування ринку сільськогосподарських земель врегульовано законом «Про податок за землю», яким надано пріоритетне право на купівлю земельної ділянки громадянам, які професійно пов'язані з сільськогосподарською

діяльністю і здатні забезпечити збереження і підвищення родючості ґрунтів та охорону земель.

Дозвільний порядок отримання земельної ділянки застосовується не лише для обмежень суб'єктного складу покупців, а й для встановлення граничної площі ділянки, що підлягає продажу. Так, у Німеччині Законом «Про поліпшення агроструктури і забезпечення сільськогосподарських і лісгосподарських підприємств» (Закон про обіг земельних ділянок) регламентовано продаж земельних ділянок площею понад 1 га за умови отримання дозволу місцевих органів влади. Процедура отримання відповідного дозволу передбачає обґрунтування потенційним покупцем купівлі землі і підтвердження рівня професійної підготовки.

Отже, досвід країн ЄС свідчить, що своєчасне і плідне законодавче регулювання є необхідним механізмом у системі державного регулювання земельних відносин, адже вільний обіг землі не означає відсутність держави як координатора і регулятора у відповідних відносинах. Наявність системи обмежень обороту земель держави покликана зберегти національне багатство, тому є доцільною для використання у законодавчій базі України.

Література:

1. Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/poslannya-prezidenta-ukrayini-do-verhovnoyi-radi-ukrayini-pr-43086>.

2. Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://land.gov.ua>.

Менська Олена Анатоліївна,

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

РЕСТИТУЦІЯ ЯК СПОСІБ ЗАХИСТУ Й ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ

Події, які останніми роками відбуваються в Україні, зумовлені певними політичними обставинами, і справили вирішальний вплив на новий виток української історії. З огляду на це, нового, більш сучасного імпульсу набули проблеми культурної самоідентифікації українців, зокрема переосмислення правового регулювання питань повернення культурної спадщини. Дані обставини не могли не вплинути на міждержавні відносини, учасницею яких є Україна.

Актуалізацію цієї проблеми підсилюють питання досягнення балансу приватних інтересів у контексті забезпечення непорушності права приватної власності, оскільки зобов'язання держави щодо захисту культурної спадщини мають публічно-правовий характер.

Національні інтереси в сфері збереження об'єктів культурної спадщини полягають не тільки в декларуванні принципу охорони й захисту, але й в забезпеченні реальної можливості держави виробити дієві підходи до розв'язання проблеми повернення втрачених культурних цінностей.

Дана проблема висвітлила багатоаспектний вектор міждержавних відносин, який, як було показано практикою, не може бути здійсненим тільки на рівні законодавства однієї країни. Вирішення проблем, пов'язаних із поверненням об'єктів культурної спадщини з метою різних форм охорони й захисту вітчизняної культурної спадщини як частини всесвітньої спадщини, можливе в рамках комплексно-галузевого регулювання, при гарантованому застосуванні міжнародних нормативно-правових актів.

Одним із способів відновлення майнових прав нащадків на культурні цінності, що раніше вибули з їх власності (часто на незаконних підставах), є реституція. Норми, які регулюють питання реституції забезпечуються багатосторонніми міжнародними договорами, які по суті окреслюють поведінкову модель держав у колі політичних міжнародних взаємин, зокрема, й шляхом укладення міжнародних договорів, які регулюють реституційні проблеми.

Для ілюстрації вироблення конструктивних підходів щодо розв'язання проблемних питань стосовно повернення культурних цінностей на рівні міжнародних відносин, держави встановлюють власні національні пріоритети та законодавчі норми щодо культурної політики у внутрішньому законодавстві, які у свою чергу базуються на принципах, закріплених у міжнародних нормативно-правових актах, що стосуються проблеми повернення культурних цінностей.

Вітчизняне законодавство базується на дотриманні міжнародно-правових норм. Так, 20.07.2014 було прийнято Закон України «Про міжнародні договори України», яким встановлено порядок укладення, виконання та припинення дії міжнародних договорів України з метою належного забезпечення національних інтересів, здійснення цілей, завдань і принципів зовнішньої політики України, закріплених у Конституції України та законодавстві України. Такий підхід був вироблений для уникнення правових непорозумінь в міжнародному просторі. Україна, інтегруючись у світове співтовариство, підтримує

відповідні міжнародні нормативно-правові акти, зокрема конвенції ЮНЕСКО, ЮНІДРУА, резолюції ООН та ін.

Відзначаючи, що розкрадання культурних цінностей, незалежно від форми їхньої власності, завдають значної шкоди збереженню культурної спадщини, Україна приєдналася до низки угод, які стали важливим кроком у вирішенні питань реституції культурних цінностей. Зокрема, правовою базою для зміцнення співробітництва між сусідніми державами, на яких лежить реституційний обов'язок, як території на якій до сьогодні знаходяться українські культурні цінності стало укладення низки двосторонніх угод із питань культурного та наукового співробітництва. Так, 14.02.1992 Україна приєдналася до Угоди про повернення культурних та історичних цінностей державам їхнього походження; 20.02.1993 між Державним митним комітетом України та Державним митним комітетом Республіки Узбекистан була укладена Угода про співробітництво в галузі затримання та повернення незаконно вивезених і ввезених культурних цінностей; 25.06.1996 між Урядом України та Урядом Республіки Польща була підписана Угода про співробітництво у справі охорони та повернення втрачених і незаконно переміщених під час Другої світової війни культурних цінностей; 18.04.2013 Україна ратифікувала Угоду про співробітництво держав-учасниць СНД у боротьбі з розкраданнями культурних цінностей і забезпеченні їхнього повернення та низки інших³⁴, а 07.10.2015 Україна приєдналася до Міжнародного центру вивчення питань збереження та відновлення культурних цінностей (ІКПРОМ).

Події, що відбулися на території України, в результаті яких об'єкти культурної спадщини, що знаходяться на неконтрольованих українською владою територіях, опинилися поза юрисдикцією України. Країна-агресор, яка є повноправним членом СНД, ігнорує зобов'язання перед цією організацією і державами-членами щодо збереження культурної спадщини України як частини світової спадщини, чим ставить під загрозу існування значної частини української національної культури.

³⁴ Україна, не підписавши Статут СНД від 22.01.1993 р., де-юре не є державою – членом Співдружності, а має статус держави – засновниці та держави – учасниці СНД. Українська сторона нотою МЗС України від 19.03.2014 р. заявила про припинення головування в СНД у 2014 р. Відповідно, починаючи з квітня 2014 року, співробітництво України в рамках СНД зведено до мінімуму. Україна вийшла з низки багатосторонніх угод в рамках СНД та припинила членство у багатьох органах галузевого співробітництва. – Докладніше див. <http://cis.mfa.gov.ua/ua/ukraine-cis/cooperation>.

Вітчизняні, з погляду сьогодення варто відмітити, що за роки незалежності України вироблений певний позитивний досвід щодо реституції культурних цінностей, однак національні інтереси все ще перебувають між полярними позиціями держав, на території та у власності яких перебувають на законних (з точки зору міжнародного права) підставах дані об'єкти.

З огляду на це, недосконалість законодавства на фоні як економічних, так і геополітичних негараздів у країні може призвести до втрати вітчизняних об'єктів культурної спадщини, зокрема через неефективну систему заходів щодо їх охорони, захисту та повернення. Збереження об'єктів культурної спадщини прямо залежить від стану вітчизняного законодавства та результативності його застосування в цій сфері. Окрім того, вкрай необхідним для вирішення проблемних питань реституції об'єктів культурної спадщини та визначеності дійсних обсягів втрат, вважаємо, стане складання докладних баз даних збирання, накопичення, обліку зниклих культурних цінностей, які пов'язані з історією українського народу і перебувають за межами України, а також уточнення каталогів пограбованих та знищених культурних цінностей, які знаходяться в національному розшуку, зокрема після анексії частини території України, воєнних дій та інших збройних конфліктів.

Мизнікова Валерія Вікторівна,

Полтавський юридичний інститут

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
студентка 1 курсу*

СТАТУТ ООН ТА ЙОГО ВПЛИВ НА СТАНОВЛЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ

Починаючи з 1940-х років погляди на права людини кардинально відрізнялись. Країни ССРСР вважали, що тоталітаризм є прийнятною формою для існування суспільства, у той час, як Європа почала активно захищати невід'ємні права кожної людини.

Тема є актуальною, оскільки навіть зараз деякі люди не розуміють, наскільки важливим є те, щоб влада не утискала права людини, а робила усе, для того, щоб вони були найвищою цінністю будь-якої держави.

Протягом Другої світової війни Ліга націй потерпіла невдач у своїх рішеннях і діях, оскільки деякі країни, такі як США, принципово не хотіли приєднуватись до неї. Тому потрібно було заснувати організацію міжнародного рівня, яка б змогла її замінити. Як наслідок,

постала пропозиція про те, щоб створити ООН. Дане питання було уважно досліджено та обговорено і 24 жовтня 1945 була заснована ООН.

Разом с цим було затверджено Статут ООН. Він привернув до себе неабияку увагу, оскільки даний документ закріплював захист прав і свобод людини, а також містив такі норми, які показували, що держава прихильно відноситься до них. До Другої світової війни у міжнародному праві не було документу подібного цьому, оскільки ООН з уважністю поставився до тих прав, які належать кожній людині. В його преамбулі було зазначено: «Ми, народи Об'єднаних Націй, сповнені рішучості позбавити прийдешні покоління від лиха війни, які двічі в нашому житті принесли людству величезне горе, і знову затвердити віру в основні права людини, в гідність і цінність людської особистості, в рівноправність чоловіків і жінок і в рівність прав великих і малих націй» [2].

Поява даної норми, не була випадковою. Оскільки на фоні подій, що відбувались у період війн та між ними, люди дійсно почали цінувати своє життя [3]. Вони зрозуміли, що потрібно боротися за свої права, тому що вони не повинні утискатися, а також залежати від того якої особа статі, який у неї розріз очей чи колір шкіри. Тобто, усі люди Світу повинні бути рівними.

Важливо зазначити й те, що принципи захисту прав людини, які зазначені в Статуті ООН не є статичними. Вони розвиваються з плином часу, тому їх ознакою є динамічність[1]. З'являються нові доктрини міжнародного права, щодо цих питань, нові обставини, які потребують регулювання саме завдяки ООН. Як приклад, можу привести те, що у червні 2015 року було затверджено абсолютно нове право людини – анонімність в Інтернеті. Це є точним доказом того, що ООН дійсно намагається не стояти на місці.

У наш час увага щодо захисту прав людини з кожним роком лише посилюється, так, питання про безпеку держави постає перед нами у зовсім новому тлумаченні. Тепер вона включає в себе поняття не тільки безпеки безпосередньо держави, а й безпеки кожної особи, що являє собою захист її прав за допомогою держави і міжнародних стандартів [5].

Справді, безпека є одним з важливих елементів у роботі ООН, оскільки головним завданням організації є створення таких умов, які б ніколи не дозволили людям пережити ті жахливі втрати, які несла у собі війна. Не менш важливим є забезпечення рівності людей, бо затвердження Статуту ООН ознаменувало собою жорстоку боротьбу проти тоталітаризму, який панував у багатьох країнах після

завершення війни і не просто звужував права будь-якої особи, а взагалі їх виключав. Вона була необхідна, оскільки тоталітаризм і панування прав людини паралельно існувати не можуть.

Сьогодні, як тільки мова йде про права людини, усі згадують саме Статут ООН. Оскільки, даний Статут є основним міжнародно-правовим договором, що регулює дану сферу. ООН перша, хто так стрімко почав доводити те, що людина має багато невід'ємних прав. Ця організація завжди наполягала на тому, що такі права є природними, вони дані кожній людині від самого народження. Тому їх захист є напрочуд важливим [4].

Отже, підсумовуючи викладене, можемо сказати, що Статут ООН у міжнародному праві має основоположне значення відносно прав людини і їх захисту. Він є фундаментом для всіх договорів, декларацій, статутів та ін. документів, які зараз створюються відносно даного питання. Нарешті, людство почало розуміти, які права має кожна особа, а також, як саме можна її захищати. Поштовхом щодо цих думок був саме Статут ООН. Тому ми всі повинні наслідувати його принципи, задля справедливого життя.

Література:

1. Асірян С.Р. "Концепція захисту прав людини в статуті ООН" [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://intllegalmanac.net/v11/9.pdf>.

2. Статут Організації Об'єднаних Націй від 26 червня 1945 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_010.

3. Міжнародний захист прав людини та права біженців : [навч. посібник]. – К. : Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців, 2002. – 160 с.

4. Міжнародне право : [навч. посібник] / за ред. М.В. Буруменського. – К. : Юрін-ком Інтер, 2005. – 252 с.

5. Коптева О. О. Безпека людини як концепція міжнародного права [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: file:///C:/Users/Lera/Desktop/%D1%82%D0%B5%D0%B7%D1%8B%20%D0%BF%D0%BB%D0%B7/Nzizvru_2014_6_14.pdf.

*Морозова Стелла Євгенівна,
начальник відділу забезпечення діяльності
заступника Голови та секретаря судової палати
Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і
кримінальних справ, кандидат юридичних наук*

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТИТУТУ КОЛЕКТИВНИХ ПОЗОВІВ В УКРАЇНІ

Досвід країн ЄС щодо запровадження інституту колективних позовів в Україні є вкрай корисним і актуальним з огляду на велику кількість спорів з однаковими предметом спору, вимогами відшкодування, стороною-відповідачем. При цьому зауважимо, що ЄС сьогодні стоїть на шляху запровадження єдиних принципів та підходів у правовому регулюванні колективних позовів у всіх державах-членах з урахуванням відмінностей національних правових систем кожної із держав та законодавчих можливостей захисту прав та інтересів осіб за допомогою колективного позову.

Практика зарубіжних країн свідчить про переваги застосування колективних позовів у цивільному судочинстві порівняно з індивідуальними, зокрема через можливість забезпечення доступності правосуддя, єдності судової практики, зменшення навантаження на суди тощо.

В Україні і сьогодні існують законодавчі можливості для об'єднання спорів за спільністю предмета спору і підставами позову для захисту інтересів численної або невизначеної кількості осіб, зокрема, у справах про захист прав споживачів, екологічних прав тощо. Можливості для захисту невизначеного кола осіб передбачені як у позовному, так і у наказному провадженні.

З огляду на викладене постає запитання, чи достатньо процесуальної співучасті та наказного провадження як класичних інститутів цивільного процесу для захисту прав невизначеної або необмеженої кількості осіб?

На нашу думку, процесуальної співучасті та наказного провадження як класичних інститутів цивільного процесу для захисту прав невизначеної або необмеженої кількості осіб на сьогодні недостатньо. Відсутність законодавчого механізму розгляду колективних позовів є перешкодою у доступі до правосуддя у спорах з незначною сумою, коло потенційних позивачів у таких справах є невизначеним для суду. І навіть якщо буде винесено рішення з індивідуальної позовної заяви, воно може не мати преюдиційного значення для іншого суду. В іншому суді щодо іншої особи за таким же спором може бути винесено інше рішення. А грамотний, але

безсовісний відповідач легко «зламає» індивідуальні позови позивачів, зокрема шляхом зловживань, наприклад, домовившись із першим позивачем про відступне.

Ми вважаємо, що особам, чії права порушено, ефективніше захищати свої права у суді спільно. Ця процедура потребуватиме зміни законодавства, а змінюючи законодавство, слід пам'ятати про необхідність вирішення кількох питань, зокрема щодо мети запровадження колективного механізму відшкодування шкоди; вибору моделі захисту; критеріїв типовості вимог, на підставі яких можливе об'єднання значної або невизначеної кількості осіб в групу; виду судового представництва тощо. На сьогодні законодавчі механізми застосування колективних позовів закріплені у правових системах багатьох держав-членів ЄС (Австрія, Бельгія, Болгарія, Данія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Угорщина, Італія, Литва, Нідерланди, Польща, Португалія, Іспанія, Швеція та Великобританія). Слід зауважити, що законодавство всіх країн, де діє інститут масових позовів, зазнає перманентних змін. Наприклад, у Великобританії, яка вважається першою країною, де з'явилися колективні позови (приблизно XIII ст.), у 2015 році було прийнято новий Закон про захист прав споживачів, яким було закріплено нові правила для колективних позовів і колективних схем відшкодування збитків споживачам. Законодавство про колективні позови та колективне відшкодування збитків одних держав-членів ЄС перебуває в стані реформування (Бельгія, Литва та ін.), інших – на стадії розгляду запровадження систем колективних позовів (Мальта, Великобританія (Шотландія)).

Інститут колективного позову за своєю сутністю є формою захисту прав та інтересів значної або невизначеної кількості учасників у спорах, що виникають на підставі єдиного для всіх сторін правовідносин юридичного факту. Метою запровадження колективної форми захисту прав та інтересів осіб є: 1) захист слабкої сторони правовідносин у випадках, коли розмір індивідуальної шкоди настільки малий, що не перебиває судові, часові, майнові, моральні витрати тощо, 2) захист і відновлення публічного правопорядку (публічних інтересів), 3) більш швидкий та економний розгляд справ та забезпечення єдності судової практики.

Законодавство кожної держави-члена ЄС має свій набір усталених або тих, що ще формуються, інструментів, механізмів, за допомогою яких можна організувати процедуру колективного позову: На сьогодні відомі дві законодавчі моделі колективного позову – opt-in model («право приєднатися») та opt-out model («право вийти»). У

європейській практиці застосовуються обидва варіанти, а також змішана модель.

Існують два шляхи запровадження законодавчого механізму колективного захисту прав учасників цивільних правовідносин. Перший – включення до проекту ЦПК розділу, присвяченого колективним спорам. Другий – розробка і ухвалення окремого закону, який би врегулював єдині правила колективного відшкодування шкоди за колективними позовами.

На жаль, проголосований Верховною Радою України в другому читанні проект ЦПК не містить відповідного розділу, то ж залишається надія на ухвалення закону, однак, очевидно, що окремі недобросовісні представники бізнес-кіл не зацікавлені у припиненні або попередженні незаконної ділової практики, яка стосується численної кількості заявників, та запровадженні колективної компенсації за завдану шкоду.

*Муза Олег Валентинович,
Академія адвокатури України,*

доктор юридичних наук, старший науковий співробітник

ПУБЛІЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

У сучасному демократичному суспільстві правова категорія «публічний контроль» тлумачиться достатньо «широко». Мова йде про два типи відносин, що складаються у сфері контролю за діяльністю органів державної влади та місцевого самоврядування: перший тип відносин – полягає у здійсненні контрольної діяльності у системі публічної влади, за якого, як правило, вищестоящі органи державної влади мають право впливу на результати та обсяг управлінської діяльності нижчестоящих органів державної влади у межах та спосіб, що визначені Конституцією і законами; другий тип відносин – передбачає «вихід» за межі системи публічного управління та здійснення моніторингу владно-управлінської діяльності як владними, так і невладними інституціями, у тому числі міжнародними універсальними та регіональними організаціями, неурядовими організаціями.

Існує достатньо чисельна класифікація видів публічного контролю. У контексті нашого дослідження важливо відмітити про виокремлення контролю за діяльністю децентралізованих органів. Ще у Концепції адміністративної реформи в Україні 1998 року

відзначалося про «здійснення ефективного адміністративного контролю щодо становлення і розвитку місцевого самоврядування».

В умовах децентралізації публічної влади та передачі повноважень на рівень місцевого самоврядування, при розмежуванні компетенції місцевих органів влади потрібно в першу чергу здійснювати розмежування їхніх повноважень за предметами відань.

Головними цілями політики ЄС від початку його створення було подолання нерівності у розвитку між різними регіонами ЄС, посилення збалансованого розвитку на всій території ЄС та забезпечення по-справжньому рівних можливостей для розвитку всіх регіонів.

Головними принципами єдиної регіональної політики ЄС є [1]:

- принцип партнерства, за яким усі зацікавлені сторони будуть залучені як на стадії розробки, так і на стадії впровадження. Це передбачає співпрацю Європейської Комісії та органів влади національного, регіонального та місцевого рівнів, а також співпрацю із економічними і соціальними партнерами;

- принцип спільного фінансування, який передбачає, що кошти ЄС мають поєднуватися із власними коштами країн-членів, а не бути використаними замість коштів окремої держави.

Серед інших принципів можна визначити такі [2]:

- субсидіарність, за якою всі заходи мають відбуватися на якомога нижчому рівні самоврядування. Головна ідея принципу субсидіарності полягає в тому, що політична влада повинна втручатися лише тоді і в тих межах, при яких суспільство і групи, що його складають, починаючи від індивідів до сім'ї, місцевих громад та інших більш громіздких груп, не в змозі забезпечити різноманітні потреби; інституції ЄС можуть втручатися лише у випадках, коли регіон чи країна-член ЄС неспроможні забезпечити ефективно і незалежно впровадження нової регіональної політики;

- концентрація – передбачає, що кошти ЄС будуть спрямовані виключно на найважливіші напрями забезпечення соціально-економічної рівності в Європі, на регіони і сектори, які перебувають у найменш розвинутому стані.

Особливе значення для принципу субсидіарності має положення п. 2 ст. 4 Європейської хартії місцевого самоврядування, згідно з яким органи місцевого самоврядування в межах закону мають повне право вільно вирішувати будь-яке питання, яке не вилучене зі сфери їхньої компетенції і вирішення якого не доручене жодному іншому органу.

Рада Європи на додаток до норм ст. 8 Європейської хартії місцевого самоврядування щодо нагляду органів державної влади за

діяльністю органів місцевого самоврядування (докладно зміст цих норм розкривається у Пояснювальному коментарі Комітету міністрів РЄ) розвиває свою політико-правову позицію в цій сфері через концепцію належного демократичного управління на місцевому рівні. Вона викладена у Стратегії щодо інновацій та належного управління на місцевому рівні, прийнятій за результатами 15-ої сесії Конференції європейських міністрів, відповідальних за місцеве і регіональне врядування (15-16 жовтня 2007 р., м. Валенсія, Іспанія). Стратегія окреслює дванадцять принципів належного демократичного управління, серед яких підзвітність визначається наступним чином: усі особи, уповноважені ухвалювати рішення (колективні та індивідуальні), несуть відповідальність за свої рішення; про рішення повідомляється, рішення пояснюються та можуть бути санкціоновані; створені ефективні засоби боротьби з «поганим управлінням» (maladministration) та проти дій органів місцевої влади, що порушують громадянські права.

Таким чином, публічний контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування має поєднувати у собі державно-владний контроль (у межах делегованих або переданих повноважень), громадський контроль та міжнародно-правовий контроль (у рамках моніторингу додержання Україною міжнародно-правових зобов'язань).

Вбачається доцільність визначити у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» коло суб'єктів, які уповноважені здійснювати контроль за діяльністю органів та посадових осіб місцевого самоврядування з чітким та вичерпним переліком питань (компетенційних відань). Додатково слід законодавчо розділити правове регулювання внутрішнього та зовнішнього контролю, що має забезпечити додержання прав місцевого самоврядування з боку загальнодержавного та місцевого рівнів, відомчої та позавідомчої моніторингової діяльності.

Існує гостра потреба у прийнятті проекту Закону України «Про громадський контроль» та узгодженню його окремих норм із положеннями Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» в частині розширення та гарантування прав громадським об'єднанням на їх участь у виробленні та прийнятті рішень органами місцевого самоврядування. Також, у рамках розбудови публічно-приватного партнерства передбачити можливість суб'єктів господарювання брати участь та впливати на рішення органів місцевого самоврядування з тих питань, фінансування яких забезпечується коштами приватних юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.

Література:

1. Європейська регіональна політика: натхнення для країн, що не входять до ЄС? [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/international/external_uk.pdf.

2. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://divovo.in.ua/fondova-lekciya-z-navchaleno-yi-disciplini-municipalene-pravo.html>.

Набок Віталій Олексійович,

Студент II курсу, групи ПК-22-А,

Полтавського юридичного коледжу,

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,

ОБ'ЄДНАНА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА ЯК ВИЯВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Захист та забезпечення права громадян України на участь в управлінні державними справами, у всукраїнському та місцевому референдумах, обирати та бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування неможливий без створеної якісної та дієвої системи самоврядування в першу чергу на місцях.

У зв'язку з отриманням Україною статусу незалежної та суверенної держави постало питання про відхід від адміністративно-командної системи керування країною, залежності територіальних органів влади від центральних органів — централізацією [7] через неспроможність територіальних органів повно та якісно виражати інтереси громадян, насамперед їх право на здійснення влади через органи місцевого самоврядування. Це, у свою чергу, було обумовлено недостатнім рівнем фінансування з бюджету, що і призвело до відсутності забезпечення захисту та реалізації нагальних потреб територіальних громад.

Звісно, що при такій недієздатності органів місцевого самоврядування, неефективній організації влади на рівні регіону ми можемо говорити про задоволення права народу на здійснення влади лише у неповному обсязі, позаяк народ, як її носій та єдине джерело не в змозі в повній мірі задовольнити свої політичні, економічні та соціальні права.

Отож, це і призвело до пошуків альтернативної системи устрою державної влади та органів місцевого самоврядування.

Гарним прикладом для виходу з такої ситуації може служити устрій Республіки Польща, тому що до періоду реформування вона, як

і Україна була соціалістичною та централізованою державою, перед якою також стояла проблема фактичної відсутності самоврядування. Щоб виправити це, було здійснено низку адміністративних та адміністративно-територіальних реформ, що полягали у організації системи місцевої публічної влади на основі принципу децентралізації. Відповідно була утворена система публічної адміністрації, що з одного боку передбачає існування самоврядних територіальних громад з органами, що ними утворюються, а з іншого — існування місцевих органів державної влади, на які покладено загальнодержавні функції [6, с. 18].

Така система публічної адміністрації закріплена в ч. 1 ст. 15 Конституції Республіки Польща: «Територіальний устрій Польщі гарантує децентралізацію публічної влади» [5].

Таким чином, територіальним громадам Польщі було гарантоване право на самостійне вирішення місцевих справ. При цьому важливим є те, що самоврядні територіальні громади та місцеві органи державної влади не суперечать та не дублюють свої функції, а сфери обов'язків та повноважень у здійсненні державної влади взаємно доповнюються та не становлять собою чіткої ієрархічної системи, зокрема, у відповідальності однієї структури перед іншою. При такому стані громадяни Польщі мають реальну владу у органах місцевого самоврядування, а їхня діяльність забезпечена фінансуванням на високому рівні. Як висновок, вони здатні задовольнити свої політичні потреби шляхом безпосереднього впливу — участі у діяльності цих органів.

В Україні ж іде тенденція стосовно питання структури, організації самоврядних територіальних громад та місцевих органів державної влади в напрямку децентралізованого розподілу та передачі функцій, повноважень та обов'язків центральних органів влади до органів місцевого самоврядування.

Але при цьому не можна не відзначити двобічності у вирішенні даного питання, що виявляється у існуванні в Україні двох форм організації місцевої влади.

З одного боку, в Україні діє низка законодавчих актів, що передбачає утворення, функціонування органів місцевого самоврядування, активне сприяння держави саме як медіатора цього процесу. Це такі нормативно-правові акти, як ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні», ЗУ «Про добровільне об'єднання територіальних громад», Бюджетний кодекс України, Конституція України, тощо [1; 2; 3; 4].

Дані нормативно-правові акти закріплюють основні принципи побудови та структуру органів місцевого самоврядування, визначають межі повноважень, функції та обов'язки, що делеговані територіальним органам влади від центральних органів, сприяння держави в утворенні та функціонуванні об'єднаних територіальних громад, що виявляється у фінансовій підтримці держави одиниць місцевого самоврядування, участі у формуванні доходів бюджетів місцевого самоврядування [3]. Відповідно законодавець передбачив створення територіальних громад на рівні села, селища та міста та відповідних органів місцевого самоврядування, яким було розширено їхню сферу компетенції вирішуваних питань заради уникнення залежності від центрального органу влади. Це надає можливість територіальним громадам затверджувати програми їх розвитку, управляти майном, що знаходиться в межах комунальної власності громади, затверджувати бюджети, встановлювати податки чи збори на місцевому рівні. Можлива також передача окремих повноважень органів виконавчої влади, але за умови того, що дані органи будуть підконтрольні відповідним органам виконавчої влади. Відповідно ріст виконуваних повноважень та розширення функцій громад передбачає швидший розгляд нагальних питань територіальних громад внаслідок спрощення процедури прийняття рішення, ріст прозорості та відкритості для громадськості даних процедур полегшення роботи центральним органам влади внаслідок зняття з них цих повноважень та їх делегування місцевим територіальним органам влади.

Метою прийняття даних норм права є підвищення дієздатності органів місцевого самоврядування шляхом створення дієвих об'єднаних територіальних громад, забезпечення права народу брати участь в органах державної влади та місцевого самоврядування та здійснювати через них владу конституційними шляхами, задовольняючи при цьому свої політичні, економічні та соціальні права.

Але при цьому Конституція України, зокрема стаття 132, зазначає, що «Територіальний устрій України ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднанні централізації та децентралізації у здійсненні державної влади» [1].

Це означає, що законодавець передбачив неможливість передачі деяких функцій та повноважень, притаманних органам центральної влади, через їх недоцільність здійснення органами місцевого рівня. Центральні органи влади мають представляти інтереси держави, у той час як органи місцевого самоврядування будуть представляти лише

інтереси територіальних громад, водночас їх діяльність буде логічно обмежена територією тієї чи іншої громади.

Також ч. 2 ст. 58 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [4], встановлено зобов'язання про здійснення виконавчим апаратом районних та обласних рад організаційного, правового, інформаційно-аналітичного та матеріально-технічного забезпечення діяльності ради, тобто він не здійснює функції управління. Отож звідси ми можемо говорити про надзвичайно широкі повноваження та компетенцію місцевих державних адміністрацій, яким мають надаватися виконавчі функції органів місцевого самоврядування, що також на даний момент не вирішено децентралізаційними реформами.

Тобто на даному етапі ми можемо говорити про часткову децентралізацію влади, що закріплена Конституцією України та іншими діючими нормативно-правовими актами.

Таким чином, Україна у подальшому стоїть на шляху процесу децентралізації влади. Владою було зроблено рішучі кроки щодо передачі повноважень та функцій від центральних органів влади до місцевих задля повного та всебічного забезпечення права громадян України на реальну участь у здійсненні влади через органи місцевого самоврядування. Отже, нові форми територіального самоврядування у вигляді об'єднаних територіальних громад покликані діяти у сфері інтересів населення тих чи інших територіальних громад шляхом часткового фінансового контролю в громаді, управлінням майном, що перебуває в комунальній власності громади, затвердженні програми розвитку громади. Держава здійснює інформаційно-просвітницьку, організаційну, методичну та фінансову підтримку добровільного об'єднання територіальних громад. Держава надає фінансову підтримку добровільно об'єднаним територіальним громадам на формування відповідної інфраструктури згідно з планом соціально-економічного розвитку такої громади задля підтримки їх діяльності як одного з перспективних інститутів місцевого самоврядування в Україні.

Розмежування завдань та функцій публічного характеру за територіальним принципом є пріоритетним напрямком задля поліпшення економічної ситуації в державі, підвищення рівня життя громадян, їх політичного та соціального добробуту, забезпечення законності та верховенства права на територіальному рівні.

Науковий керівник: к. ю. н. Полтава К. О.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. №254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. –1996. – №30.

2. Бюджетний кодекс України // Верховна Рада України; Кодекс від 14.05.2017 № 2456-VI: [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>. – Заголовок з екрану.

3. «Про добровільне об'єднання територіальних громад»: Закон України за станом на 08 жовтня 2017 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>. – Заголовок з екрану.

4. «Про місцеве самоврядування в Україні»: Закон України за станом на 08 жовтня 2017 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/page>. – Заголовок з екрану.

5. Конституція Республіки Польща (1997 р.)// [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm.

6. Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е., та ін. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е., та ін.]; Швейцарсько-український проєкт «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO. – К. : ТОВ «Софія». – 2012. – 128 с.

7. В. Горбатенко. Централізація // Політична енциклопедія. Редколегія: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. – К.: Парламентське видавництво, 2011. – 767 с.

Надієнко Олена Іванівна,

*Запорізький національний технічний університет,
кандидат юридичних наук, доцент*

СТАНОВЛЕННЯ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ ЯК ДЕРЖАВНОГО ІНСТИТУТУ

Вивчення вітчизняного досвіду пенсійного забезпечення обумовлюється необхідністю його врахування в процесі розбудови сучасної пенсійної системи та адаптації до права Європейського Союзу.

Науковцями широко висвітлені питання пенсійного забезпечення в Україні, але майже не досліджені його витoki. Разом з тим, історія розвитку пенсійного забезпечення України налічує декілька століть. І саме дослідження і використання власного досвіду може дати позитивні результати.

Пенсійне забезпечення, історична категорія, що обумовлена суспільною необхідністю, у сучасному вигляді виникло у другій половині XIX сторіччя. Його безпосереднє становлення як державного інституту стало результатом розвитку капіталістичних відносин. Чинником, під впливом якого зросла необхідність у соціальному

захисті, стало різке, внаслідок втрати заробітку, зниження рівня забезпеченості економічно неактивної частини населення. Виникла об'єктивна необхідність активного втручання держави в регулювання пенсійних відносин, що диктувалась інтересами суспільства і була умовою збереження соціальної стабільності.

Оскільки загальні цивільні закони не надавали громадянам реального забезпечення при настанні різних наслідків професійного ризику, постало питання про необхідність визнання державою принципу професійного ризику і законодавче вирішення питання про покладення відповідальності за нещасні випадки, що сталися з робітниками на виробництві, на роботодавців.

У цей же час дала про себе знати одна з найсерйозніших проблем пенсійної системи – великий фінансовий тягар перерозподільного механізму, за яким пенсійні виплати формуються за рахунок працуючих. Як наслідок – держава або повинна зменшувати розмір виплат, або скорочувати кількість отримувачів пенсії. Тому не дивно, що спроби зробити пенсійне забезпечення загальним у дореволюційні часи ні до чого не призвели. До кінця XIX сторіччя взагалі переважала політика невтручання держави в організацію систем соціального захисту.

Державні пенсії доповнювались виплатами з емеритальних та страхових кас, попередників недержавних пенсійних фондів, утворених різними відомствами за ініціативою уряду. Метою їхнього створення було забезпечення додатковими пенсійними коштами членів каси, що вийшли у відставку. Кошти кас були власністю їх учасників і використовувались виключно на пенсії та допомоги. Каси вкладали кошти у цінні папери, іпотеку, векселя, придбавали будівлі для різних потреб, здавали їх в найм. Членам кас під невеликі відсотки надавались позики високий рівень державних гарантій і відповідальності обумовили поширення діяльності кас. У пенсійному законодавстві детально були врегульовані відносини правонаступництва коштів пенсійних накопичень. Набули поширення ощадно-допоміжні каси, фонди яких формувались за рахунок відрахувань із заробітної плати учасників і внесків підприємців. Відрахування та внески фіксувались на особистих рахунках, утворюючи ощадний капітал. Відзначено значну поширеність кас в Україні кінця 19 ст.

Добровільні пенсійні системи будувались на більш прогресивних по відношенню до перерозподільних механізмах накопичення, які передбачали інвестування коштів. При цьому всі підрахунки базувались на серйозному підрунті, де відслідковувались показники

трудового віку, тривалості життя, статистики захворювань, інвалідності. Брались до уваги територіальна та галузева специфіка, що обумовлювало ефективність системи.

Правове регулювання пенсійного забезпечення на наших теренах було достатньо деталізованим. Нормативно-правовими актами того часу було врегульовано умови призначення пенсій, види пенсійного забезпечення, зокрема, державних службовців і членів їх сімей, спадкування пенсійних накопичень, облік коштів на пенсійних рахунках тощо.

На східних українських землях пенсійне забезпечення наприкінці XIX сторіччя здійснювалось за російським сценарієм: працювали органи соціального страхування, благодійні товариства, каси взаємодопомоги, які через малу чисельність суттєво не впливали на рівень соціального забезпечення.

З початком XX сторіччя починається активний законотворчий процес: у 1901 р. вводяться «Тимчасові правила про пенсії робітникам казенних гірничих заводів і рудників, які втратили працездатність», а у 1903 р. – Закон «Про винагороду потерпілих внаслідок нещасних випадків, працівників і службовців, а також членів їх сімей на підприємствах фабрично-заводської, гірничої і гірничозаводської промисловості», який передбачав особливу відповідальність підприємців – у вигляді пенсії як винагороди за майнову шкоду. Закон не передбачав пенсійного забезпечення зі старості, втрати годувальника, інвалідності від захворювання.

У 1900-1914 рр. найкраще пенсійне забезпечення мали державні службовці, а найгірше – робітники. Причиною важкого становища останніх було втручання підприємців у діяльність робітничих кас та недосконале законодавство, яке регламентувало цю важливу сферу. Внаслідок різкого погіршення економічного стану України протягом Першої Світової війни та Громадянської війни 1918–1920 рр. існуючу систему пенсійного забезпечення з приходом до влади більшовиків було ліквідовано. Подальша історія пенсійного забезпечення вже пов'язана з радянським періодом.

Отже, у другій половині XIX ст. процеси розвитку капіталістичних відносин призвели до зростання кількості робітників і розвиток пенсійного забезпечення був пов'язаний з питанням їх соціального захисту. На українських землях поступово формувалась система органів пенсійного забезпечення. Разом з тим дореволюційне пенсійне забезпечення носило сегментарний характер і обмежувалось окремими категоріями громадян. Система пенсіонування робітників була вибірковою. Пенсійне забезпечення довгий час будувалось на

підставі втрати працездатності та настання інвалідності, а не врахування віку. Шлях вирішення проблеми вбачався у введенні індивідуального страхування.

Осипенко Наталія Михайлівна,

директор Полтавського обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій

Дорошенко Лариса Володимирівна,

начальник навчально-методичного відділу Полтавського обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій

НОВІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ПРАВОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Масштабна розбудова правової держави в Україні вимагає пошуку ефективних правових інструментів соціального й гуманітарного розвитку суспільства. У розв'язанні цієї проблеми провідне місце належить публічній службі. Потреби суспільства диктують необхідність зміни освітньої системи в напрямі опанування нею правового простору та її розвитку як правового інструменту й підсистеми громадянського суспільства. Основною складовою такого суспільства «є певний тип особистості з високим рівнем індивідуальної автономії як у відношенні до соціуму загалом, так і до державної влади зокрема» [1]. Саме така людина, з відповідною системою цінностей, інтересів і потреб, є метою громадянського суспільства. Виходячи з цього, зазначимо, що важливою складовою професійної компетентності публічних службовців є правова компетентність, оскільки орієнтуватися у проблемах існуючого соціально-політичного життя в країні, використовувати способи діяльності й моделі поведінки, що відповідають чинному законодавству держави, робити свідомий вибір та застосовувати правові технології прийняття індивідуальних та колективних рішень публічний службовець зможе за умов набуття правової компетентності [2].

Вважаємо, що ідеї підвищення правової освіти мають належати до основних у діяльності державних службовців. Тому при формуванні змісту правової освіти та запровадженні її в навчальному процесі, на

нашу думку, слід дотримуватися принципу послідовності та безперервності.

Для реалізації навчальної форми діяльності можуть застосовуватися найрізноманітніші методи роботи. Викладачам Полтавського обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій для підвищення правової грамотності публічних службовців пропонуємо використовувати такі інтерактивні методи навчання, як тренінги, ділові ігри, лекції з елементами тренінгу тощо, які сприяють активізації слухачів, розвивають індивідуальні здібності, ерудицію й увагу, інтенсифікують діалог з викладачем, допомагають виявляти часом суперечливі проблеми.

Питання правової освіти, включені до навчально-тематичних планів підвищення кваліфікації за професійними програмами, пропонуємо вивчати за допомогою таких методів:

- практичні заняття – «Розвиток правових компетентностей державних службовців. Безоплатна правова допомога та механізм реалізації права на безоплатну вторинну правову допомогу»; «Нормативно-правова база України у сфері протидії торгівлі людьми. Суб'єкти, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми». «Законодавчі підстави щодо забезпечення конституційного права на землю учасників АТО і членів сімей загиблих учасників АТО»;

- лекції з елементам тренінгу – «Конституційні засади, сутність гуманітарної та соціальної політики держави»; «Конституційні засади, сутність гуманітарної політики. Гендерний аспект»;

- ділові ігри – «Правове забезпечення дотримання прав людини в Україні: вітчизняний та міжнародний досвід», «Взаємодія органів влади та громадянського суспільства».

Під час цих занять ґрунтовно актуалізують та поглиблюють знання, практичні навички слухачі.

Крім того, розроблено програму тематичного постійно діючого семінару з правової освіти державних службовців з питань реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року, до якої включені теми: «Реалізація Національної стратегії у сфері прав людини органами юстиції», «Проблеми реалізації механізму захисту прав і свобод людини і громадянина в контексті реалізації принципу гендерної рівності й новел чинного законодавства», «Толерантність в українському суспільстві: міжнародно-правове регулювання та сучасні реалії», правовий консалтинг «Торгівля людьми – склад злочину,

санкції, превентивна діяльність». Такі заняття адаптовані до специфіки роботи слухачів та допомагають їм у практичній діяльності.

Отже, для розвитку правових компетентностей публічних службовців, слід усіляко розширювати види активної навчальної діяльності слухачів.

Література:

1. Бакланова Н.М. Формування правової компетентності майбутніх учителів // Освітологічний дискурс, 2016, №2 (14).

2. Упровадження інноваційних підходів до організації навчання державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування : довідник. – К. : Київ ЦНТЕІ, 2011. – 79 с.

3. Методичні рекомендації щодо підготовки та проведення тренінгів у системі підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування / [укладачі: В. А. Гошовська, О.І. Васильєва, М. Т. Солоха]. – Київ: НАДУ, 2008.

4. Розвиток громадянського суспільства в Україні / Укл. За участі Л. Шарм, І. Підлуської, Л. Кудінової, Г.Усатенко, Г. Соловій. –К.: «Фонд Європа ХХІ», 2002. – 59 с.

Осінцева Анастасія Михайлівна,

*ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»*

студентка 2-го курсу магістратури (спеціальність 081 «Право»)

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Законом України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 р. № 922-VIII (далі – Закон № 922-VIII) [1], який був прийнятий на виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Коаліційної угоди, Указу Президента «Про стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» щодо впровадження електронних закупівель, а також статті 153 глави 8 (Державні закупівлі) розділу IV Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони, в частині імплементації Директив 2014/24/ЄС і 2014/25/ЄС, було впроваджено систему електронних закупівель – ProZorro. Це дало змогу значно підвищити рівень «прозорості» використання бюджетних коштів та знизити рівень корупції у цій сфері.

Однак на сьогодні у сфері публічних закупівель існують окремі корупційні ризики, які негативно впливають на проведення процедури публічних закупівель.

Метою даної статті є проаналізувати окремі корупційні ризики у сфері публічних закупівель, можливі чинники їх виникнення, а також шляхи подолання, в тому числі й урахуванням європейського досвіду.

Серед основних новел Закону № 922-VIII було запровадження переходу на електронний формат публічних закупівель та охоплення ними всіх суб'єктів, які здійснюють закупівлі за бюджетні кошти. Такі нововведення мали забезпечити ефективне та прозоре здійснення закупівель, створити конкурентне середовище, а також запобігти проявам корупції у цій сфері.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. № 1700-VII під корупцією розуміється використання особою наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди такій особі або на її вимогу іншим фізичним та юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей [2].

За даними аудиторської компанії “Ernst&Young” у 2017 році Україна посіла 1 місце за рівнем корупції серед всіх країн Європи, Близького Сходу, Індії та Африки (ЕМЕІА) [3].

Серед сфер, де можливі корупційні ризики, варто назвати і сферу публічних закупівель, яка є відносно новою для України

Якщо мову вести про конкретні ризики, що впливають на рівень корупції у сфері публічних закупівель, то необхідно виділити наступні:

1) державні підприємства можуть завищувати фактичні витрати підприємства шляхом включення до калькуляцій робіт, послуг, товарів насправді не виконуються;

2) зменшення загальної ціни договору за рахунок укладення додаткових угод, які приводять до зменшення фактичних витрат за договором без зміни ціни договору;

3) перевірка фактичних витрат лише за актами виконаних робіт/наданих послуг без інспектування реальної якості наданих послуг/виконаних робіт;

4) застосування переговорних процедур до тих тендерів, де ці процедури заборонені Законом № 922-VIII;

5) підготовка тендерної документації під одного підрядника шляхом внесення чітких та конкретних вимог, під які може підійти лише 1 підрядник на всьому ринку;

6) розробка заходів щодо укладення контрактів з очевидним наміром сприяння певному постачальнику;

7) відмова певному постачальнику з підстав, не визначених в тендерній документації.

З метою подолання цих та інших корупційних ризиків у сфері публічних закупівель варто впровадити у законодавство України основоположні принципи запобігання корупції (цілісність, прозорість, участь зацікавлених сторін, доступність, Е-закупівлі, нагляд та контроль), розроблені Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), а також запозичити прийнятний для України досвід інших держав.

Зокрема, однією з найкращих практик у Європі вважається електронна громадська платформа закупівель, що використовується в Португалії. Це програма, яка використовується для всіх користувачів на всіх етапах закупівель, включаючи управління контрактами та оплати. Завантаження документів на цей Національний Портал є безкоштовною процедурою. З моменту його реалізації в 2003 році система довела свою ефективність, заощаджуючи час і гроші як для державних, так і для приватних партнерів, а також щодо інформування громадськості про витрати державних грошей [4, с. 87].

Проаналізувавши зміст Аналітичної записки Національного інституту стратегічних досліджень [5] та досвід окремих держав, вважаємо, що пріоритетними завданнями для України у запобіганні корупційним ризикам у сфері публічних закупівель мають стати:

1) зниження вартісних порогів для закупівель без застосування тендерної процедури;

2) забезпечення прозорості закупівель природними монополіями через зобов'язання їх оприлюднювати закупівельні звіти та річні плани;

3) забезпечення прозорості та громадського контролю за використанням коштів органами влади, державними та комунальними підприємствами;

б) унеможливлення конфлікту інтересів посадових осіб замовника через надання інформації про кінцевого вигодонабувача, встановлення відповідальності за уникнення надання такої інформації та за надання неправдивої чи неповної інформації.

Література:

1. Закон України «Про публічні закупівлі» №922-VIII від 25.12.2015 // Урядовий кур'єр №55 від 23.03.2016.

2. Закон України «Про запобігання корупції» № 1700-VII від 14.10.2014 // Урядовий кур'єр №205 від 05.11.2014.

3. Результати дослідження. URI: <http://www.ey.com/ua/uk/newsroom/news-releases/news-ey-senior-managers-failing-to-set-right-tone-on-business-ethics-finds-ey-fraud-survey>.

4. «An overview of European good practices in public procurement»
Ada POPESCU, Mihaela ONOFREI, Christopher KELLEY // EASTERN
JOURNAL OF EUROPEAN STUDIES. - Volume 7, Issue 1, June 2016.

5. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень. Електронний доступ. URI: <http://www.niss.gov.ua/articles/1486/>.

Пузиревський Максим Вячеславович,

*Академія Державної пенітенціарної служби,
начальник кабінету кафедри тактико-спеціальної підготовки,
здобувач вищої освіти на другому (магістерському) рівні
зі спеціальності 081 «Право»*

Карелін Владислав Володимирович,

*Академія Державної пенітенціарної служби
кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального,
кримінально-виконавчого права та кримінології*

ВПЛИВ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС НА РЕФОРМУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У ВІДПОВІДНОСТІ ДО AQUIS ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

21 березня 2014 р. під час Позачергового Саміту Україна – ЄС було підписано політичну частину Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та Заключний акт Саміту, які від імені України підписав Прем'єр-міністр А. Яценюк. Зокрема, були підписані Преамбула, Стаття 1, Розділи I «Загальні принципи», II «Політичний діалог та реформи, політична асоціація, співробітництво та конвергенція у сфері зовнішньої та безпекової політики» і VII «Інституційні, загальні та прикінцеві положення» Угоди.

Слід відзначити, що 27 червня 2014 р. в ході засідання Ради ЄС Президентом України П. Порошенком та керівництвом Європейського Союзу і главами держав та урядів 28 держав – членів ЄС була підписана «остання» економічна частина Угоди – Розділи III «Юстиція, свобода та безпека», IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею», V «Економічне та галузеве співробітництво» та VI «Фінансове співробітництво та положення щодо боротьби із шахрайством», які разом з рештою тексту Угоди становлять єдиний документ. Вже 16 вересня 2014 р. Верховна Рада України та Європейський Парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС (далі – Угода) [1].

Варто акцентувати увагу, що стаття 22 розділу III Угоди нормативно закріпила співробітництво між Україною та Європейським Союзом у напрямку боротьби з проявами корупційної спрямованості. Так, статтею 22 Угоди передбачено співробітництво, що спрямовується на вирішення такої проблеми, як корупція у приватному та в державному секторі; посилення двостороннього, регіонального та міжнародного співробітництва у цій сфері, зокрема співробітництва із залученням Європолу; розвитку співробітництва, стосовно обміну найкращими практиками, в тому числі щодо методик розслідування та криміналістичних досліджень, обміну інформацією відповідно до існуючих правил, посилення потенціалу, зокрема навчання та, у разі необхідності, обміну персоналом, вирішення питань, пов'язаних із захистом свідків та жертв. Окрім того, сторони віддані ефективному виконанню Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 року та трьох Протоколів до неї, Конвенції ООН проти корупції 2003 року та інших відповідних міжнародних документів [1].

Слід наголосити на те, що з метою імплементації доктринальних норм, закріплених Угодою [1] Кабінетом Міністрів України було видано розпорядження від 17 вересня 2014 р. № 847-р «Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони», яке в свою чергу затвердило План заходів з питань імплементації [2]. Серед останніх заслуговують на увагу заходи з питань забезпечення участі у правоохоронних заходах, що організовуються під егідою ЄС або окремими державами - членами ЄС з питань запобігання та протидії корупції; обміну інформацією між правоохоронними органами ЄС та України у сфері боротьби із корупційною злочинністю та удосконалення договірної бази з питань співробітництва з державами - членами ЄС у сфері боротьби із корупційною злочинністю, в тому числі в рамках виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України [3], що безпосередньо в розділі 2.3.1, передбачає ухвалення законодавства про запобігання і боротьбу з корупцією, створення єдиного та незалежного антикорупційного органу; посилення координації та обміну інформацією між органами державної влади, відповідальними за боротьбу з корупцією; імплементація законодавства про запобігання та боротьбу з корупцією, що забезпечить ефективне функціонування незалежного антикорупційного органу; розробка кодексів етики та навчань з питань

боротьби з корупцією, особливо для посадових осіб, задіяних до правоохоронної та судової діяльності.

Отже, на нашу думку, саме доктринальні норми Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом здійснюють вирішальний вплив на процес імплементації антикорупційних норм асiс Європейського Союзу до вітчизняного правового поля на тернистому шляху до Євроатлантичного альянсу та Європейського Союзу.

Література:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Угода України з Європейським Союзом від 27 червня 2014 року // Офіційний вісник України. - 2014. - № 75. - Ст. 2125.

2. Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 року № 847-р. // Офіційний вісник України. - 2014. - № 77. - Ст. 2197.

3. Безвізовий діалог між Україною та ЄС. План дій з лібералізації візового режиму: схвалено 22 листопада 2010 року на саміті Україна – Європейський Союз. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/card/984_001.

Расулова Лала Амір кизи,

*аспірант кафедри гуманітарних та соціально-політичних наук
Одеського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління при Президентіві
України,*

*головний спеціаліст відділу бухгалтерського обліку,
звітності та адміністративно-господарського забезпечення
Малиновської районної адміністрації Одеської міської ради*

ЗАПРОВАДЖЕННЯ «НОВОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ» (NPM) В УКРАЇНІ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОНОДАВЧО ЗАКРІПЛЕНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН

Нова концепція управління під назвою «Нове публічне управління» (NPM) охоплює різні країни Європейського Союзу починаючи з 1980-х років. Особливістю NPM є використання методів та технологій, запозичених з приватного сектору. Одним з визначальних факторів є орієнтація на задоволення потреб громадян, управління на результат.

Як зазначає Воробйова О., із посиланням на Г. Пітерсона, широка участь інститутів громадянського суспільства у прийнятті та реалізації

управлінських рішень є одним із визначальних критеріїв для NPM [4]. Забезпечення цієї участі викликає необхідність відкритості процесів управління для громадян, що, в свою чергу, дає можливість зрозуміти цілі та функції публічної влади та відчутти здатність держави задовольнити їх інтереси.

Абдельфата І. звертає увагу на такі важливі характеристики NPM, як застосування інформаційних та комунікаційних технологій, спрямованість на прозорість та подолання корупції в публічному секторі [3].

З цією метою набуває більш широкого розповсюдження використання електронних ресурсів. Приділяється велика увага створенню сайтів органів публічного управління, з можливістю надання запитів від громадськості в електронному вигляді та отриманню необхідної інформації. Спеціалізовані веб-портали, на яких органи публічної влади зобов'язані розміщувати інформацію щодо витрачених публічних коштів (кількість та зміст укладених договорів, актів наданих послуг та інше), роблять можливим звичайному громадянину прослідкувати, на що витрачаються сплачені ним податки.

В країнах Європейського Союзу на законодавчому рівні унормовано взаємодію громадян та органів публічної влади. Діалог між владою та суспільством відбувається через обов'язкове звітування органів публічної влади перед громадськістю, прийняття важливих рішень супроводжується інформуванням про це інститутів громадянського суспільства, публічним обговоренням проектів законів, дотриманням чітких правил і процедур співпраці [5, с.36].

В Україні великим кроком на шляху до відкритості витрачання публічних коштів та подоланню корупції стало прийняття Закону України «Про відкритість використання публічних коштів» [1], на виконання якого створено єдиний веб-портал використання публічних коштів під назвою Є-Дата, на якому оприлюднюється інформація про бюджетні призначення, стан укладання та виконання договорів, обсяги видатків з бюджету. Кожен громадянин, маючи доступ до мережі Інтернет, може вільно та безоплатно ознайомитися з цією інформацією і вже на підставі Закону України «Про доступ до публічної інформації» [2] звернутися із запитом до відповідального органу, якщо в нього виникли питання з проведення тих чи інших видатків з бюджету.

Відкритість у діяльності органів публічної влади є однією з важливих переваг концепції «Нового публічного управління» в порівнянні з традиційною системою управління, що є більш закритою для суспільства. За допомогою відкритості стає можливим оцінити

ефективність публічної влади. Вільний доступ до інформації використання публічних коштів забезпечує реалізацію конституційних прав громадян в сфері інформації, викликаючи тим самим довіру до органів влади. Окрім того, є одним з важелів в подоланні корупції.

Дослідження буде спрямоване на вироблення теоретико-методологічних основ формування, запровадження та розвитку «Нового публічного управління» (NPM) в Україні на основі аналізу розвитку світових теорій NPM.

Література:

1. Про відкритість використання публічних коштів : Закон України від 11 лютого 2015 року № 183-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/183-19>. – Назва з екрана.

2. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>. – Назва з екрана.

3. Abdelfatah I. Is New Public Management Irrelevant to Developing Countries? [Electronic resource] // University of Birmingham, Oct. 19, 2011. – Mode of access: WWW.URL: <http://www.e-ir.info/2012/10/19/is-new-public-management-irrelevant-to-developing-countries/>. – Title from the screen.

4. Воробйова О. Сучасні управлінські моделі New Public Management і Good Governance та їх запровадження в Україні [Текст] / О. Воробйова // Ефективність державного управління. Збірник наукових праць. – 2015. – Вип. 42. – С. 230-234.

5. Державне управління [Текст] : підручник : у 2 т. / Редкол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) та ін.; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – К. ; Дніпропетровськ : НАДУ, 2013. – Т. 2. – 324 с.

Резанов Сергій Анатолійович,

*Харківський національний університет внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

АДМІНІСТРАТИВНИЙ РОЗСУД В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Одним з аспектів наукового вивчення даної проблематики є детальне дослідження застосування адміністративного розсуду в діяльності підрозділів Національної поліції. Аналіз практики застосування підрозділами поліції норм адміністративного законодавства, збирання та застосування доказів, оформлення протоколів про адміністративні правопорушення, їх розгляд та

прийняття рішень, винесення та виконання постанов про накладення адміністративних стягнень, а також застосування інших заходів адміністративного примусу свідчать про те, що поліцейські не завжди дотримуються вимог, яким має відповідати здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Такий стан справ потребує від посадових осіб, які застосовують законодавство про адміністративні правопорушення, глибоких знань цього законодавства з метою забезпечення правильної кваліфікації протиправних діянь, правильного оформлення адміністративних матеріалів, а також дотримання законності під час застосування заходів впливу до правопорушників [1, с. 204-205].

В нормативних актах та відомчих наказах МВС які регулюють порядок провадження в справах про адміністративні правопорушення заздалегідь не можливо передбачити всіх життєвих випадків і обставин [2; 3; 4;]. Тому законодавець залишає певний простір, який має заповнити орган, який застосовує норму. При цьому орган повинен брати до уваги загальний погляд на значення певних понять, мету, якої він має досягти, і нарешті на засади здорового глузду.

Правозастосовчий орган має керуватися вимогами: законності, обґрунтованості, доцільності, справедливості [5, с. 429]. Однак в тому випадку, коли правовий припис, не встановлюючи конкретного варіанта дій, наділяє орган певною свободою у вирішенні індивідуально-конкретної адміністративної справи і прийнятті оптимального рішення, може йтися про вільний розсуд, який означає можливість вибору в широких межах, встановлених правовою нормою [6, с. 30-31].

Права державного органа мають істотну особливість. Їх суть не може бути зведена до можливості діяти чи не діяти на свій розсуд, що взагалі було б не вірним стосовно прав громадян. Справа в тому, що суб'єктивне право поліцейського не може і неповинне реалізуватися без того, щоб одночасно не виповнювалася яка-небудь покладена на нього функція. Адже поліція і її посадові особи здійснюють не свою особисту волю, а волю суспільства. Тому адміністративний розсуд ставиться тут у тверді рамки, але не усувається зовсім. Отже дозвільні норми складають частину нормативної основи розсуду. Але існує одна проблема: відповідно до якої, права органа є в той же час і його обов'язками, виступаючи в якості правообов'язків. У Законі України «Про Національну поліцію» закріплюються і основні обов'язки поліцейського (ст.18) і повноваження поліції (ст.23) [2].

Найбільш правильна, на нашу думку, позиція, яка визнає посадові права й обов'язки самостійними компонентами, підкреслюючи при

цьому їх різну направленість: за невиконання обов'язків орган несе відповідальність перед державою, правами ж наділяється у відношенні окремих організацій і фізичних осіб. Хоча права й обов'язки нерозривні, зв'язок між ними не носить автоматичного характеру. Орган чи посадова особа може реалізувати ту чи іншу правомочність при наявності передбачених законом умов у будь-який час, коли рахує це необхідним.

Прихильники розсуду в правоозастосовчому процесі, як вказувалося раніше, обґрунтовують його необхідність і реальність. У зв'язку з цим, можна сказати, що закон загальний, а застосування закону – творча діяльність. Тому залишаються відносно широкі можливості для привнесення спрямованості суб'єктів правозастосування в справі, і особливо в процесі її розгляду. Такі можливості дуже значні у випадках конкретизації права, подолання прогалин у праві, вирішення питання при значному розсуді правозастосувача.

Отже, адміністративний розсуд як складова в справах про адміністративні правопорушення – це дозволена законом, інтелектуально-вольова діяльність компетентного суб'єкту, змістом якої є здійснення вибору одного з декількох варіантів правозастосовчого рішення, встановленого правовою нормою, для забезпечення законності, справедливості, доцільності та ефективності адміністративного регулювання, з метою ухвалення оптимального рішення по справі, максимально повно забезпечуючи досягнення встановлених правом цілей.

Література:

1. Комзюк А. Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації: Монографія / За заг. ред. проф. О. М. Бандурки. – Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. – 336 с.
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. // Урядовий кур'єр від 12.08.2015. – 2015. – №146.
3. Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі : наказ МВС України від 07.11.2015 № 1395 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1408-15>.
4. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції наказ МВС України від 06.11.2015 № 1376 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15>.

5. Скакун О. Ф. Теория государства и права: Учебник / О.Ф. Скакун. Харьков: Консум; Ун-т внут. дел, 2000. – 704 с.
6. Ткач Г. Й. Природа і види адміністративного розсуду / Г. Й. Ткач // Право України, 2002. – № 5. – С. 30–33.

Романенко Євген Олександрович,
*Міжрегіональна академія управління персоналом,
завідувач кафедри публічного адміністрування,
доктор наук з державного управління, професор,
Заслужений юрист України*

КІБЕРБЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ

Науково-технічна революція початку ХХІ сторіччя спричинила в усьому світі глибокі системні перетворення у сфері інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) , що привело до формування принципово нових глобальних субстанцій - інформаційне суспільство, а також інформаційний та кібернетичний простори, які мають нині практично необмежений потенціал і відіграють провідну роль в економічному та соціальному розвитку кожної країни світу. Поряд з перевагами сучасного цифрового світу і розвитком інформаційних технологій, вони можуть використовуватися для вчинення терористичних актів, у тому числі шляхом порушення штатних режимів роботи автоматизованих систем управління технологічними процесами на об'єктах інфраструктури. Більше поширення одержує політично мотивована діяльність у кіберпросторі у вигляді атак на урядові і приватні сайти в мережі інтернет.

«Економічна, науково-технічна, інформаційна сфера, сфера державного управління, оборонно-промисловий і транспортний комплекси, інфраструктура електронних комунікацій, сектор безпеки і оборони України стають все більш уразливими для розвідувально-підривної діяльності іноземних спецслужб в кіберпросторі. Цьому сприяє широке, іноді домінуюче, присутність в інформаційній інфраструктурі України організацій, груп, осіб, які прямо або побічно пов'язані з Російською Федерацією» [1].

У грудні 2015 року відбулася масштабна хакерська атака на Прикарпаттяобленерго - тоді без струму тимчасово залишилося близько 200 тис. споживачів у 103 населених пунктах. Відомо, що знеструмлення через атаку хакерів наприкінці 2015-го відбулося також у Київській та Чернівецькій областях. У січні 2016-го вірус BlackEnergy виявили на одній із робочих станцій в аеропорту «Бориспіль». Згодом стало відомо, що для атаки використали вірус

типу BlackEnergy Malware. Цікаво, що новину про це дав Департамент національної безпеки США, а не відповідальні українські відомства. Американська IT-компанія ISight Partners пов'язала напад із російською групою хакерів, відомою як «пшаний хробак» (Sandworm).

Рівно за рік після кібернападів на обленерго знову відбулася масштабна атака, ймовірно, з використанням модифікації BlackEnergy. У грудні її жертвами стали Мінфін, Держказначейство та Національний банк.

Передусім слід звернути увагу на обраний для активації шкідливих програм час. Знеструмлення у 2015 році сталося взимку — у найхолоднішу пору року, коли населення найбільше потерпає через відсутність опалення. Атаки на фінансові установи саме напередодні новорічних свят могли спровокувати чергову хвилю невдоволення та протестів через затримку соціальних виплат. Натомість у всіх згаданих випадках в Україні йдеться про соціально-політичну спрямованість атак.

Україна поступово намагається налагодити систему відповіді на агресію в кіберпросторі. У березні 2016-го указом президента було схвалено Стратегію кібербезпеки України.[1] Такий нормативно-правовий документ країна отримала вперше за часів незалежності. Низка відповідних положень щодо кібербезпеки закріплена в інших указах президента, наприклад: «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України» (№92/2016 від 14 березня 2016 року); «Про стратегічний оборонний бюлетень України» (№ 240/2016 від 6 червня 2016 року), «Про Національний координаційний центр кібербезпеки» (№242/2016 від 7 червня 2016 року).

Тимчасова заборона російських соціальних мереж та програмних продуктів лише мотивувала наших недругів шукати нові уразливості та шляхи впливу через кіберпростір. Кількість кібератак проти України динамічно зростає. 27 червня в Україні, напередодні Дня Конституції України, сталася масштабна хакерська атака, внаслідок якої вірусом Petya.A. уражено українські банки, державні та комерційні підприємства. За даними СБУ, переважна більшість інфікувань операційних систем відбувалася через відкриття шкідливих додатків (документів Word, PDF-файлів), які були надіслані на електронні адреси багатьох комерційних та державних структур. Служба безпеки України 1 липня заявила про причетність російських спецслужб до атаки комп'ютерного вірусу.

В серпні Президент України підписав указ, який посилює заходи із кібербезпеки держави. Згідно з указом, уряд у тримісячний строк має врегулювати питання щодо заборони державним органам,

підприємствам, установам і організаціям державної форми власності закуповувати послуги (укладати договори) з доступу до мережі Інтернет у операторів (провайдерів) телекомунікацій, у яких відсутні документи про підтвердження відповідності системи захисту інформації встановленим вимогам [2].

У рамках першого етапу співпраці з Трастовим фондом Україна-НАТО у сфері кіберзахисту Україна отримала технічне обладнання і програмне забезпечення на суму 1 млн євро, а Сполучені Штати Америки виділять Україні понад 5 млн. доларів на боротьбу з кіберзагрозами.

5 жовтня Верховна Рада прийняла в другому читанні і в цілому закон, що визначає основні принципи забезпечення кібербезпеки України. За ухвалення закону «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» проголосували 257 депутатів при необхідному мінімумі в 226 голосів.

Література:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січня 2016 року «Про Стратегію кібербезпеки України» Указ Президента України 15 березня 2016 року № 96/2016.

2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 10 липня 2017 року «Про стан виконання рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про загрози кібербезпеці держави та невідкладні заходи з їх нейтралізації», введеного в дію Указом Президента України від 13 лютого 2017 року № 32»/ Указ Президента України №254/2017 від 30 серпня 2017 року.

Романюк Павло Віталійович,

*к.ю.н., асистент кафедри конституційного права України
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

ВИБОРНІСТЬ СУДДІВ: PRO ET CONTRA

Вкрай низький рівень довіри до органів державної влади зумовив події 2013-2014 рр. в Україні, після яких активізувалися процеси реформування конституційно-правового законодавства, в тому числі і з питань, що стосуються діяльності судової влади. Попри це, навіть після започаткування конституційної реформи у сфері правосуддя, рівень довіри до суду залишається незадовільним [1]. Зазначений стан речей також зумовлений недовістю інституту присяжних. У зв'язку з цим, доктор права, професор Університету імені Вашингтона та Лі (США) Джеймса Молітерно в ході I Харківського міжнародного юридичного форуму зазначив, що відсутність суспільної довіри до судової гілки влади не сприяє здійсненню справедливого судочинства.

Все це, в черговий раз, актуалізує дискусію щодо інституту виборності суддів зі всіма його перевагами та недоліками.

Стаття 5 Конституції України визначає, що носієм суверенітету та єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Виходячи з цього та враховуючи зміст статті 6 Конституції України, народ здійснює владу, в тому числі і через органи судової влади. Однак наразі він лише опосередковано (через інші органи державної влади) впливає на формування складу суддів.

Практика безпосереднього обрання суддів народом є малопоширеною у світі, зокрема вона застосовується в деяких кантонах Швейцарії та окремих штатах США [2].

Враховуючи вітчизняний досвід функціонування в радянській Україні інституту виборності, так званих народних суддів, у зв'язку з профанацією справжніх виборів суддів сформувалося скептичне ставлення до цього інституту ставлення.

В юридичній літературі наводяться такі основні аргументи проти впровадження зазначеного інституту[3]:

- видається сумнівним, що виборці можуть адекватно оцінити професійний рівень судді та його кваліфікацію;

- обрання не гарантує жорсткої підзвітності судді перед виборцями, а єдиним способом тиску громадськості на суддів після виборів може бути лише загроза дострокових виборів;

- здійснення громадського контролю за діяльністю обраних суддів не виключатиме, очевидно, потреби в існуванні певних важелів впливу на них з боку компетентних державних органів, які матимуть право звільняти їх з посад за грубі порушення законодавства незалежно від думки виборців, що також ставить під сумнів саму ідею обрання [4].

Окрім цього ризики в собі містить виборча система, яка буде застосовуватись. Адже, як свідчить досвід застосування мажоритарної складової на виборах народних депутатів, вона може сприяти неправомірній співпраці політичних партій або інших «спонсорів» та кандидатів на шляху до перемоги в процесі виборчої кампанії, що не гарантуватиме незалежності та незаангажованості майбутніх суддів.

Окрім недоліків ідеї виборності суддів серед юристів звучать такі можливі переваги як: можливість професійної реалізації звичайних талановитих громадян; організація зайнятості місцевого населення (діяльність громад, обшин, партій); формування позитивної суспільної думки (можливість кожного громадянина впливати на формування місцевої гілки влади); зниження корумпованості місцевих суддів[5].

Не дивлячись на всі загрози, що несе інститут виборності суддів, окремі автори [6] звертають увагу на можливості його впровадження в Україні з урахуванням американського методу на зразок «міссурійського плану», що ґрунтується на праві народу брати участь у виборах суддів на посади вперше строком на п'ять років з подальшим їх переобранням. Вважається, що цього періоду достатньо для прояву суддівського професіоналізму, що дозволяє об'єктивно проаналізувати якісні показники відправлення правосуддя цим суддею.

У підсумку, слід наголосити, що інститут прямих виборів суддів не є «панацеєю» на шляху підвищення рівня суспільної довіри як передумови справедливого судочинства, але може стати об'єктивною вимогою народу, в разі опускання «голови в пісок» органами державної влади з огляду на проблеми функціонування суду присяжних в Україні та на низькі якісні показники вітчизняних суддів, в тому числі і внаслідок недосконалих законодавчих процедур.

Література:

1. За результатами опитування проведеного ГО «Відкрита Україна» серед громадян України в межах Проекту «Відкритий Суд» у грудні 2016 року лише 37% громадян, які приймають участь у судових процесах довіряють судовій системі.

2. Большой юридический словарь / под ред. проф. А.Я. Сухарева. – 3-е изд., доп. и перераб. – М., 2006. – 6 т. – С. 117.

3. Виборність суддів та участь народних засідателів у судовому процесі: міжнародна практика та висновки для України (Policy Paper) / Володимир Кушніренко, Катерина Пенькова // <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/28801.pdf>.

4. Долежан В. За чисті мантиї. Виборність суддів: панацея від зла чи елемент передвиборних технологій? / Валентин Долежан. // Закон і Бізнес. – 2009. – №37 // <http://www.scourt.gov.ua/clients/vsen.nsf/0/36DD3BEEB91856F5C32573710036ED45?OpenDocument&CollapseView&RestrictToCategory=36DD3BEEB91856F5C32573710036ED45&Count=500&>.

5. Виборність суддів: аргументи за і проти / «Правовий тиждень» – щотижнева інформаційно-правова газета // <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=121840>.

6. Слободяник, Н. С. Виборність суддів: зарубіжний досвід та перспективи для України [Текст] / Н. С. Слободяник // Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Право / голов. ред. Ю.М. Бисага. – Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2015. – Вип. 33. Т. 2. – С. 177.

*Савенко Ганна Вікторівна,
Національний університет
біоресурсів і природокористування України,
аспірант*

АДАПТАЦІЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ НОРМ І СТАНДАРТІВ АДМІНІСТРАТИВНО- ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ЕКОЛОГІЧНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

Входження України до складу Російської імперії, а потім і Радянського Союзу, аж до XXI ст., прирікало її на те, щоб залишатися в стороні від процесів розвитку права і правової культури, а також від інтеграційних процесів, які відбувалися в країнах Європи. Наша країна включилася в ці загальні цивілізаційні процеси тільки з ратифікацією Угоди «Про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами». У Законі України «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 №1629-IV було встановлено правовий та інституціональний механізм досягнення Україною відповідності третьому Копенгагенському та Мадридському критеріям набуття членства в Європейському Союзі. Така відповідність повинна бути досягнута за рахунок адаптації законодавства, а як відомо, адаптація – форма гармонізації.

Для України успішне здійснення інтеграції в загальноєвропейський простір являє собою не тільки економічний, але загальносоціальний і політичний інтерес, заснований не тільки на прагматичних інтересах, а й на загальноєвропейській ідентичності та культурі. Гармонізація законодавства є необхідною на цьому шляху і неминучою, в силу як значущості самого права в житті суспільства, так і його взаємозв'язків з іншими сферами суспільного життя. Питання гармонізації двох правових систем – України та Європейського Союзу набуває в даний час особливої актуальності в силу того, що проблема адаптації складається вже не тільки з створення нових нормативно-правових актів національного законодавства, які враховують досвід правового регулювання економіки Європейським Союзом, але і в упорядкуванні та гармонізації існуючих та в усуненні протиріч і правових лакун, що виникли вже на новітньому етапі.

У вітчизняній юридичній науці питання гармонізації національного законодавства України до законодавства Європейського Союзу, вже стало предметом дослідницької уваги, але

адміністративно-правовим принципам гармонізації законодавства, зокрема в екологічній сфері, не було приділено достатньо уваги.

Аналіз системи норм екологічного права України, що підлягають гармонізації з загальноєвропейським законодавством, дозволяє прийти до висновку про те, що дану сукупність утворюють велике коло правових норм, які можна класифікувати на загальні (закріплюють базові екологічні імперативи) і спеціальні, які представлені екологізованими нормами і нормами-гарантіями. Загальний обсяг зазначених норм на даний момент надзвичайно великий, про що вже говорилося вище, і всіма ними виконуються різні, причому іноді суперечливі функції в адміністративно-правовому механізмі регулювання екологічних відносин, про що також вже говорилося вище.

Важливою особливістю європейської інтеграції нам вбачається і зміна ціннісних орієнтирів самої держави, яка проявляється в сильнішому владному впливі держави на економічні відносини, обумовлені природоохоронними інтересами держави, шляхом прийняття природоохоронних заходів [1]. Однією з цінностей європейської інтеграції виступає посилення взаємодії екологічного та інших галузей приватного права, спрямоване на запобігання можливому конфлікту між економічними та екологічними інтересами учасників відносин, причому при пріоритетності саме екологічних відносин.

Важливим моментом гармонізації виступає і врахування тієї обставини, що принцип суверенітету держави над природними ресурсами в межах її території, будучи міжгалузевим принципом права, здійснюється з урахуванням норм, зокрема, й екологічного права. Посягання на природні ресурси і несприятливий вплив на навколишнє середовище будь-якої держави є посяганням на її суверенітет[2]. З останньою обставиною Україна стикається останнім часом систематично в силу агресивної політики Російської Федерації. З іншого боку, всі держави мають рівне право на власний економічний розвиток. Відповідно до зазначеного принципу держава має право на вільний і незалежний розвиток економіки і експлуатацію своїх природних ресурсів, однак, ця свобода обмежена обов'язком не завдавати шкоди навколишньому середовищу і економічному розвитку інших держав. Таким чином, зміст принципу суверенітету держави над природними ресурсами в межах його території обумовлюється взаємним зв'язком економічних і екологічних інтересів держав. Встановлення механізму досягнення співвідношення по реалізації даного принципу також має бути передбачено в механізмах

гармонізації і поширюватися на прикордонне співробітництво України з державами-членами ЄС.

Узагальнюючи проблематику гармонізації екологічного права України та Європейського Союзу, можна прийти до висновку про те, що за рівнем організації та цілісності європейська система правового регулювання екологічних правовідносин перевершує системи політичного та інших видів регулювання. В контексті проблеми взаємодії європейського та українського екологічного права інтерес суб'єктів права полягає в економічному розвитку, з одного боку, і у збереженні навколишнього природного середовища в стійкому стані, з іншого. Як справедливо вказує А.В. Малько: «У всіх формах суб'єкт не повинен перешкоджати задоволенню інтересів в охороні та захисті, що складають основу правопорядку, а також інтересів контрsub'єктів»[3].

Література:

1. Вилегжаніна О.Є. Основні тенденції розвитку екологічного права Європейського Союзу: дис. ... д-ра юрид. наук 12.00.10 / Вилегжаніна Олена Євгенівна. - М., 2005.

2. Кирилюк Н.В. Особливості реалізації принципу суверенної рівності держав у сучасному міжнародному праві. Дис. канд. юрид. наук: 12.00.11. - Одеса 2014. - 180 с.

3. Fauchald O.K. International investment Law and Environmental Protection // Yearbook of the International Environmental Law. 2006. Vol. 17. P. 38-39.

Сарибасва Ганна Миколаївна,

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри адміністративного та фінансового права*

ПІДХОДИ КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄС ДО СИСТЕМАТИЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

В Україні інтенсифікується адміністративна реформа. У поєднанні з обранням європейського вектору розвитку, адміністративне законодавство України зазнає системних змін та доповнень з урахуванням європейських тенденцій, європейських стандартів у цій сфері. Не залишається осторонь і наука адміністративного права – наприклад, поступово відбувається відмова від поняття «державне управління» на користь такого, що є значно більш поширеним у країнах-членах ЄС, поняття «публічне адміністрування». У зв'язку зі збільшенням випадків рецепції ідей щодо подальшого удосконалення адміністративного права України, адміністративного законодавства України, доцільно звернути увагу на необхідність обережного та

виваженого підходу до такого запозичення і на урахування існуючих у цій сфері відмінностей.

Одним з прикладом може бути розуміння як самого поняття, так і процесу систематизації законодавства. В Україні – і адміністративне право не є винятком – традиційно ведуть мову про систематизацію законодавства як про загальне поняття. Це загальне поняття конкретизується через низку більш конкретних понять, а саме: облік законодавства, інкорпорація законодавства, консолідація законодавства, кодифікація законодавства.

Що ж до зарубіжних країн, які не є пострадянськими, але належать до романо-германської правової родини, то більш поширеним є застосування поняття «кодифікація». Знайомство з юридичною літературою свідчить про те, що «систематизація законодавства» в українському розумінні є нічим іншим, як «кодифікацією законодавства» в розумінні німецькому чи французькому. До того ж, як відмітив Р.Кабріяк, «у Франції вчення про кодифікацію історично є одним з розділів цивільно-правової науки. Ніхто, звісно, не відкидає його загальнотеоретичного значення, але займаються ним не «теоретики права», як в інших країнах, а переважно цивілісти» [1, с. 11].

Як влучно зазначила О.В. Казакова, «необхідно постійний доктринальний розвиток і розробка методології кодифікації. Розроблені німецькі і французькі методики адаптовані для своєї правової системи. Пропонується вітчизняним юристам-теоретикам і практикам розробити свою методику кодифікації законодавства, яка підходила б саме для нашої системи» [2].

Аналізуючи сучасний стан адміністративного законодавства України, слід зазначити, що на нього впливає не тільки глобалізація, але й європейська інтеграція. Починаючи з кінця 2014 р., в Україні посилюються євроінтеграційні процеси, та це не могло не мати вплив на адміністративне законодавство.

По-перше, протягом останніх двох років було внесено зміни та доповнення до Конституції як з питань різновиду республіканської форми правління, що застосовується в Україні, так і з питань судоустрою і статусу суддів. Планується зміна та доповнення Основного Закону і у частині децентралізації влади. Кожні з цих змін та доповнень мали та матимуть вплив на відповідні норми адміністративного права. При цьому навряд чи можна буде обмежитись лише внесенням змін – часто вони потребують і доповнень, і прийняття нових актів. Все це ускладнює систему

адміністративного законодавства та актуалізує питання його систематизації.

По-друге, в останні роки значно більш інтенсивними стали процеси європейської інтеграції, яка передбачає тісну взаємодію з ЄС та його органами з метою вступу до Союзу. Обов'язковою умовою європейської інтеграції є гармонізація національного законодавства з законодавством ЄС. Слід зауважити, що на сучасному етапі свого розвитку, більшість вчених вже не вважає право ЄС міжнародним правом. Все більша і більша централізація Європейського Союзу наближає його від міжнародної організації до державного утворення. Відповідних змін зазнає і право – ще у 1970-ті роки право ЄС мало усі ознаки міжнародного права, а зараз воно наближається до національних правових систем. У тому числі, в межах права ЄС формуються галузі. Інколи наявність у праві ЄС тієї чи іншої галузі, притаманній національному праву, викликає спори вчених, - наприклад, коли йдеться про галузь конституційного права. Але наявність галузі адміністративного права ЄС не викликає зауважень. Існує єдиний європейський адміністративний простір, органи публічної адміністрації країн-членів ЄС взаємодіють як між собою, так і з адміністрацією ЄС, сформувалися і принципи адміністративного права ЄС. Необхідність гармонізації адміністративного законодавства України з адміністративним законодавством ЄС також вимагає як системного перегляду чинного адміністративного законодавства, так і прийняття нових актів. І цей процес має супроводжуватися систематизацією адміністративного законодавства України. Це тільки два аргументи на користь того, що наразі важливість систематизації адміністративного законодавства України постійно зростає. Для того, щоб систематизаційні процеси в адміністративному праві України були ефективними та швидкими, необхідно сформулювати належне теоретичне підґрунтя для них.

Наприкінці тез також слід зазначити, що розуміння кодифікації в романо-германській правовій сім'ї дещо відрізняється від розуміння, яке можна спостерігати у країнах англо-американської системи. Так, американські юристи під кодифікацією розуміють метод упорядкування відповідних правил поведінки [3, с. 42].

Література:

1. Кабрияк Р. Кодификации Les codifications / Р. Кабрияк; пер. и вступ. ст. Л. В. Головки / Пер с фр. Л.В.Головки. – М.: Статут, 2007. – 476 с.
2. Казакова О.В. Проблемы кодификации законодательства . [Электронный ресурс] / О.В. Казакова // Вопросы современной юриспруденции: сб. ст. по матер. III междунар. науч.-практ. конф. № 3.

Новосибирск: СибАК, 2011. – Режим доступа: <https://sibac.info/conf/law/iii/54465>.

3. Кленова Т.В. Основы теории кодификации уголовно-правовых норм : дисс. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08 / Татьяна Владимировна Кленова. - Самара, 2001. - 387 с.

*Сіренко Дмитро Олександрович,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України,
здобувач кафедри адміністративного та фінансового права*

ПРАВОВІДНОСИНИ У ПРИВАТНІЙ ДЕТЕКТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В МЕЖАХ ЗАПОБІГАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ПОВ'ЯЗАНИМ З КОРУПЦІЄЮ

Соціальна взаємодія породжує соціальні стосунки або суспільні стосунки – різні взаємодії та зв'язки між окремими людьми або групами людей, які встановлюються в процесі їхньої спільної практичної та духовної діяльності. В свою чергу, суспільні стосунки або суспільні відносини є основою правових відносин [1].

У приватній детективній діяльності усі правовідносини можна поділити на такі основні види: 1) зовнішнього та внутрішнього характеру (за об'єктом впливу); 2) охоронні та регулятивні (за функціональною спрямованістю); 3) гласні та негласні (за режимом виконання та існування); 4) прості і комплексні (за характером правових зв'язків між суб'єктами); 5) двосторонні та односторонні (за порядком розподілу прав і обов'язків між суб'єктами).

Суб'єктами правовідносин у приватній детективній діяльності являються: 1) приватні детективи та приватні детективні підприємства (агенства); 2) замовники, тобто фізичні або юридичні особи, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, в інтересах яких здійснюється приватна детективна діяльність (ст. 1 Законопроекту); 3) державні органи та посадові особи, наділені державно-владними повноваженнями на прийняття відповідних юридичних рішень (наприклад, судові та правоохоронні органи); 4) підприємства, установи, організації усіх форм власності; 5) органи місцевого самоврядування; 6) фізичні особи (громадяни України, іноземці, особи без громадянства).

Відповідно, правовідносини, які виникають між суб'єктами приватної детективної діяльності та іншими учасниками правовідносин під час запобігання адміністративним

правопорушенням, пов'язаним з корупцією, можна поділити на такі види: 1) правовідносини, що виникають між суб'єктом приватної детективної діяльності та замовником – Національним агенством з питань запобігання корупції (далі – Національне агенство), що, в свою чергу, є початком взаємодії в рамках запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією; 2) правовідносини, що виникають між суб'єктом приватної детективної діяльності та іншими державними органами та посадовими особами, наділеними державно-владними повноваженнями на прийняття відповідних юридичних рішень в рамках запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією; 3) правовідносини, що виникають між суб'єктами правовідносин у приватній детективній діяльності та підприємствами, установами, організаціями усіх форм власності (у т. ч. з іншими суб'єктами приватної детективної діяльності) в рамках запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією; 4) правовідносини, що виникають між суб'єктами правовідносин у приватній детективній діяльності та органами місцевого самоврядування в рамках запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією; 5) правовідносини, що виникають між суб'єктами правовідносин у приватній детективній діяльності та довіреними особами (конфідентами) в рамках запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією; 6) правовідносини, що виникають між суб'єктами правовідносин у приватній детективній діяльності та Об'єктами в рамках запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією.

У приватній детективній діяльності під час взаємодії з Національним агенством в рамках запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією, юридичними фактами, на підставі яких виникають правовідносини, є відповідні дії суб'єктів цієї діяльності під час реалізації ними своїх повноважень.

Спираючись на положення проекту Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» від 25.12.2015 р. № 3726, можна зробити висновок, що правовідносини у приватній детективній діяльності під час взаємодії з Національним агенством в рамках запобігання адміністративним правопорушенням, пов'язаним з корупцією, виникають у наступних випадках: 1) між суб'єктами приватної детективної діяльності та замовником (Національним агенством) – укладання договору про надання приватних детективних (розшукових) послуг (п. 4 ст. 1, п. 1, п. 7 ч. 3 ст. 12 Законопроекту); 2) між суб'єктами приватної детективної діяльності та фахівцями в

певній галузі знань (спеціалісти, експерти) – укладання договору про надання ними відповідної професійної допомоги (наприклад, договір про надання правової допомоги), консультації, висновку (п. 6 ч. 1 ст. 13 Законопроекту); 3) між суб'єктами приватної детективної діяльності та органами державної влади, органами місцевого самоврядування – звернення із запитом в рамках договору про надання приватних детективних (розшукових) послуг до відповідних посадових чи службових осіб, підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань з метою отримання необхідної інформації (п. 1, п. 2 ч. 1 ст. 13, ч. 3 ст. 15 Законопроекту) тощо [2].

Таким чином, під правовідносинами у приватній детективній діяльності слід розуміти специфічну частину суспільних відносин, що виникають, розвиваються і припиняються за наявності певних юридичних фактів, визначених законодавством про приватну детективну діяльність та іншими законодавчими і відомчими нормативними актами, за допомогою яких суб'єкти таких відносин реалізують свої повноваження, спрямовані на досягнення конкретного результату з метою захисту законних прав та інтересів фізичних та юридичних осіб.

Література:

1. Правовідносини [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.

2. Про приватну детективну (розшукову) діяльність: Проект Закону України № 3726 від 28 грудня 2015 року [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57580.

Січкарь Альбіна Олегівна,

Полтавський юридичний інститут

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
студентка 2 курсу*

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЧИННОГО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ВИБОРИ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ» З ПРОЕКТОМ ВИБОРЧОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Проблематика виборів в сучасній науці як конституційного права, так і державного будівництва посідає особливе місце, оскільки саме завдяки виборам як формі безпосереднього народовладдя відбувається процес формування публічної влади на різноманітних рівнях. Сьогодні відбувається реформування фактично у всіх сферах суспільного життя. То ж не стало винятком і виборче законодавство, оскільки в контексті

можливого прийняття Верховною Радою України Виборчого кодексу значно актуалізується дослідження його специфічних рис, у порівнянні з чинним виборчим законодавством.

У зв'язку з вищезазначеним метою дослідження є порівняльний аналіз деяких положень чинного Закону України «Про вибори Президента України» з проектом Виборчого кодексу України. Щоправда, оскільки фактично весь спектр питань розглянути в даному дослідженні неможливо, то проаналізуємо ключові аспекти Закону України «Про вибори Президента України» та проекту Виборчого кодексу №3112-1, прийнятого Верховною Радою України 7 листопада 2017 року в першому читанні.

У проекті Виборчого кодексу виборам Президента України присвячено Главу VIII. У першу чергу необхідно визначити, хто може бути обраним Президентом України. То ж, відповідно до ст. 9 чинного Закону України «Про вибори Президента України» главою держави може бути обраний громадянин України, який на день виборів досяг тридцяти п'яти річного віку, має право голосу, володіє державною мовою і проживає в Україні протягом десяти останніх перед днем виборів років [1].

Варто зазначити, що аналогічні вимоги до кандидата в Президенти України визначені й проектом Виборчого кодексу. Аналізуючи вищезазначені норми, можемо констатувати, що вимоги до кандидатів в Президенти України не змінюються.

Жодних змін не відбулося щодо порядку висування кандидата на пост Президента України політичними партіями. Адже як у чинному, так і у проекті зазначено, що політична партія може висунути одного кандидата на пост Президента України, при цьому вказана особа має бути членом цієї партії, або позапартійним громадянином України (частина 2 статті 47 чинного Закону України; частина 2 статті 290 законопроекту) [2]. На нашу думку, така конкретизація має важливе практичне значення, оскільки чітко визначає, кого саме може висунути політична партія кандидатом в Президенти України.

Порівнюючи чинний Закон України «Про вибори Президента України» та проект Виборчого кодексу, необхідно звернути увагу на порядок висування кандидатів на пост Президента України, зокрема на строки. У проекті Виборчого кодексу вказується, що висування кандидатів на пост Президента України партіями та самовисування під час чергових виборів розпочинається за сто дев'ятнадцять днів і закінчується за дев'яносто п'ять днів до дня виборів. При цьому, ч. 2 вказаної статті конкретизує, що кандидата на пост Президента України може висувати партія, яка зареєстрована в установленому законом

порядку не пізніш як за 365 днів до дня голосування на виборах Президента України [2].

В свою чергу, в чинному Законі України «Про вибори Президента України» немає відповідної згадки про строки висунування в ст. 47-48 Закону України «Про вибори Президента України», що на нашу думку є недоречним, оскільки з цього випливає, що висунути кандидата на посаду Президента України можливо коли завгодно. В зв'язку з цим, було б доцільно внести зміни в ст. 47-48 Закону України «Про вибори Президента України» і встановити чіткі строки висунення кандидата на посаду Президента України (у випадку неприйняття Виборчого кодексу України).

Таким чином, здійснивши порівняльний аналіз деяких аспектів Закону України «Про вибори Президента України» з проектом Виборчого кодексу України можемо дійти висновку, що Виборчий кодекс фактично повторює положення чинного Закону України «Про вибори Президента України», при цьому, фактично жодних новел не запроваджує. Незважаючи на це, вважаємо, що прийняття Виборчого кодексу відіграватиме важливе значення як для практики проведення виборів, так і для юридичної науки.

Література:

1. Закон України «Про вибори Президента України» від 05.03.1999 №474-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 14. – Ст.81.

2. Проект Виборчого кодексу. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=3112-1&skl=9.

Скоробагатько Андрій Васильович,

*Національний університет «Одеська морська академія»,
завідувач кафедри цивільного та трудового права,
канд. юрид. наук, доцент*

ПЕНСІЙНА РЕФОРМА ЧИ ПАРАМЕТРИЧНІ ЗМІНИ В СОЛІДАРНІЙ ПЕНСІЙНІЙ СИСТЕМІ?

На сучасному етапі розбудови України як соціальної держави залишається гострою потреба вдосконалення правового регулювання відносин у сфері пенсійного забезпечення, адже суспільство потребує ефективного і, насамперед, справедливого пенсійного законодавства. Невипадково нині актуальною є проблема розроблення і ухвалення державою не просто юридичних законів, а якісних, справедливих і, насамперед, правових законів. У цьому сенсі цілком логічним є

судження С.С. Лукаш, що від того, наскільки повно та всебічно опрацьовані питання, що пов'язані із їх правовим регулюванням, залежить і рівень забезпечення прав, свобод і обов'язків учасників цих взаємовідносин [1, с.126]. Безперечно, непрацездатні громадяни, за більше ніж 25 років незалежності держави, мають відчуття як від влади, так і від політиків гідне і справедливе ставлення до себе, адже від вирішення проблем і інтересів кожної людини, появляється повага до держави, і цьому, насамперед, має сприяти оновлене пенсійне законодавство.

Виникає питання, чи являється таким Закон України від 3 жовтня 2017 року «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо підвищення пенсій» (далі – Закон), який має забезпечити реформування пенсійної системи? Зупинимося на основних законодавчих змінах.

Передусім відзначимо, що здійснився, довгоочікуваний мільйонами пенсіонерів, перерахунок пенсій (осучаснення пенсій), який не проводився із 2012 року. Ситуація з призначенням пенсій склалася так, що громадянам, у залежності від року виходу на пенсію, при однаковому стажі роботи і однаковому заробітку нараховувалися різні розміри пенсій, які відрізняються у 2,5 рази. Після перерахунку, пенсії громадян підвищилися по різному від гривні до декількох тисяч гривень (але є значна кількість й таких, кому збільшення пенсії не відбулося). Утім і після перерахунку середня пенсія в Україні залишається однією із найнижчих у Європі.

Назрілим рішенням вважаємо затвердження у Законі нової формули щорічної індексації (перерахунку) пенсій для захисту її від інфляції. Передбачено, що ця системна норма буде забезпечувати осучаснення і підвищення пенсій щороку з урахуванням фінансових можливостей солідарної системи.

Як позитивне рішення, слід відзначити скасування обмеження розміру пенсій працюючим пенсіонерам (до 01.10.17 пенсії виплачувалися не в повному розмірі, а 85% від розміру пенсії, але не менш 150% прожиткового мінімуму для осіб, які втратили непрацездатність). Ухвалений Закон також зупинив зменшення розміру пенсій для тих жінок, які до 1 січня 2015 року скористалися правом дострокового виходу на пенсію.

Заслуговує уваги і рішенням про запровадження гнучкого коридору пенсійного віку. Так, для осіб які не мають відповідного страхового стажу визначений пенсійний вік – 63 і 65 років, а починаючи з 1 січня 2028 року у разі наявності 40 і більше календарних років страхового стажу, пенсія за віком призначатиметься

незалежно від віку. Пенсійний вік залишився на рівні 60 років тільки для людей, які мають страховий стаж 25 років і більше. Такі зміни дозволили на сучасному етапі уникнути прямого підвищення пенсійного віку, але це питання вважаємо невирішеним і в найближчий час в державі питання підвищення пенсійного віку знову постане.

Як суттєву, але негативну зміну слід відзначити корекцію пенсійної формули. Зокрема, коефіцієнт оцінки вартості одного року стажу для «осучаснення» пенсій становить 1, для призначення нових пенсій до кінця 2017 року – 1,35, а з 2018 року – для усіх 1. На жаль, зміна коефіцієнту вартості одного року стажу зменшує значення страхового стажу при розрахунку розміру пенсії.

Окрім зазначених нововведень законодавець ще вніс істотні корективи у призначення пенсій за вислугу років і пільгових пенсій за віком.

Таким чином, наведені приклади дають можливість зробити висновок, що зміни в солідарній системі пенсійного забезпечення є суттєвими, хоча й недосконалими, багато норм, які були прийняті, до кінця необдумані і фінансово необґрунтовані та потребують суттєвого коригування, щоб забезпечити фінансову стабільність. Але, з прийняттям цього Закону саме в такій редакції вдалося частково відновити диференціацію розмірів пенсій з урахуванням напрацьованого страхового стажу та отримуваної заробітної плати.

Проте постає питання, чи, взагалі, можна вважати запропоновані цим Законом зміни у пенсійне законодавство пенсійною реформою? Відразу ж наголосимо, що з нашої точки зору, запропоновані у такому вигляді інновації реформою по своїй суті не є. Вважаємо, що такі дії направлені на те, щоб тільки збалансувати фінанси Пенсійного фонду, це дії на зменшення зобов'язання держави перед своїми громадянами, оскільки всі ці зміни, пов'язані із пенсійним віком і стажем приведуть до незначного зменшення чисельності пенсіонерів, а не до збільшення числа громадян, які сплачують внески в пенсійну систему. На жаль, наш Уряд визначити інші шляхи збалансувати бюджет Пенсійного фонду неспроможний. Цілком очевидно, що таке реформування пенсійного законодавства не здатне забезпечити: по-перше, необхідні умови ефективного правового регулювання в цій сфері; по-друге, виконання суспільного завдання щодо забезпечення добробуту громадян.

З огляду на зазначене, ми можемо зробити висновок, що українське суспільство незабаром очікує чергова «пенсійна реформа», адже тільки повноцінна реформа, під якою слід розуміти зміну

пенсійної моделі, а саме перехід від однорівневої солідарної пенсійної системи до трьохрівневої моделі пенсійного забезпечення на основі трьох рівноправних та однаково важливих рівнів, побудованих на персональних рахунках громадян дозволить раціонально поєднати демократичні основи та сприятиме забезпеченню справедливості у цій сфері, створить умови для повноцінної диференціації пенсій і виплати їх у таких розмірах, які забезпечать людям похилого віку гідне життя.

Література:

1. Лукаш С.С. Деякі аспекти диференціації регулювання праці як прояв механізму правового регулювання у трудовому праві // Форум права. – 2007. – №2. – С. 126-132.

*Solovei Alona Anatolievna,
Koretsky Institute of state and law of
National Academy of Sciences of Ukraine,
Ph.D. student*

SOCIAL JUSTICE FOR THE EUROPEAN UNION AND THE INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION

Social justice is an important moral, social and legal category. It is not surprising that issues of social justice are in the center of acute ideological, political and legal struggle. Particularly, their importance increases in the transition period of the development of society and the state, when the old principles of the rule of law are destroyed, and the search for new values is being sought. Such transformation processes are characterized labor law of Ukraine. Therefore, the experience of the European Union and the International Labor organization is indicative practice for Ukraine now.

During the 20th century, the Member States of the European Union (EU) developed their own models of social justice in private law. Each model is inherently linked to national culture and tradition. However, all models have a common thread, which is the use of the law by the (social welfare) state as a means to protect the weaker party against the strongest party, the employee against employer. Therefore, social justice is bound to the idea of the redistribution of wealth from richer to the poorer part of the society, individually and collectively. That is where the idea of social welfare state is located [4, p. 3].

The scientific literature supports the position that social justice is centered around allowing individual citizens to live a 'good life', in accordance with their personal preferences, and thus aims at both the alleviation of individual suffering, as well as the promotion of individual aspirations [2, p. 25].

The European Union has certain explicit values and upholds rights and freedoms, including in the labor and social fields. The EU is not just a Single Market or an economic and monetary union. It explicitly links its economic aims to social progress. The EU Treaties provide that the Union shall: combat social exclusion and discrimination, and promote social justice and protection, gender equality, solidarity between generations and protection of children's rights (Article 3 TEU) [1, p. 9].

As regards labour law, the EU complements policy initiatives taken by individual EU countries by setting minimum standards. In accordance with the Treaty - particularly Article 153 - it adopts laws (directives) that set minimum requirements for working & employment conditions, informing & consulting workers. Individual EU countries are free to provide higher levels of protection if they so wish. While the European Working Time Directive entitles workers to 20 days' annual paid leave, for example, many countries have opted for a more generous right to the benefit of workers [7].

Including that social justice is established as an aim, all EU activities are directed to provide it. There are criteria (Social Justice Index), which give opportunity to estimate and compare level of social justice in EU Member States. Research has shown that the highest level of social justice in Labor market access have Germany, Denmark, Austria, Sweden, United Kingdom. As an evaluation criteria were used: Employment, Older Employment, Foreign-born To Native Employment, Employment Women/Men, Unemployment, Long-term Unemployment, Youth Unemployment, Low-skilled Unemployment, Involuntary Temporary Employment, In-work Poverty, Low Pay Incidence [8, p.7-8,34].

EU shares the same foundational values as the International Labour organization (ILO). The EU supports the promotion of decent work for all. The EU actively participates in ILO debates and negotiations on labour standards, frameworks, actions and supervision of standards. The EU supports ILO standards and the wider decent work agenda through mobilizing its internal and external policies and actions such as development, policy dialogue and trade [5, p. 2].

The Constitution of the International Labour Organization says, 'Universal and lasting peace can be established only if it is based upon social justice'. These words were echoed by the ILO's first Director-General, Albert Thomas, who argued that 'Economic and social questions are indissolubly linked and economic reconstruction can only be sound and enduring if it is based on social justice' [3, p. 3]. The ILO Declaration on Social Justice for a Fair Globalization of 2008 reaffirmed the relevance of the ILO's mandate to promote social justice using all the means available to it, including the promotion of international labour standards [6].

Therefore, in order to bring national law into line with EU law and ILO standards, it is necessary to use those categories that are known to them. Current national labor law is focused only on the borrowing of certain EU elements of social justice. At the same time, we propose to consider the issue comprehensively and establish social justice as a direction of Ukrainian labor law development. However, it is also has importance to go through the consolidation in the Labor Code of Ukraine social justice as the fundamental value, on which modern labor law is based.

Literature:

1. Labour law and working conditions / Social Europe guide // Volume 6, February. – 2014.
2. EU law and the question of justice / Floris de Witte // Department of Law of the London School of Economics and Political Science. – London. – June, 2012.
3. World of work / The Magazine of the ILO // May 2012. – No 74.
4. Hans-W. Micklitz. The Many Concepts of Social Justice in European Private Law. Edited by Hans-W. Micklitz – 2011.
5. The ILO and the EU, partners for decent work and social justice .Impact of ten years of cooperation (available at http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/europe/ro-geneva/ilo-brussels/documents/publication/wcms_195135.pdf).
6. The need for social justice (available at <http://www.ilo.org/global/standards/introduction-to-international-labour-standards/need-for-social-justice/lang--en/index.htm>).
7. Dick Leonard, Robert Taylor. The Routledge Guide to the European Union, London and New York. – 2016.
8. Daniel Schraad-Tischler and Christof Schiller. Social Justice in the EU – Index Report 2016, Social Inclusion Monitor Europe. – 2016.

Троцька Марина Василівна,

Полтавський юридичний інститут

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,

кандидат юридичних наук, доцент

АДАПТАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Адаптація законодавства України до законодавства ЄС є пріоритетною складовою процесу інтеграції України до Європейського Союзу, що, в свою чергу є пріоритетним напрямом української зовнішньої політики (розд. I Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [1, Ст. 367]).

Одним із першочергових напрямків законодавства України є його зближення із законодавством Європейського Союзу (далі – ЄС) через пізнання відповідних цінностей, орієнтирів та пріоритетів, що знаходяться в його основі.

З урахуванням мети та завдань першого етапу реалізації Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (далі – Загальнодержавна програма) однією із сфер визначається довкілля як середовище існування, якісний стан якого може здійснювати позитивний і негативний вплив, безумовно ця сфера є важливою так як від її стану залежить потенційна можливість реалізації інших відносин.

Заходи, які направлені на реалізацію Загальнодержавної програми характеризуються різною природою здійснення та отримання необхідного результату. Вони визначаються як певними методологічними передумовами отримання первинних знань, так і зібранням певного досвіду, який необхідно застосувати в процесі визначеної адаптації.

Зокрема, серед завдань 5-ї цілі Стратегії державної екологічної політики України на період до 2020 року [2, Ст. 218] визначається впровадження до 2020 року екосистемного підходу в управлінську діяльність та адаптація законодавства України у сфері збереження навколишнього природного середовища відповідно до вимог директив Європейського Союзу.

Однією із складових реалізації визначеної адаптації є Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [3, Ст. 2125].

За ст. 363 цієї угоди поступове наближення законодавства України до права та політики ЄС у сфері охорони навколишнього природного середовища здійснюється відповідно до Додатка ХХХ до цієї Угоди. Згідно із зазначеним Додатком, Україна має адаптувати своє законодавство до 26 директив та 3 регламентів ЄС у таких секторах як: - управління довкіллям та інтеграція екологічної політики у інші галузеві політики; - якість атмосферного повітря; - управління відходами та ресурсами; - якість води та управління водними ресурсами, включаючи морське середовище; - охорона природи; - промислове забруднення та техногенні загрози; - зміна клімату та захист озонового шару; - генетично модифіковані організми.

Кожен із визначених напрямків має важливе значення як для навколишнього середовища окремих країн, так і навколишнього середовища взагалі. Його специфіка полягає в тому, що незалежно від

здійснених заходів, позитивного чи негативного впливу на довкілля в межах тієї чи іншої країни результати такого впливу будуть відображатися всюди. Реалізація необхідних заходів щодо приведення екологічного законодавства України та ЄС до одного знаменника може коштувати 50-100 млн. євро (програма адаптації екологічного законодавства повинна бути підкріплена відповідними джерелами фінансування [4]), тому цей процес повинен бути належним чином обумовленим та раціонально обґрунтованим.

Отже, у процесі адаптації екологічного законодавства України до законодавства ЄС необхідно визначити наступне: - нормативне врегулювання довкілля як на національному, так і європейському рівнях є пріоритетною сферою у контексті співпраці України та ЄС; - успішність реалізації цього процесу залежить від комплексного підходу в його розумінні; - орієнтир на отримання першочергових та наступних результатів такої адаптації, які б відображалися як на якості нормативно-правової бази, так і рівні життя в країні взагалі;

- узгодження нормативних положень стосується як всього довкілля взагалі, так і якісного стану окремих природних ресурсів.

Тобто, адаптація екологічного законодавства до законодавства ЄС має важливе значення та займає одне з перших місць у спектрі своєї реалізації. Безпечне довкілля, наявність в належній кількості та відповідній якості природних ресурсів є результатом взаємодії, розуміння та раціональних дій всього населення планети.

Література:

1. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004р. № 1629-IV // Відом. Верх. Ради України. – 2004. – №29. – Ст. 367.

2. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року: Закон України від 21.12.2010р. № 2818-VI // Відом. Верх. Ради України. – 2011. – № 26. – Ст. 218.

3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014р. // Офіц. вісник України – 2014. – № 75. Том. – 1. – Ст. 2125.

4. Електронний режим доступу: https://www.ukrinform.ua/rubricsociety/1552285adaptatsiya_ekologichnogo_zakonodavstva_pid_stan_darti_e_s_koshtuvatime_50_100_mlrd_e_vro___gee_ts_1867241.html

*Удовиченко Вікторія Валеріївна,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

ПРАВОВИЙ СТАТУС ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Актуальність дослідження. В сучасних умовах глобалізаційного процесу на економіку держав здійснюється значне навантаження, зокрема і в аспекті забезпечення соціальними гарантіями громадян. Відповідно до положень статті 1 Основного закону нашої держави Україна є соціальною та правовою державою. В аспекті пенсійного забезпечення постійно відбуваються певні процеси по вдосконаленню механізму та способів захисту прав громадян. Україна, як і більшість країн світу, характеризується постійним зростанням темпів старіння населення, що в свою чергу тягне за собою збільшення навантаження на економіку, підвищенням пенсійного віку, а також постійними пошуками найоптимальнішої моделі пенсійного забезпечення й регламентації правового статусу Пенсійного фонду. Саме тому в умовах реформування пенсійної системи є корисним проаналізувати досвід зарубіжних країн щодо даного питання з можливістю подальшого впровадження в нашій державі.

Метою дослідження є аналіз правового статусу Пенсійного фонду України з урахуванням досвіду зарубіжних країн.

Виклад основного матеріалу. Основними нормативно-правовими актами, що регулюють пенсійне забезпечення є Конституція України, Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», Закон України «Про пенсійне забезпечення», Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», а також Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Пенсійний фонд України» та Указ Президента України «Про Положення про Пенсійний фонд України» та інші нормативно-правові акти.

Ключовою фігурою у системі пенсійного забезпечення є Пенсійний фонд України. Відповідно до пункту 1 Постанови Кабінету Міністрів України загаданої вище Пенсійний фонд України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра соціальної політики, що реалізує державну політику з питань пенсійного забезпечення та ведення обліку осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню. [3]

Якщо проаналізувати положення законодавства, то в Україні діє трірівнева система пенсійного забезпечення :

Перший рівень - солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що базується на засадах солідарності і субсидування та здійснення виплати пенсій і надання соціальних послуг за рахунок коштів Пенсійного фонду на умовах та в порядку, передбачених цим законом.

Другий рівень - накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що базується на засадах накопичення коштів застрахованих осіб у Накопичувальному фонді або у відповідних недержавних пенсійних фондах - суб'єктах другого рівня системи пенсійного забезпечення та здійснення фінансування витрат на оплату договорів страхування довічних пенсій і одноразових виплат на умовах та в порядку, передбачених законом.

Третій рівень - система недержавного пенсійного забезпечення, що базується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами пенсійних виплат на умовах та в порядку, передбачених законодавством про недержавне пенсійне забезпечення. [2]

Для порівняння можна взяти системи страхування країн Європи. Система державного пенсійного страхування у Великобританії носить назву «Національна система страхування» та включає два види пенсій : базову, виплати за якою здійснюються в однаковому розмірі для всіх застрахованих осіб, та страхову або додаткову, розмір якої встановлюється пропорційно до величини середніх доходів одержувача за весь період його трудової діяльності. Також починаючи з 2012 року було започатковано впровадження системи персоналізованих пенсійних рахунків з визначеними внесками. [4]

Функціонування пенсійної системи США за накопичувальним принципом дає можливість її громадянам з досягненням ними пенсійного віку отримувати три види пенсій, а саме : державну, корпоративну (за місцем роботи) та індивідуальну, шляхом відкриття особистого пенсійного рахунку.

Австралійська пенсійна система на сьогоднішній день вважається найбільш сучасною з усіх моделей та характеризується своєю ліберальністю. У цій країні існує система обмежень рівня пенсійного забезпечення, який залежить від поточного доходу та наявності власності у застрахованій особи. Кожен працівник і роботодавець зобов'язані відраховувати внески в будь-який із приватних пенсійних фондів. Австралійська система пенсійного страхування має

обов'язковий характер і в переважній більшості є професійною страховою системою. [4]

Висновки. Аналізуючи різні системи пенсійного страхування можна говорити про те, що кожна країна впроваджує систему страхування виходячи з її історичного розвитку, правових звичаїв тощо. На сьогоднішній день Пенсійний фонд відіграє значну роль у функціонування солідарної системи пенсійного забезпечення в Україні. Проте слід наголосити на тому, що наявний сьогодні обмін інформацією між державами дає всі можливості аби віднайти найоптимальнішу модель пенсійного забезпечення, шляхом запозичення найкращих рис від кожної існуючої системи й покращити правову основу функціонування Пенсійного фонду.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. №254к/96 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст.141.

2. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №49. – Ст. 376.

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Пенсійний фонд України» // Офіційний вісник України. – 2014. – № 60. – Ст.1652.

4. Світовий досвід у реформуванні пенсійних систем [Електронний ресурс]. – 2014. – Випуск 4, серпень. – Режим доступу: www.finrep.kiev.ua.

*Усенко Анатолій Анатолійович,
Національний авіаційний університет,
аспірант*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ HAZARD ANALYSIS AND CRITICAL CONTROL POINTS (НАССР) В КОНТЕКСТІ НАБЛИЖЕННЯ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕЧНІСТЮ ТА ЯКІСТЮ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ УКРАЇНИ ДО СТАНДАРТІВ ЄС

Вимоги до безпечності та якості харчових продуктів вважалися особливо актуальними в усі часи, адже недотримання цих вимог може завдати шкоди найважливішому – життю і здоров'ю людини, які визначені Конституцією України найвищою соціальною цінністю [1, с. 1].

Разом із тим, вирішення цих питань пов'язано не тільки з контролем якості кінцевого продукту, але й моніторингом виробничих процесів по усьому ланцюгу виробництва для своєчасного виявлення

небезпечної продукції. Така система контролю отримала назву Hazard analysis and critical control points (НАССР) – це система яка ідентифікує, оцінює і контролює небезпечні фактори, що є визначальними для безпечності харчових продуктів.

У Європі наявність сертифіката НАССР є нормою, а його відсутність може спричинити бар'єри в торгівлі. Крім того, у багатьох країнах відсутність сертифіката на систему управління якістю унеможливує отримання державного замовлення. Все законодавство ЄС в харчовій галузі базується на принципах НАССР, тому українським виробникам, які ще не мали з цим справи, доведеться переглянути свою систему контролю якості та безпеки. А для підприємств, які прагнуть отримати іноземні інвестиції, сертифікат на систему управління якістю може мати сьогодні вирішальне значення [2].

Відповідно до ст. 4 Регламенту № 854/2004 (від 29.04.2004 р.) Європейського Парламенту та Ради ЄС про встановлення особливих правил організації офіційного контролю над продукцією тваринного походження, призначеної для споживання людиною в їжу, Держави-члени ЄС забезпечують, щоб підприємства харчової промисловості надавали всіляке сприяння, необхідне для ефективного здійснення офіційного контролю компетентним органом. Офіційний контроль, зокрема, включає в себе: ревізії ustalених санітарно-гігієнічних практик і процедур, які засновані на аналізі ризику і перевірки критичних контрольних точок (НАССР). Ревізії процедур на основі НАССР підтверджують, що підприємства харчової промисловості застосовують такі процедури постійно і належним чином.

Відповідно до ст. 3 Регламенту № 2073/2005 (від 15.11.2005 р.) Комісії (ЄС) про мікробіологічні критерії, що застосовуються до харчових продуктів, учасники ринку харчових продуктів повинні на кожній стадії виробництва, переробки і розподілу, включаючи роздрібний продаж, вживати заходи, які засновані на принципах НАССР, разом з належною практикою гігієни. Відповідно до ст. 4 цього Регламенту, учасники ринку харчових продуктів повинні провести дослідження, засноване на мікробіологічних критеріях, коли вводять або перевіряють правильність функціонування процедур, що базуються на принципах НАССР та належної виробничої практики гігієни.

В Україні завдання щодо впровадження системи НАССР почали формулюватися з початку 2000-х років. Так, у переліку Заходів щодо забезпечення економічного і соціального розвитку України у 2002 році, затверджених розпорядженням Кабінету Міністрів України

(далі – КМУ) від 15.03.2002 р. № 138-р, поставлено завдання, зокрема, започаткувати впровадження стандартів системи НАССР (аналіз ризиків критичних точок виробництва) та організувати підготовку спеціалістів.

У п. 71 Заходів щодо виконання у 2005 році Плану дій Україна – ЄС, затверджених розпорядженням КМУ від 22.04.2005 р. № 117-р, передбачалося забезпечити прогрес у наближенні до законодавства ЄС у сфері відстеження харчового ланцюга «від поля до столу»; загальних принципів та вимог до безпеки продуктів харчування; ефективно імплементувати систему НАССР на підприємствах та в органах контролю, включаючи галузь рибного господарства.

У п. 7 розділу 4 Плану заходів щодо адаптації української економіки до вимог СОТ, затвердженого розпорядженням КМУ від 30.10.2008 р. № 1381-р, поставлено завдання введення систем управління якістю, навколишнім природним середовищем, безпечністю харчових продуктів на основі міжнародних стандартів ISO 9000; ISO 14000; концепції НАССР (аналіз небезпечних чинників та критичних точок контролю).

На законодавчому рівні узаконення системи НАССР започатковано у Законі України (далі – ЗУ) від 06.02.2003 р. № 486-IV «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них». Відповідно до ст. 4 цього Закону, оператори потужностей повинні розробити та запровадити ефективну систему НАССР, що дозволяє контролювати всі небезпечні фактори, які можуть впливати на якість та безпечність харчової продукції.

У базовий Закон «Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини», прийнятий ще у 1998 р. (на даний час має назву «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів»), норми про систему НАССР внесені редакцією Закону від 06.09.2005 р. № 2809-IV «Про безпечність та якість харчових продуктів). У поточній редакції Закону наведене визначення системи НАССР – це система яка ідентифікує, оцінює і контролює небезпечні фактори, що є визначальними для безпечності харчових продуктів (п. 81 ст. 1 Закону). Відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 64 Закону передбачається відповідальність за невиконання обов'язку щодо впровадження на потужностях постійно діючих процедур, заснованих на принципах системи НАССР. Натомість системне впровадження цієї системи на підприємствах України здійснюється виключно під тиском споживачів. Як зазначається у публікації [2], в Україні вимога впровадження НАССР є лише рекомендована.

Література:

1. Галкіна О.М. Адміністративно-правові засади забезпечення безпечності та якості харчових продуктів в Україні : автореф. дис... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право»/ О.М. Галкіна. – Х., 2017. – 23 с.

2. Что диктуют европейские стандарты производителям и потребителям пищевой продукции? / Украинские производители активно внедряют стандарты ISO 22000 (НАССР) [Электронный ресурс]. – 20.11.2014. – Режим доступа : <https://ru.tsn.ua/groshi/chto-diktuyut-evropeyskie-standarty-proizvoditelyam-i-potrebitelyam-pischevoy-produkcii-397259.html>.

Хамзін Тимур Рафаїлович,

аспірант Інституту права імені В.Сташиса

Класичного приватного університету (м. Запоріжжя)

АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯМ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Необхідність адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, що виникла із підписанням Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами в 1994 році, не втрачає своєї актуальності й у зв'язку з підписанням 27 червня 2014 року Угоди про асоціацію між Україною, з однією сторони, та ЄС, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію) та її ратифікацією 16 вересня 2014 року.

Статтею 84 Угоди про асоціацію визначено, що поступове наближення до митного законодавства ЄС, як це визначено в стандартах ЄС та міжнародних стандартах, здійснюється згідно з Додатком XV до цієї Угоди [1].

Згідно глави 9 Угоди про асоціацію сторони домовились про досягнення належного та ефективного рівня охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Зокрема статтею 250 Угоди про асоціацію передбачений такий інструмент захисту прав інтелектуальної власності – ухвалення процедур, відповідно до яких буде застосовано тимчасове затримання митними органами митного оформлення для вільного використання або арешту таких товарів, що порушують право інтелектуальної власності. Таке затримання може бути здійснене за ініціативою правовласника, так і за ініціативою митного органу.

Додаток XV «Наближення митного законодавства» Угоди про асоціацію передбачає зокрема впровадження до законодавства України протягом трьох років з дати набрання чинності цією Угодою без шкоди результатам поточного перегляду права ЄС стосовно митного дотримання прав інтелектуальної власності:

1) Регламенту Ради (ЄС) №1383/2003 від липня 2003 року щодо митних дій проти товарів, підозрюваних в порушенні окремих прав інтелектуальної власності та необхідних заходів проти товарів, що порушують такі права, та

2) Регламенту Комісії (ЄС) №1891/2004 від 21 жовтня 2004 року, який встановлює положення для імплементації Регламенту Ради (ЄС) №1383/2003 від липня 2003 року щодо митних дій проти товарів, підозрюваних в порушенні окремих прав інтелектуальної власності та необхідних заходів проти товарів, що порушують такі права [1].

12 червня 2013 року в Страсбурзі Радою ЄС було прийнято новий Регламент про митний контроль за дотриманням прав інтелектуальної власності та про припинення дії Регламенту Ради (ЄС) №1383/2003, який набрав чинності 01.01.2014 [2]. Імплементаційним Регламентом Комісії (ЄС) №1352/2013 від 4 грудня 2013 року встановлюються форми документів, передбачені Регламентом (ЄС) №608/2013 Європейського Парламенту та Ради про митний контроль за дотриманням прав інтелектуальної власності.

Положення попередніх версій Регламентів щодо митного контролю за дотриманням прав інтелектуальної власності, а саме Регламенту Ради (ЄС) №1383/2003 від 22 липня 2003 року та Регламенту Комісії (ЄС) №1891/2004 від 21 жовтня 2004 року в цілому враховано в національному законодавстві, зокрема в главі 57 Митного кодексу України.

Положеннями нового Регламенту (ЄС) №608/2013 посилено сприяння захисту права інтелектуальної власності, які застосовуються митними органами в частині:

- здійснення контролю за дотриманням прав інтелектуальної власності у всіх митних режимах;

- особливості митного контролю так званого паралельного імпорту;

- взаємодії митних органів з Європейською обсерваторією з питань порушень права інтелектуальної власності: 1) обмін інформацією, 2) розробка уніфікованих систем аналізу та звітності з питань порушень прав інтелектуальної власності, 3) розробка методичних рекомендацій щодо проведення навчальних заходів та заходів щодо захисту прав інтелектуальної власності [3];

- спрощення процедури знищення малої партії товарів, що є об'єктом порушення прав інтелектуальної власності;

- ведення митними органами центральної електронної бази даних з обмеженим доступом щодо митних заходів стосовно захисту прав інтелектуальної власності, ведення електронного обліку заяв про (можливі) порушення прав інтелектуальної власності, строки здійснення контролю за такими заявами;

- захисту прав персональних даних щодо осіб, пов'язаних з правом інтелектуальної власності

Зазначені норми Регламенту Ради (ЄС) №608/2013 відсутні у діючому Митному кодексі України, імплементація положень Регламенту Ради (ЄС) №608/2013 та Регламенту Комісії (ЄС) №1352/2013 у Митний кодекс України дозволить забезпечити повну відповідність національного законодавства у сфері захисту інтелектуальної власності законодавству ЄС в рамках митного співробітництва [4].

Література:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однією сторони, та ЄС, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011/paran1724#n1724.

2. Пунда О.О., Молдован Е.С., Жданова В.П. Митне забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності досвід Європейського Союзу // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2014 №9-2 том 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc9-2/part_1/32.pdf.

3. Ю.О. Медвідь Організація діяльності митних органів у сфері захисту прав інтелектуальної власності // Вісник Хмельницького національного університету №5, Т. 1, 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.

4. План імплементації Регламенту (ЄС) №608/2013 Європейського Парламенту та Ради про митний контроль за дотриманням прав інтелектуальної власності та Імплементаційного Регламенту Комісії (ЄС) №1352/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/document/248132242/Reg_608_2013%20Reg_1352_2013.pdf.

*Хащевцацька Юлія Олегівна,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

*Дмитренко Емілія Станіславівна,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,
завідувач кафедри фінансового права,
професор, доктор юридичних наук*

АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ДО ВИМОГ АКТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Протягом останніх років в Україні проведено низку реформ, спрямованих на удосконалення системи управління державними фінансами та фінансового контролю. Водночас євроінтеграційні процеси потребують подальшого розвитку державної політики щодо фінансового контролю та аудиту, що базуються на міжнародних стандартах і відповідають основоположним принципам підзвітності, прозорості, економності, ефективності та результативності. У контексті підготовки та підписання Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом (далі – Угода про асоціацію з ЄС) [1] були створені передумови для реформування контрольних повноважень міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, які забезпечили прийняття нових нормативно-правових актів, що ґрунтуються на положеннях базових компонентів європейської моделі державного внутрішнього фінансового контролю та внутрішнього аудиту. Відповідальність за їх побудову та функціонування у підвідомчих бюджетних установах офіційно закріплена за їх керівниками [2, с. 7-23].

Інститут фінансового контролю будь-якої країни, що має статус асоційованого члена Європейського Союзу, має відповідати вимогам *acquis* до контролю коштів ЄС. А оскільки країни – члени ЄС зобов'язані застосовувати той самий ступінь старанності при використанні коштів ЄС, як і власних бюджетних коштів, країни-претенденти повинні покращити інституції й їх контрольні можливості для належного рівня контролю за державними коштами, розробити й застосувати складні і чіткі правила та зобов'язання щодо запровадження відповідальних за кожен аспект внутрішнього контролю.

Європейський вектор розвитку України визначає необхідність забезпечення стабільності державних фінансів. У лютому 2017 р. Кабінетом Міністрів України ухвалено Стратегію реформування системи управління державними фінансами на 2017-2021 рр. [3], в якій

окрему роль відведено державному фінансовому контролю та визначено його завдання. Відповідно до цієї Стратегії забезпечуватиметься розвиток таких складових частин системи управління державними фінансами за напрямом підвищення ефективності розподілу ресурсів на рівні формування державної політики: державний внутрішній фінансовий контроль; державний фінансовий контроль; незалежний зовнішній фінансовий контроль.

Центральним органом державного фінансового контролю є Державна аудиторська служба України (далі – Держаудитслужба). Для модернізації системи державного фінансового контролю з урахуванням євроінтеграційного вектору розвитку України окреслено низку завдань, які необхідно вирішити, зокрема: подальший розвиток правового поля та методологічного забезпечення системи державного фінансового контролю шляхом гармонізації з міжнародними стандартами та найкращою практикою ЄС щодо аудиту у сфері державних фінансів; розбудова інституційного потенціалу органів Держаудитслужби [4, с 82-104].

Реформування інституту фінансового контролю неможливе без врахування глобалізаційних викликів та євроінтеграційних намірів громадянського суспільства, що в свою чергу створює необхідність модернізації в інституційній структурі вітчизняної фінансової системи. Фінансова система повинна враховуючи вимоги світової спільноти, позитивний зарубіжний досвід та національні інтереси. При цьому зміни її інституційної складової полягають не лише у трансформаціях окремих інститутів, а й стосуються інституційного середовища в цілому. Водночас зміни мають складний характер, оскільки Україні слід забезпечити стабілізацію та подальше зростання економіки, з одного боку, попередити руйнацію інституційної складової в умовах радикальних реформ, з іншого. Модернізація інституційної складової фінансової системи України сприятиме забезпеченню стабільності, справедливості та прозорості, зростанню підприємницької активності, ефективності управління ризиками [5, с. 5-23].

Висновки: адаптація інституту фінансового контролю відбувається під впливом глобалізаційних викликів та євроінтеграційних намірів, що зумовлює необхідність комплексного підходу до модернізації всієї інституційної структури фінансової системи України. Центральним органом державного фінансового контролю є Держаудитслужба, на яку покладено завдання забезпечення подальшого розвитку правового поля та методологічного забезпечення системи державного фінансового контролю. Важливим етапом адаптації також є прийняття Стратегії реформування системи

управління державними фінансами на 2017-2021 рр., в якій окрему роль відведено державному фінансовому контролю.

Література:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони // Офіційний вісник України. – 2014. - №75. - Ст. 2125.

2. Гуцаленко Л. В., Вахновська О. В. Напрями реформування системи державного фінансового контролю в Україні // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. - 2017. - № 6. - С.7-23.

3. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017—2020 роки: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 р. № 142-р. // Офіційний вісник України. - 2017. - №23. - Ст. 659.

4. Король В. М., Чумакова І. Ю. Запровадження внутрішнього контролю в Україні: проблемні питання // Фінанси України. - 2016. - № 7. - С.82-104.

5. Мазаракі А., Волосович С. Домінанти інституційної модернізації фінансової системи України // Вісник КНТЕУ. - 2016. - № 1. - С.5-23.

Цувіна Тетяна Андріївна,

*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
кандидат юридичних наук, асистент кафедри цивільного процесу*

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО СУДУ У КОНТЕКСТІ ПРИНЦИПУ ПРОПОРЦІЙНОСТІ

Сучасний стан національних систем цивільного судочинства у зарубіжних державах свідчить про те, що сьогодні все більш помітними стають впливи процесів інтернаціоналізації на цю сферу правового регулювання, що безпосередньо пов'язане із питаннями гармонізації національних процесуальних систем та необхідністю приведення національного законодавства у відповідність до міжнародних стандартів справедливого правосуддя. Виходячи з потреб забезпечення кожному права на судовий захист та з метою загального підвищення якісного рівня професіоналізму практики правозастосування, ключовим завданням сьогодні стає розробка теоретичного підходу до реалізації міжнародного стандарту доступності правосуддя та ефективності цивільного судочинства.

Провідне значення для цивільного судочинства має п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р. (надалі – ЄКПЛ), який закріпив право кожного на справедливий і

публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру. Однією зі складових права на справедливий судовий розгляд є доступ до суду, що прямо впливає із практики Європейського суду з прав людини (надалі – ЄСПЛ). Так, у справі «Golder v. United Kingdom» ЄСПЛ зазначив, що у цивільних справах неможливо уявити собі верховенство права, якщо не існує можливості мати доступ до судів, що визнається невід'ємним елементом права на справедливий судовий розгляд, гарантованого п. 1 ст. 6 ЄКПЛ, хоча і текстуально у ньому не вираженим. Процедурні гарантії, закріплені п. 1 ст. 6 ЄКПЛ не матимуть сенсу, якщо не буде можливості захисту попередньої умови здійснення цих прав, що має назву «доступ до суду» [1].

Поряд із цим, ЄСПЛ виходить із того, що право на доступ до суду не є абсолютним та може підлягати обмеженням, що мають оцінюватися у кожному конкретному випадку з урахуванням принципу пропорційності. Останній спрямований на забезпечення розумного балансу приватних і публічних інтересів у сфері відправлення правосуддя у цивільних справах, відповідно до чого під час розгляду справи у порядку цивільного судочинства та ухваленні рішення у справі цілі обмежень прав людини повинні бути істотними, а засоби їх досягнення – обґрунтованими і мінімально обтяжливими для осіб, чії права обмежуються.

Зазначений принцип широко використовується ЄСПЛ при перевірці правомірності обмежень прав людини на рівні національних правопорядків щодо всіх статей ЄКПЛ. Так, у справі «Ocalan v. Turkey» ЄСПЛ зазначив, що усій ЄКПЛ притаманний пошук справедливого балансу між вимогами загального інтересу суспільства та вимогою захисту особистих фундаментальних прав. При цьому, при дослідженні правомірності обмежень прав людини ЄСПЛ застосовується так званий тест на пропорційність, що включає в себе декілька складових, зокрема з'ясування: 1) чи передбачені обмеження прав людини, що мали місце, законом; 2) якою була мета обмеження відповідних прав; 3) чи була встановлена мета обмеження прав людини легітимною; 4) чи були застосовані обмеження співмірні із такою метою і чи не порушився при цьому баланс приватних інтересів конкретної особи та загального публічного інтересу [2].

Неодноразово оцінці на відповідність принципу пропорційності піддавалися обмеження осіб у праві на доступ до суду, результатом чого стала адаптація тесту на пропорційність до зазначених випадків з урахуванням природи зазначеного права. Відповідно до практики

ЄСПЛ при визначенні легітимності обмежень права на доступ до суду він має визначити: чи переслідувало обмеження права легітимну мету, чи існувало розумне співвідношення між засобами, що використовувалися для обмеження права, та метою, що досягнута, чи обмеження права на доступ до суду не обмежують доступ до суду такою мірою, що воно суперечить самій сутності права на судовий захист [3].

Використовуючи окреслений підхід, ЄСПЛ у справі «Natalia Mikhaïlenko v. Ukraine» [4] визнав положення вітчизняного законодавства щодо неможливості особи, яка за рішенням суду визнана недієздатною, порушити перед судом питання про поновлення її в дієздатності, неправомірним обмеженням у доступі до суду, адже в національному законодавстві України відсутні гарантії щодо періодичного обов'язкового контролю суду за питаннями поновлення осіб у дієздатності. Така ситуація, на думку ЄСПЛ, фактично позбавила заявницю права на доступ до суду, що свідчить про порушення принципу пропорційності при застосуванні обмежень права на справедливий судовий розгляд, закріпленого п. 1 ст. 6 ЄКПЛ.

У справі «Plakhteyev and Plakhteyeva v. Ukraine» [5] національний суд залишив позовну заяву без розгляду, оскільки відповідачем у справі не міг бути суд, що захищений імунітетом від позовів у даному випадку. З цього приводу ЄСПЛ зазначив, що імунітет мав законну мету, оскільки був засобом забезпечення належного здійснення правосуддя, і таке обмеження було пропорційним. Однак позов було подано не лише до районного суду, але й до Державної податкової інспекції, яка імунітету не мала, проте суди не відреагували на ту частину позовних вимог, яка стосувалася другого відповідача, і не пояснили, чому їх не можна було розглянути в межах загального судового процесу. Тому ЄСПЛ визнав, що відмова суду вирішити справу щодо Державної податкової інспекції позбавила їх права на доступ до суду.

Аналіз зазначених рішень проти України свідчить, що національне законодавство та практика правозастосування не в повній мірі відповідають міжнародним стандартам цивільного судочинства, зокрема в частині забезпечення доступу до суду. Тому наразі в основу реформування цивільного процесуального законодавства мають бути покладені підходи, вироблені в практиці ЄСПЛ завдяки еволюційному тлумаченню п. 1 ст. 6 ЄКПЛ, що дозволить забезпечити виконання міжнародних зобов'язань України у сфері захисту прав та свобод людини і громадянина.

Література:

1. Golder v. United Kingdom, 21 February 1975, Series A no. 18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57496>.
2. Ocalan v. Turkey, no. 46221/99 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-69022>.
3. Ashingdane v. United Kingdom, 28 May 1985, Series A no. 93 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57425>.
4. Natalia Mikhaylenko v. Ukraine, no. 49069/11, ECHR 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-119975>.
5. Plakhteyev and Plakhteyeva v. Ukraine, no. 20347/03, ECHR 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-91730>.

Чулінда Людмила Іванівна,

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
Київський інститут інтелектуальної власності та права,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
конституційного та адміністративного права*

ПРОБЛЕМА ВІДПОВІДНОСТІ ТЕКСТУ-ОРИГІНАЛУ І ТЕКСТУ-ПЕРЕКЛАДУ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ДОКУМЕНТА

З метою забезпечення входження України до європейського правового простору, гармонізації законодавства України з нормами та стандартами Європейського Союзу актуальною є проблема забезпечення аналізу та узгодження проектів законів та інших нормативно-правових актів у пріоритетних сферах адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Відповідно до ст.9 Конституції України міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, стають частиною національного законодавства, тому невідкладною проблемою є забезпечення їх адекватних перекладів. У зв'язку з цим важливим є питання гармонізації термінологічно-мовного оформлення перекладів з мовою внутрішнього законодавства, що пов'язано не тільки із суто мовними проблемами, а, в першу чергу, із забезпеченням адекватного відтворення відповідних правових понять. Виникає проблема адекватної термінологічно-мовної відповідності тексту-оригіналу і тексту-перекладу міжнародно-правового документа.

У процесі підготовки проекту та видання правового акта суб'єкт нормотворчої діяльності спочатку формує відповідне правове поняття, що є ідеальним відображенням його волі, після чого матеріалізує його з допомогою усієї сукупності доступних йому мовних засобів, виходячи з потреби донести ними до осіб, яких стосується зазначений акт, свою волю максимально точно та адекватно. У випадку перекладу з'являється "перекладений текст". Поняття "перекладений текст" і "неаутентичний текст" - збігаються. Такий текст являє собою офіційний переклад аутентичного тексту, яким можна користуватися, проте у випадку виникнення розбіжностей між перекладеним та аутентичним текстом, керуються тільки аутентичним текстом.

Переклад міжнародних документів з іншомовних оригіналів вимагає не лише особливо обережного ставлення до передачі змісту документа, а й ретельного добору українських відповідників до іншомовних юридичних термінів. Застосовуючи на цьому етапі зіставний лінгвістичний метод, можна уникнути помилок у перекладі, внаслідок яких змінюється значення, звужується чи розширюється сфера застосування визначень чи положень документа, що сприятиме визначенню ступеня відповідності положень як проектів, так і чинних нормативно-правових актів України нормам та стандартам права Європейського Союзу та вимогам Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими співтовариствами та їх державами-членами від 14 червня 1994 року.

У "Програмі інтеграції України до Європейського Союзу" підкреслюється, що успіх процесу зближення припускає не тільки перегляд українського законодавства з погляду права ЄС, але й рецепцію цілого комплексу правових принципів, концепцій, доктрин і понять, що становлять, так зване, "acquis communautaire" [1]. Поняття "acquis communautaire" офіційно закріплено в Договорі про Європейський Союз у 1992 році. Переклад франкомовного словосполучення, яке буквально означає "те, що досягнуто в рамках Співтовариства", на інші мови ЄС мав наслідком різні формулювання, наприклад, англійською "спадщина Співтовариства", шведською "нормативна спадщина", датською "чинне право Співтовариства". Зіставляючи відповідники поняття різними мовами, можна виявити, що вони не ідентичні за змістом. Труднощі, пов'язані з точним перекладом поняття "acquis communautaire" на інші мови держав-членів ЄС, змусили інституції ЄС віддати перевагу в офіційних текстах словосполученню французькою мовою.

Суть терміна "acquis communautaire" розкриває дефініція в Законі України "Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства

України до законодавства Європейського Союзу” від 18 березня 2004 року N 1629-IV: “Acquis communautaire” (acquis) – правова система Європейського Союзу, яка включає акти законодавства Європейського Союзу (але не обмежується ними), прийняті в рамках Європейського співтовариства, Спільної зовнішньої політики та політики безпеки і Співпраці у сфері юстиції та внутрішніх справ.

“Acquis communautaire” є комплексним і диференційованим поняттям, символізує результат як європейської інтеграції загалом, так і в окремих сферах діяльності ЄС. Аналіз практики застосування “acquis communautaire” показує, що його обсяг охоплює основні елементи правової системи (нормативну й організаційну сторони, а також правову культуру, ідеологію, що сформувалися у ході динамічного розвитку інтеграційних процесів в Європі). Оскільки в праві ЄС не існує єдиного тлумачення цього поняття, в українському праві це питання залишається дискусійним, можна сподіватися, що застосування порівняльно-правового методу й зіставного лінгвістичного методу в майбутньому допоможе здійснити вибір адекватного українського відповідника. Неунормованість вживання юридичних термінів у процесі перекладу негативно впливає на тлумачення правових понять як нормативно-правових актів, так і офіційних перекладів міжнародних договорів України.

Для усунення можливих розбіжностей між текстами необхідно при використанні терміна враховувати правовий контекст, в якому він знаходиться; проводити тлумачення терміна з урахуванням можливих наслідків взаємного впливу міжнародного права і національного права; розглядати кожну особливість передачі правового змісту різними мовами з погляду можливого протирічного сприйняття в майбутньому.

Література:

1. Програма інтеграції України до Європейського Союзу. Указ Президента України від 14.09.2000. №1072/2000 // Офіційний вісник України. – 2000. – №39. – Ст.1648.

Шевченко Наталія Павлівна,

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
аспірант кафедри публічного управління та адміністрування*

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО СТАНДАРТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Процес створення ефективної пенсійної системи в Україні залежить від багатьох чинників. Одним із них є використання досвіду

зарубіжних країн, де ця система працює тривалий час і має позитивні результати. Саме європейські стандарти у сфері пенсійного забезпечення повинні братися до уваги під час ухвалення нових законодавчих актів в Україні у відповідній сфері.

Поняття «адаптація» (від латинського «adapt») в буквальному розумінні означає «приспосовувати» [4, с. 32]. В «Юридичній енциклопедії» «адаптація законодавства» визначається як форма правової гармонізації, сутність якої полягає в узгодженні та пристосуванні нормативно-правових актів національного законодавства до міжнародних, європейських та внутрішньодержавних прав, стандартів. Ґрунтується на принципах системно-функціонального та порівняльно-правового пізнання державно-правових явищ і формування відповідної системи законодавства [5, с. 112].

Інтеграція України у сучасний європейський економічний та правовий простір у сфері пенсійного забезпечення передбачає адаптацію національного законодавства з нормами і стандартами права Європейського Союзу, що потребує створення цивілізованого ринку пенсійного страхування, звільнення вітчизняного пенсійного законодавства від застарілих та неефективних радянських конструкцій, запозичення кращих традицій в теорії та практиці різних європейських країн, адаптація їх до внутрішньодержавних особливостей нашої країни.

Початок координації пенсійного забезпечення в Україні із законодавством ЄС був закладений Угодою про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами, укладеною 14 червня 1994 року [2]. На сьогодні дана Угода втратила чинність в зв'язку з прийняттям Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Однак, саме статтею 25 Угоди про партнерство та співробітництво було визначено обов'язок сторін прийняти, дотримуючись умов і порядку, що застосовуються в кожній державі-члені, положення, необхідні для координації систем соціального забезпечення робітників, які мають українське громадянство і працюють на законних засадах на території держави-члена. Відповідно до ст. 51 Угоди Україна взяла на себе зобов'язання поступового приведення її законодавства у відповідність до законодавства Співтовариства у визначених сферах [2].

Наступним кроком України на шляху інтеграції до Європейської спільноти стало затвердження Указом Президента України від 11

червня 1998 року Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу [1]. Згідно Стратегії адаптація законодавства України передбачалась у реформуванні її правової системи та поступового приведення у відповідність до європейських стандартів. Окрім Стратегії, в період з 1999 року до середини 2000-х років, в Україні було прийнято ряд нормативно-правових актів щодо проголошення курсу на євроінтеграцію: Концепція адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу від 16.08.1999 р., Програма інтеграції України до Європейського Союзу від 14.09.2000 р., Загальнодержавна програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу від 18.03.2004 р., План дій «Україна – Європейський Союз» від 12.02.2005 р. та ін.

14 вересня 2006 року Законом України №137-V було ратифіковано Європейську соціальну хартію [3]. Однак, Україна не змогла прийняти на себе зобов'язання, передбачені статтями 12, 13 Хартії в зв'язку з існуючими в державі соціально-економічними проблемами.

Інтеграція України в ЄС є пріоритетним напрямом соціально-правової політики нашої держави. Задля досягнення цієї мети необхідно привести законодавство України до законодавства ЄС. Насамперед така адаптація повинна відбуватися у сфері пенсійного забезпечення як сфері, що регулює соціально-правове становище найвразливіших верств населення і сприяє боротьбі з бідністю та підвищенню добробуту громадян. Відповідно, під адаптацією вітчизняного пенсійного законодавства до стандартів Європейського Союзу, на нашу думку, слід розуміти процес приведення у відповідність зі стандартами та гарантіями, встановленими європейським законодавством, вітчизняного законодавства у сфері пенсійного забезпечення та страхування й налагодження механізмів його реалізації. Проблемами, що виникають на даному шляху, є невідповідність вимогам законодавства ЄС реальних соціально-економічних умов України. Законодавство ЄС у галузі соціального захисту, в тому числі й пенсійного забезпечення, передбачає високі видатки з державного та місцевого бюджетів, які на даний момент є непосильними для економіки України за різними причинами, серед яких тіньова економіка, правовий нігілізм та ін.

Література:

1. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу : Указ Президента України від 11 червня 1998 року № 615/98 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/615/98>.

2. Про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами : Міжнародна Угода від 14 червня 1994 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/998_012.

3. Про ратифікацію Європейської соціальної хартії (переглянутої) : Закон України від 14 червня 2006 року № 137-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/137-16>.

4. Словник іншомовних слів /За ред. О. С. Мельничука. – К. : «Українська радянська енциклопедія», 1974. – 776 с.

5. Юридична енциклопедія : В 6 т. / Редкол. : Ю. С. Шемчушенко (відп. ред.) та ін. – К. : «Укр. енцикл.», 1998. – Т. 1 : А – Г. – 672 с.

Шеховцова Ольга Ігорівна,

Полтавський юридичний коледж

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
викладач*

Пашко Єлизавета Олександрівна,

Полтавський юридичний коледж

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
студентка 3 курсу*

ПРИЧИНИ ЗЛОЧИННОСТІ ОСІБ З РОЗЛАДАМИ ПСИХІКИ ТА ПОВЕДІНКИ

На сьогодні дедалі збільшується кількість злочинів пов'язаних з насильством, що зумовлено розладами психіки та поведінки.

Ученими встановлена наявність певного зв'язку деяких видів злочинів, насамперед насильницьких, з нервово-психічними причинами у вигляді відхилень психіки. Найбільш значною серед насильницьких злочинів із психічними відхиленнями є група осіб із явищами ураження центральної нервової системи. Для них характерні такі риси особистості підвищена збудженість, упертість, конфліктність.

Наприклад, Є. К. Краснушкін вважав, що форми психопатій можна поставити у взаємозв'язок з визначеними видами злочинів. Так, безвладні психопати, охоче займають місце звичайних злочинців; психопати з тупими почуттями легше інших стають корисливими злочинцями; психопати, що відрізняються хворобливою дратівливістю і легко впадають в афективний стан із самих незначних приводів, найчастіше попадають у конфлікти з оточенням [1, с. 14]. На цей же зв'язок вказував і В. М. Бехтерев [2, с. 91].

І. М. Фарбер, І. Н. Введенський, П. Б. Ганнушкін говорять про прямий зв'язок між психопатією і кримінальною поведінкою, причому перший називав психопатів криміноїдами [3, с. 128].

Про взаємозв'язок між імпульсивною злочинною поведінкою і психічними розладами, що не виключають осудності, писав А. Ф. Зелінський, вказуючи, що психічне відхилення знижує свідомий контроль за поведінкою, порушуючи тим самим субординацію установок особи виводячи на перший план несвідоме [4, с. 84]. Дуже обережні у своїх оцінках

Причинами виникнення психічних відхилень можуть бути наступні фактори:

1. Генетична спадковість
2. Фізичні та психічні захворювання травми
3. Шкідливі звички: вживання алкоголю, наркотичних та токсичних речовин, неправильне харчування, стреси [5, с. 261].

На розвиток перебіг та завершення перед хворобних психічних розладів та психічних хвороб людини також можуть впливати як конституціонально-біологічні (пошкодження головного мозку, обтяженість спадковості психічними захворюваннями), так і соціально-психологічні (взаємовідносини в родині, колективі специфічні умови діяльності, матеріальний стан, особистісні особливості людини) чинники.

Отже можна зробити висновок, що роль психічних відхилень (як біологічного походження так і придбаних) проявляється у тому, що вони можуть впливати не тільки на формування негативних соціально-психологічних рис особистості, а також на сприйняття сприятливої соціальної інформації і умови як несприятливих, що враховуючи здатність психічних відхилень знижувати волюні процеси, що може в певній життєвій ситуації детермінувати злочинну поведінку особи, насамперед пов'язану із насильством.

Література:

1. Краснушкин Е. К. Судебно-психиатрические очерки. М. - 149 с.
2. Краснушкин Е. К. Избранные труды. М. - 910 с.
3. Иванов Н. Г. Аномальный субъект преступления. М. - 128 с.
4. Зелинский А. Ф. Осознаваемое и неосознаваемое в преступном поведении. - Харьков: Вища школа, 1986. - 125 с.
5. Ігнатов О.М. Роль психічних аномалій в детермінації кримінального насильства [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://kul.kiev.ua/images/chasop/2011_1/260.pdf.

*Шимко Артем Романович,
Полтавський юридичний інститут
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
кандидат юридичних наук, асистент*

ПРОМИСЛОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ТА ВИМОГИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Обраний курс євроінтеграції є викликом перед економікою України та її промисловістю. Якщо реформування у сфері правового забезпечення функціонування державного апарату, антикорупційних та інших заходів є поступовим, а результати імплементації є відносно передбачуваними, то внесення змін до господарсько-правового забезпечення сфери промисловості моментально відображається на стані економіки країни як в цілому, так і на кожному громадянininі.

Проблема у тому, що кожен крок реформування спрямований не на конкретне подолання суспільних та державних проблем, а розглядається сучасною владою як «звіт європейській спільноті» про стан виконання плану євроінтеграції. І не завжди ці звіти корисні для економіки. Спробуємо пояснити це питання на прикладі металургійної промисловості.

Металургійна галузь має особливе значення для економіки України. Разом із суміжними галузями в ній виробляється близько 27% ВВП та зайнято близько 500 тис. людей, металургія є одним з основних джерел валютних надходжень в країну (близько 40% експорту). Сектор чорної металургії цілком може бути названий основою сучасного суспільства, оскільки він забезпечує розвиток інших базових галузей економіки – машинобудування, суднобудування, автомобільної, будівництва тощо.

Ринок металобрухту, будучи підгалуззю металургійної промисловості, становить собою стратегічне значення для економіки України, оскільки є базовою сировиною для металургійного виробництва.

Радикальною новацією господарського законодавства у сфері обігу металобрухту стало прийняття Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02.03.2015 № 222 – VIII, внаслідок чого діяльність, пов'язана із заготівлею, переробкою брухту чорних та кольорових металів і його металургійною переробкою, була виключена з переліку видів діяльності, які підлягають ліцензуванню.

Виникає логічне питання, в чому ж проявляється політика дерегуляції у цій сфері? Відміна ліцензування без одночасного правового забезпечення дозвільної системи лише посилює кризу у

металургійній галузі та диверсифікувало економіко-правові проблеми. На нашу думку, основним завданням дерегуляції ринку металобрухту є його детінізація та створення сприятливих умов для зайняття цим видом господарської діяльності представникам малого та середнього підприємництва.

Вважаємо, що крок законодавця з приводу дерегуляції ринку металобрухту є невдалим, оскільки «de jure» дерегуляція є позитивним з огляду політики євроінтеграції, так як зменшення тиску держави на підприємництво схвально вітається у Європейському Союзі. Проте «de facto», на сьогодні ми маємо повну неврегульованість дозвільної системи у сфері обігу металобрухту.

Іншою проблемою є правове забезпечення зовнішньоекономічної діяльності резидентів. На сьогодні діють обмежувальні бар'єри щодо експорту металобрухту, а саме – квотування. Такі засоби державного регулювання неприпустимі для вільної торгівлі, оскільки Україна є членом СОТ та ВТО. Економісти, політики та підприємці прекрасно розуміють, що при скасуванні обмежувальних бар'єрів експорту металобрухту, – почнеться його тотальний розпродаж закордон. Це може призвести до остаточного краху вітчизняної економіки.

Для прикладу, за підсумками I кварталу 2015 року об'єднання «Металургром» та корпорація «Інтерпайп» констатували дефіцит металобрухту в об'ємі 221 000 т., або 23 % від потреб галузі. В квітні дефіцит виріс на 66 000 т., в травні – ще на 57 000 т. Потреба металургів у брухті чорних металів з січня по травень 2016 р. зіставила 1,694 млн. т. Фактично поставлено на металургійні підприємства за цей період 1,349 млн. т., або 79,7 % від загального попиту. По даним митниці, за I квартал було експортовано 266 000 т. брухту. З січня по травень 2016 р. експорт досяг 509 000 т.

Якщо цей дефіцит виникає при наявності державного регулювання процесів експорту металобрухту, то виникає питання, що станеться при повній лібералізації експортних операцій з вторинною сировиною? Очевидно, що прогнози такої політики невтішні.

Внаслідок нинішньої політики та спрямованості контролюючих внутрішній ринок монополістів виключно на швидке отримання прибутку, Україна зіштовхнулася з проблемою необхідності імпорту сировини у металургійне виробництво, незважаючи на наявність власних ресурсів, які навіть перевищують його попит на внутрішньому ринку.

Висвітливши гострі проблеми металургійної промисловості України, можна зробити наступні висновки. По-перше, наша економіка є слабкою, вона просто не витримає різкий перехід до вимог

і стандартів СОТ та ЄС. Скасування обмежувальних бар'єрів, відкриття ринку для безконтрольного імпорту призведе до фактичного розпродажу вітчизняного ресурсного потенціалу з одночасним крахом національного товаровиробника. Якщо ми бажаємо змін, ми маємо вивести нашу економіку на придатний для реформування стан. По-друге, реформи мають носити системний та комплексний характер. Треба відійти від основного мотиву реформувальних – «відзвітувати у ЄС про виконану роботу» та реалізацію отриманих кредитів щодо налаштування економіки під євро-стандарти. Влада має зосередитись на власних проблемах промисловості, їх вирішенні та зміцненні економіки країни. Після зміцнення національної економіки, можна переходити до реформ на кшталт європейських моделей регулювання промислового сектору.

*Юриниць Юлія Леонідівна,
Національний авіаційний університет,
доктор юридичних наук, доцент*

ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОГО ПУБЛІЧНОГО ПРАВА ДО ACQUIS ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У Посланні Президента України до Верховної Ради України (далі – ВРУ) «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році» (від 04.06.2015 р.) поставлене завдання розпочати «важку, рутинну й копітку домашню роботу із забезпечення євроінтеграції». І це після 19 років начебто виконання Україною Угоди про партнерство і співробітництво (з 1994 р.) з ЄС. Зазначене свідчить про неефективну роботу з імплементації вітчизняного права до *acquis* ЄС. Розглянемо причини такого стану справ.

А. Пріоритет норм міжнародного права, перш за все, міжнародних договорів, не закріплений безпосередньо у Конституції України. У ст. 9 Конституції лише зазначено, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана ВРУ, є частиною національного законодавства України. Натомість на пріоритет міжнародних договорів не вказується. Зазначене створює ситуацію, коли такий пріоритет не обов'язково передбачати в законах. Це не сприяє системному впровадженню принципу пріоритету норм міжнародного договору.

Б. У законодавстві України не визначено, як практично застосовувати «загальноєвропейські принципи і норми міжнародного права», що передбачені у ст. 18 Конституції України, і вимога застосування яких міститься, наприклад, у ст. 1 протоколу № 1 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.

Це питання досі залишається дискусійним [1]. Зокрема, у Постанові Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ (далі – ВССУ) від 19.12.2014 р. № 13 дано визначення (п. 20): «Під загальновизнаними принципами міжнародного права... судам слід розуміти основні імперативні норми міжнародного права, які приймаються і визнаються міжнародною спільнотою держав у цілому і відхилення від яких є неприпустимим...». Однак це роз'яснення не може бути керівним для судів інших юрисдикцій, а окрім того може втратити своє значення в результаті ліквідації ВССУ у ході реформи.

В. Не визначене місце міжнародно-правових норм, які закріплені не у міжнародних договорах, згода на обов'язковість яких надана ВРУ (крім, можливо, рішень Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ)). Такі норми можуть міститися не тільки у договорах чи конвенціях, які підлягають ратифікації ВРУ, але й у інших правових документах. Так, у статті [2] правильно зазначено, що в українському законодавстві, перш за все у Конституції України, не вирішене питання про співвідношення національного законодавства з міжнародними договорами, які не потребують ратифікації ВРУ; обов'язковими рішеннями міжнародних органів та організацій, судових установ та ін. [1, с. 32], крім, можливо, рішень ЄСПЛ (ч. 1 ст. 17 ЗУ «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини»).

Невизначеність статусу міжнародних договорів, інших, ніж такі, що підлягають ратифікації ВРУ, є загальною вадою законодавства України. Так, у Зауваженнях Головного юридичного управління ВРУ до проекту Закону України «Про культуру» (реєстр. № 6469), зокрема, зазначається³⁵, що стаття 2, відповідно до якої законодавство України про культуру складається, зокрема із міжнародних договорів з питань культури, не враховує договори, укладені Президентом України, Кабінетом Міністрів України або за його дорученням – від імені Уряду України тощо. Це цілком стосується і інших законів.

Г. Невиправдна затримка в ратифікації міжнародних угод. Аналіз динаміки ратифікації Україною міжнародних угод, у тому числі і тих, які повинні були б якнайшвидше ратифіковані внаслідок членства України у відповідних міжнародних організаціях та зобов'язань перед ними, свідчить про невиправдні затримки в такій ратифікації. Наприклад, у монографії [3] підраховано, що загальна кількість конвенцій, угод, кодексів, протоколів Ради Європи, що стосуються

³⁵ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=37825.

прав і свобод людини, становить 173 документи. Україна приєдналася лише до 32 і підписала ще 10.

Д. Низька якість вітчизняного законодавства. Така якість вітчизняного законодавства пов'язана, перш за все, із широкими можливостями застосування суб'єктами владних повноважень дискреційних повноважень, що надаються вітчизняним законодавством [4, с. 97-98], а також із зловживаннями суб'єктами владних повноважень правом видавати різноманітні акти ненормативного характеру, зокрема, листи-роз'яснення, які суперечать закону [4, с. 130-131]. Так, у рішенні ЄСПЛ від 14.06.2007 р. у справі «Свято-Михайлівська Парафія проти України», п. 130, зазначено, що Суд сумнівається, що положення закону були «передбачуваними» та надавали достатньо гарантій проти свавільного їх застосування державними органами.

Е. Неготовність українського правозастосувача застосовувати норми міжнародного права у внутрішньодержавних відносинах як безпосередньо діючі. Цей недолік проявляється у тому, що, як зазначає О. Мережко [5, с. 84], навіть при теоретичному сприйнятті моністичної теорії юристи-практики схильні надавати перевагу писаним національним нормам.

Є. Загальна неготовність суб'єктів публічної адміністрації дотримуватися гуманістичних засадничих принципів, закладених у Конституцію України, та й законодавства взагалі, відсутність реальної відповідальності владних суб'єктів за порушення законодавства, зокрема, за порушення прав громадян.

Література:

1. Третьяков Д. Ієрархія законів і принцип «*pacta sunt servanda*»: до питання про статус та місце міжнародних договорів у правовій системі України / Д. Третьяков // Віче. – 2008. – № 13/14. – С. 53-57.

2. Шиб Т. Співвідношення міжнародного та національного права України / Т. Шиб // Віче. – 2011. – № 4. – С. 30-32.

3. Європейська інтеграція України: політико-правові проблеми / За ред. В.П. Горбатенка : монографія. – К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2005. – 332 с. – ISBN 966-8602-36-6.

4. Белкін Л.М. Забезпечення законності в діяльності органів виконавчої влади: адміністративно-правовий вимір : монографія / Л.М. Белкін. – Ужгород : ФОП Бреза, 2014. – 552 с. – ISBN 978-966-2668-66-7.

5. Мережко О. Співвідношення міжнародного і національного права / О. Мережко // Юридичний журнал. – 2009. – № 4. – С. 82-88.

Яковенко Віра Сергіївна,

*Регіональний координатор Уповноваженого ВРУ з прав людини в
Полтавській області, викладач кафедри правознавства ПШП*

ІНСТИТУТ ОМБУДСМАНА В УКРАЇНІ – КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР СТВОРЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА

Демократичні перетворення, що відбуваються в Україні, формування громадянського суспільства і побудова правової, демократичної, соціальної держави настійно вимагають політичних, соціальних, економічних, культурних модернізацій сучасного українського суспільства та вдосконалення механізму державної влади. І одне з найскладніших завдань цієї реформи полягає в зміні взаємовідносин влади і людини, налагодженні дійового зворотного зв'язку між громадянами та представниками владних структур. Очевидна відчуженість апарату державної влади від громадян, високий рівень корупції, низька виконавча дисципліна, правовий нігілізм, відсутність традицій поваги до прав людини зумовлюють необхідність розвитку нових, демократичних інституцій, діяльність яких ґрунтувалася б не на традиційному захисті державних інтересів, а була спрямована на належне забезпечення прав людини.

У багатьох країнах світу таким інститутом є омбудсман. Відповідно до визначення, наданого Міжнародною асоціацією юристів, омбудсменом є «служба, передбачена Конституцією або актом законодавчої влади і очолювана незалежною публічною посадовою особою високого рангу, яка відповідальна перед законодавчою владою, отримує скарги від потерпілих на державні органи, службовців, наймачів чи діє за власним розсудом і уповноважена проводити розслідування, рекомендувати коригувальні дії та представляти доповіді» [5].

Омбудсман являє собою один із ключових факторів створення гарантій демократичного розвитку суспільства та реалізації принципу визнання людини, її прав і свобод найвищою соціальною цінністю. Його запровадження – це важливий крок у напрямку інституціоналізації демократичних процесів у соціально-політичному житті будь-якої країни. Особлива потреба в цьому правозахисному інституті виникає тоді, коли органи державної влади не задовольняють потрібний рівень вирішення покладених на них завдань, що зумовлює необхідність у додаткових механізмах захисту прав людини. Діяльність омбудсмана дозволяє усунути існуючі суперечності між державою і громадянським суспільством, легітимізувати владу, гарантувати громадянам право на “належне управління” з боку державо-владних структур шляхом дотримання ними не тільки “букви

закону”, але й “духу юридичних норм”, правил адміністративної етики. Саме ця обставина, а також легкодоступність омбудсмана, відсутність зайвих формальностей у його роботі обумовлюють поширення у світі омбудсманівської ідеї.

Інститут Уповноваженого з прав людини покликаний сприяти дотриманню прав людини та поновленню порушених прав та основних свобод людини, спонукаючи інститути держави якісно виконувати свої обов’язки. Уповноважений з прав людини керується у своїй діяльності як правовими нормами, так і правовими принципами та відповідно до моральних міркувань й ідеалів справедливості.

Відповідно до Паризьких принципів створення національної інституції з прав людини має бути закріплене в конституції країни або в іншому законі, де чітко прописано її роль і повноваження. Національні правозахисні установи повинні мати якомога ширший мандат, інфраструктуру, яка дозволяє їм виконувати свої функції, відповідне фінансування, щоб не залежати від уряду та не бути об’єктом впливу фінансових важелів, що могли би вплинути на цю незалежність [7, с. 309].

Стан забезпечення прав людини в Україні є предметом особливої уваги органів державної влади в Україні та міжнародної спільноти. Незавершеність формування національної системи захисту прав людини, гарантованих Конституцією, потребує розробки теоретичних та правових засад державно-управлінської діяльності, які б враховували кращі міжнародні практики правозабезпечення.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини сьогодні плідно працює над проблемою приведення чинного законодавства України у відповідність до міжнародних стандартів прав людини. Він наділений правом звернення до Конституційного Суду України з поданням щодо відповідності Конституції України того чи іншого закону, що особливо важливо в умовах проведення судово-правової реформи. Необхідною умовою діяльності уповноваженого є його політична нейтральність. Законодавці багатьох країн заборонили займатися політичною діяльністю омбудсмену, оскільки виходили з того, що політичні погляди можуть перешкоджати справедливому розгляду скарг [7, с. 310].

Високу ефективність діяльності Уповноваженого з прав людини в Україні підтверджено присвоєнням Інституції Уповноваженого ВРУ з прав людини статусу А – найвищого статусу відповідності Паризьким принципам ООН.

Зовнішній громадській моніторинг, хоч і виявив низку проблем, однак діяльність Уповноваженого з прав людини була оцінена досить

високо. Найбільшим досягненням інституції протягом останніх років є налагодження співпраці з громадськістю, що характеризується відкритістю та прозорістю діяльності.

Напрями підвищення результативності діяльності Уповноваженого з прав людини в Україні: удосконалення нормативно-правової бази функціонування інституту Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; розширення мережі регіональних представництв та регіональних координаторів Уповноваженого з прав людини; підвищення рівня правової культури громадян (просвітницька діяльність).

Важливим напрямом підвищення результативності діяльності Уповноваженого з прав людини в Україні може стати створення галузевих уповноважених, які володіючи специфічними знаннями у певних сферах, будуть займатись виключно своєю категорією осіб. Омбудсмен має сприяти приведенню законодавства держави у відповідність з міжнародними та європейськими стандартами в галузі прав людини, гуманізації правової системи [6, с. 96].

Таким чином, ми можемо констатувати, що інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, як чинник захисту прав людини в Україні, є важливою та ефективною частиною механізму забезпечення основоположних прав та свобод людини, що потребує постійного динамічного розвитку та вдосконалення. Розбудова даної інституції є важливим кроком європейської інтеграції та створенню правової держави, де права людей дотримуються безумовно.

Література:

1. Принципы, касающиеся статуса и функционирования национальных учреждений по защите и поощрению прав человека : Приложение к Резолюции 48/134 Генеральной Ассамблеи ООН от 20 декабря 1993 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/paris.shtml.

2. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23 грудня 1997 р. № 776/97-ВР II Відомості Верховної Ради України. - 1998. - №20. - Ст. 99

3. Положення про представників Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : затверджене зі змінами та доповненнями Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини від 19 липня 2005 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0001715-05>.

4. Национальные институты по правам человека – важные партнеры [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://euro-ombudsman.org/ombudsmen_activities/international_nco/nacionalnye-instituty-po-pravamcheloveka-vazhnye-partnery.

5. Проблеми удосконалення статусу та діяльності омбудсмана щодо забезпечення захисту прав і свобод людини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=1484>.

6. Семенова А. Ю. Уполномоченный по правам человека в механизме обеспечения прав и свобод человека и гражданина в Российской Федерации : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / А. Ю. Семенова. - Тюмень, 2006. - 246 с.

7. Удычак Ф. Н. Омбудсменовская концепция в современном мире / Ф. Н. Удычак // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 1: Регионоведение: философия, история, социология, юриспруденция, политология, культурология. - 2007. - № 1. - С. 309-313.

ПАНЕЛЬ 5. ПЕРЕШКОДИ НА ШЛЯХУ ПРИВЕДЕННЯ У ВІДПОВІДНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНОГО ПРИВАТНОГО ПРАВА ДО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

*Драгомирецька Наталія Михайлівна,
Одеський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління
при Президентіві України,
доктор наук з державного управління, професор*

ПРАВОВІ ТРАДИЦІЇ РІЗНИХ ДЕРЖАВ ЩОДО ПАРТНЕРСТВА

Зарубіжними фахівцями констатується, що партнерство є формою господарюючого суб'єкту, який належить більш аніж одному партнеру [1]. Наголошується, що уряд може прийняти рішення щодо прийняття закону про будь-яке партнерство або концесійне законодавство для розвитку будь-якого сектору [2]. Такі закони приймаються задля того, щоб закрити певні прогалини у законах стосовно реалізації багатьох інфраструктурних проєктів, а також для видачі кредитів і відкритого справедливого процесу закупівель. Ці закони можуть буди розроблені в окремих секторах права або входити в загальне законодавство. Комісія ООН по праву міжнародної торгівлі опублікувала Керівництво для створення правової бази, яка створить придатні умови для приватних інвестицій в державну інфраструктуру, що, у свою чергу, сприятиме стимулюванню участі приватного сектору для вирішення суспільних проблем. Європейський банк реконструкції та розвитку визначив набір законодавчих принципів щодо партнерства.

Відзначається, що категорії «державно-приватне», «державно-громадянське» партнерство не визначені в законодавстві ЄС [3]. Загалом це відноситься до форм співробітництва між державними органами і приватним сектором, які спрямовані на забезпечення фінансування, будівництва, ремонту, управління та обслуговування інфраструктури, яка пов'язана з наданням послуг. Правова і нормативна бази призначені для стимулювання інвестицій в комплекс довгострокових партнерських відносин і призвана скоротити операційні витрати, забезпечити належні заходи регулювання, а також правові і економічні механізми, які дозволяють вирішити низку спорів по контрактах. Сама нормативно-правова база в державах ЄС відрізняється в залежності від правової традиції й існуючих законів.

Загалом всі ці правові акти стосуються: права на створення компанії в межах партнерства з державою; термінів та умов, за яких державні активи можуть бути передані у недержавні компанії; можливості компаній вибирати субпідрядників на своїх умовах; надання субсидії тощо. Окрім того правова база партнерства може бути визначена і в політичних документах, і в керівних вказівках щодо оформлення контрактів тощо. Природа правової нормативної бази залежить також від механізмів фінансування, а також від кола обов'язків які можуть бути передані неурядовій організації.

Спеціалісти також відзначають, що у більшості держав Європи є правова традиція, заснована на громадянському праві [4]. Їх право виходить з набору правил або цивільного кодексу. У державах загального права – це загальний закон (прецедентне право і прецеденти, а не громадянський кодекс), які є основою для всіх комерційних дій (Англія і Уельс, Ірландія і Гібралтар). У більшості держав, як наголошується, партнерства регулюються адміністративним правом, яке встановлює принципи, які не можуть обмежуватись за згодою сторін. Це сприяє тому, що забезпечується структура, в межах якої партнерські контракти мають бути предметом переговорів.

Зазначається, що закони про партнерство дозволяють: визначити тип послуг, які можуть бути закуплені (Бельгія, Італія, Польща, Португалія, Іспанія); зосередитись на конкретному секторі або використовуватись у різних секторах. Звертається увага на те, що не обов'язково держави мають окремі законодавчі акти щодо партнерства. Правова база може бути забезпечена за рахунок змін існуючих правових положень, які можуть чинити вплив на проект, що здійснюється в межах партнерства (Великобританія) [5].

Загалом, закони про партнерство встановлюють: основні принципи партнерства; механізми партнерства; межі і форми прозорості, а також підзвітності. У США є набір законів, які регулюють всі партнерства [6]. Ці закони спрямовані на те, щоб полегшити ділові відносини між партнерами з різних секторів. Вважається, що саме управління контрактами в межах партнерства, як стверджують спеціалісти, передбачає моніторинг і забезпечення виконання вимог контрактів, а також управління відносинами між державним і приватним партнерами [7].

Наголошується, що управління контрактами в партнерстві відрізняється від управління традиційними державними контрактами. Зокрема, всі вимоги і правила у всіх сценаріях партнерства не можуть вказані в договорі. Саме тому управління контрактами у партнерстві

має бути гнучким, а керівники мають мати навички управління партнерськими контрактами. Це має забезпечити: надання послуг безперервно і на високому рівні, у відповідності з договором; відповідальність за ризики уряду та розподілення відповідальності за ризики на практиці; очікування від ефективності контракту, які закладаються на початку процесу реалізації партнерства.

Література:

1. General Partnership Laws & Regulations by Holly Cameron [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://info.legalzoom.com/general-partnership-laws-regulations-20888.html>.
2. Public-Private Partnerships Laws / Concession Laws [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ppp.worldbank.org/public-private-partnership/legislation-regulation/laws/ppp-and-concession-laws>.
3. A Note on Legal Frameworks for PPPs [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eib.org/epec/g2g/annex/2-legal-frameworks>.
4. Company and Partnership law [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.gov.uk/guidance/company-and-partnership-law>—2.
5. General Partnership Laws & Regulations by Holly Cameron [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://info.legalzoom.com/general-partnership-laws-regulations-20888.html>.
6. Managing PPP Contracts [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pppknowledgelab.org/guide/sections/1-introduction>.

Андрушко Юлія Анатоліївна

*Хмельницький університет управління та права,
студентка 4 курсу юридичного факультету*

ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ УКРАЇНИ ДО ТРУДОПРАВОВИХ НОРМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Поняття «адаптація» (з латинської - «adaptatio») тлумачиться як пристосування, і загалом з юридичної точки зору визначається як процес пристосування системи та/чи державних правових норм до нових міжнародних зобов'язань держави. У постанові Кабінету Міністрів України «Про Концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 16 серпня 1999 року N 1496 йдеться про адаптацію законодавства України до законодавства Європейського Союзу як про процес зближення та поступового приведення законодавства України у відповідність до законодавства Європейського Союзу [1]. Трудове законодавство на сьогодні перебуває на шляху входження до європейського правового простору, що вимагає напрацювання чіткого механізму (зокрема порядку, форм та умов) імплементації його норм з урахуванням вітчизняної практики,

діючого КЗпП України та проекту Трудового Кодексу з правовими актами Європейського Союзу у сфері праці. Саме тому необхідно наразі говорити про нові, сучасні європейські методи і способи правового регулювання праці, які ми можемо запровадити на ринку праці України, зокрема, прозору і повну легалізація праці, заробітної плати, гарантійних і компенсаційних виплат при виникненні, зміні та припиненні трудових правовідносин (Директиви 2002/74/ЄЕС), створення системи стимулів та пільг (так званого соціального пакету) для роботодавців, які використовують працю неповнолітніх, молоді (Директиви 94/33/ЄЕС), інвалідів, жінок з дітьми та одиноких матерів (Директиви 92/85/ЄЕС). З огляду на актуальність для вітчизняного трудового права означених тем, важливе значення для їх впровадження у практику матимуть й нові напрямки колективно-договірного регулювання, підсилення ролі і значення профспілок та інших уповноважених на представництво трудовим колективом органів. У цьому контексті становить інтерес європейський досвід формування профспілкового підґрунтя для дієвої подальшої соціальної політики України у трудових правовідносинах щодо створення фондів-гарантів по виплаті заробітної плати працівникам у випадку, якщо роботодавець виявиться неплатоспроможним. На нашу думку, запровадження вказаного підходу свідчитиме про високий рівень соціальних гарантій найманих працівників.

Зрозуміло, що українське трудове право, яке своїм корінням сягає у радянську систему і лише намагається адекватно реагувати на реалії ринку праці з огляду на економічну ситуацію, не може швидко адаптуватися до нових вимог та стандартів ЄС, потребує системного підходу не тільки до тлумачення, але й до застосування норм, закріплених у міжнародних документах, тому формулювання конкретних пропозицій з приводу приведення трудового законодавства України до євростандартів має пройти насамперед детальний порівняльний аналіз норм ЄС та базових вітчизняних норм (КЗпП, проект ТК України). Таким чином, трудове право України в сучасних умовах опинилося перед необхідністю вирішувати доволі непрості завдання, головне серед яких - визначення свого місця в європейській правовій структурі особливо в контексті забезпечення функціонування соціальних інститутів, спрямованих на охорону та захисту трудових прав працівників через призму стандартів ЄС.

Література:

1. Про Концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 серпня 1999 року №1496 // Електронний ресурс [Режим доступу] <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1496-99-%D0%BF>.

*Бугайчук Микола Петрович,
Академія державної пенітенціарної служби, м. Чернігів
здобувач кафедри адміністративного, цивільного
та господарського права і процесу,
Шамрук Наталія Борисівна,
Академія державної пенітенціарної служби,
доцент кафедри адміністративного, цивільного та господарського
права і процесу, кандидат юридичних наук*

ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ІНШИХ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Окрім об'єктів авторського права та права промислової власності правової охорони потребують також інші об'єкти, до яких відносять сорти рослин і породи тварин. Враховуючи необхідність оптимізації розвитку сільського господарства в Україні та світі дослідження особливостей міжнародного механізму захисту цих об'єктів є досить актуальним.

Спочатку система патентування була створена для «неживих», промислових винаходів. Розвиток сучасної біотехнології змінив це правило. Перед тим як «патенти на життя» стали реальністю, права на селекційні досягнення були єдиною формою прав інтелектуальної власності, пов'язаною з живими організмами. Але, по-перше, права на селекційні досягнення стосуються лише рослинних сортів (а не генів, наборів генів, клітин або тварин). І, по-друге, права на селекційні досягнення не забезпечують такого сильного захисту, як патенти, і менш економічно вигідні. Тому тиск з метою дозволу патентування біотехнологічних розробок (з живою матерією в тому числі) швидко посилювався.

У 80-х роках американські державні патентні установи почали надавати патенти на живі форми. Перший значний судовий позов з цього приводу, названий Даймонд проти Чакрабарті, був поданий у 1980 році. В результаті Вищий суд США ухвалив дозвіл на патентування генетично модифікованої бактерії, здатної «їсти» нафту. Нову бактерію Чакрабарті сприйняли не як «витвір природи, а як «продукт людської винахідливості» [1].

Сорти рослин є особливим об'єктом права інтелектуальної власності їх охорона на міжнародному рівні забезпечується Міжнародною конвенцією з охорони нових сортів рослин від 02.12.1961 [2]. Варто зазначити, що Свобода вибору способу охорони прав на сорти рослин, проголошена Угодою про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (далі –Угода ТРІПС) [3] і Міжнародною конвенцією з охорони нових сортів рослин, має бути

використана країнами, що розвиваються, для піднесення національного сільського господарства.

Гармонізація охорони інтелектуальної власності на міжнародному рівні позначилася негативним чином на сільському господарстві та охороні прав на сорти рослин. Відповідно до Угоди ТРІПС, країни-члени Світової організації торгівлі повинні забезпечити охорону прав інтелектуальної власності на сорти рослин. При цьому вони вільні обирати спосіб охорони – у формі патентів або іншим чином через запровадження спеціального національного режиму охорони.

У 1992 р. на Всесвітній зустрічі на вищому рівні «Планета Земля» у Ріо-де-Жанейро поставлено завдання урядам країн забезпечити захист традиційних знань. У Конвенції про біологічну різноманітність 1992 року [4] зазначено, що держави-учасники беруть на себе правові зобов'язання поважати, зберігати і підтримувати знання, нововведення і практику корінних народів.

В 1993 р. на етапі переговорів про прийняття Угоди ТРІПС тисячі індіанських фермерів протестували проти Угоди, аргументуючи свою позицію тим, що імплементація положень цього міжнародного документу обмежить їхні права на зберігання і створення нових видів насіння. Набула значних масштабів кампанія проти біопіратства.

Розвиток патентування рослинного матеріалу демонструє, що патентування підтримує біопіратство – крадіжку біологічних ресурсів та знань без визнання або винагороди тим, хто отримав і розвивав ці знання й ресурси. Біопіратством вважається несанкціоноване вилучення генетичних ресурсів і традиційних знань у суспільства [1].

Отже, в забезпеченні міжнародно-правової охорони права промислової власності зацікавлена як окрема держава, так і міжнародна світова спільнота в цілому. Основою механізму охорони права промислової власності є система відповідних нормативно-правових актів, яка була сформована протягом кінця ХІХ – початку ХХ ст. У зв'язку із розвитком сучасних технологій в Україні та світі все важчою стає охорона права промислової власності. Досить суперечливим видається патентування у сфері фармацевтичної діяльності, а також відносини, що складаються в процесі розвитку генної інженерії. Можливість охорони рослин і тварин патентами на винаходи створює ряд проблем, пов'язаних з обсягом прав власників патентів на винаходи і патентів на селекційні досягнення.

Література:

1. Патенти на життя: інформаційний посібник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dossier.org.ua/sites/default/files/patent_ukr.pdf.

2. Міжнародна конвенція з охорони нових сортів рослин : Міжнародний документ від 02.12.1961 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_856.

3. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності : Міжнародний документ від 15.04.1994 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/981_018.

4. Конвенція про охорону біологічного різноманіття від 1992 року: Міжнародний документ від 05.06.1992 посібник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_030.

*Голодна Анастасія Сергіївна,
Навчально-науковий інститут права
Сумського державного університету*

УЗАКОНЕННЯ ТА ВИЗНАННЯ ОДНОСТАТЕВИХ ШЛЮБІВ В УКРАЇНІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Стаття 21 Конституції України закріплює, що усі люди є вільні та рівні у своїй гідності й правах та що права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними. У свою чергу, стаття 24 Конституції проголошує, що громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Безперечно, принцип рівності прав і свобод людини і громадянина є юридичним стандартом та основоположною засадою для усіх видів суспільних відносин, в тому числі шлюбно-сімейних відносин.

Ідея рівності була предметом наукових досліджень філософів та політичних діячів, таких як: Арістотель, П. де Бомануар, Г. Бректон, І. Вишенський, Вольтер, Т. Гоббс, Г. Гроцій, І. Домбровський, Платон, Протагор та ін. Сучасним дослідженням сутності принципу рівності прав і свобод людини і громадянина присвячено роботи таких українських вчених, як: В. Колісник, А. Колодій, О. Марцеляк, О. Петришин, В. Погорілко, С. Погребняк, В. Рабінович, В. Шаповал, Ю. Тодика та ін. Проте попри певний інтерес науковців і практиків до даного питання бракує досліджень, безпосередньо присвячених окремим аспектам рівності осіб, зокрема проблемам узаконення й визнання шлюбу одностатевими парами. Останнє ми розглядаємо в контексті безпосередньої реалізації принципу рівності в Україні та як утвердження міжнародних стандартів прав людини.

Серед міжнародно-правових документів, які приділяють увагу проблемам одностатевих союзів, слід назвати Хартію основних прав Європейського Союзу від 7 грудня 2000 року, в ст. 21 якої серед заборонених підстав для дискримінації називає сексуальну орієнтацію [1]. Крім того, положення, які прямо забороняють дискримінацію на

грунті сексуальної орієнтації, закріплені в Директиві 2000/78/СЕ. Зокрема, документом визначено що варто розуміти під прямою та непрямою дискримінацією у цій сфері та закріплено обов'язок держав-членів забезпечити, щоб судові та/або адміністративні процедури, в тому числі, процедури примирення, були доступними всім особам, які вважають себе ображеними внаслідок невикористання принципу рівного ставлення до них навіть після того, як закінчилися стосунки, в яких, як стверджується, відбулася дискримінація[2] .

Проблема України у даному випадку в тому, що законодавці розуміють рекомендації ЄС однобоко. Деякі права національних чи сексуальних меншин вони врахували тільки в трудовому законодавстві, але не провели цю лінію системно. Відповідно до сучасних законодавств, в таких країнах як Швеція, Голландія, Франція тощо одностатеві шлюби є дозволеними. При цьому проблемним залишається положення українського законодавства щодо питання визнання таких шлюбів. Документом, який встановлює безпосередні процедури визнання шлюбу, укладеного за кордоном, є Наказ Міністерства юстиції України №52/5 від 18.10.2000 року «Про затвердження Правил державної реєстрації актів цивільного стану в Україні» (із змінами та доповненнями). Відповідно до цих Правил, документи, видані компетентними органами іноземних держав, що свідчать про акти громадянського стану, вчинених за межами України за законами іноземних держав, визнаються дійсними в Україні [3], але на практиці особи, які вступили в одностатевий шлюб чи одностатеве партнерство, стикаються з низкою проблем.

Доволі багатою з цього приводу є практика Суду ЄС. Зокрема, у рішеннях Трибуналу цивільної служби від 18 червня 2015 року та 14 жовтня 2010 року та у попередньому рішенні у справі C-267/06 судова влада ЄС неодноразово констатувала неприпустимість дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації.

Для українських громадян Суд ЄС є мало доступним, натомість вони активно звертаються за захистом своїх прав до ЄСПЛ. Цікавим є позов української пари, в якому заявники обґрунтовують тезу, що національне законодавство України позбавляє їх можливості зареєструвати шлюб, тому що стаття 51 Конституції України передбачає, що «Шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки і чоловіка ...», а відповідно до ч.1 ст.21 Сімейного кодексу України «Шлюбом є сімейний союз жінки і чоловіка». Крім того, заявники посилаються на рішення ЄСПЛ у справі Schalk and Kopf v. Austria (no. 30141/04, ECHR 2010), в якому ЄСПЛ визнав, що відносини співжиття одностатевої

пари, яка живе в стабільному de facto партнерство, підпадає під поняття «сімейного життя» [4].

Варто зауважити, що 21 липня 2015 року ЄСПЛ прийняв рішення, яким вимагає від Італії надання одностатевим парам більше прав для узаконення свого союзу. Оскільки Україна є членом Ради Європи, то рішення ЄСПЛ поширюються і на неї. Більше того, Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.02.2006 передбачає, так звані «заходи загального характеру» щодо виконання рішення. Зокрема, заходи загального характеру вживаються з метою забезпечення додержання державою положень Конвенції, порушення яких встановлене Рішенням, забезпечення усунення недоліків системного характеру, які лежать в основі виявленого Судом порушення, а також усунення підстави для надходження до Суду заяв проти України, спричинених причиною, що вже була предметом розгляду в Суді. До таких заходів, зокрема, належать: внесення змін до чинного законодавства та практики його застосування, внесення змін до адміністративної практики, забезпечення юридичної експертизи законопроектів тощо [5]. Відтак, законодавець пропонує розглядати практику Суду як індикативний прецедент, що, у свою чергу, означає, що рано чи пізно ці питання будуть винесені на розгляд в Україні.

Сексуальна революція в нашій державі розпочалася значно пізніше, ніж на Заході. Тому ми ще не подолали характерну для тоталітарних і авторитарних суспільств гомофобію, що є необхідною умовою налагодження будь-якого діалогу між сексуальними меншинами та більшістю суспільства. Проте нас не може не цікавити ця тема. Насамперед тому, що мусимо уникнути помилок, яких уже допустилися інші. Очевидно, не зробити їх можна, лише усвідомивши справжню суть таких важливих для суспільства інститутів шлюбу та сім'ї. Люди з нетрадиційною сексуальною орієнтацією теж громадяни України й вони мають право розраховувати на такий же обсяг прав і свобод як і інші. Тому коли говоримо про права у вільній державі, очевидно, маємо пам'ятати й про тих, хто хоч і не відповідає загальноприйнятим уявленням про гендер, але теж є частиною нашого суспільства.

Література:

1. Хартія основних прав Європейського Союзу: від 07.12.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_524.
2. Директива 2000/78/CE від 27 листопада 2000 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1510476116841&uri=CELEX:32000L0078>.

3. Про затвердження Правил державної реєстрації актів цивільного стану в Україні: Наказ Міністерства юстиції України №52/5 від 18.10.2000 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0719-00>.

4. Schalk and Kopf v. Austria: no. 30141/04, ECHR 2010. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://en.wikipedia.org/wiki/Schalk_and_Kopf_v_Austria.

5. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» № 3477-IV від 23.02.2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.

Гнедик Є.С.,

*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
здобувач кафедри господарського права*

МЕДИЧНИЙ ТУРИЗМ В СИСТЕМІ ПРАВА ЄС

«Медичний туризм» народився в 80 - ті роки минулого століття. Зародження цього явища сприяли, з одного боку, глобалізація, інтеграція європейських країн, розширення ЄС, спрощення міграції туристських ресурсів, а з іншого, збільшення витрат на охорону здоров'я, яке відзначається вже протягом декількох років. В даний час вже сформувався глобальний ринок медичних послуг зі своєю інфраструктурою (медичним менеджментом, органами акредитації, агентствами медичного туризму і туроператорами, спеціалістами в сфері медичних подорожей).

У даний час терміном «медичний туризм» найчастіше називають організацію медичного обслуговування пацієнтів за межами країни їх постійного проживання. Під медичним туризмом у вузькому сенсі традиційно розуміється міграція пацієнтів до місця лікування, реабілітації та відпочинку в якийсь регіон або країну. У широкому сенсі медичний туризм можна визначити як сферу медичної індустрії та гостинності, пов'язану в єдину систему ринків з розвинутою інфраструктурою, що включає не тільки медустанови, але і самі різні галузі бізнесу – страхування, банківську діяльність, юридичну допомогу, транспорт, зв'язок. На нашу думку, вимога Європейської хартії прав пацієнтів (2002 р.), в контексті права кожного на свободу вибору між різними медичними процедурами та закладами (фахівцями) на підставі адекватної інформації, частково реалізується, за необхідності, в тому числі, через медичний туризм. І хоча Європейська Хартія прав Європейського Союзу (ст. 35), встановлює, що: «Кожна людина має право на профілактичне лікування і медичне

обслуговування на умовах, передбачених національним законодавством та практикою», іноді виникає проблема неможливості реалізації такого права в національній системі охорони здоров'я в зв'язку з технічними або нормативно-правовими проблемами можливості його реалізації. Тобто, пацієнт в окремих випадках вимушений самостійно вирішувати питання медичного втручання і, іноді за межами своєї країни. Крім того, ст. 401 Угоди про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, серед іншого встановлює необхідність у просуванні та розвитку туристичних продуктів і ринків, інфраструктури, людських ресурсів та інституційних структур.

Окрім того, відповідно до Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року, схваленої розпорядженням КМУ від 16.03.2017 року № 168-р, сфера туризму і курортів розглядаються у нерозривному зв'язку: «...у сфері туризму та курортів - це стратегічно орієнтована державна політика, основним завданням якої є визначення туризму одним з основних пріоритетів держави, впровадження економіко-правових механізмів успішного ведення туристичного бізнесу, інвестиційних механізмів розвитку туристичної інфраструктури, інформаційно-маркетингових заходів з формування туристичного іміджу України». І не випадково ст. 11 Європейської соціальної хартії від 03.05.1996 року наголошує, що з метою забезпечення ефективного здійснення права на охорону здоров'я Сторони зобов'язуються самостійно або у співробітництві з громадськими чи приватними організаціями вживати відповідних заходів для того, щоб, серед іншого: усунути, у міру можливості, причини слабого здоров'я. А усунення причин слабого здоров'я є в тому числі застосування оздоровчо-лікувальних процедур.

Саме тому, окремої уваги потребує, в тому числі Закон України «Про курорти». Завданням законодавства про курорти (ст. 2 Закону) є регулювання суспільних відносин у сфері організації і розвитку курортів, виявлення та обліку природних лікувальних ресурсів, забезпечення їх раціонального видобутку, використання і охорони з метою створення сприятливих умов для лікування, профілактики захворювань та відпочинку людей.

За цією статтею ключовим є, поряд з лікуванням, в тому числі й відпочинок громадян. А Закон України «Про туризм», також визначає загальні правові, організаційні та соціально-економічні засади реалізації державної політики України в галузі туризму та спрямований на забезпечення закріплених Конституцією України прав

громадян, в тому числі на відпочинок та охорону здоров'я тощо. Фактично мова йде про регулювання однотипних правовідносин.

Цікавим є факт змішаного правового статусу об'єктів інфраструктури туристичної діяльності.

Так, відповідно до ст. 5 Закону України «Про туризм», учасниками відносин, що виникають при здійсненні туристичної діяльності, є юридичні та фізичні особи, які створюють туристичний продукт, надають туристичні послуги, а саме: перевезення, тимчасового розміщення, харчування, екскурсійного, в тому числі курортного тощо. А згідно з ст. 22 Закону України «Про курорти», санаторно-курортні заклади – це заклади охорони здоров'я, що розташовані на територіях курортів і забезпечують подання громадянам послуг лікувального, профілактичного та реабілітаційного характеру з використанням природних лікувальних ресурсів.

Санаторно-курортні заклади створюються в порядку, передбаченому статтею 16 Основ законодавства України про охорону здоров'я та іншими нормативно-правовими актами.

Мова йде про спеціальну туристичну діяльність, не просто в закладах відпочинку, а в закладах, що мають спеціальний господарсько-правовий статус, статус «закладу охорони здоров'я», що передбачає і спеціальний режим господарювання. Це і є медичний туризм, який, в контексті діючого Закону України «Про туризм» має назву: «лікувально-оздоровчий туризм», але ця назва не повністю відображає спектр господарської діяльності, що надається в широкому розумінні закладами охорони здоров'я, в тому числі санаторно-курортними закладами.

*Грекова Марина Миколаївна,
Полтавський юридичний інститут
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
канд. юрид. наук, доцент кафедри кримінального та
адміністративного права і процесу*

*Греков Євген Анатолійович,
Полтавський юридичний інститут
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
канд. юрид. наук, доцент кафедри цивільного,
господарського та екологічного права*

ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ТРУДОВИХ СТАНДАРТІВ У ПРАКТИЦІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Висока динаміка економічних і соціально-політичних процесів, неадекватність законотворчої діяльності Верховної Ради змінам у суспільних відносинах, високий рівень правового нігілізму в усіх прошарках суспільства, а також інші явища (злочинність, непрофесійність посадових осіб і тощо) є перешкодою якісному застосуванню права [1, с. 18]. Що стосується застосування міжнародних трудових стандартів, то справедливим вбачається висловлювання Дж. Гінзбургса, який зазначив, що для успішного розв'язання проблеми застосування норм міжнародного права суддям, крім всього іншого, необхідні і певні моральні якості – значна громадянська свідомість та професійна чесність [2, с. 45]. На наш погляд, такими якостями повинні бути наділені всі працівники судових органів, і в першу чергу, найвищого судового органу держави – Конституційного суду України.

Застосування Конституційним Судом України імплементованих міжнародних договорів, по-перше, сприяє аргументації прийнятих Судом рішень і висновків по окремих справам, а по-друге, є свідченням того, що норми Конституції щодо положень міжнародних договорів отримують реалізацію на практиці. У свою чергу, роль Конституційного Суду під час застосування імплементованих міжнародних договорів, полягає у тому, що він, обґрунтовуючи своє рішення за конкретною справою положеннями міжнародного договору, вказує іншим органам державної влади, якими міжнародними нормами вони можуть та повинні керуватися в своїй діяльності.

Так, Конституційний Суд України при вирішенні справ нерідко звертався до норм міжнародного права. Зокрема, більше як у третині

своїх рішень він застосовував міжнародно-правові акти, а у справах, пов'язаних із захистом прав і свобод людини і громадянина, майже у 60 відсотках рішень [3, с. 18]. З цього приводу М. Ф. Селівон вказує, що Конституційний Суд України у багатьох випадках при розгляді справ, окрім застосування положень національного законодавства України, приймав до уваги також конкретні міжнародно-правові акти (декларації, хартії, конвенції тощо). По окремих справах Суд при обґрунтуванні тієї чи іншої позиції звертався до конституцій інших країн, що в принципі співзвучно орієнтації на стандарти правового регулювання суспільних відносин у демократичних державах. Наприклад, у висновку по справі від 2 червня 1999 року щодо відповідності проекту Закону України “Про внесення змін до статті 46 Конституції України” вимогам статей 157 і 158 Конституції України [4] (мова йшла про конституційне закріплення пенсійного віку), Конституційний Суд послався на сучасну практику, яка свідчить про те, що на закріплення конкретного пенсійного віку для жінок та чоловіків впливає ряд чинників — економічний стан суспільства, рівень зайнятості, вікова структура населення тощо. Саме тому Конституційний Суд підкреслив, що пенсійний вік, як правило, не фіксується у конституціях сучасних держав, а регулюється звичайними законами (чи іншими нормативними актами). Таким чином, Суд при рішенні цієї справи враховував як національне законодавство, так і практику конституційного регулювання сучасних зарубіжних держав [5, с. 191].

У рішенні по справі про свободу утворення профспілок Конституційний Суд застосовував Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (1966 р.), Конвенцію про захист прав людини та основних свобод (1950 р.) та Конвенцію МОП № 87 „Про свободу асоціації і захист права на організацію” (1948 р.). Обґрутовуючи своє рішення у зазначеній справі, Конституційний Суд України посилався на зобов'язання України, які виникли 11 серпня 1956 р., після ратифікації Конвенції МОП № 87 „Про свободу асоціації і захист права на організацію”, зокрема щодо необхідності життя певних заходів щодо гарантування працівникам вільного здійснення прав на організацію (профспілку). Суд відмітив, що національне законодавство держав – учасників Конвенції не може порушувати гарантії, котрі нею встановлені [6].

У рішенні щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення абз. 2 ч. 1 ст. 39 Закону України “Про вищу освіту” (справа про граничний вік кандидата на посаду керівника вищого навчального закладу) від 7 липня 2004 року, Конституційний

Суд застосував ст. 4 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права 1966 року, яка закріплює, що держава може встановлювати тільки такі обмеження цих прав, які визначаються законом, і лише настільки, як це є сумісним з природою зазначених прав, і виключно з метою сприяння загальному добробуту в демократичному суспільстві, а також Рекомендацію МОП № 162 щодо літніх працівників (1980 р.) [7]. При цьому положення абз. 2 ч. 1 ст. 39 Закону України “Про вищу освіту” (2002 р.) [8], відповідно до якого граничний вік кандидата на посаду керівника вищого навчального закладу третього або четвертого рівня акредитації не може перевищувати шістьдесят п’ять років, Конституційний Суд визнав таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним). Таким чином, Суд при рішенні цієї справи враховував норми міжнародних договорів, що має важливе практичне значення, та є показником того наскільки правовий порядок держави відповідає міжнародному праву.

У свою чергу, в рішенні щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 23 Закону України „Про державну службу”, статті 18 Закону України „Про службу в органах місцевого самоврядування”, статті 42 Закону України „Про дипломатичну службу” (справа про граничний вік перебування на державній службі та на службі в органах місцевого самоврядування) [9] Конституційний Суд України застосував ст. 4 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права 1966 року, п. 2 ст. 1 Конвенції МОП № 111 „Про дискримінацію в галузі праці та занять” (1958 р.), де встановлено, що “будь-яке розрізнення, недопущення або перевага відносно певної роботи, що ґрунтується на її специфічних вимогах, дискримінацією не вважається”, п. 5 розділу II Рекомендації № 162 МОП щодо літніх працівників (1980 р.), де закріплено, що у виключних випадках можуть встановлюватися вікові обмеження з огляду на особливі вимоги, умови або правила для деяких видів роботи, а також вказав на те, що такий саме підхід був застосований і Радою Європейського Союзу у статті 6 Директиви Ради 2000/78/ЄС від 27 листопада 2000 року, яка встановлює загальні рамки рівного ставлення при працевлаштуванні та в трудовій діяльності. Таким чином, міжнародно-правові акти допускають можливість встановлювати в національному законодавстві певні вікові обмеження на зайняття окремими видами трудової діяльності. На підставі цього Конституційний Суд України визнав конституційними положення низки законів України, яким встановлений граничний вік перебування на державній, дипломатичній службі і на службі в органах місцевого самоврядування. Зокрема,

Конституційний Суд вирішив визнати такими, що відповідають Конституції, положення ст. 23 Закону України „Про державну службу”, ст. 18 Закону України „Про службу в органах місцевого самоврядування”, ст. 42 Закону України „Про дипломатичну службу”, якими встановлений граничний вік перебування на державній службі, на дипломатичній службі і на службі в органах місцевого самоврядування.

Розглядаючи діяльність та повноваження Конституційного Суду України щодо впровадження положень міжнародних трудових стандартів можна прийти до висновку, що він є органом з подвійним статусом. Тобто, з одного боку Конституційний Суд є суб'єктом організаційного елементу механізму національної імплементації міжнародно-правових норм, зокрема у сфері трудових відносин, а з іншого – суб'єктом реалізації останніх шляхом застосування у практичній діяльності. Саме такий статус надає Конституційному Суду додаткові можливості у процесі вдосконалення національного законодавства під впливом міжнародних трудових стандартів.

З урахуванням вищевикладеного, є підстави твердити про те, що застосування Конституційним Судом України імплементованих міжнародних трудових стандартів сприятиме: по-перше, формуванню правозастосовчої практики інших судів та органів влади; по-друге, дозволить якнайшвидше привести національну практику відповідно до своїх зобов'язань за міжнародними документами; по-третє, сприятиме вдосконаленню діючого законодавства у сфері трудових правовідносин.

Література:

1. Тузова М. В. Некоторые вопросы применения права в Украине / М. В. Тузова // Проблемы законности: Республіканський міжвідомчий наук. збірн. – Вип. 41. – Х.: Націон. юрид. академія України, 2000. – С.18–23.

2. Антонович М. Конвенція про захист прав і основних свобод людини у судах Європейських держав та перспективи її застосування в Україні / Мирослава Антонович // Право України. – 2000. – № 8. – С. 42–46.

3. Паліюк В. П. Застосування судами України Конвенції про захист прав людини та основних свобод / В. П. Паліюк. – К.: Фенікс, 2004. – 264 с.

4. Висновок Конституційного Суду України від 02.06.1999 р. № 2–в/99 у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності проекту Закону України “Про внесення змін до статті 46 Конституції України” вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа про внесення змін до статті 46

Конституції України) // Вісник Конституційного Суду України. – 1999. – № 3. – С. 5–8.

5. Проблемы гармонизации законодательства Украины и стран Европы / [общ. ред. Е. Б. Кубко, В. В. Цветкова]. – К.: Юринком Интер, 2003. – 583 с.

6. Рішення Конституційного Суду України від 18.10.2000 р. № 11-рп/2000 у справі за конституційними поданнями народних депутатів України та Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) статей 8, 11, 16 Закону України „Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності” (справа про свободу утворення профспілок) // Вісник Конституційного Суду України. – 2000. – № 5.

7. Міжнародне законодавство про охорону праці: Конвенції та рекомендації МОП / 3-х т. / Упорядник Е. М. Теличко. – Т. 2. – К.: Основа, 1997. – 437 с.

8. Про вищу освіту: Закон України від 17 січня 2002 року № 2984–ІІІ // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 20. – Ст. 134.

9. Рішення Конституційного Суду України від 16.10.2007 р. № 8-рп/2007 у справі за конституційними поданнями народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 23 Закону України „Про державну службу”, статті 18 Закону України „Про службу в органах місцевого самоврядування”, статті 42 Закону України „Про дипломатичну службу” (справа про граничний вік перебування на державній службі та на службі в органах місцевого самоврядування) // Вісник Конституційного Суду України. – 2007. – № 12.

Єгоричева Світлана Борисівна,

*Полтавський університет економіки і торгівлі,
доктор економічних наук, професор*

ВТІЛЕННЯ НОРМ ПРАВА ЄС У ЗАКОНІ УКРАЇНИ «ПРО СПОЖИВЧЕ КРЕДИТУВАННЯ»

Однією з вимог Угоди про асоціацію між Україною та ЄС є наближення вітчизняного законодавства, у тому числі і у фінансово-банківській сфері, до положень актів Європейського Союзу. У цьому сенсі наразі актуальним є пошук шляхів імплементації нормативних документів ЄС для вдосконалення пруденційного нагляду за діяльністю банків, покращення регулювання операцій з використанням електронних платіжних інструментів, підвищення ефективності функціонування системи запобігання та протидії відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму.

До останнього часу в Україні одним з найбільш неврегульованих та проблемних секторів фінансового ринку, з точки зору захисту прав споживачів, був ринок послуг зі споживчого кредитування. Користуючись недостатньою фінансовою обізнаністю більшості клієнтів-фізичних осіб, фінансові установи, у тому числі і банки, нав'язували їм невігідні умови кредитних договорів, розповсюджували недостовірну рекламу, не надавали інформації про реальний рівень відсоткової ставки. Наслідками цього стали зростаючий обсяг проблемної заборгованості за споживчими кредитами у фінансовому секторі та скрутне фінансове становище багатьох позичальників.

Докорінним чином змінити таку ситуацію покликаний Закон України «Про споживче кредитування» [1], який нещодавно набув чинності. Важливо, що цей закон в основних своїх положеннях відображає вимоги Директиви 2008/48/ЄС стосовно кредитних угод для споживачів [2]. Цим закладається фундамент побудови рівноправних взаємовигідних кредитних відносин між фінансовими установами та клієнтами-фізичними особами.

У Законі отримала правові підстави діяльність в Україні кредитних посередників, які вже давно стали важливим елементом інфраструктури кредитного ринку розвинутих країн. Як підкреслюється у Директиві, вони не є об'єктом державного регулювання або нагляду, втім, до них висуваються вимоги стосовно оприлюднення інформації щодо сфери та масштабу їх діяльності, розміру плати за послуги, яка повинна бути повідомлена і кредитодавцю для розрахунку реальної процентної ставки (статті 20-21). Аналогічні вимоги містяться у ст. 6 Закону «Про споживче кредитування».

Важливим положенням Закону є обов'язок фінансових установ (а також кредитних посередників) надавати клієнту за спеціальною формою (паспорт кредиту) всю інформацію про кредит до моменту підписання договору (стаття 9). Причому у Законі зазначається перелік таких відомостей, на підставі яких споживач може порівняти різні кредитні пропозиції та прийняти обґрунтоване рішення. Надзвичайно актуальним, в умовах недостатньої фінансово-правової грамотності багатьох клієнтів-фізичних осіб, є встановлення обов'язку кредитодавців, також закріпленого у Директиві ЄС (стаття 5), щодо надання, на вимогу позичальника, копії проекту кредитного договору.

Протягом тривалого часу гострою проблемою на ринку споживчого кредитування було свідоме заниження фінансовими установами при інформуванні клієнтів відсоткових ставок за

користування кредитами. Відповідно до Закону «Про споживче кредитування», у стандартній інформації, включеної до реклами, кредитор зобов'язаний повідомити споживачеві реальну відсоткову ставку, що включає не лише номінальну ставку, а і всі витрати позичальника, пов'язані з отриманням, обслуговуванням та поверненням кредиту, які відомі фінансовій установі на момент надання позики (статті 7-8). Втім, якщо у Директиві ЄС формули відповідних розрахунків наведені у додатку до неї, то вітчизняний закон відсилає до нормативно-правових актів органів, що здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг.

Права позичальників суттєво розширюються за рахунок законодавчого встановлення порядку відмови від одержання кредиту (впродовж 14 календарних днів після підписання кредитного договору), надання права дострокового повернення кредиту, у тому числі шляхом збільшення періодичних платежів, а також заборони кредиторам стягнення за це будь-якої плати (статті 15-16 Закону). Останнє положення є навіть більш суворим, ніж зміст статті 16 Директиви, де у певних, достатньо обмежених випадках, фінансовим установам дозволяється отримувати «справедливу й об'єктивно виправдану компенсацію за можливі втрати».

Закон, у відповідності до Директиви ЄС (статті 8-9), певним чином захищає і кредиторів від накопичення проблемних боргів, зобов'язуючи їх обов'язково проводити оцінку кредитоспроможності споживачів до підписання кредитного договору (стаття 10) з використанням інформації, як отриманої безпосередньо від клієнта, так і з інших джерел на законних підставах.

Одночасно між змістом Закону «Про споживче кредитування» та Директивою ЄС є певні невідповідності, що стосуються сфери дії цих документів. По-перше, має місце неузгодженість щодо регулювання таких кредитних угод, як у формі овердрафту («у формі кредитування рахунку») та зі строком погашення кредиту, що становить від одного до трьох місяців або на вимогу (пункт 1 частини 2 й частина 3 статті 3 Закону та пункт (е) частини 2 й частина 3 статті 2 Директиви). По-друге, Законом змінено прийняте раніше визначення споживчих кредитів, що мало наслідком включення до їх складу іпотечних позик (що підтверджується і змістом частини 4 статті 16), у той час як Директива ЄС виключає останні зі сфери своєї дії (пункти (а), (б) частини 2 статті 2), мотивуючи це їх дуже специфічним характером (пункт 14 преамбули).

Література:

1. Про споживче кредитування [Електронний ресурс] : Закон України від 15 лист. 2016 р. № 1734-VIII / Законодавство України :

[веб-сайт Верховної Ради України]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1734-19/page>.

2. Directive 2008/48/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on credit agreements for consumers and repealing Council Directive 87/102/EEC [Електронний ресурс] / EUR-Lex. - Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:133:0066:0092:EN:PDF>.

Зуб Олексій Юрійович,

Полтавський юридичний інститут

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
асистент кафедри цивільного, господарського та екологічного права*

ОГЛЯД ТРАНСКОРДОННИХ СПРОЩЕНИХ ПОРЯДКІВ РОЗГЛЯДУ ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

На шляху запровадження спрощених механізмів розгляду цивільних справ органами Європейського Союзу (надалі – ЄС) прийнято низку правових актів, які покликані створити умови та запровадити більш прості, уніфіковані, не обтяжені формальностями, що носять транскордонний характер механізми захисту суб'єктивних цивільних прав. У контексті окресленої тематики необхідно згадати про прийняті Європейським парламентом і Радою Європейського Союзу Регламенти: № 805/2004 «Про європейський виконавчий лист за безспірними вимогами» від 21 квітня 2004 р., № 1896/2006 «Про введення європейського наказного провадження» від 12 грудня 2006 р., № 861/2007 «Про створення європейської процедури урегулювання спорів із малою сумою позову» від 11 липня 2007 р.

Як указує С. В. Васильєв, зазначені Регламенти ввели уніфіковане регулювання, тобто вони як частина права ЄС містять положення, обов'язкові до застосування у всіх державах-членах ЄС і є актами прямої дії. На відміну від попередників, які містили колізійні норми, Регламенти містять єдину процедуру розгляду певних категорій цивільних справ [1, С. 334].

З огляду на те, що згадувані акти передбачають єдині процедури розгляду справ за характерними для кожного з них критеріями для всіх держав-членів ЄС, а їх функціонування, з точки зору практичного застосування, визнаються ефективними [2, С. 105-109], необхідно говорити, що творцям Регламентів удалося виробити правила розгляду цивільних справ, які б задовольняли культурні особливості всіх держав, на які вони поширюють свою дію.

Згадуваним регламентам характерні такі спільні сутнісні ознаки: (1) транскордонний характер (діють на територіях усіх держав-членів ЄС); (2) альтернативність (заявник сам вирішує чи вдатися до захисту своїх суб'єктивних прав через відповідні Регламенти, чи звернутися до інших, наприклад, суто національних засобів захисту); (3) спрощений порядок розгляду справ чи видачі відповідного акту; (4) умовою застосування є наявність іноземного елементу; (5) розглядаються будь-які справи, за винятком тих, які прямо передбачені в Регламенті, або щодо яких визначені інші обмеження; (6) судові рішення, видане за результатами розгляду справи за відповідним Регламентом, має таку юридичну силу, начебто воно було винесене в тій державі, у якій воно підлягає виконанню (екзекутура не застосовується).

Регламент № 805/2004 «Про європейський виконавчий лист за безспірними вимогами» запроваджується для створення Європейського виконавчого листа за безспірними вимогами, а також для створення можливості вільного обігу на всій території ЄС судових рішень, угод, укладених у судовому порядку, які раніше необхідно було визнавати для застосування на відповідній території. Для цілей цього Регламенту, безспірними визнаються ті вимоги, які підтверджуються документом, що затверджене боржником і яке посвідчує відсутність у такого заперечень відносно сутності та розміру заявлених грошових вимог.

Регламент № 1896/2006 «Про введення європейського наказного провадження» має на меті запровадження спрощеної процедури стягнення суми боргу, що ґрунтується на беззаперечній вимозі, при мінімальних стандартах, дотримання яких робить непотрібними будь-які проміжні процедури визнання та приведення у виконання в інших державах-членах [3, С. 22].

Регламент № 861/2007 «Про створення європейської процедури урегулювання спорів із малою сумою позову» запроваджує судову процедуру в спорах, ціна яких не перевищує 2000 євро (з вирахуванням відсотків за користування чужими грошовими коштами, судових та інших витрат). Встановлена для полегшення доступу до правосуддя шляхом спрощення процедури, скорочення термінів і зменшення судових витрат, що не утискає права на справедливий і неупереджений суд [4, С. 52-53].

Отже, у рамках Європейського Союзу розроблено уніфіковані, мультикультурні, з позицій врахування національної специфіки та культурної нейтральності, акти, які забезпечують можливість розгляду транскордонних спорів у найкоротші строки та з мінімальними грошовими витратами, а судові рішення, які видаються за

результатами такого розгляду мають однакову юридичну силу на всій території Європейського Союзу.

Література:

1. Васильєв С. В. Порівняльний цивільний процес. Підручник. – К.: Алерта, 2015. – 352 с.

2. European Commission, Directorate general justice. Assessment of the socio-economic impacts of the policy options for the future of the European Small Claims Regulation: Final report, 19 July 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/small_claims_report_ia_en.pdf.

3. Коликов В.В. Формы и модели упрощенного производства: опыт стран Европейского Союза // Арбитражный суд Свердловской области. Электронный журнал. – № 1. – 2013. – С. 48-54 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ekaterinburg.arbitr.ru/sites/ekaterinburg.arbitr.ru/files/pdf/1_2013.pdf.

4. Ізарова І. О. Науково-практичний коментар до цивільного процесуального законодавства Європейського Союзу: перші загальноєвропейські процедури розгляду і вирішення цивільних та комерційних справ транскордонного характеру – видачі Європейського судового наказу й вирішення дрібних спорів. Частина 1 / І. О. Ізарова; пер. з англ. І. О. Ізарової, А. В. Сизової. – Київ: ВД «Дакор», 2016. – 308 с.

*Рассохіна Аліна Миколаївна,
Навчально-науковий інститут права
Сумського державного університету*

ЗАХИСТ АВТОРСЬКИХ ПРАВ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ

Що глибше проникають комп'ютерні технології до повсякденного життя людини, то більші загрози вони несуть правам інтелектуальної власності на об'єкти, розміщені в мережі Інтернет. Проблема захисту авторських прав на контент, розміщений в мережі, набуває все більшої актуальності у світі. Статті 161-192 Угоди про асоціацію України з ЄС безпосередньо присвячені захисту авторських прав, що вказує на важливість цієї сфери для ЄС та на необхідність привести вітчизняне законодавство у відповідність до законодавства ЄС.

Звісно, право ЄС не стоїть осторонь проблеми захисту авторських прав у мережі Інтернет. Зокрема, Директива 2001/29/ЄС (InfoSoc Directive) була розроблена з метою оновлення правил щодо захисту авторських прав у цифрових мережах. Також дія цього акту спрямовувалась на реалізацію 1996 WIPO Internet Treaties. Крім того, у цій же сфері діють Директива 93/83/ЄС (Satellite and Cable Directive)

та Директива 2014/26/EU (CRM Directive). Положення цих актів переважно визнають і враховують норми законодавства США, адже саме цей правопорядок поширюється на переважну більшість доменних зон та інтернет-платформ. Відтак, видається, що основним актом, який встановлює правила захисту авторських прав у мережі, є закон США «Про авторське право в цифрову епоху» (Digital Millennium Copyright Act - DMCA).

DMCA - закон, що доповнює законодавство США в області авторського права, враховуючи сучасні технічні досягнення у сфері копіювання та розповсюдження інформації. Він стосується не тільки безпосереднього порушення авторських прав шляхом копіювання контенту, але й виробництва та розповсюдження технологій, що дозволяють обхити технічні засоби захисту авторських прав (до неможливості добросовісного використання) [1].

DMCA, як і акти, прийняті в рамках ЄС, спрямований на реалізацію Договорів Всесвітньої організації інтелектуальної власності (WIPO), щоб криміналізувати незаконне виробництво і розповсюдження матеріалів, захищених авторським правом. Більше того, незалежно від того, чи мало місце фактичне порушення авторських прав, DMCA робить незаконним обхід контролю доступу, який був створений для захисту авторських прав. Свого часу тодішній президент США Білл Клінтон назвав DMCA «таким, що ретельно врівноважує інтереси користувачів і правовласників».

Одним із основних досягнень DMCA називають те, що акт забезпечує так звану «безпечну гавань» для постачальників онлайн-послуг. Безпечна гавань («safe harbors») – це чітко визначений набір обставин чи дій в рамках конкретного закону, який звільняє від відповідальності постачальника. У контексті авторського права концепція безпечної гавані найчастіше зустрічається в ситуаціях, викладених у розділі 512 закону США з авторського права «обмеження відповідальності, що стосуються мережевих матеріалів». У ньому описані різні способи, доступні інтернет-провайдерам для того, щоб уникнути відповідальності за поведінку своїх користувачів і клієнтів. Найважливішим є ланцюжок процедур «повідомлення та вилучення» [3].

Розгляд DMCA і безпечної гавані взятий з Закону про обмеження відповідальності за порушення авторських прав («OCILLA»). Мета OCILLA - збалансувати конкуруючі інтереси власників авторських прав та цифрових користувачів і постачальників онлайн-послуг. OCILLA дозволяє власникам авторських прав відправляти «DMCA takedowns» онлайн-провайдерам, щоб полегшити швидке видалення

захищеного авторським правом контенту з інтернет-сайтів. Щоб відправити належний лист, власники авторських прав повинні дотримуватися встановленої законом процедури. Якщо на веб-сайті є потенційно небезпечне використання матеріалів, захищених авторським правом, OCILLA звільняє постачальника онлайн-послуг від відповідальності, якщо він відповідає на повідомлення про демонтаж в найкоротший термін [2].

DMCA забезпечує підвищений захист власників матеріалів, захищених авторським правом, одночасно обмежуючи відповідальність постачальників онлайн-послуг. В даний час існує впорядкований процес повідомлення постачальників інтернет-послуг (ISP) про те, що користувач зробив доступним контент, який порушує авторські права власника і для видалення контенту, що порушує ці авторські права. Загалом, принцип «повідомлення і вилучення» (англ. – «notice and takedown») було започатковано під час «капітального ремонту» системи захисту авторських прав. Дев'ятнадцять років тому, коли було прийнято DMCA, ці нововведення були нечувані, знаходилися в ембріональному стані або не зароджені взагалі. Тепер компанія Google перетворилася на одну з найбільших у світі корпорацій, а її сайт для обміну відео, YouTube, став одним з найпопулярніших сервісів для розміщення відеофайлів. Відповідно, кожен користувач цих сервісів підкоряється нормам, встановленим DMCA.

Принцип «повідомлення і вилучення», гарантував захист від судового переслідування всім «посередникам», наприклад, інтернет-провайдерам, в разі, якщо їх клієнти порушують принципи копірайту. Наприклад, для того, щоб сховатися в «тихій гавані», відеосервісу YouTube потрібно всього лише видалити матеріал, якщо він отримав від правовласника відповідне повідомлення. Контент може бути відновлений в будь-який момент, якщо користувач підтвердить відсутність порушення, а правовласник не зможе довести зворотного [1].

Таким чином, адаптуючи законодавство України у сфері захисту авторських прав у мережі інтернет, до норм комунітарного права, варто враховувати, що, по-перше, DMCA вже фактично діє на переважну більшість українських користувачів мережі, і, по-друге, норми цього закону є доволі близькими до норм права ЄС. Відтак, вітчизняному законодавцю так чи інакше доведеться враховувати положення DMCA, адаптуючи українські нормативні акти до стандартів ЄС.

Література:

1. David Kravets. 10 Years Later: Misunderstood DMCA is the Law That Saved the Web [Електронний ресурс] / David Kravets // Wired. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.wired.com/2008/10/ten-years-later/>.
2. Klemchuk D. DMCA Compliance [Електронний ресурс] / Klemchuk – Режим доступу до ресурсу: <http://www.klemchuk.com/dmca-compliance>.
3. Авторське право для бібліотекарів: Підручник / [Пер. з англ. О.Васильєва]. – К.: ТОВ «ІММ «ФРАКСІМ», 2015. – С. 156.

Садикова Яна Михайлівна,

Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент,

ПРИНЦИП ПРОПОРЦІЙНОСТІ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

У проєкті Цивільного процесуального кодексу України вперше основною засадою цивільного судочинства визначено пропорційність. Відповідно до ст. 11 цього ж законопроекту суд визначає в межах, встановлених Кодексом, порядок здійснення провадження у справі відповідно до принципу пропорційності, враховуючи: завдання цивільного судочинства; забезпечення розумного балансу між приватними й публічними інтересами; особливості предмета спору; ціну позову; складність справи; значення розгляду справи для сторін, час, необхідний для вчинення тих чи інших дій, розмір судових витрат, пов'язаних із відповідними процесуальними діями тощо [1].

Про баланс приватного та публічного інтересу здебільшого заговорили у зв'язку з практикою Європейського Суду з прав людини, де практично в усіх рішеннях зустрічається така юридична формула як «баланс інтересів». Для сучасної держави важливий постійний, безперервний пошук балансу інтересів. Черговий етап пошуку нового балансу має місце зараз під впливом світової фінансової та економічної кризи [2]. При цьому реальна соціальна практика, однак, постійно свідчить про те, що досягнення міри, пропорційності, а з ними справедливості у всіх суспільних заходах, що здійснюються державою, - надзвичайно важке завдання [3, с. 197].

Д.Д.Луспеник визначає пропорційність як досягнення у правотворчості та правозастосуванні балансу інтересів людини і суспільства. Органи публічної влади не можуть накладати на громадян зобов'язання, що виходять за межі суспільної необхідності [4, с. 17].

Вбачається, що розуміння змісту такої засади як пропорційність має бути уточнено.

У разі розгляду справи Європейським судом з прав людини протиставленими приватним інтересам особи є ті інтереси, які сформульовані в Конвенції як елемент допустимих обмежень прав людини. Аналізуючи такі обмеження можна виділити три складові умов виправданості: втручання здійснене «згідно із законом»; воно відповідає законній (легітимній) меті; воно «необхідне в демократичному суспільстві». Якраз «необхідність в демократичному суспільстві» і містить в собі конкуруючий приватному інтерес. Необхідність в демократичному суспільстві зумовлюється причинами, що виправдовують втручання, які, в свою чергу, мають бути «відповідними та достатніми», для такого втручання має бути «нагальна суспільна потреба», а втручання пропорційним законній меті [5, с. 28]. По суті суспільна потреба, усвідомлена і мотивуюча діяльність відповідних осіб, стає інтересом-конкурентом.

Основне питання Суду полягає в тому, чи вдалось державі дотримати справедливого балансу між конкуруючими інтересами осіб, що зазнали впливу, та суспільства в цілому («Хеттон та інші проти Сполученого Королівства») [6]. В своїй діяльності Європейський Суд при оцінці фактичних обставин справи керується принципом пропорційності як дотримання «справедливого балансу» між потребами загальної суспільної ваги та потребами збереження фундаментальних прав особи, враховуючи те, що заінтересована особа не повинна нести непропорційний та непомірний тягар.

Рішення у справі «"Україна-Гюмень" проти України» (Ukraine-Tyumen v. Ukraine) від 22 листопада 2007 року, заява 22603/02, є показовим прикладом того, що відповідаючи інтересам суспільства, певна дія, вчинювана органами влади, все одно може порушувати права особи через її непропорційність [5, с. 131].

Досліджуючи якийсь конкретний приватний інтерес, йому має протиставлятися інший інтерес, який може бути не лише публічним (суспільним, державним), але й іншим приватним інтересом. Остання ситуація є більш характерною для національного цивільного процесу, коли суд вирішує справу про права та обов'язки двох юридично рівних суб'єкта, кожен з яких має свій приватний інтерес перебуваючи в цивільно-правовому полі.

В ч. 2 ст. 6 Конвенції визначено, що судові рішення проголошується публічно, але преса і публіка можуть бути не допущені в зал засідань протягом усього судового розгляду або його частини в інтересах моралі, громадського порядку чи національної

безпеки в демократичному суспільстві, якщо того вимагають інтереси неповнолітніх або захист приватного життя сторін, або - тією мірою, що визнана судом суворо необхідною, - коли за особливих обставин публічність розгляду може зашкодити інтересам правосуддя.

Таким чином, принцип пропорційності може бути розглянутий з двох позицій: матеріально-правової та процесуальної. З точки зору першої пропорційність виступає мірилом обмеження прав та інтересів особи. Процесуальна пропорційність полягає, перш за все, у визначенні балансу інтересів осіб, які беруть участь у справі, та інтересів правосуддя, однак таке положення не охоплює весь її зміст.

Література:

1. Проект Закону про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61415.

2. Энтин М. Л. Вклад Европейского Суда по правам человека (ЕСПЧ) в современную правовую культуру [Электронный ресурс] / М. Л. Энтин // Вся Европа.ru. – 2009. – № 3 (31). – Режим доступу к ресурсу: <http://alleuropalux.org/?p=2500>.

3. Бачинин В. А. Морально-правовая философия / В. А. Бачинин. - Харьков: Консум, 2000. – 208 с.

4. Луспеник Д. Д. Верховенство права – «новый» старый принцип гражданского судочинства: співвідношення із принципом законності / Д. Д. Луспеник // Право України. - 2017. - № 8 – С. 9-20

5. Фулей Т. І. Збірка навчальних матеріалів курсу для учасників тренінгу «Застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя» – К.: ВАІТЕ, 2017. – 208 с.

6. Case of Hatton and Others v. the United Kingdom (Application no. 36022/97) [Електронний ресурс]. — Режим доступу до ресурсу: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-61188%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-61188%22]}).

ПАНЕЛЬ 6. ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАКТИКИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ НАСЕЛЕННЯ

Курилко Вікторія Олексіївна,

Інститут гендерних трансформацій, директор

ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ НАСЕЛЕННЯ

Відповідно до Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи 2006(6) з питання про переміщення осіб усередині країни, внутрішньо переміщеними особами вважають «людину чи групу людей, які були змушені або зобов'язані покинути чи залишити свої будинки або місця звичайного проживання, зокрема внаслідок, або щоб уникнути наслідків збройного конфлікту, проявів насильства, порушень прав людини, стихійних або створених людиною лих, і які не перетинали міжнародно визнаних державних кордонів» [2].

Згідно звіту Агенства ООН у справах біженців у 2016 році, обсяги внутрішньо переміщення у світі перевищили рекордну межу у 60 млн., та становить 65,3 млн. Найбільша кількість внутрішньо переміщених осіб у світі, зафіксована в Колумбії (6,9 млн.), Сирії (6,6 млн.) та Іраку (4,4 млн.) [13].

Основним глобальним міжнародним стандартом щодо прав і свобод ВПО є Керівні принципи ООН з внутрішнього переміщення, які, не маючи юридичної сили міжнародного договору, дали змогу досить швидко та ефективно розробити низку міжнародних правових норм стосовно захисту й допомоги ВПО для використання урядами, міжнародними організаціями та неурядовими утвореннями [1].

Керівні принципи ООН з внутрішнього переміщення були розроблені відповідно до мандату, наданого Представнику Генерального секретаря ООН з питань внутрішньо переміщених осіб у 1992 році, підтвердженого пізніше резолюціями як самої Комісії, так і Генеральної Асамблеї ООН [8].

Що стосується міжнародних регіональних мандатів захисту прав і свобод ВПО, необхідно зазначити, що провідна роль стосовно їх створення серед європейських міжнародних організацій належить Раді Європи, у межах якої були прийняті Конвенція про захист прав і основоположних свобод (далі - Європейська конвенція) [10],

Рекомендації Парламентської Асамблеї Ради Європи (далі - ПАРЄ) 1877(2009) щодо захисту прав людини довгостермінового переміщених осіб [3], резолюції 1708(2010) про вирішення питань власності щодо біженців і ВПО [5] і 2028(2015) про гуманітарну ситуацію в Україні: біженці та ВПО [6], багато інших [4].

Згідно з підрахунками ПАРЄ на початку 2016 року близько 2,5–2,8 мільйонів європейців були внутрішньо переміщеними особами в 11 із 47 держав-членів РС, як-от: Вірменія, Азербайджан, Боснія і Герцеговина, Хорватія, Кіпр, Грузія, Молдова, Російська Федерація, «Колишня Югославська Республіка Македонія», Сербія і Туреччина [15].

У Рекомендації ПАРЄ від 2009 року зазначено, що переважна більшість переміщених осіб була вимушена полишити власні домівки «протягом останніх 15–35 років унаслідок збройних конфліктів або випадків порушень прав людини, і для них проблема переміщення затягнулась» [14].

Проблеми внутрішнього переміщення в Європі мають затяжний характер; «лише для чверті від загальної кількості ВПО в Європі знайшли довготривале рішення в питанні переміщення, більшість із них перебуває на території Балканського півострова» [15].

В цих та інших європейських правовстановчих документах, які регулюють питання внутрішнього переміщення, окремо підкреслюють необхідність вдосконалення правової бази, посилення політичної волі та розширення спроможності усіх відповідних сторін для імплементації такої правової бази, а також об'єднання та активізації зусиль місцевих, національних і міжнародних сторін з метою знаходження політичного рішення для затяжних конфліктів та задля забезпечення повноцінного задоволення прав людини ВПО на території Європи. Проте реальних рішень для ВПО досягти непросто, поки не будуть усунуті основні причини переміщення, такі як затяжні конфлікти і етнічний поділ.

Україна за кількістю внутрішньо переміщених осіб зайняла восьме місце в світі, перше в Європі та складає 2,8 % від кількості світових переміщень. Вона поступається лише країнам Середнього Сходу – Сирії, Іраку, Ємену, країнам Африки – Судану, Нігерії, Південному Судану, але випереджає Пакистан, Афганістан, Туреччину, Азербайджан, Кіпр, Грузію тощо [13].

Відсутність достатнього досвіду забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб та досвіду врегулювання інших важливих питань таких як реєстрація ВПО, здійснення координації між державними органами, взаємодія з неурядовими та міжнародними організаціями,

напрацювання довгострокових програм інтеграції та реінтеграції ВПО, викликає необхідність у вивченні доробок інших країн, які вже стикались з аналогічними проблемами, та історично напрацьованого міжнародного досвіду [9].

Для України обов'язковою до виконання є Європейська конвенція з прав людини, ратифікована й імplementована в національне законодавство. Тому в разі неналежного забезпечення цих прав можливе визнання України державою-порушницею Європейської конвенції з прав людини в Європейському суді з прав людини за заявами ВПО, які можуть туди звертатися. Крім того, у Преамбулі цієї Рекомендації наголошується на міжнародному визнанні й авторитеті Керівних принципів ООН, які наполегливо рекомендується застосовувати державам [7].

Таким чином, явище внутрішнього переміщення в Україні не є поодиноким і відбувалось в інших державах, досвід яких міг би використати й український законодавець.

Література:

1. Cohen Roberta. The Guiding Principles on Internal Displacement: An Innovation in International Standard Setting / Roberta Cohen // Global Governance. - 2004. - No. 10. - PP. 459-480. - [Electronic resource], - Mode of access : http://www.brookings.edu/~media/research/files/articles/2004/10/01_humanrights-cohen/cohenr_20041001.pdf.

2. Council of Europe Committee of Ministers Recommendation Rec (2006) 6 of the Committee of Ministers to member states on internally displaced persons [Electronic resource], - Mode of access : https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805d8265

3. Council of Europe Parliamentary Assembly Recommendation 1877 (2009) Europe's forgotten people: protecting the human rights of long-term displaced persons [Electronic resource], - Mode of access : <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-DocDetails-EN.asp?fileid=17759&lang=EN&search=MTg3N3x0eXBIX3N0c191bjpSZWNvbWlbnRhdGlvbg>.

4. Council of Europe Parliamentary Assembly Recommendation 1901 (2010) Solving property issues of refugees and internally displaced persons [Electronic resource], - Mode of access : http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref_XML2HTML-en.asp?fileid=17816&lang=en

5. Council of Europe Parliamentary Assembly Resolution 1708 (2010) Solving property issues of refugees and internally displaced persons [Electronic resource], - Mode of access : <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XM L2HTML-en.asp?fileid=17814&lang=en>.

6. Council of Europe Parliamentary Assembly Resolution 2028 (2015) The Humanitarian situation of Ukrainian refugees and displaced persons

[Electronic resource], - Mode of access : <http://semantic-pace.net/tools/pdf.aspx?doc=aHR0cDovL2Fzc2VtYmx5LmNvZS5pbmQvbnNvcveG1sL1hSZWYvW DJILURXLWV4dHIuYXNwP2ZpbGVpZD0yMTQ4MCZsYW5nPUVO&xsl = aHR0cDovL3NlbWFudGljcGFjZS5uZXQvWHNsdC9QZGYvWFJIZ i1XRc1B VC1 YTUwyUERGLnhzbA==&x sltparams=ZmlsZWlkPTIxNDgw>

7. The Committee of Ministers to member states on internally displaced persons [Electronic resource], - Mode of access : https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?objctId =09000016805d8265.

8. Introductory Note by the Representative of the Secretary General on Internally Displaced Persons Mr. Francis M. Deng [Electronic resource], - Mode of access: <http://www2.wpro.who.int/internet/files/eha/toolkit/web/Technical%20References/Internally%20Displaced%20Persons/Guiding%20Principles%20on%20Internal%20Displacement.pdf>

9. Захист внутрішньо переміщених осіб відповідно до Європейської конвенції з прав людини та інших стандартів ради Європи / посібник// [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nn.coe.int/handbook-costas-paraskeva-ukr/1680760881>.

10. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, ратифікована Законом України від 17 липня 1997 р. № 475/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

11. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо внутрішньо переміщених осіб.

12. Офіційний сайт агентства ООН у справах біженців в Україні / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://unhcr.org.ua/uk/resursi/pravovidokumenti-m/zakonodavstvo-kr#IDPs>

13. Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи № 1877(2009) // Забуті люди Європи: захист прав довготерміново переміщених осіб // [Електронний ресурс] : – Режим доступу : <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref - DocDetails-EN.asp?FileID =12232 &lang=EN>.

14. Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи № 11942 // Забуті люди Європи: захист прав довготерміново переміщених осіб // [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-DocDetails -EN.asp?FileID =12232 &lang=EN>.

*Шляхтіна Анастасія Сергіївна,
Громадська організація «Інститут гендерних трансформацій»,
адвокат, юрист-аналітик*

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ТА ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

Унаслідок анексії Криму та наростання збройного конфлікту в окремих регіонах Донецької та Луганської областей, для України стала актуальною проблема масового переміщення в межах держави. При цьому основними питаннями, які мають бути вирішені саме на державному рівні, є соціальний захист як внутрішньо переміщених осіб загалом, так і осіб з числа особливо вразливих категорій - малозабезпечених, осіб з інвалідністю, багатодітних родин та інших. Крім того, для переміщених осіб найбільш актуальним є житлові питання, працевлаштування, можливість реалізації виборчих прав, пенсійного забезпечення.

Окремо слід зазначити, що психологічні проблеми, обумовлені необхідністю переселення, також потребують означення та пошуку шляхів вирішення. Має бути напрацьований дієвий механізм мотивації внутрішньо переміщених осіб будь-якого віку до активного соціального, економічного життя в суспільстві. Так, наприклад, в Сербії в 2002 році була створена відповідна державна програма, завдяки якій переселенці мали змогу працевлаштуватися та були забезпечені житлом. Саме такий позитивний досвід може бути використаний при формуванні планів та стратегій щодо внутрішньо переміщених осіб в Україні. Можливість реалізації цієї вразливою категорією своїх прав - це основна мета, яка має бути врахована представниками державної влади.

Незважаючи на те, що Україна зазнавала практики масштабного переміщення людей в межах держави в 1986 р., що виникло внаслідок Чорнобильської катастрофи, чіткої стратегії комплексної державної політики, плану дій на такий випадок наша держава не має. Тож пошук формального, науково обґрунтованого шляху, дієвого механізму - це основна задача, вирішення якої допоможе у покращенні багатьох проблемних питань. Мають бути визначені критерії оцінки проблеми, чітко сформульовані цілі, пріоритети та завдання.

Окрім теоретичного формулювання, має бути визначений механізм практичного впровадження зазначеної політики, який був би насправді дієвим. Таким чином велика кількість питань зможе бути

вирішена в середині держави, без звернень до міжнародних установ, в тому числі судових органів.

На сьогоднішній день інституційна база для вирішення проблем, обумовлених внутрішнім переміщенням є сформованою - в Україні діє Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб, створене за необхідністю оперативного реагування на існуючі проблеми та загрози, що зумовлені проведенням антитерористичної операції на територіях Донецької та Луганської областей, а також тимчасовою окупацією територій України. Створення цього Міністерства, реорганізувавши шляхом злиття Державного агентства України з питань відновлення Донбасу та Державної служби України з питань Автономної Республіки Крим та міста Севастополя дозволяють формувати та реалізовувати державну політику з метою належного реагування на існуючі виклики та загрози, а також надає можливість здійснювати відповідні заходи щодо їх нейтралізації.

Під час вирішення проблеми з розселенням внутрішньо переміщених осіб в Україні, як однієї з найбільш актуальних та потребуючих значних фінансових затрат, слід враховувати специфіку попереднього місця проживання таких осіб, наявність розвиненої інфраструктури, можливість пошуку чи створення робочих місць. Саме в такий спосіб, як показує досвід Грузії, можна покрити одночасно цілий ряд проблемних питань, а також сприяти поверненню внутрішньо переміщених осіб до активного суспільного життя.

Підводячи підсумки слід зазначити, що незважаючи на відсутність в Україні досвіду вирішення проблем, обумовлених внутрішнім переміщенням, заподіяним завдяки збройному конфлікту, станом на сьогоднішній день спостерігається багато позитивних змін - створене Міністерство з питань тимчасово окупованих територій, складена відповідно нормативно-правова база. Однак, цих зусиль не достатньо для того, щоб основні проблеми значної частини переселенців вирішувалися вчасно - законодавство лишається недосконалим та потребує корегування для реального функціонування у напрямку пошуку відповіді на проблемні питання. Тож залучення внутрішньо переміщених осіб до обговорення відповідних державних програм, стратегій їх реалізації, а також змін в чинному законодавстві - шлях до покращення існуючої ситуації.

Література:

1. Офіційний сайт Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб [Електронний ресурс]. – <http://mtot.gov.ua/category/pro-ministerstvo>.

2. Електронне наукове фахове видання «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління [Електронний ресурс]. – <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=929>.

Наукове видання

**АДАПТАЦІЯ
ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ
ДО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ:
ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ**

**Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної
конференції**

ЧАСТИНА 2

Комп'ютерна верстка – В. М. Божко

Підп. до друку 16.11.2017 р. Формат 60x84 1/16.

Папір ксерокс. Друк RISO.

Ум. друк. арк. – 15,0.

Тираж 100 прим.

Віддруковано на потужностях ПАТ “Россава”
Україна, 36008, м. Полтава, вул. Комарова, 14-А.
Тел. (0532) 506-353

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК, № 100347524
